Pastoor van het Rijke Roomse Leven

Petrus van Eijl

1859 – 1939

Pastoor van Udenhout van 1903 tot 1939
Schrijver van een historisch dagboek

Unentse biografieën 7

ISBN/EAN 978-90-78933-43-4
Uitgever ’t Schoor, heemcentrum voor Udenhout en Biezenmortel”
Drukkerij ELKA Tilburg
10 september 2022

© Alle rechten voorbehouden. De uitgever vindt het fijn als gedeeltes uit deze biografie worden overgenomen, mits met de juiste bronvermelding.

Voorwoord

“De waarde van schijnbaar weinig belangrijke bijzonderheden”

Het Schrijversteam van Erfgoedcentrum ’t Schoor Udenhout-Biezenmortel is pastoor Van Eijl wel een mooi plekje in de serie “Unentse biografieën” verschuldigd.

Petrus van Eijl, pastoor van Udenhout van 1903 tot 1939, voor Udenhout de pastoor van het Rijke Roomsche leven, heeft gedurende zijn pastoraat niet alleen actief het memoriaal van de parochie keurig bijgehouden, hij heeft ook een dagboek geschreven, beginnend in december 1903 en eindigend in december 1934. Het dagboek bevat natuurlijk zijn eigen ambities en zijn eigen overtuigingen als pastoor van – in zijn woorden – “het dorp van de Goede God”. Het dagboek bevat daarbovenop een schat aan informatie over verenigingen, mensen, bestuurlijke verhoudingen, de gevolgen van de Eerste Wereldoorlog in het dorp, gebeurtenissen zoals branden en ongelukken en bovenal heel veel exacte data in de eerste drie decennia van de twintigste eeuw.

Als Schrijversteam van ’t Schoor hebben we sinds 1992 al over veel onderwerpen aangaande Udenhout en Biezenmortel mogen publiceren, in boeken, in Wiki Udenhout of door middel van lezingen. Vaak was het dagboek van pastoor Van Eijl voor ons een belangrijke bron, vaak op zichzelf zoals voor het boek “Over de Unentse parochie”, de serie over de Eerste Wereldoorlog in “Unentse Sprokkels” (2014-2019) of een artikel in het boek “Met ons gaat alles goed” over de Eerste Wereldoorlog (2014), maar nog veel vaker als een dankbare bron om feiten te toetsen, exacte data op te zoeken of op onderwerpen aanvullende weetjes te vinden.

Pastoor Van Eijl zelf is zijn dagboek begonnen met de wens dat *Mijn eerwaarde opvolger dit boek niet zal wegwerpen, al ware het slechts voor een klein gedeelte gevuld en al mocht de inhoud nog zoo onbelangrijk schijnen. Schijnbaar weinig belangrijke bijzonderheden krijgen soms later veel waarde en geven de oordeelkundige geschiedenisliefhebber een aardige heldere kijk op het verre verleden.* Gelukkig is het boek bewaard gebleven en gelukkig hebben wij als Schrijversteam van ’t Schoor mogen voldoen aan de wens van pastoor Van Eijl zijn dagboek als een rijke bron te gebruiken.

Het dagboek is in haar geheel opgenomen in deel 2 deze biografie. Daaraanvoorafgaand is in deel 1 de persoon van pastoor Van Eijl als de Rijke-Roomsche-leven-pastoor van Udenhout beschreven.

Deel 1

Pastoor van het Rijkse Roomsche leven

Hoofdstuk 1

Opgegroeid in Tilburg
Vader was griffier bij het kantongerecht

Familie geworteld in Chaam
De oudstbekende voorouder van pastoor Van Eijl is Adrianus Matheussen Christiaansen van Eijl of van Heijl, geboren in 1655 “in de omgeving van Chaam” (mogelijk in Merksplas) en overleden in 1705 in Chaam. Adrianus trouwde met Pauwelijn Christiaan (of Corstiaen) Cornelissen. Zij woonden in Chaam op de Leege Legge, waar Adrianus op 9 mei 1692 een stukje grond had gekocht.

Drie generaties later is Godefridus (Govert) van Eijl (van Eijlle of van Eijlen) de stamhouder, opa van pastoor Van Eijl. Hij is geboren in Teteringen in 1777 en is overleden te Breda op 4 september 1819. Hij trouwde op 8 juni 1816 te Ginneken en Bavel met Antonetta Soffers, geboren te Ginneken en Bavel in 1791 en overleden te Breda op 17 mei 1832. De maanden augustus en september 1819 waren voor moeder Antonetta Soffers een moeilijke periode. Ze was hoogzwanger toen op 4 augustus haar enige kind, dochtertje Johanna, overleed. Op 28 augustus werd zoontje Godefridus geboren en een week erna, op 4 september, overleed haar man Godefridus van Eijl. Ze heeft haar zoontje zeker naar haar man vernoemd.

Godefridus van Eijl
De vader van pastoor Van Eijl is geboren te Breda op 28 augustus 1819 en overleden te Tilburg op 28 december 1892. Hij trouwde op 7 januari 1853 te Breda met Maria Kleuzes, geboren te Breda op 5 september 1825 en overleden te Tilburg op 27 juli 1900. Godefridus van Eijl verhuisde op 3 mei 1854 van Breda naar Tilburg waar hij was benoemd tot griffier bij het kantongerecht.
Het gezin woonde vanaf 1854 in bij de dames Brouwer en Rietberger in de wijk Kerk huisnummer 1962. Het gezin woonde in 1858 in bij notaris Josephus Antonij Daamen en zijn gezin “in een nieuw huis” in de wijk Veldhoven. In 1861 woonde het gezin Van Eijl alleen in een huis in de wijk K Veldhoven, met een huishoudster. Het gezin woonde in 1870 op het adres M 313 en in 1882 in huis M 304, een huis in de Zomerstraat, vlakbij de Heikese kerk.

Als griffier van het kantongerecht was Godefridus van Eijl verantwoordelijk voor de verplichte administratie van voorgenomen openbare verkopingen van woningen. Ook de Udenhoutse notaris was verplicht om deze reden zaken te doen met de griffier. Daarvan zitten diverse akten in het archief van de Udenhoutse notarissen.

Godefridus van Eijl en Maria Kleuzes hadden een gezin van tien kinderen:

1.
Arnoldus Adrianus Maria van Eijl
Tilburg 15 juli 1854 – Tilburg 1 januari 1933
X 1901
Henriëtte Maria Anna Dorothea Mathijssen
Tilburg 28 januari 1867 – Berlicum 19 november 1943

Arnoldus was notaris, gevestigd te Tilburg. Hij woonde aanvankelijk in het ouderlijk huis aan de Zomerstraat, maar kocht 21 oktober 1907 een ander pand aan de Zomerstraat, vooraan rechts in de straat. Op 3 december 1941 verkocht zijn weduwe het pand aan de Zomerstraat 40 aan de gemeente Tilburg. Het is deel van de grond waar nu de Stadsschouwburg staat.

2.

Gerardus Antonius Dionisius van Eijl
Tilburg 16 oktober 1855 – Tilburg 14 februari 1930
X 1893 Johanna Antonia Adriana de Beem
Tilburg 6 september 1872 – Tilburg 7 juli 1950

Kinderen:
a. Godefridus Tilburg 5 oktober 1894 – Tilburg 27 april 1896
b. Antonia Tilburg 14 februari 1897 – Tilburg 9 juni 1953
   X Willem Henricus Bertens
c. Arnoldus Tilburg 5 maart 1898 – Breda 15 december 1989
   X Carolina Vatharina Maria Heiman
d. Richard Tilburg 12 mei 1899 – Harderwijk 7 november 1918
e. Theodore Tilburg 7 juli 1900 – Tilburg 29 juli 1939
f. Johanna Tilburg 16 oktober 1901-
   X Antonius Josephus Maria Kerssemakers
g. Henriëtta Tilburg 13 juni 1903 -
h. Leonard Tilburg 9 april 1905 -
i. Desiré, Tilburg 8 juni 1906 – Tilburg 4 februari 1907
j. Anna Maria Tilburg 9 maart 1908 – 19 april 1995
k. Josephus Antonius Gerardus Tilburg 21 april 1916 -

Gerardus van Eijl was directeur van de Textielfabriek Moonen – Van Eijl, gevestigd aan de Monseigneur Zwijsenstraat 14 en de Veemarktstraat 8 in Tilburg.

3.
Antoinetta Bernardina Francisca van Eijl
Tilburg 30 juni 1857 – Dongen 6 mei 1935

4.
Petrus Bernardus Hendrikus van Eijl
Tilburg 20 juni 1859 - Udenhout 14 januari 1939
Pastoor van Udenhout

We kunnen constateren dat pastoor Van Eijl als kleine jongen zal zijn opgegroeid in de Tilburgse wijk Veldhoven, aan of nabij de Veldhovenring ten oosten van het Wilhelminapark.

5.
Agnes Amelia Wilhelmina van Eijl
Tilburg 11 april 1861 – Dongen 9 april 1882

6.
Adriana Wilhelmina Maria van Eijl
Tilburg 18 december 1862 – Tilburg 16 september 1867
Op 4-jarige leeftijd overleden

7.
Antonia Francisca Anna van Eijl
Tilburg 23 februari 1864 – Dongen 25 december 1942

8.
Francisca Leonora Eugenia van Eijl
Tilburg 14 november 1865 – Dongen 27 juli 1898

9.
Josephus Martinus Arnoldus van Eijl

Tilburg 10 maart 1867 – Nuenen, Gerwen en Nederwetten 7 maart 1938
Pastoor te Nederwetten

Priester gewijd op 26 juli 1892. Pastoor van Nederwetten van 18 maart 1912 tot zijn overlijden op 7 maart 1938 te Nuenen.

10.
Adrianus Cornelis Johannes van Eijl
Tilburg 19 oktober 1868 – Tilburg 24 mei 1871
Op 2-jarige leeftijd overleden.

Alle vier zussen van pastoor Van Eijl zijn ingetreden bij de Congregatie Zusters Franciscanessen van Dongen, hebben hun hele leven daar gewerkt en zijn daar overleden.

Antoinetta Bernardina Francisca van Eijl = zuster Maria Rafael, geboren 13 juni 1857, geprofest 11 september 1877 en overleden 6 mei 1935;
Agnes Emelia Wilhelmina van Eijl = Zuster Maria Francisca (of Marie Francoise), geboren 11 april 1861, geprofest 8 april 1882 en een dag later op 9 april 1882 overleden, 20 jaar oud.
Antonia Francisca Anna van Eijl = zuster Maria Agnes (genoemd naar de voornaam van haar overleden zus), geboren 23 februari 1864, geprofest 4 oktober 1890 en overleden 25 december 1942.
Francisca Leonora Eugenia van Eijl = zuster Maria Francisca, geboren 14 november 1865, geprofest 31 oktober 1887 met dezelfde zusternaam als haar in 1882 overleden oudere zus, overleden op 31 juli 1898, 33 jaar oud.

Hoofdstuk 2

Kostschool in Udenhout
Priester, professor, pastoor

Priester
In 1868, negen jaar oud, moest Petrus van Eijl, in navolging van zijn oudere broers Arnoldus en Gerardus, naar de kostschool in Udenhout. Meester Paulus Borsten, de bovenmeester van de openbare dorpsschool, hield achter het gemeentehuis een internaat van ongeveer 30 jongens. Petrus diende als misdienaar dagelijks de mis bij pastoor Felix Cuijpers of kapelaan Joannes van Laarschot. Hij deed ook zijn eerste communie in Udenhout, op 3 april 1870. Datzelfde jaar mocht Petrus van Eijl naar de *Franse school* in Tilburg, die onder leiding stond van Christiaan Borsten, een broer van de Udenhoutse bovenmeester. De school werd in Tilburg de Franse school genoemd, maar was al een MULO. In 1873 volgde het kleinseminarie in Sint-Michielsgestel en daarna het grootseminarie in Haaren. Petrus van Eijl werd tot priester gewijd op 7 juni 1884.

Professor
Op 3 augustus 1885, hij was toen 26 jaar, volgde zijn benoeming tot professor in de Duitse en Engelse taal aan het kleinseminarie van Sint-Michielsgestel. Hij gaf bovendien les in enkele zogenoemde buitenvakken zoals Frans, Grieks en meetkunde en sinds 1887 ook geschiedenis en aardrijkskunde. Petrus van Eijl heeft uit die tijd enkele publicaties op zijn naam staan. In druk verschenen, behalve enkele Kerstnovenen, “Hoogduitsche Spraakkunst” (1895), “Hochdeutsche Sprachlehre, 2ter Kursus” (1897); “Engelsche Spraakkunst, 1e cursus” (1896), “English Grammar, 2nd Course” (1898) en “Beknopt Overzicht der Nederlandse Staatsinrichting” (1892 en 1898). Pastoor Meeuwissen en rector Verhoecks, leerlingen van Van Eijl, hebben verteld dat de taallessen van Van Eijl niet zo best waren, maar zijn geschiedenislessen des te meer. Dat waren de beste lessen die ooit op het seminarie zijn gegeven, niet saai wetenschappelijk maar romantisch levendig. De priesterstudenten noemden zijn geschiedenislessen “de Pietlessen”, naar zijn voornaam.

Petrus van Eijl had op het seminarie veel nevenactiviteiten. Hij maakte een begin met een “Munt- en penningkabinet”, een platencollectie, een alfabetisch geordende bidprentjesverzameling, enz. Hij heeft een reeks bijzonderheden opgetekend betreffende het seminarie, zijn professoren en studenten, met een bijna volledig necrologium tot het jaar 1903. Historische documenten, betrekking hebbende op het seminarie en daar of elders berustend, verzamelde hij zorgvuldig, geordend en soms voorzien van aantekeningen. Professor Fransen gebruikte het werk van Van Eijl voor het schrijven van “Beekvliet’s Eeuwfeest” in 1915. In de jaren 1899-1900 was hij met Jos. C.A. Mathijsen, destijds kapelaan van de Sint-Jan van Den Bosch en later pastoor te Moerdijk, en met Jos. F. M. Sanders, destijds directeur aan het grootseminarie en later deken van Tilburg, medeoprichter van het Sint-Jozeffonds. Het doel was een onderlinge verzekering van seculiere geestelijken in het bisdom van ‘s-Hertogenbosch en hij bleef met bovengenoemden en met de Udenhouter P. Verhoeven, later pastoor te Druten, het bestuur van dit fonds vormen tot 20 november 1912.

Pastoor
Na een onafgebroken professoraat van 18 jaren ontving hij op 14 december 1903, 44 jaar oud, zijn benoeming tot pastoor van Udenhout, ingaande 18 december. Op zondag 20 december 1903 deed de pastoor voor het eerst een mis in zijn nieuwe parochie en hield hij zijn inleidingspreek: *Mijn geliefde parochianen. Niet zonder ontroering bestijg ik den predikstoel uwer kerk, want ik ben niet geheel en al een vreemde onder u. Daar op de trede van het altaar heb ik twee jaar lang de H.Mis gediend. Daar aan de communiebank heb ik*

voor 30 jaren het geluk gesmaakt voor het eerst aan te zitten aan de Tafel des Heren. Daar werd onder de zorgzame leiding van pastoor Cuijpers in mij de grondslag gelegd van een christelijk leven. Hij ging vervolgens in op de taak van de priester. Hij zei ondermeer: *De priester onder u moet optreden tegen iedere dwaling, tegen ieder verderfelijk beginsel eener zondige wereld, tegen iedere belager en verleider van zijn volk, tegen ieder misbruik en gevaar, dat het heil der zielen bedreigt.* Daarna zei de pastoor dat hij het niet alleen kon, maar dat hij al zijn parochianen nodig had. De pastoor bedoelde zijn parochianen te zeggen dat ze naar hem moesten luisteren. Van Eijl zei het wat anders en verwees naar Paulus: "Geef hun een gewillig oor, want zij waken over uw zielen". *Bidt dan gezamenlijk met mij tot de Opperherder der zielen, dat Udenhouts kudde en herder, verenigd in dit leven, eens verenigd moge komen tot dat overheerlijk loon, waarbij de aardse vreugde in het niet verzinkt, en dat uw deel moge zijn in nimmer eindende gelukzaligheid.*

Na de mis was er een verwelkoming door het kerkbestuur, burgemeester Van Heeswijk en de notabelen alsmede een uitvoering van de fanfare "Moed en Volharding". De dag erop stond het volgende berichtje in de krant: *Udenhout 21 Dec. Gisteren hield onze nieuwe Herder, de Zeer Eerw. heer Van Eijl zijn intreerede; het was de eerste wederzijdsche kennismaking tusschen hem en zijne parochie. Met gespannen aandacht werd de nieuwe pastoor aangehoord en met veel levendigheid en achting werd zijn persoon en zijne toespraak later door het volk besproken. Na de Hoogmis bracht onze fanfare hem hulde voor zijne pastorie en werd Z.Eerw. hartelijk toegesproken door onzen Welachtb. heer Burgemeester Van Heeswijk uit naam der gansche gemeente. Moge het hem gegeven zijn jarenlang te kunnen werken tot heil zijner parochie en daardoor tot voorspoed van de gemeente Udenhout.* Op 10 februari 1904 volgde de officiële installatieplechtigheid door deken W. H. van Gennip uit Boxtel.

Petrus van Eijl is pastoor van Udenhout geweest van 18 december 1903 tot aan zijn dood op 14 januari 1939. Ruim 35 jaar. Twee pastoors waren nog langer pastoor van Udenhout. De eerste pastoor van Udenhout, Elias Robben, was 43 jaar op z'n post (1722-1765). De derde pastoor van Udenhout, deken Van den Boome, 38 jaar (1786-1824).

Hoofdstuk 3

De overtuiging van de pastoor
Het Rijke Roomse Leven

Een gemeenschap in beweging
Pastoor Van Eijl trof in Udenhout een gemeenschap aan, die volop in beweging was. Dat was ook hard nodig. Udenhout was in de laatste decennia van de 19e eeuw onder burgemeester Josephus van Iersel en pastoor Petrus van de Wal wat achteropgeraakt in een aantal ontwikkelingen. Udenhout was een van de laatste plaatsen waar een Boerenbond (1902) werd opgericht, terwijl Udenhout toch van harte een boerendorp was. Udenhout was een van de laatste plaatsen waar de fraters een school voor katholiek onderwijs aan jongens begonnen (1901). In 1900 stopte burgemeester Van Iersel, die werd opgevolgd door de pas 32-jarige Henricus van Heeswijk uit Vught. In 1902 overleed pastoor Van de Wal, die werd opgevolgd door de 49-jarige Everardus van der Heijde, die daarvoor pastoor te Woudrichem was. Burgemeester Van Heeswijk en pastoor Van der Heijde hadden er zin in en stopten veel energie in hun werk.

Udenhout schrok eind 1903 op door de plotselinge dood van twee, relatief jonge, prominenten. Op 22 november 1903 overleed, 52 jaar oud, frater Arsenius Lommers, de eerste directeur van het fraterhuis. Op 1 december overleed onverwacht, 50 jaar oud, de pastoor. Everardus van der Heijde, suikerpatiënt, klaagde al enkele maanden over hevige buikpijn. Op medisch advies zocht hij zijn heil in een operatie. Hij overleed tijdens de operatie. Twee dagen later, op 3 december, is hij begraven, midden voor zijn calvarieberg. Kapelaan Brekelmans hield de lijkrede. Een bevriende dame uit Hilvarenbeek, waar hij kapelaan was geweest, betaalde zijn grafmonument.

Zo kwam Pastoor Van Eijl, 44 jaar oud en bruisend van werklust, zoals hij op het seminarie had laten zien, naar Udenhout. Ook hij zocht de jonge en energieke burgemeester Van Heeswijk op om zich samen sterk te maken voor Udenhout.

De overtuiging van de pastoor
De bezieling van pastoor Van Eijl omvatte drie omvangrijke taken. De eerste is die van hoeder van het Rijke Roomsche Leven. De tweede taak is de sociale voorman in het dorp. De derde taak de behartiger van de kerk, de aan de kerk verbonden gebouwen en de instellingen en hun bezittingen.

1. Hoeder van Rijke Roomse Leven
Als hoeder van het Rijke Roomse Leven nam pastoor Van Eijl in de eerste jaren van zijn pastoraat een reeks besluiten. Op 21 februari 1904 stelde hij het gebruik in om op alle zondagen van de vasten onder het lof een kruiswegoefening te houden. In maart regelde hij de voorbereiding tot de eerste-communie en de eerst-communieviering plechtiger, “zoveel mogelijk met behoud van de oude gebruiken”. Hij schafte rode misdienaarstogen aan voor de feestdagen en blauwe voor de Mariahoogfeesten. In maart 1904 voerde hij een lof in ter ere van de heilige Jozef op alle woensdagen van de maand. Eind maart regelde hij alle plechtigheden van de goede week alsmede een gezamenlijke paasviering voor de kinderen. In april kwam er een nieuw reglement voor de processies. Voortaan zouden er drie plechtige processies zijn in de kerk (Pasen, Pinksteren en Kerstmis) en drie plechtige processies buiten de kerk (Sacramentsdag, Maria Hemelvaart en Sint Lambertus (17 september)) en drie gewone processies in de kerk op de drie Mariafeesten van 2 februari (Maria Lichtmis), 25 maart (Maria Boodschap) en 8 december (Maria Geboorte). Er waren voortaan acht lantaarndragers. Na de processies kregen de bruidjes voortaan bruidssuiker en de

misdienaars een glas wijn en een sigaar in de keuken van de pastorie. De pastoor zelf benoemde de baldakijndragers, vaandragers, hulpmisdienaars, e.a. In mei 1904 regelde Van Eijl dat een trouwmis voortaan plechtig zou worden gehouden, indien er minstens drie paren waren, en dan begon de trouwmis om 8 uur. Vanaf 29 juni 1904 was het kerkhof voortaan overdag opengesteld voor bezoek en daarbij plaatste de pastoor knielbanken op het kerkhof. Op 1 juli 1904 voerde pastoor Van Eijl de devotie van de eerste vrijdag van de maand in. ‘s Morgens om 6 uur bood hij gelegenheid om te biechten en regelde hij versiering van het Heilig Hart met bloemen en kaarsen. Op 14 maart 1906 schreef Van Eijl in zijn dagboek: *Het dagelijks mishoren van de kinderen, dat bij de aanvaarding van mijn pastoorsschap niet bestond of in onbruik was geraakt, heeft veel moeite gekost. Bedreigingen noch beloningen heb ik gespaard. Vooral bij het naderen van een vakantie moest ik inscherpen dat een schoolvakantie geen kerkvakantie is.* Zo heeft Van Eijl heel veel regels aan het Rijke Roomsche Leven gegeven. Voor een deel maakte hij de regels zelf. Het was heel gebruikelijk dat tijdens de vasten het orgel niet speelde. Dat speelde pas weer bij het gloria op paaszaterdag. Maar Van Eijl wou daar niets van weten. Toen in maart 1904 op de eerste zondag van de vasten zoals gebruikelijk de organist niet speelde maar meezong, riep Van Eijl vanaf het altaar “Waarom zwijgt het orgel?”. Meteen na de mis nam de directeur van het koor ontslag, hetgeen hem overigens werd geweigerd. Van Eijl zei: “Als ze in Den Bosch een vingerwijzing geven, dan staat hier ook nog een macht, waarmee niet te spotten valt”.

Belangrijker dan dit Rijke Roomsche Leven is de druk die de pastoor uitoefende op zijn parochianen. Dansen was uit den boze. Hij heeft meermalen geprobeerd de kermis te stoppen. Op 14 januari 1906 moest de fanfare een ander onderkomen voor de repetities zoeken, anders dan het bondsgebouw (de Pauluszaal) omdat Van Eijl 11 uur ‘s avonds geen tijd vond om de repetities te stoppen; dan behoorde een fatsoenlijk mens op z’n bed te liggen. Mannen en vrouwen mochten niet gezamenlijk naar een vergadering of naar een toneeluitvoering. Op kermismaandag 7 oktober 1907 zou volgens gebruik de zang- en toneelvereniging een matinee geven. Bij toeval kreeg de pastoor de avond van tevoren het programma te zien en zijn oog viel op de tekst “voor dames en heren”. Nog diezelfde avond ging de pastoor bij het bestuur van de vereniging protesteren. En ‘s morgens tijdens de missen richtte de pastoor het woord tot zijn parochianen, in het bijzonder tot de huismoeders, *“om in ere te houden het goede plaatselijke gebruik, dat reeds zovele jaren Udenhout tot grote eer verstrekt, namelijk dat geen vrouwen en jongedochters de herbergen bezoeken, ook niet bij uitvoeringen”*. De pastoor trok vanaf het altaar vaak hard van leer over dingen die hem niet bevielen. Hij had het dan over duinlopers, leemputzwemmers en vroegrijpe vroegrotte deugnieten. Hij leidde een vereniging met de naam “Voor eer en deugd”. Daar komt een leuze vandaan, die hij tot in den treure heeft herhaald. Waarschijnlijk is er geen uitspraak dan deze die hij zo vaak heeft verkondigd:
De reinheid der jeugd strooit rozen van vreugd,
Wekt mannen van kracht, wien d’erekroon wacht.

2. Sociale voorman van het dorp
Als sociale voorman in het dorp heeft Van Eijl veel werk verzet en opvallend is hoe vaak hij dat samen deed met burgemeester Van Heeswijk. Op 1 maart 1904 opende de pastoor de eerste volksleesbibliotheek in de Pauluszaal, met de kapelaan als beheerder. 20 oktober 1904 startten er zondagse lessen in de fraterschool; Een leraar, de heer Van Dongen uit Tilburg, gaf les in bouwkundig tekenen, bestemd voor de ambachtsjongens. Vanaf 3 november gaven ook de fraters ‘s zondags een soort volwassenenonderwijs onder de titel “winter-herhalingsonderwijs”. Op 6 december 1904 vond er voor het eerst een *liefdadigheids-prijsuitreiking* plaats op de meisjesschool, waarbij ongeveer 125 kinderen kledingstukken kregen. Het was een initiatief van de pastoor. Mevrouw Van Heeswijk deelde de prijzen uit. Met Kerstmis 1904 kondigde de pastoor de oprichting aan van de *R.K. Arme* en zei dat mensen zich, in afwachting van een ziekenfonds voor werklieden, voorlopig voor enige steun konden melden bij de pastoor. Op 11 februari 1905 was er een gezamenlijk

schrijven van pastoor en burgemeester om een halfjaarlijkse collecte aan de deur in te voeren, en wel omtrent Allerheiligen en omtrent Lichtmis, ten bate van het Burgerlijk Armenbestuur. Pastoor en burgemeester benoemden de vrijwillige collectanten. De eerste collecte bracht f.778,- op. Op 16 maart 1905 richtten burgemeester en pastoor samen een *RK Kiesvereniging* voor de Tweede Kamer op, een landelijk initiatief vanaf 1904 en voorloper van de latere Rooms-Katholieke Staatspartij. Op 17 april 1906 kocht de parochie een woning aan het kloosterpad voorbij de kerkwoningen, die onder de naam *Godefridushuis* de bestemming kreeg om arme en verzwakte kinderen, wezen en halve wezen, op te vangen op aangeven van de pastoor. De naam *Godefridushuis* verwijst naar de vader van pastoor Van Eijl. Op 21 januari 1907 nam de pastoor het initiatief tot oprichting van een coöperatieve zuivelfabriek. Op 19 maart 1907 draaide er voor het eerst een film in Udenhout, in het bondsgebouw, verzorgd door een zekere Nieserius uit Gouda. Op 12 april werden ter bestrijding van de kindersterfte een honderdtal exemplaren verspreid van “De catechismus voor de voeding der zuigelingen”. 24 mei 1907 volgde de oprichting van de eerste winkeliersvereniging van het dorp, een onderafdeling van de Hanze. 7 april 1908 oprichting van een bond voor steenfabriekarbeiders, de Sint Lambertusvereniging. Zo volgde de ene na de andere ontwikkeling. Noemenswaardig is de oprichting op 24 april 1910 van een commissie voor het liefdewerk “Oud papier”, met de pastoor als voorzitter, de burgemeester als penningmeester en broeder overste van Assisië als secretaris.

De allergrootste belangstelling van pastoor Van Eijl ging uit naar de jeugd. Al snel na zijn benoeming begon hij met de organisatie van het jeugdwerk. Op 15 augustus 1905 richtte hij een congregatie op voor jongens van 14 tot 21 jaar onder de titel “Maria Hemelvaart” en genaamd St.-Jozefscongregatie. Iedere zondag na het lof begon de bijeenkomst met een geestelijke oefening van plusminus drie kwartier. Daarna kon de jeugd de middag verder doorbrengen met kaartspelen, biljarten (er waren zes biljarts), boogschieten, beugelen, etc. Aan de tapkast kostte de chocola en limonade 2 cent per consumptie. Pastoor Van Eijl was zelf de directeur en de jeugdleider en werd geassisteerd door de fraters. Ook was er een gymnastiekclub met een gediplomeerde instructeur. Speciaal voor zijn congregatie liet hij een patronaat bouwen, met binnen drie zalen, waaronder een grote toneelzaal, en buiten een hertenkamp, een kiosk voor de eigen patronaatsfanfare en een sportterrein, de latere bakermat van de voetbalclub R.K.S.S.S. Toen het eerste gedeelte van het patronaat beschikbaar kwam, op 19 maart 1908, richtte hij een tweede afdeling op voor jongens van 11 tot 13 jaar. Al voor Van Eijl in Udenhout was benoemd, was er een Mariacongregatie voor meisjes, geleid door de zusters van Sint-Felix. De pastoor zorgde ervoor dat de activiteiten van de Mariacongregatie werden uitgebreid met cursussen, zoals over koken en over gezonde voeding.

Zijn patronaat was wat overgeorganiseerd. Hij kende groepsverbanden, corpsen, rangen en zelf was hij de commandeur. In het begin liet hij zich door de jongens, gewapend met een houten geweertje, als door een lijfwacht omgeven op weg naar de retraite op het grootseminarie in Haaren. Later, met de ervaringen van de Mobilisatie tijdens de Eerste Wereldoorlog, is het militaristisch karakter van het jongenspatronaat verdwenen. Om die reden lieten lang niet alle Udenhouters hun jongens naar het patronaat gaan. Zo ook niet pater Servatius van de Ven: “Mijn ouders vonden het patronaat een verkeerde manier van opvoeden. Daar kon je alleen kwajongensstreken leren”. Op verzoek van de pastoor heeft gemeentebode Jan van Sluisveld een strijdlied geschreven, speciaal voor de congregatie. Het luidt als volgt:

Een in mijn zak en onder in het hoekje
Wat heb ik daar zo zorgzaam ingedouwd
Ach ‘t is het lieve kleine boekje
Der congregatie van den Udenhout.
Dit boekje zal geen ruwe hand ooit krenken
Het is mij dierbaar als het zuiverst goud
Als ik het zie, zal ik immer weer gedenken

U Congregatie van den Udenhout.

De jongenscongregatie en het patronaat waren het levenswerk van pastoor Van Eijl, waaraan hij zijn eigen kapitaal opofferde alsook het kapitaal van zijn oudste broer, die notaris was. Het patronaat en het patronaatswerk van Pastoor Van Eijl waren ook buiten de grenzen van het bisdom bekend. Pater Hyacinth Hermans van de “Maasbode” liet er een film van maken rond 1920.

Op 16 oktober 1910 kondigde pastoor Van Eijl de oprichting van een H.Familie aan voor mannen en voor jongeren boven de 21 jaar. Hij bepaalde dat de leden van de St.-Jozefscongregatie op 21-jarige leeftijd eervol ontslag kregen en overgingen tot de H.Familie. De eerste bijeenkomst was op 23 oktober. Kapelaan De Raad leidde de bijeenkomst in de kerk. Er waren ruim 200 aanwezigen. Op 6 november was de tweede bijeenkomst van de H.Familie met 400 aanwezigen.

3. Behartiger van kerk, aanverwante gebouwen en bezittingen

Pastoor Van Eijl had ook veel aandacht voor de kerk, de gebouwen van de parochie, zoals de jongensschool, de Pauluszaal, het Patronaat en Sint-Felix, en alle bijbehorende gronden. Die belangstelling was er op gericht om alle gronden aan elkaar grenzend tot één groot kerkdomein te maken. En dat is de pastoor gelukt. Obstakels waren de weg tussen de kerk en het fraterhuis, de woningen aan deze weg, de weg vanaf deze weg naar Berkel en de weg tussen het kerkhof en Sint-Felix. Op 12 april 1904 liet het kerkbestuur een smal steenpad aanleggen op de weg tussen de fraters en de kerkhofmuur, leidend naar de poort van de fraterschool en dat werd doorgetrokken tot aan de deur van de catechismuskapel. De weg was doorgaans een modderpoel, omdat via deze weg het overtollige landwater moest worden afgevoerd naar de provinciale weg (de Slimstraat). Pastoor Van Eijl schreef in zijn dagboek: *De gemeente, die nog op 30 december 1903 de weg als haar eigendom had opgeëist, verhinderde mij niet als ‘eigenaar’ te werk te gaan*. Op 19 september 1905 zocht en vond men grenskeien aan het eind van de tuin van de beide kerkwoningen. Men bakende de grens opnieuw zorgvuldig af met eiken paaltjes. De tuinen van de kerkwoningen, bewoond door koster Peerke Liebregts en Jan van Beerendonk, werden aanmerkelijk ingekort, zodat grond beschikbaar kwam voor een sportveld. De familie Van de Pas stond wat grond af, terwille van een voldoende omvang van het sportterrein. Op 2 oktober 1905 kocht de parochie huis en tuin van C. van Laarhoven, gelegen aan de oostkant van Sint-Felix ter uitbreiding van Sint-Felix. Op 17 april 1906 kocht de parochie huis en tuin van P. van Diessen gelegen aan het kloosterpad voorbij de kerkwoningen. De tuin van Van Diessen kwam al per 1 november 1906 beschikbaar voor de bouw van een patronaat. De woning kreeg een bestemming als *Godefridushuis*. Met deze aankoop kwam ook de weg tussen Van Diessen en het kerkhof in bezit van de parochie. 21 oktober 1906 volgde de aankoop van een stuk grond tussen het huis van Van Diessen en het zusters-pad. De grond kwam in openbare verkoop na het overlijden van Ant. van Iersel in Waalwijk. De verkoop was in drie percelen gesplitst. Het lukte de kerk twee percelen te kopen. Het derde perceel kwam, *tot mijn bittere spijt*, in handen van kleermaker Van Alebeek, die meteen aanstalten maakte om er een huis te bouwen. Het kerkbestuur kwam onmiddellijk in actie en ontzegde Van Alebeek het recht van wegen met paard en wagen tussen het fraterhuis en het kerkhof, langs de Pauluszaal en over het zusterspad. Pastoor Van Eijl maakte in zijn dagboek gewag van het feit dat de situatie stof deed opwaaien in het dorp. Er staat: *In deze zaak werd de kerk door alle parochianen van invloed in den steek gelaten*. Hij voegde er aan toe dat het maar gelukkig is dat het kerkbestuur geen zwakte heeft getoond. Later kon de kerk de grond van Van Alebeek kopen. De grond diende ter vervanging van de oude tuin van de zusters, die voor een deel beschikbaar moest komen om het klooster te vergroten. Op 8 november 1906 sloot de pastoor het pad tussen de kosterswoning en het Godefridushuis; het diende voortaan als toegang naar het sportterrein. Hij plaatste een ijzeren poort met het opschrift “St.Jozefs-Congregatie”. Twee dagen later is het sportterrein 13 meter verbreed met de tuin van het Godefridushuis. Op 17 november verkleinde men de tuin van de kerkwoningen

opnieuw, ditmaal voor de aanleg van een beugelbaan. Op 10 december is het kloosterpad ter hoogte van de Pauluszaal afgesloten met een slagboom met hangslot. Op 7 januari 1907 kon de pastoor de grond van Van Alebeek kopen. Op 30 maart 1907 kocht het kerkbestuur een stukje grond van de weduwe Rats waarmee de kerk recht kreeg op het gebruik van een pad achter de congregatietuinen. Op 4 april 1907 begon men met de aanleg van een nieuw pad richting de Besterd en Berkel, lopend over het kerkterrein, het de week ervoor verkregen stukje grond en gronden van anderen. Daarmee kon de pastoor de oude Schriekspad, de oude weg naar Berkel, beginnend van het kloosterpad voorbij het Godefridushuis, afsluiten en omploegen. Het nieuwe pad is op 24/25 april geopend. In zijn dagboek noemde pastoor Van Eijl het nieuwe pad 'pastoorspad'.

De pastoor had nu alles geregeld voor de bouw van een patronaatsgebouw voor zijn jongenscongregatie. Hij kreeg daarvoor goedkeuring op 12 juli 1907. Op 8 augustus ging de eerste spade in de grond. Op 31 augustus volgde de eerstesteenlegging. 22 december was het gebouw gereed. Op 9 februari 1908 volgde de plechtige inzegening van het eerste gedeelte van het patronaatsgebouw. In aanwezigheid van de burgemeester, alle notabelen en ruim 400 belangstellenden vond een opvoering plaats van "De pauselijke zoeaaf". Op 19 maart volgde de plechtige opening, opnieuw met de burgemeester, alle notabelen en ruim 400 belangstellenden. Die dag richtte de pastoor een tweede afdeling voor zijn jongenspatronaat op, bedoeld voor jongens van 11 tot 13 jaar. Hij verzuchtte in zijn dagboek: *Het heeft heel wat in gehad eer het jongenspatronaat een beetje ingeburgerd was*. In 1909 is het tweede gedeelte van het patronaatsgebouw gerealiseerd, inclusief een toneel. Op 15 april 1912 volgde de aanleg bij het patronaat van een perk met vijver, prieeltjes, banken en een grot. Op de vijver kwamen eenden en een roeibootje. Op 16 september 1912 kwamen de eerste herten aan voor de hertenwei. Op 26 juni 1913 schreef de pastoor in zijn dagboek: *In het rotspark is op de reeds gebouwde rots een burgtoren plus ruïne gebouwd door Adrianus Brekelmans en mij in een halve dag*.

Het schetst een beeld van de activiteiten van Van Eijl. De hoeder van het Rijke Roomsche Leven, de sociale voorman in het dorp en de behartiger van de kerk, aan de kerk verbonden gebouwen en instellingen en haar bezittingen, heeft in de eerste tien jaren van zijn pastoraat heel veel voor elkaar gekregen.

Negen gouden regels
Helemaal vooraan in zijn memoriaal schreef pastoor Van Eijl (in elk geval na 1919) "zijn" negen gouden regels:

I. <u>De Jeugd behoort aan Kerk en School.</u> Zelfs in haar ontspanningen en feesten. Alle pogingen om de jeugd te betrekken in openbare kermisvermakelijkheden, publieke volksspelen of wedstrijden, optochten, enz. stuiten af op mijn onverbiddelijk verzet. Men leze mijn dagboek van oktober 1910, oktober 1919, enz. Vele jaren heb ik zelf uit eigen middelen voor de schooljeugd kermis en andere feestelijkheden georganiseerd onder toezicht van fraters en zusters, om het bovengenoemd principe te handhaven.
II. <u>Schoolvakantie is geen kerkvakantie</u>. Het bijwonen der H.Mis op de werkdagen, het catechismus-onderricht, het patronaatsbezoek, enz. duren tijdens de vakantie voort. Vroeger stond het godsdienstig leven bij de jeugd tijdens de vakanties volkomen stil, tot groot moreel nadeel. Ook de doorvoering van dit principe heeft veel moeite gekost en zal moeite blijven kosten.
III. <u>De aankomende en rijpere jeugd behoort aan de R.K. Jeugd-Organisatie</u>, zoals die hier in patronaat en congregatie bestaat. Dit geldt tot de leeftijd van 21 jaar. Patronaats- en congregatieplichtigen mogen tot geen andere vereniging toetreden; en geen andere vereniging mag ze als leden opnemen. De doorvoering van dit beginsel zal altijd strijd kosten, maar ook lonend zijn. "Ibi labor, ibi fructus" (die werkt, zal oogsten);
IV. <u>Een congreganist, een paternoster en een scapulier behoren bijeen</u>. Vroeger werd er bijgevoegd "en een spaarboekje". De plaats van de congreganist is nooit achter in de kerk.

V. Niemand komt aan de goede plaatselijke gebruiken. 1. Geen gemengd publiek in vergaderingen en uitvoeringen (In het algemeen geen herbergbezoek door de vrouwen). 2. Geen gemengde vertoning of uitvoering. 3. Een passend sluitingsuur. De vrouwen steeds tegen de avond thuis. 4. Geen uitvoeringen in de Vasten, op aanbiddingsdagen en dergelijke. 5. Geen uitvoeringen, voetbalwedstrijden en dergelijke onder de kerkelijke diensten, lof, H.Familie, enz.
VI. Alle terreinen bij kerk en scholen en patronaat moeten open liggen. Geen schuilhoeken, geen heggen, geen muurtjes, hoogstens vlechtwerk, gaaswerk. Ook de zusters zijn hiertoe verplicht volgens “Overeenkomst” wat betreft de kloosterpad.
VII. Eerst gebeden, dan de werkzaamheden. Wie de dag begint zonder God, beleeft hem met de duivel. Als de Udenhouter het gebed goed verricht, dan houdt het gebed hem goed.
VIII. In ieder huis het Roomsche kruis; in elke hand een Roomse krant. Zijt gij lid van de R.K. Standsorganisatie? Van uw R.K. Vakbond?
IX. De schooljeugd vooraan in de kerk. Hiertoe is hun reeds sedert 2 oktober 1904 gratis plaats verstrekt in de losse banken voor de communiebank. Toezicht bovendien nodig. Helaas, te weinig plaats.

In de kantlijn voegde pastoor Van Eijl toe aan de vijfde regel:
De handhaving der goede plaatselijke gebruiken is de roem van Udenhout. Daardoor steekt Udenhout gunstig af bij zo veel andere landelijke gemeenten in ons bisdom. Handhaaf die roem tot iedere prijs.

Hoofdstuk 4

Pastoor versus burgemeester
Don Camillo en Peppone

Eerste wrijvingen
Op 14 januari 1906 heeft pastoor Van Eijl de fanfare “Moed en Volharding” uit zijn Bondsgebouw (Pauluszaal) gezet, omdat de repetities altijd veel te laat eindigden naar de zin van de pastoor. De fanfare kon voortaan de repetities houden in het gebouw van de inmiddels opgeheven openbare school achter het gemeentehuis. De pastoor schreef in zijn dagboek: *Eerste wrijving met de fanfare, of beter gezegd, met haar president burgemeester Van Heeswijk, wiens troetelkind de fanfare is.*

Het conflict begon hoe langer hoe meer uit de hand te lopen en het speelde zich op z’n tijd af rondom de fanfare. Maar de fanfare was alleen de buitenkant. De feitelijke conflictstof was een andere. Burgemeester Van Heeswijk en pastoor Van Eijl wisten elkaar best te vinden als het ging om bondswerk, onderwijs, armenzorg, etc., maar ze wisten elkaar niet te vinden in het Rijke Roomsche Leven. De pastoor hield het dorp in een soort houdgreep met zijn strakke beleid aangaande sluitingstijden, kermis, dansen, vrouwen in het café en gescheiden toneeluitvoeringen voor mannen en vrouwen. Pastoor Van Eijl schreef zelf dat Udenhout gunstig afstak bij de andere landelijke gemeenten in het bisdom. Udenhout was roomser dan de paus, voor burgemeester Van Heeswijk te rooms. En dat heeft hij nooit willen accepteren. En niet alleen de burgemeester. Op 7 oktober 1907 heeft Van Eijl van het altaar af ervoor gezorgd dat er geen vrouwen gingen naar een matinee van de zang- en toneelvereniging op kermismaandag. Hij deed de oproep *om in eere te houden het goede plaatselijk gebruik dat reeds zovele jaren Udenhout tot grote eer verstrekt*. Naderhand voegde de pastoor een krabbeltje bij de notitie in zijn dagboek: *Later bleek dat een welberaamd plan was opgezet om voorgoed met het bestaand gebruik te breken. Sommigen hadden zelfs op boete van 1 gulden zich verbonden vrouwen en dochters mee te brengen.*

De Eerste Wereldoorlog bracht andere zorgen
Tijdens de Eerste Wereldoorlog was het leger in Nederland gemobiliseerd en de gehele periode van 1914 tot 1918 waren er in Udenhout militairen ondergebracht. Die eisten het patronaat op voor ontspanning als toneel en sport. De Udenhoutse mensen leerden andere leefwijzen kennen, die vrijer waren dan pastoor Van Eijl lief was.

Pastoor Van Eijl was er gedurende de hele oorlog dag in dag uit druk mee bezig om te zorgen dat hij de regie een beetje in handen hield. Hij stelde het patronaat beschikbaar ‘s avonds van 7 tot 10 uur om te voorkomen dat het anders geheel zou worden gevorderd. De soldaten konden er lezen en schrijven. De pastoor zorgde voor gratis tabak en eens per week voor een toneeluitvoering, waarbij de hogere officieren als gast van de pastoor werden uitgenodigd. Een van de zalen was inmiddels ingericht als gymnastieklokaal voor de in Udenhout gelegerde militairen. Buiten konden de militairen voetballen op het sportveld en zwemmen in de vijver. Maar al vrij snel organiseerde het leger zelf haar ontspanningsavonden. Goochelaars, zangers, zangeressen, vioolspelers en komieken kwamen langs in het patronaat. De pastoor woonde getrouw alle voorstellingen bij, niet in de laatste plaats om schunnige voordrachten, *waartoe onze huzaren wel enige neiging vertoonden*, te voorkomen. De pastoor liet toe dat de militaire leiding soms enkele notabelen uit het dorp uitnodigde. De pastoor liet niet toe dat er vrouwen kwamen. Het is herhaaldelijk voorgekomen dat de pastoor als veldwachter optrad. Op 7 oktober 1914 waren twee vrouwen in soldatenuniform binnengedrongen, terwijl generaal Weber aanwezig was. De pastoor greep in. Op 12 november vond de opvoering van het drama “Mijn Luitenant” plaats, dat door de pastoor van tevoren was gecorrigeerd. Maar daarna zongen twee militairen

onaangekondigd een *gemeen straatlied* onder begeleiding van een mandoline. De pastoor protesteerde tijdens het lied en dreigde het toneel te sluiten. Het ging de pastoor beter af toen hij op 22 december 1914 kon melden dat een protestantse militair had gevraagd naar katholiek godsdienstonderricht. Een paar maanden later richtte de pastoor de R.K. Militairenvereniging “Gerardus Majella” op, die binnen een half jaar bijna 100 leden had, die allemaal trouw naar de Udenhoutse kerk kwamen.

De mobilisatie duurde voort. In veel Udenhoutse gezinnen was ontstemming en verwarring, omdat de vader of de zonen gemobiliseerd waren. De levensmiddelen werden duurder en uiteindelijk schaars. Het gebruik van was, vuur en licht moest worden verminderd. De pastoor stopte de acetyleenverlichting van kerk, school en kloosters. Hij liet de patronaatswei omspitten om er aardappelen te telen alsook voederbieten voor zijn herten. Enige meisjes zochten “lichtzinnige” omgang met de hier gelegerde militairen, hetgeen in enkele gevallen tot een geforceerd huwelijk leidde. Er was een bende *deugnieten* actief, die het dorp op z’n tijd lastig viel met baldadigheid en plunderingen. Smokkelen, speculeren en hamsteren verergerden de misère. Pastoor Van Eijl constateerde met de jaren toenemende lusteloosheid en ongodsdienstigheid bij de militairen, hetgeen tot moedeloosheid van de pastoor ook de parochianen niet ontging. Wat bleef, waren de militairen en de avonduitvoeringen. De militaire leiding maakte er zaak van dat die uitvoeringen ook toegankelijk zouden moeten zijn voor het Udenhouts publiek. Maar de pastoor volhardde in zijn standpunt en werd daarin gehoorzaamd.
Op 12 november 1918 kwam het bericht dat er een wapenstilstand was gesloten. Op 15 november richtte men in Udenhout een ‘comité van recht en orde’ op. Op 17 november vormde de mannelijke bevolking een burgerwacht tegen ongenode gasten, hetgeen in Udenhout gebeurde met tegenzin van burgemeester Van Heeswijk.

Meer vrijheden of het juk van de pastoor
De Udenhouters hadden veel gezien tijdens de mobilisatie. Het gevoel dat er al was, dat Udenhout onder Van Eijl roomser was dan de paus, was flink versterkt. Na de oorlog was er een aantal personen die de vrijheden ook in Udenhout gestalte wilden geven. Tot hen behoorden burgemeester Van Heeswijk, dokter Lobach en meneer Willem van Iersel, die een regelrecht conflict aangingen met de pastoor. Pastoor Van Eijl repte voor het eerst uitvoerig over het conflict in zijn dagboek in september 1919: *Gecorrespondeerd met de burgemeester over de kermis, die gedurende de vijf jaren van de mobilisatie op aandrang van het legerbestuur niet had plaatsgevonden, en aangedrongen op een niet weder invoering of minstens niet toelating van uiterlijk vertoon van kramen, kop van Jut en amusementen, om den toeloop der akelige kermislopers van professie van elders te weren. Antwoord 4 september negatief. Tot de kermis was reeds door de raad eenstemmig besloten, de standplaatsen toegezegd, enz. Kort daarop werd het zogenaamd Vredesfeest op een van de kermisdagen gesteld. Alles werd achter ons om bedisseld, en het kreeg de schijn of men de kermis eens terdege wilde oprakelen, en vooral de jeugd, die mijns inziens aan school en patronaat behoort, op de straat wilde lokken door openbare spelen, en aan onze invloed onttrekken. Dit laatste mislukte, toen ik openlijk afkondigde, dat de eventuele deelneming der school- en patronaatsjeugd aan publieke volksspelen mijne instemming niet had. De burgemeester, door mij absoluut gedwarsboomd in zijn plan om de kloostergronden en het armenland achter het klooster te halveren en woningen te kunnen bouwen aan zijn geprojecteerde Burgemeester Van Heeswijkstraat, speelde een vrij geniepige rol.*

Op 23 januari 1920 verkreeg de parochie een mooi stuk land afkomstig van de *liefdadige* Cornelia van de Pas, overleden 19 november 1919 en zus van wijlen de kerkmeester Cornelis van de Pas. Het stuk land lag aan de door de burgemeester geprojecteerde Van Heeswijkstraat. De burgemeester probeerde het stuk land te verkrijgen voor woningbouw aan de Van Heeswijkstraat. Uiteindelijk, op 12 november 1920, kwam er een ruil tot stand met een ander stuk grond aan diezelfde Van Heeswijkstraat, dat werd gehuurd door de zusters van Sint-Felix en die meer aansloot op de gronden van de kerk. Van Eijl schreef:

Hierna behoren alle gronden gelegen aan deze zijde der "Burgemeester van Heeswijkstraat" vanaf het patronaat tot de eerste dwarspad aan de kerk, ten gebruike van Sint-Felix, in een aaneengesloten geheel. Mijn streven van vele jaren was met succes bekroond.

Op 15 augustus 1920 en volgende dagen opnieuw verzuchtingen in Van Eijl's dagboek: *Bij sommige congreganisten en patronaatsleden was allengs een bedenkelijke geest van elders overgewaaid. Men wilde wel lid zijn van de congregatie, maar los van alle band en verplichtingen. Men wilde uitstapjes maken, clubs vormen buiten de congregatie (bijvoorbeeld duiven- en voetbalclubs), met herbergbezoek en toneelopvoeringen, of zich aansluiten bij hier bestaande verenigingen zoals muziek-, zang- en toneelgezelschappen. Tegen dit streven handhaafde ik artikel 14 van het St.-Jozefsreglement. Ik vond, zoals gebruikelijk, bij de goedgezinden geen steun, en bij de anderen ophitsing en verdachtmaking. Zo was de toestand toen de fanfare Moed en Volharding besloot zich in troebel water te begeven. De vereniging, die in de oorlog nagenoeg teniet was gegaan, was in 1919 nieuw leven ingeblazen door dokter Lobach, die voorzitter werd, en burgemeester Van Heeswijk, die beschermheer werd. Van deze laatste had ik reeds in het begin van mijn pastoorschap aangegeven dat er met hem niet redelijk te praten was als het ging over zijn troetelkindje de fanfare. Ik stelde dokter Lobach voor dat de fanfare in haar reglement zou schrijven dat zij geen leden of aspirantleden beneden de leeftijd van 21 jaar aannam. Immers tot die leeftijd behoort de jeugd tot de R.K. Jeugdorganisatie van de St.-Jozefs-Congregatie. Het volgend jaar, 1920, toen de boven beschreven kwade geest onder veel patronaats- en congregatieleden een bedenkelijke hoogte had bereikt en de fanfare zich verzekerd had van haar welslagen, ontving ik dato 19 september 1920 het volgend schrijven van het bestuur: Het fanfarecorps Moed en Volharding besluit om de bestaande afspraak omtrent het aannemen van nieuwe leden (geen leden onder de 21) niet verder te handhaven. Ik vind die handelwijze van het bestuur grievend en krenkend zowel voor mijn persoon als voor de zaak die ik voorsta. De aanwinst van de fanfare bedroeg acht congreganisten, niet van het beste allooi. Ondanks alle pogingen van burgemeester, dokter en enige notabelen, bleek het aanzien van de fanfare flink geschaad.*

Op 30 januari 1921 nam ook de postduivenclub vier congreganisten als lid aan. De pastoor besloot onmiddellijk de vier te royeren. Ook de zang- en toneelvereniging begon zich te roeren. Deze vereniging, met de meeste leden uit de middenstand, had, zo schreef Van Eijl, *lak aan de huns inziens verouderde goede lokale gebruiken van Udenhout, onder andere wat betreft gemengde gezelschappen, bijeenkomsten en uitvoeringen*. Op 20 februari 1920 richtte de pastoor zich vanaf de kansel tegen de ontwikkelingen en vroeg allen om alle geldelijke en morele steun te weigeren aan verenigingen, die de belangen en rechten van de jeugdorganisatie *aanranden* of bij welke de goede lokale gebruiken niet volkomen veilig gewaarborgd zijn. De burgemeester ijverde voor een eigen zaal voor uitvoeringen en zo kwam het dat men een zaal bouwde achter hotelrestaurant 't Centrum, toen geheten Café van Rooij, die in oktober 1920 gereed kwam. De fanfare plande een uitvoering op 13 april 1920. Maar de pastoor herhaalde vanaf de kansel de oproep van 20 februari. *Die was raak*, schreef Van Eijl in zijn dagboek, *de voorstelling ging niet door*. De burgemeester had zich georiënteerd bij het bisdom en was er achter gekomen dat het bisdom vaker de grens van 18 jaar hanteerde in plaats van 21 jaar. De burgemeester vertelde vervolgens rond dat de pastoor zich niet hield aan de richtlijnen van het bisdom.

Patronaatsfanfare

Het zal duidelijk zijn dat er een einde kwam aan de betrokkenheid van de fanfare Moed en Volharding bij de processies. Op 15 augustus 1920 blies de eigen fanfare van de St.-Jozefscongregatie bij de processie vanwege Maria Hemelvaart. Nu was de dirigent van de patronaatsfanfare, Adriaan Brekelmans (Josje de Golse), net in die periode ziek. De pastoor deed zelf de repetities, deels op het kerkhof, want het ging immers om een buitenprocessie, en deels in zijn kamer; Daar zat de pastoor in een stoel de maat aan te geven "Een, twee, een, twee, een, twee,….". Tijdens de processie ging het goed tot de eerste bocht links

achter de sacristie. De pastoor kwam spontaan met z'n monstrans onder het baldakijn vandaan en begon met de monstrans in zijn hand de maat te slaan voor de fanfare. Zijn patronaatsfanfare trok er op uit als er een gouden bruiloft was in het dorp. Ze gingen gekleed in superplie het gouden bruidspaar ophalen.

Er volgde nog eens een uitbarsting op 12 september 1920. Op Huize Assisië vierde Broeder Fidelis zijn gouden jubileum. De overste van Assisië had de pastoor gevraagd of zijn patronaatsfanfare het feest kon opluisteren. De pastoor gaf zijn medewerking onder de voorwaarde dat de burgerlijke fanfare niet zou optreden. In het dagboek van de pastoor staat dan het volgende genoteerd: *Doch broeder overste, geïntimideerd door de burgemeester, bestelde heimelijk en verraderlijk de burgerlijke fanfare 's avonds tegen 7 uur. Onze fanfare bleef thuis en werd daar getrakteerd. Ik neem nimmer meer invitaties van Huize Assisië aan*.

Kapucijnenklooster
Intussen was de burgemeester ook nog eens actief betrokken geraakt bij een andere ontwikkeling die de pastoor niet zinde, namelijk de bouw van een kapucijnenklooster in Biezenmortel. Het was allemaal begonnen met de wil van meneer Willem van Iersel om een schenking te doen ten behoeve van een op te richten klooster. Daarvoor had hij gronden halverwege Biezenmortel en Helvoirt. De kapucijnen wilden wel graag gebruik maken van het aanbod, maar wilden ook graag een parochie bij hun klooster, en voor dat laatste kregen ze geen toestemming van het bisdom, althans niet op de beschikbaar gestelde locatie waar nauwelijks bewoning was. Burgemeester Van Heeswijk zelf is met verschillende boeren in Biezenmortel gaan praten om grond te verkopen dan wel te ruilen om aldaar het klooster te kunnen bouwen, want de buurtschappen Biezenmortel en 't Winkel hadden voor het bisdom wel voldoende omvang om daar een parochie aan het klooster te verbinden. Bovendien waren beide buurtschappen al vanaf 1908 in de weer om een eigen parochie te krijgen. Pater Servatius van de Ven vertelde dat kapelaan Mooren eens de stoute schoenen had aangetrokken, naar de bisschop ging en hem voorstelde dat Mooren een parochie zou beginnen in Biezenmortel. Waarop de bisschop antwoordde: "U bent juist te laat. Ik heb de parochie gisteren geschonken aan de paters Kapucijnen". Het betekende voor Van Eijl een splitsing in zijn parochie. Hij heeft zich daar zeer boos over gemaakt en verwijzend naar het vele huisbezoek, dat hij juist in de afgelegen buurtschappen zelf deed, zei hij: *Voor hen heb ik mijn voeten kapot gelopen en mijn voeten gaf ik geen kans te genezen*. De pastoor ervoer het alsof hij met eigen geld door zijn eigen mensen en in eigen huis werd bestreden. Zijn bezittingen waren vervreemd, er was roof gepleegd op zijn parochie en zijn eigen parochianen waren hem ontrouw. Paters maakten zijn terrein onveilig, in die zin dat de pastoor er niet langer zelf voor de volle honderd procent grip op had.

De dood van de burgemeester
Het conflict kreeg een dramatisch einde op 16 november 1921. Van Eijl schreef in zijn dagboek: *Intussen spoedde het leven van onze burgemeester Henricus van Heeswijk helaas onverhoeds ten einde. Na een korte ongesteldheid (hij was slechts enkele dagen bedlegerig geweest) steeg in de nacht van 15 op 16 november (misschien ten gevolge van een nieraandoening) de koorts plotseling in die mate, dat de dokter (te laat misschien ontboden) de toediening der sacramenten hoognodig achtte. Bij mijn komst leek hij mij stervende. Doch het heldere bewustzijn keerde weer (denkelijk ten gevolge van inspuiting door de dokter) en hij ontving de laatste sacramenten met de innigste godsvrucht, want hij was een door en door godsdienstig man, stervend zoals hij geleefd had. Hij stierf op het ogenblijk dat de haastig ontboden familie aanbelde, des namiddags om 4 uur. Zijn overlijden, zo vroegtijdig en onverwacht, heeft mij veel leed gedaan. De gerezen misverstanden waren met zo iemand op den duur gemakkelijk uit de weg te ruimen geweest. Rest mij te bidden aan zijn graf.*

Hoofdstuk 5

In ieder huis het Roomse kruis
Het dorp van de goede God

In ieder huis het Roomse kruis

Op 2 februari 1922 werd de nieuwe burgemeester, Mattheüs Godefridus de Goey afkomstig uit Drunen en voordien burgemeester van Baardwijk, geïnstalleerd. Op de felicitatie van de pastoor antwoordde de burgemeester dat bij hem het geestelijk gezag steeds het hoogst en meest geëerbiedigd zou zijn. Die woorden kenmerken de ambtsperiode van de nieuwe burgemeester, waarin het feitelijke gezag aan de andere kant van de straat was gehuisvest, op de pastorie. De rust keerde weer in het dorp. Het leven ging z'n gangetje binnen de kaders van het Rijke Roomsche Leven zoals Van Eijl daarin voorbeeld gaf, en de pastoor zelf werd langzaamaan een dagje ouder. Van Eijl schreef in 1922 in zijn dagboek: *De verderfelijke tijdgeest trachtte ook hier door te dringen. Een geslacht ging voorbij en een nieuw geslacht is opgestaan. Maar desalniettemin is Udenhout gebleven en zal, naar ik hoop, ook in de toekomst blijven "Het dorp van de goede God"*.

Eeuwfeest met missie-activiteiten

In 1922 vond de herdenking van het 200-jarig bestaan van de parochie plaats. Het was in het jaar 1722 dat Udenhout en Berkel kerkelijk scheidden van Oisterwijk en dat de eerste pastoor Elias Robben bezit nam van zijn parochie. Voor het eeuwfeest zette het kerkbestuur vier activiteiten op: een Heilige Missie, een missietentoonstelling, de stichting van een missiebeurs tot opleiding en onderhoud van Udenhoutse missionarissen en het plaatsen van een H.Hartbeeld op een openbare plaats. De missiedagen vonden plaats met Pinksteren, van zondag 4 tot en met dinsdag 6 juni. Er was een grote missietentoonstelling in het patronaat. De beide burgemeesters van Udenhout en Berkel verrichtten gezamenlijk de opening. De deelnemende missiecongregaties waren Tilburg, Esch, Sparrendaal, Steyl en de Kapucijnen, die aparte en hoogstmerkwaardige stands verzorgden. Een buffet met niet-alcoholische dranken, versnaperingen en loterijen herschiepen het patronaat tot een kermisterrein. In de Pauluszaal waren voortdurend lichtbeelden. Tot driemaal toe zette men het toneelstuk "Het doopsel van Tomi" op de planken, dat ging over de missie. De aanwezige missiepaters en missiebroeders hadden al die dagen druk te werken, zoveel bezoek was er geweest. Terwille van de stichting van een missiebeurs stonden er achter in de kerk offerblokken. Ook voor een H.Hartbeeld was er een offerblok geplaatst. Dat ging blijkbaar niet zo snel. In elk geval was dat offerblok er nog in 1925, want tussen 27 en 29 juni van dat jaar is door een dief het collectebusje opengebroken en geleegd.

Alwies van de pastoor

Als vervolg op de Eerste Wereldoorlog was Nederland vaak betrokken bij hulpakties. Op 28 december had een schaalcollecte plaats voor het noodlijdende Wenen, met een opbrengst van f.890,-. Op 2 juni 1920 kwamen er ruim 100 Weense kinderen van 7 tot 15 jaar naar Udenhout. Vijf dagen later kwamen er nog eens 70. In de loop van september en oktober 1920 vertrokken de meeste kinderen weer. Op 1 januari 1921 was er een schaalcollecte voor de zwaarbeproefde gebieden van Oostenrijk en Duitsland. De schaal bracht tot verbazing van de pastoor f.1.000,- op, een derde van de totaalopbrengst van het gehele dekenaat Boxtel. Op 25 mei 1921 kwamen onaangekondigd negen Hongaarse kinderen voor een paar maanden naar Udenhout. Een ervan, Alice Wender, is altijd in Udenhout blijven wonen. In oktober 1923 was er een schaalcollecte voor het hongerende Rijnland en het Roergebied en werden in Udenhout tien Duitse meisjes verpleegd.
Een van de Weense kinderen, die in 1920 naar Udenhout waren gekomen, was Alwies Probst. Hij was niet mee terug gegaan naar Wenen, maar bleef bij de pastoor op de

pastorie. Pastoor Van Eijl had veel plezier van de jongen als misdienaar, congreganist, sportman, musicus en acteur. Alwies was in het dorp bekend als “Alwies van de pastoor”. In 1922, het jaar dat het tweede eeuwfeest van de parochie werd gevierd, werd driemaal, op 12 november voor genodigden, op 19 november voor de Heilige Familie en op 26 november voor de Vrouwenbond, een toneelstuk opgevoerd over de stichting van de parochie, de eerste pastoor Elias Robben en de afscheiding van Oisterwijk. Pater Servatius van de Ven vertelde ons dat pastoor Van Eijl het toneelstuk zelf had geschreven en dat Alwies van de pastoor de hoofdrol zou hebben gespeeld. Op 17 juli 1923 ging Alwies terug naar Wenen. Pastoor Van Eijl had nog twee andere Weense beschermelingen. Adolf Burger studeerde op het missiehuis van Steil te Uden, Fritz Sejchovsky studeerde in het missiehuis te Sittard. Nog tweemaal mocht pastoor Van Eijl zijn Alwies terugzien. De eerste keer vanaf 25 april 1928, nadat Alwies de kappersopleiding had afgerond. De tweede keer eind juni 1934, bij het gouden priesterjubileum van pastoor Van Eijl. Op 27 juni brachten ze samen een bezoek aan Amsterdam, aan de oudste zus van de pastoor, soeur Raphael.

Staten in zijn staat

Op 30 maart 1924 overleed meneer Willem van Iersel, die woonde aan de Schoorstraat 2, ook wel gouden Willem genoemd. Van zijn enorme vermogen kwam een groot deel ten goede van kerk en van kerkelijke doelen. Al bij al ontving de Udenhoutse parochie inclusief de legaten voor Sint-Felix en voor priesterbeurzen zo’n f.21.500. Willem was geheel verantwoordelijk voor het ontstaan van het missieklooster halverwege Biezenmortel en Helvoirt, dat later de naam Joannes de Deo kreeg en thans de stichting Emmaus huisvest. De gronden aan de Schoorstraat liet hij na aan de bisschop van Den Bosch, die het uiteindelijk bestemde voor de bouw van een opleidingsinstituut voor minder begaafde meisjes, Huize St.-Vincentius. De zusters van de Choorstraat, de ‘Dochters van Maria en Jozef”, kregen de leiding van het instituut. De zusters namen hun intrek in de oude woning van Van Iersel op 27 april 1925. De opening volgde op 15 augustus van dat jaar. Daarna begon de bouw van het klooster dat uiteindelijk op 22 mei 1930 gereed was en door de bisschop werd ingezegend. De kerk, de pastorie, het fraterhuis, het verzorgingshuis Sint-Felix en het instituut Vincentius gaven de dorpskern van Udenhout een bijzonder Rijk Roomsch uiterlijk. Op afstand in Biezenmortel het Kapucijnenklooster en Huize Assisië met een huis voor de Broeders Penitenten. Zowel Sint-Felix, Huize Vincentius, Huize Assisië, het Kapucijnenklooster als het fraterhuis hadden een eigen kapel. Aan Sint-Felix, Huize Vincentius en Huize Assisië waren rectoren verbonden. Dat zou pastoor Van Eijl toch goed gedaan moeten hebben. Maar Huize Assisië, het Kapucijnenklooster en Huize Vincentius telden voor Van Eijl niet mee. Het waren voor hem staten in zijn staat. Hij wilde met het werk noch met de personen contact hebben. Hij was daarin consequent. Bij de inzegening van de kapel van Vincentius weigerde hij te assisteren en zelfs te komen. Hij was jaren de biechtvader voor de zusters van Vincentius. Toen de nieuwe hoofdbouw klaar was, in 1930, weigerde Van Eijl daar binnen te gaan. Hij liep via de zijingang van het tweede paviljoen naar de kapel.

Geen dank-je-wel

Meneer Willem schonk zijn grond aan de Schoorstraat aan de bisschop van Den Bosch. Veel liever had hij zijn grond aan de Schoorstraat zomaar gratis aan de parochie willen geven als daar een nieuwe kerk zou worden gebouwd. Op zichzelf had pastoor Van Eijl daar wel oren naar. In die tijd was de waardering voor een Waterstaatskerk minimaal. Dat waren produkten van het negentiende eeuwse Ministerie van Waterstaat, dat in de negentiende eeuw werd geleid door protestanten. De parochie had dan ook een “Fonds Nieuwe Kerk”. Pastoor Van Eijl had van zijn eigen centen stortingen gedaan in dat fonds. Er zijn gedachten geweest om de nieuwe kerk te bouwen aan de Kreitenmolenstraat halverwege het kruispunt en Sint-Felix, waar de parochie in bezit was van wat grond, of aan de andere kant van de Slimstraat naast de burgemeesterswoning waar de parochie ook enkele percelen bezat. Meneer Willem had heel graag de geschiedenisboeken in gegaan als degene die de grond geschonken had voor een nieuwe kerk. Maar hij wou een dingetje meer. Hij wilde dat

pastoor Van Eijl bij hem op bezoek zou komen om hem persoonlijk een mondelinge erkenning te geven. Gewoon even zeggen 'Willem, dank je wel'. Meneer Willem zat er als het ware op te wachten dat de pastoor binnen zou lopen om 'n borreltje te drinken. Echter, meneer Willem zat te wachten op Van Eijl en bleef wachten. Pastoor Van Eijl had het principe "Ik heb nooit iemand iets gevraagd en nooit iemand bedankt".

Eens bij een van de jubilea van de pastoor hadden de kapelaans en het kerkbestuur een collecte gehouden om de pastoor cadeau te doen. Maar de pastoor riep: "Geef het geld maar terug aan degenen die het geschonken hebben, want ik wil niet geschat worden". Misschien heeft het volgende er direct mee te maken. Als pastoor Van Eijl over straat liep, liep hij altijd te brevieren. "Dan hoef je niemand te groeten".
Dezelfde houding had hij ten opzichte van zijn oude bekenden in Sint-Michielsgestel. Zijn kapelaan Gerrits moest eens op het kleinseminarie een fundatie brengen. Hij kreeg van de pastoor opdracht mee er aan toe te voegen dat hij geen prijs stelde op een bedankje. Van Eijl had blijkbaar behoefte zich daarvoor te verontschuldigen en noemde zich dan "Het klootje van Udenhout" of "Dat klein dorpspastoorke".

Het is zeer opvallend, zeker in vergelijking met de pastoraten van Verschuure, Cuijpers en Prinsen, hoe weinig schenkingen er door de parochianen zijn gedaan in het pastoraat van Van Eijl. In de loop van 35 jaar is ruim f.50.000,- aan giften bekend, waarvan het merendeel voor St.-Felix en voor studiebeurzen van priesterstudenten, en slechts f.6.000,- ten bate van de kerk. Van de f.50.000,- is 40% afkomstig van meneer Willem. Van de schenkingen aan de kerk ter grootte van f.6.000,- was f.2000,- afkomstig van de pastoor zelf. Pastoor Prinsen heeft daarover een notitie gemaakt in de parochiememorialen: *Het pastoraat van Van Eijl was zeker niet het rijkst aan giften. Hij wilde tegen niemand "Dank je wel" zeggen. Geen verplichtingen maken. Wat hij uit eigen middelen heeft besteed aan zijn patronaat en patronaatswerk is nergens te vinden, maar dat moet heel veel geweest zijn. Uiteindelijk is pastoor Van Eijl doodarm gestorven.* Pastoor Van Eijl heeft veel geld van zichzelf in zijn jongenspatronaat gestopt, alsmede het geld van een van zijn broers, die notaris was. In 1938 erfde Van Eijl nog f.18.000,- van zijn heerbroer, de pastoor van Nederwetten. Binnen een half jaar was het geld besteed aan zijn patronaat en aan armen. Hij heeft zijn geld in elk geval niet aan zichzelf besteed. Zijn zitkamer muntte uit door ongezelligheid en was niet meer dan een rommelhok. Zijn slaapkamer was armoediger dan die van de armste in zijn parochie.
Vermeldenswaardig is nog, nu het over geld gaat, de Russische revolutie van oktober 1917. Heel veel Nederlandse instituten en particulieren hadden belegd in Russisch waardepapier, ook de Udenhoutse parochie en ook pastoor Van Eijl zelf. Na de revolutie was al dat waardepapier in een keer niets meer waard. De pastoor schrijft in zijn dagboek: *Annulatie van de Russische effecten, de grootste financiële ramp die Nederland heeft getroffen. Men spreek van anderhalf miljard schade. Arme kerk van Udenhout en arme pastoor.* Van Eijl heeft nog maandenlang in de kerk gebeden tegen het communisme en voor het herstel van het oude regime in Rusland.

Trouwe en ijverige medewerkers
Pastoor Van Eijl hield vast aan oude vormen, die hun tijd hadden overleefd. Het ceremonieel, dat hijzelf had vastgesteld in de eerste jaren van zijn pastoraat, liet geen verandering toe. Typerend is dat hij eenmaal gemaakte preken elk jaar letterlijk herhaalde. Het kwam in de mode om jongens Jan en Wim en Kees te noemen, maar Van Eijl bleef spreken van Johannes, Wilhelmus en Cornelis. Het leven om hem heen ging echter door, zodat steeds meer van zichzelf alleen maar voor hemzelf was. De behoudzucht was de reden dat hij geen medewerkers kon krijgen. Zijn kapelaans behandelde hij als seminaristen. Hij toonde zo min mogelijk belangstelling voor hun werk, zodat ze zeker niet zouden denken dat ze de pastoor persoonlijk een genoegen deden. Vooral tot kapelaan Mooren (1915-1923), die in de volksmond "de tweede secretaris van den Boerenbond" heette en die zelf in het koetshuis van de pastorie een broedmachine had, was er grote afstand. De fraters van

de jongensschool en de zusters van de meisjesschool werden door de pastoor steevast “mijn trouwe en ijverige medewerkers” genoemd, maar in werkelijkheid zag hij met name de fraters als een bedreiging. Van Eijl was de baas. De fraters drongen binnen op zijn terrein, het terrein van de jeugd. Via het onderwijs zouden de fraters proberen hem zijn jongens af te pakken. Vandaar dat hij de godsdienstlessen niet klassikaal op school gaf, maar ‘s morgens in de kerk of in de catechismuskapel; De kapelaans gaven zoals overal gebruikelijk godsdienstles op school. Vervelende bijkomstigheid was dat de pastoor weigerde in ‘klassen’ te werken, maar wel met ‘jaren’. Bij de laatste voorbereiding op de plechtige communie verbood hij de jongens en meisjes om nog op school te komen. Het zou nadelig zijn. Hij zei: *De duivel, die ik eruit gejaagd heb, moet er in de school zeker weer in komen*. Eens was het vormsel en de fraters waren daar ‘dus’ niet bij. Na het vormsel, tijdens het diner op de pastorie, vroeg bisschop monseigneur Diepen plotseling: “Pastoor, ik zag vanmorgen geen fraters in de kerk”. Er volgde een ogenblik van doodse stilte. “De fraters, monseigneur, de fraters zijn in afzondering”.

Pastoor Van Eijl kon het ene moment iemand buiten zetten en het volgende moment dezelfde persoon binnen halen. Een trap en een hand lagen bij hem naast elkaar. De hand was het meest eerlijk. De devote pastoor kon zich ergernisgevend gedragen aan het altaar. Met de ciborie in de hand riep hij de schoolkinderen tot de orde en roepend tegen de koster en de misdienaars was hij alles behalve stichtend. Hij onderbrak herhaaldelijk het communie uitreiken om de jeugd tot de orde te roepen. Een aanbod van de fraters om de surveillance te doen, heeft hij steeds van de hand gewezen, hoewel de fraters een aantal keren opnieuw probeerden die taak in de praktijk wel op te pakken. Eens in het octaaf van Sacramentsdag was het weer raak. Tijdens het uitreiken van de communie brak de herder weer los: “Bidt dan toch, handen voor de ogen”. In de voormiddag liet frater directeur een briefje bezorgen op de pastorie “dat de scene van ‘s morgens me erg heeft gehinderd”. Diezelfde middag stuurde de pastoor een briefje terug: “Uw schrijven, frater directeur, heeft mij ook gehinderd; dus we zijn quitte”. Twee dagen later was het weer prijs. Jan Klijn van ‘de Rustende Jager’ kwam te laat in de H.Mis. De aanwezige frater liet Jan snel plaatsnemen op een leeg stoeltje naast hem. Maar de pastoor kwam van zijn altaar en gaf de jongen een oorvijg en snauwde de frater toe dat niet de fraters maar de pastoor verantwoordelijk was voor de orde in de kerk. Frater directeur ging naar de pastorie, waar werd gegooid met deuren. Een paar weken daarna had een van de fraters bij de hertenwei een pauwenveer opgeraapt en meegenomen naar zijn klas. De pastoor liet daarover een opmerking maken aan het adres van frater directeur via de jongens. In de vooravond kwam de frater de pastoor tegen op het kerkhofpaadje. De frater sprak de pastoor aan en verzocht voortaan boodschappen aan zijn adres persoonlijk over te brengen. De pastoor mompelde wat. “In alle geval, mijnheer pastoor, ik wens door u netjes behandeld te worden”. “Wat, ik krijg een bukkem van jou”. “Mijnheer pastoor, hier valt niets te bukkemen”. Later op de avond, toen de frater de poort ging sluiten, kwam toevallig de pastoor langs. De bonnet ging af en ernstig klonk het “Goede avond, frater directeur”. En onwillekeurig op vrolijke toon ging het retour “Goede avond, mijnheer pastoor”. Als pastoor Van Eijl door het dorp ging dan groette iedereen. De mannen namen hun hoed of pet af. De fraters droegen in die tijd een muts, die “solidee” heette; dat betekent “alleen voor God”. De fraters hoefde hun solidee alleen maar af te zetten voor God, en niet voor pastoor Van Eijl.

Met stront gooien

In een interview zei Piet Teurlings over pastoor Van Eijl: “Het was unne grompôôt, als Van Eijl er aan kwam moest je bukken”. Op zijn patronaat kon de pastoor in emotionele woede jongens letterlijk buiten schoppen, maar eenmaal buiten ving hij de jongens met twee handen en een reep chocolade op, want ze waren toch zijn lievelingen van zijn patronaat. En zo behandelde Van Eijl ook zijn parochianen aan de communiebank. Roemrijk zijn de weigeringen om de communie te geven aan vrouwen die niet goed gekleed gingen. De pastoor hanteerde daarbij zijn eigen normen, met de meetlat. Eens kwam zuster Wender in verpleegsterskostuum aan de communiebank. De pastoor weigerde haar de communie.

Meteen na de mis ging hij naar zuster Wender, een beschermelinge van hem die naar hier gekomen was met de Hongaarse kinderen, en hij zei: “Maar Alice, ik heb jou niet bedoeld”, en ze kreeg geld van hem mee, naar men zegt een tientje. Eens vloekte Van Eijl vanaf het altaar een misdienaar uit de kerk. Meteen na de mis ging de pastoor de jongen opzoeken en gaf hem een rijksdaalder. Zo kocht Van Eijl met chocolade en geld zijn eigen impulsieve gedrag af. Toon van den Bersselaar was misdienaar en hij herinnerde zich dat Van Eijl eens voor de mis de sacristie binnenkwam en zei: “Zo jongens, ik ben weer wezen biechten en ik heb me nog vaster voorgenomen nooit meer driftig te zijn”. Drie kwartier later, na afloop van de mis, was hij alweer zo kwaad, dat hij van woede zijn bonnet op de grond gooide en de bonnet in de sacristie schopte. Peerke de koster reageerde “Zè mer vurzichtig, want vaojer heej wir kaoie zin”.
In de beginjaren van Vincentius gingen elke morgen twee zusters met enkele meisjes naar de vroegmis in de kerk. Bij vlagen weigerde de pastoor hen de communie. Als reactie daarop liet Vincentius voortaan een van de paters van Biezenmortel een vroegmis in de eigen kapel doen. Als vooraanstaande families deftige dames op bezoek hadden, kon het gedrag van de pastoor worden voorspeld: ze liepen een grote kans te worden overgeslagen aan de communiebank. De pastoor voelde zich veilig en nam de kans voorbeelden te stellen: wat van buiten het dorp kwam, was bedreigend. Eens preekte de pastoor dat als men dames met te luchtige kleding zag, men gerust met stront kon gooien. Een paar dagen later stond Frans van Zon uit de Berkhoek mest te breken op de Kreitenhei. En jawel, daar passeerde een mevrouw met een *diep inzicht*. Frans twijfelde geen moment. Raak. Midden in de roos. Pastoor Van Eijl heeft alle kosten en een proces verbaal moeten vergoeden.

Pater kapucijn Servatius van de Ven vertelde dat ook hem ooit de communie was geweigerd. Het was gebruikelijk om drie keer per jaar een algemene communie voor alle kinderen te hebben. Je moest dan twee dagen tevoren te biechten gaan. Maar de familie Van de Ven had een familiefeest buiten het dorp en de jongen had geen tijd voor de biecht. Pastoor Van Eijl wist dat precies. Twee dagen later werd de jongen gepasseerd bij het uitreiken van de communie. Later was pater Servatius priesterstudent. Het was gebruikelijk dat priesterstudenten bij het begin en aan het eind van de vakanties even een bezoekje brachten aan de pastorie. Pater Servatius is nooit verder gekomen dan de deurmat. Een paar minuten op de deurmat. “Hij mocht me niet”, vertelt pater Servatius, “om drie redenen: 1. Ik was geen misdienaar geweest; 2. Ik was nooit op het patronaat geweest en 3. Ik was kapucijn. De wereldheren mochten wel verder komen dan de deurmat, tot in de spreekkamer.

Rituelen
Met Nieuwjaar kende pastoor Van Eijl een jaarlijks terugkerend ritueel. Hij wenste zijn parochianen zalig nieuwjaar in de kerk. Na de hoogmis waren de ambtelijke vertegenwoordigers welkom op zijn pastorie. In de loop van januari bracht hij diezelfde ambtelijke vertegenwoordigers een tegenbezoek, en dat ging elk jaar in exact dezelfde volgorde: eerst de burgemeester, dan de kerkmeesters, de secretaris, de dokter, de notaris, de gemeenteontvanger, de rector van Vincentius, etc. Rector Van Teeffelen van Vincentius schrijft daarover in 1951: *Door mij zo achteraan in de rij te plaatsen, onderstreepte Van Eijl dat ik als rector geen bestaansrecht had in zijn parochie*. De nieuwjaarsbezoeken waren ambtelijk. De pastoor ging samen met zijn kapelaans en officieel gekleed met cingel om de albe. De koster werd vooruitgestuurd om het bezoek aan te kondigen. Het bezoek duurde drie kwartier bij z’n beste vrienden en een kwartier bij rector Van Teeffelen. Genoeg voor één borrel en het aannemen van een sigaar. *Eén keer*, schrijft rector Van Teeffelen, *heb ik om een weddenschap met de kapelaan tijdens het nieuwjaarsbezoek een tweede borrel ingeschonken. Een deemoedig excuus heeft de reputatie maar gedeeltelijk kunnen redden. Het is dat Van Eijl kon waarderen dat zijn kapelaan bij mij de vriendschap vond, die hijzelf hem niet kon geven*.

Net zo ritueel was het vieren van zijn verjaardag. Elk jaar op 20 juni was het een feestdag op de beide scholen. In het begin bestond het feest uit traktaties. Nadat de film gemeengoed was geworden, werd er elk jaar een film gedraaid op Van Eijl's verjaardag.

Het meest ritueel waren zijn preken. Die waren immers elk jaar precies hetzelfde. Hij kende zelf zijn preken van buiten, maar ook zijn parochianen. De pastoor preekte elk jaar exact dezelfde tekst zonder een blaadje in zijn boekje om te slaan. Een van de misdienaars had eens gezegd "Meneer pastoor, u kijkt onder het preken nooit in uw boekje". Waarop Van Eijl antwoordde: "Jongen, als ik mijn boekje kwijt zou zijn, zou ik nooit meer preken". Het was zijn laatste uiterste wens dat de boekjes met zijn preken zouden worden vernietigd. En dat is ook gebeurd.

Geen grapjes
De pastoor wilde niet worden gecommandeerd. Tijdens de Mobilisatie in de Eerste Wereldoorlog kreeg Van Eijl nog al eens militaire bevelen. Hij wond er in zijn dagboek geen doekjes om dat hij daar maar moeite mee had. Veel later is er een zekere juffrouw Mina Sweens. Zij werd op 20 juli 1933 gekozen tot secretaresse van de jeugdafdeling van de R.K. Vrouwenbond en op 8 mei 1934 tot secretaresse van R.K Vrouwenbond. Mina Sweens had het lef om de pastoor te overheersen. Op de krans met zijn collega-priesters uit de omgeving kwam Mina Sweens ter sprake. Hij schetste de situatie aldus: "Als ik Hindenburg ben, is zij Hitler".
Zijn collega's in de krans kenden de eigenaardigheden van Van Eijl en met de jaren dreven ze er vaker de spot mee. Van Eijl bleef er voortaan weg. Ook de zeldzame grappen van zijn coursgenoot de bisschop, monseigneur Diepen, kon hij niet waarderen.

Herinneringen
Achteraf mogen we vaststellen dat de discipline van de kerk en de discipline van het boerenleven elkaar versterkten, waarbij het conservatisme kon gedijen. Er was geen plaats voor andersdenkenden, geen plaats voor niet-katholieken, geen plaats voor anders-stemmers, terwijl een grote werkgever als de steenfabriek werknemers nodig had die van buiten het dorp moesten worden aangetrokken. De tweedeling werkte door tot de plek waar mensen woonden en tot gedrag in de klas van de lagere school.

Het is de periode van 1922 tot 1939 waarover onze grootouders of ouders het hadden als zij spraken over pastoor Van Eijl. Het is de tijd van hun eerste- en plechtige communie, hun herinneringen aan patronaat, familie, processies, biecht, catechismus en de preken van pastoor Van Eijl. Het zijn misschien herinneringen aan een trouwdag die 's morgens om 8 uur in de kerk begon. Het zijn herinneringen aan de sacramentsprocessie, de catechismusles, eerste missen van priesters uit het dorp, het rollen van de preekstoel, het strooike langs de straten, de blasiuszegen, het 40-uren-gebed, de kindheidsoptocht, pesjonkelen op Allerzielen, de medailles, de rozenkrans, kortom alles van het Rijke Roomsche Leven. En in ieder huis het Roomse kruis, een Mariabeeld, soms een beeldengroep van de Heilige Familie, en altijd nog een eigen heilige zoals het geldschieterke of de heilige Clemens Hofbauer, patroon van hopeloze zaken. Die stabiele vertrouwde tijd en Van Eijl hebben zoveel met elkaar te maken, dat ik niet anders heb gehoord dan uitsluitend lovende waarderende woorden over Van Eijl. Je zegt niet zomaar "pastoor Van Eijl", maar dat doe je met eerbied in je stem.

Hoofdstuk 6

“Te merkwaardig om te vergeten”
Een schier eindeloze rouwstoet

Met de jaren groeide de eenzaamheid
Op z’n oude dag werd het huisbezoek voor pastoor Van Eijl te zwaar. Hij had altijd veel waarde gehecht aan deze huisbezoeken. Hij kwam bij iedereen één keer in de twee jaar; het andere jaar ging een van de kapelaans. Het ziekenbezoek deed de pastoor altijd zelf. Hij liet zich aankondigen door de koster, want niet thuis zijn als de pastoor langs komt is erger dan gevloekt. Bij huisbezoek in de verst afgelegen buurtschappen liet de pastoor zich rijden in een huifkar of een rijtuigje; de mensen, waar hij op bezoek was, moesten zorgen voor het vervoer terug naar de pastorie. Meestal ging de pastoor te voet, lezend in zijn brevier en met paraplu. Zeker drie van de vier keer vergat hij zijn paraplu en de mensen moesten derhalve de paraplu terugbrengen naar de pastorie. Toen het vele lopen hem te zwaar werd, deed hij, om geen verschil te maken, geen enkel huisbezoek meer. Alleen het ziekenbezoek in de kom bleef hij tot op hoge leeftijd volhouden.
Met het ouder worden trok hij zich steeds meer terug. Hij was vaak in of bij het patronaat, bij zijn jongens of bij zijn dieren. Nergens was de omgeving zo bij hem aangepast, dan wanneer hij temidden van zijn herten, duiven, kalkoenen en pauwen op een met ruïnes en met poorten versierd veld zijn brevier zat te bidden.
Met de jaren groeide de eenzaamheid. De parochianen waren er wel toe genegen, maar Van Eijl wilde geen persoonlijke dankbaarheid.

De Voorzienigheid schonk hem kapelaan Gerrits
De Voorzienigheid schonk de oude pastoor op het laatst van zijn leven kapelaan Gerrits, die hem begreep en met hem om kon gaan. In die verhouding liet Van Eijl zich weer kennen, zoals hij dat in de beginjaren kon met kapelaan Brekelmans, kapelaan De Raad en kerkmeester Jan Vermeer. Kapelaan Gerrits kon het opbrengen om elke avond de pastoor minstens een uur gezelschap te houden. De pastoor beloonde de kapelaan met een schat aan verhalen en uiteindelijk ook met persoonlijke openheid. Een keer liet hij zich ontvallen dat de omgang met de familie van kerkmeester Jan Vermeer de gelukkigste tijd van zijn leven was. Eens zaten pastoor Van Eijl, kapelaan Gerrits en rector Van Teeffelen op een snikhete julidag tot ‘s avonds 10 uur buiten. De kapelaan zei tegen Van Teeffelen dat hij ertegenop zag om ook vanavond weer een uur met de pastoor op diens kamer door te brengen. De pastoor had winter en zomer de kachel aan, omdat de nachten te koud waren. Zelfs die avond brandde de kachel. Omwille van de situatie trachtte Van Eijl zijn figuur te redden met de opmerking “Fijn, de kachel is warm. Ik ben zo bezweet dat ik mij bij de kachel moet opdrogen”. Voor de dorst en voor de traditie ging de pastoor een fles halen. Ondertussen vulde de kapelaan de kachel, pookte hem flink op en liet hem doorbranden. In de kortste tijd stond hij roodgloeiend. De kapelaan zei niets. De pastoor ook niet. Tot het zweet in stralen langs hun gezichten liep. Toen keken ze elkaar aan. De pastoor gaf zich gewonnen en schaterde van het lachen.

Overlijden
Pastoor Van Eijl overleed op 14 januari 1939, in de gezegende leeftijd van 79 jaar.
Het Nieuwsblad van het Zuiden van 17 januari:
Vanmorgen om half twaalf is het stoffelijk overschot van pastoor P. B. H. van Eijl uit de pastorie naar de kerk overgebracht. Een eenvoudige stoet was gevormd. Met de geestelijkheid volgde de burgemeester met de wethouder de baar, die werd gedragen door leden van de mannelijke jeugdverenigingen: de heren J. Scheffers, C. de Weyer, A. van Iersel, J. Jonkers, A. Gommers en L. van Iersel. In het priesterkoor werd de baar opgesteld en om

half een konden de parochianen een laatste groet brengen aan hun beminde herder. In onafgebroken stoet trekken de parochianen langs de baar en bidden een Onze Vader en een Wees Gegroet bij het stoffelijk overschot van pastoor Van Eijl, die 35 jaar lang voor hen heeft gewerkt en gebeden. Tot vanavond zeven uur is er gelegenheid te bidden bij de baar, dan wordt gezamenlijk de rozenkrans gebeden. Voor de plechtige uitvaart morgen om 10 uur zijn alle parochianen uitgenodigd. Om half zeven en half acht worden stille missen gelezen voor de zeereerwaarde heer pastoor. Om half tien wordt de lijkstoet opgesteld, de kop tegenover het huis van dokter Lobach. Alleen de besturen van de sociale en charitatieve organisaties vergezellen achter het omfloerst vaandel van hun vereniging de stoet naar de kerk. Na de H.Mis van Requiem scharen alle leden van de verenigingen zich achter hun vaandel in de stoet. De lijkrede zal worden uitgesproken door den zeereerwaarde heer Deken Spierings uit Boxtel. Z.H.Exc.Mgr. A. F. Diepen, bisschop van ‘s Bosch, een coursgenoot van pastoor van Eijl z.g., zal de absoute verrichten.

De krant van 18 januari:
Vanmorgen hebben de parochianen de laatste plicht vervuld ten opzichte van hun herder de zeereerwaarde heer P. B. H. van Eijl, die na 35 jaar lief en leed met hen te hebben gedeeld zacht en kalm in de Heer is ontslapen. Hij was een goede pastoor, die zich door zijn onbaatzuchtige liefde voor zijn parochianen bemind had weten te maken bij allen. Zijn aandenken zal in hoge ere worden gehouden. Avond aan avond was de kerk vol geweest, deze laatste dagen, om de rozenkrans te bidden en haast allen hadden gisteren een tocht gemaakt naar de kerk om een laatste groet te brengen aan de pastoor die stond opgebaard in het priesterkoor. Vanmorgen om half zeven en half negen waren stille missen gelezen voor de zielerust van de overledene. Reeds gisteren waren vele familieleden en vrienden van de overledene hier aangekomen en hedenmorgen kwamen tal van autoriteiten, geestelijken en leken naar ons dorp om mee de laatste eer te bewijzen. Z.H. Excellentie Mgr. A. F. Diepen, bisschop van ‘s Bosch, een coursgenoot van de overledene, wilde zelf de absoute verrichten. Om half tien stelde de stoet zich op, voorop de schoolkinderen en daarachter de besturen van de organisaties achter het omfloerste vaandel van hun vereniging. Te tien uur werden de lauden gezongen door de geestelijken. Als cantor fungeerde de zeereerwaarde pater J. van Doormaal. De plechtige H. Mis van Requiem werd opgedragen door de hoogeerwaarde Heer J. W. W. Spierings, pastoor te Boxtel, deken van het dekenaat Boxtel, met assistentie van de weleerwaarde heer kapelaan W. Gerrits als diaken en de eerwaarde Pater Fidentius O.M.Cap. als subdiaken. Ceremoniarius was de weleerwaarde heer C. van Roosmalen, rector van Huize Assisië. Het zangkoor zong onder leiding van de directeur F. van de Ven de meerstemmige Requiemmis van E. Fransen. Na de H. Mis beklom de Hoogeerwaarde heer Spierings de kansel voor het houden van de lijkrede. “Ik zal, om te voldoen aan de diocesane verordeningen, geen lofrede houden op de dierbare overleden herder, maar ik zal trachten u op te wekken door gebed en andere goede werken de overledene te hulp te komen. Dat is zeker ook de wens van de overledene en als hij mij op het ogenblijk iets kon influisteren dan zou hij mij toeroepen: “Rep geen enkel woord over mij of mijn werken, doch spoor mijn parochianen aan veel voor mijn zielerust te bidden en de weg der deugd, die ik hun ruim 35 jaar heb voorgehouden, tot het einde van hun leven te behouden”. Aan deze wens van den overledene ga ik nu voldoen. Bidt veel voor de zielerust van de overledene. Als Christen bidt ge reeds voor allen, zelfs voor uw vijanden en waarom dus zoudt ge niet bidden voor hem wie gij zoveel verschuldigd zijt, die 35 jaar aan uw heiligste en gewichtigste belangen heeft gearbeid. En zeg nu niet: De pastoor heeft geen gebed nodig. Hij is priester. Eenieder kent en roemt zijn voorbeeldige levenswandel: Want niet gij maar God zal de herder oordelen. God is alwetend. God is, hoe goed en barmhartig ook, tevens oneindig rechtvaardig. Lichtelijk heeft de herder nog wat te voldoen. Hij toch is niet zonder fouten en gebreken gebleven. Bidt dus veel voor hem, vooral in de eerste dagen, bidt voor hem het rozenhoedje en de kruisweg en bidt voor hem vooral in de H. Mis. Volgt zijn voorbeeldige levenswandel na. Wat toch is hij voor u parochianen van Udenhout al die 35 jaar geweest? Voor de jeugd was hij een trouwe vriend en leidsman, voor de zieken en armen was hij een milde vader, voor de gehele parochie oud en jong een

waakzame herder, een voorbeeld ter navolging. Wat heeft hij voor zich voorbehouden? Niets. Wat heeft hij u steeds gegeven? Alles. Alles had hij voor zijn parochianen over. Laten wij hem navolgen door onze kinderen een godsdienstige opvoeding te geven door alle zorg aan hen te besteden. Laten wij zijn voorbeeld navolgen door mild te zijn voor de armen en de zieken, geen geld is beter besteed en zal ook honderdvoudige vergelding vinden. Geeft allen in alles het goede voorbeeld. Zo zult gij het best de nagedachtenis van uw herder eren. Dit heb ik u heden willen zeggen tot zielerust van de dierbare overledene en tot welzijn van allen. Hij ruste in vrede."

Hierna stelde zich in goede orde de schier eindeloze stoet op naar het kerkhof. Voorop gingen de leerlingen van de jongensschool, daar achter de O.L.V. Broederschap, de prelecten en onderprelecten van de H. Familie, de leden der St. Vincentius-vereniging, de St.Joseph-congregatie, de Jonge Boerenstand, de Jonge Middenstand en de Jonge Werkman, de Fanfare Moed en Volharding die treurmuziek speelde, het Witgele Kruis, de EHBO, de voetbalclub SSS, de Boerenbond, de Middenstand en de Werkliedenvereniging, de Liedertafel Oefening en Vermaak, het bestuur van de R.K. Staatspartij, de burgemeester der gemeente, de wethouders en de gemeentesecretaris, de heren kerkmeesters, het parochieel zangkoor, de eerwaarde priesters. Voor de baar schreden de eerwaarde heren geestelijken in superplie. De lijkbaar met het stoffelijk overschot werd gedragen door de bestuursleden van de Jonge Werkman: de heer C. de Weijer, J. Kremers, F. van Dooremaal, W. van Gorp, C. Pennings, J. Scheffers, M. van de Ven en J. Klomp. Als slippendragers fungeerden de bestuursleden van het patronaat: de heren H. Hamers, C. Hamers, L. Lommers en A. Verspeek. Achter de lijkbaar volgden de familieleden, de eerwaarde zusters, de leerlingen van de meisjesschool, de Congregatie van O.L.Vrouw, de missie-naaikring, de leden van den Vrouwenbond, de Boerinnenbond, de Middenstandsvrouwenvereniging, de Katholieke Arbeiders Vrouwen, de Jeugdcommissie, de K.J.M. en de K.J.V., het Boerinnengilde, het Middenstandsgilde en het Arbeidstersgilde. Aangekomen bij het priestergraf op het kerkhof verrichte Z.H.Exc. Mgr. A. F. Diepen de absoute met assistentie van deken Spierings, pater Fidentius, pater Van Doormaal, kapelaan Van de Pas en kapelaan Van Rooij. Na de ter aarde bestelling verlieten allen het kerkhof en trok de stoet naar de parochiekerk waar voor de zielerust van de overledene de kruisweg werd gebeden. Hiermee was de indrukwekkende plechtigheid beëindigd.

De halsband van zijn meest getrouwe vriend
Op woensdag 25 januari om 9 uur vond op de pastorie de publieke verkoop plaats van "de geheelen deftigen goed onderhouden inboedel behoorende tot de nalatenschap van wijlen den zeereerw. heer pastoor P. B. H. van Eijl" door notaris Van Acker. Tot de inboedel behoorde een eikenhouten staande klok, eikenhouten bureaux, tafels, slaapkamerameublementen, tafelzilver, kristal, porseleinen eet-, koffie- en theeserviezen, pellen en linnen, keukengerief, etc. Kapelaan Gerrits en rector Van Teeffelen hebben samen het bureau van de pastoor opgeruimd. In de onderste lade vonden zij het schrift van de geschiedenisles, die hij gaf aan het kleinseminarie, omgevouwen bij de laatstgegeven stof. Al die 36 jaren heeft het schrift er gelegen, onaangeroerd, als laatste binding met zijn leraarsambt. Het lag bij de halsband van zijn hond, die, volgens zijn eigen zeggen, in Sint-Michielsgestel zijn meest getrouwe vriend was.

Op 27 januari 1939 was de opvolger van pastoor Van Eijl bekend. Opnieuw een professor van het seminarie, Adrianus van der Meijden.

"Te merkwaardig om te vergeten"
Tien jaar later worden de namen van burgemeester Van Heeswijk, dokter Lobach en gouden Willem van Iersel nog soms genoemd, maar over Van Eijl wordt nog vaak gesproken. Rector van Teeffelen schreef daarover in 1951: *Zijn persoonlijkheid blijft in gedachten leven, zelfs na tien jaren. Hij heeft te lang en te goed in Udenhout gewerkt en hij was een te merkwaardige persoonlijkheid om zomaar te vergeten. Het gevaar bestaat dat het*

nageslacht hem gaat maken tot een legendarische figuur. Al is uitzonderlijkheid geen beletsel voor de heiligheid en al is het begrip zonderlinge heilige ofschoon geen pleonasme toch evenmin ongewoon, het lijkt mij toch moeilijk pastoor Van Eijl het aureool te geven van een heilige pastoor. Dankzij de tijd waarin hij leefde en dankzij het conservatisme van de bevolking mogen wij hem niet ontzeggen het aureool van een goed pastoor met een vruchtbaar pastoraat. Zijn opvolgers zullen echter goed doen het hem niet kwalijk te nemen, dat hij zijn volk het geven niet heeft geleerd. Laat hen de typering begrijpen, die eens door een van zijn parochianen is gegeven: "Pastoor Van Eijl bewaarde voor ons het geloof en liet ons het geld bewaren".

Deel 2

Dagboek en parochiememoriaal

Hoofdstuk 7

Geschiedschrijving van 1903 tot 1934

De betekenis van zijn dagboek en parochiememoriaal

Wat ik geschreven heb, blijft geschreven
Pastoor Van Eijl heeft vanaf zijn benoemingsdatum december 1903 een dagboek bijgehouden en is op 1 oktober 1905 begonnen met het Registrum Memoriale van de parochie. Zowel het dagboek als het parochiememoriaal zijn historisch buitengewoon waardevolle documenten, niet alleen voor de geschiedenis van de parochie, maar ook voor het leren kennen van de tijd waarin Petrus van Eijl pastoor van zijn Udenhout mocht zijn.

Een passage uit de inleiding van het "Registrum Memoriale":
Let wel "Historica Udenhout" en niet "Historia Udenhout". Een historie van Udenhout, althans van Oud-Udenhout, is eenvoudig onmogelijk, wegens volstrekt gebrek aan voldoende gegevens en bescheiden. Wel is het mogelijk, althans als ik tijd van leven heb, dat mijn aantekeningen de steeds onvolledig blijvende geschiedenis van Udenhout iets minder onvolledig kunnen maken. Mijn eerwaarde opvolger werpe dus dit boek niet weg, al ware het slechts voor een klein gedeelte gevuld en al mocht de inhoud nog zoo onbelangrijk schijnen. Schijnbaar weinig belangrijke bijzonderheden krijgen soms later veel waarde en geven de oordeelkundige geschiedenisliefhebber een aardige heldere kijk op het verre verleden. Van mijn kostbare tijd, waarmede ik doorgaans vrij zuinig ben, zal dit dikke boek betrekkelijk weinig offers vragen. Het zal beschreven worden in verloren uurtjes en ogenblikken, wanneer ik juist niets anders of beters te doen heb, bij voorkeur in lange en late avonden. Tenslotte ben ik vastbesloten, nooit van het eens geschrevene iets door te halen of te schrappen, hoe haastig en soms slordig het ook geschreven zij. En wel vooreerst, omdat ik er niet aan denk iets uit eigen pen te zuigen of te verdichten; en vervolgens, omdat ik voorzie dat het geschrevene, vooral daar waar ik zelf bij betrokken ben, mij later te weinig belangrijk of te weinig bescheiden mocht voorkomen; en ga ik eenmaal schrappen, dan komt aan het schrappen geen einde. Indien dus in dit boek iets mocht zijn doorgehaald, dan wete men, dat het niet door mij is geschied. "Quod scripsi, scripsi". Wat ik geschreven heb, blijft geschreven.
P.B.H.van Eijl, Past., Udenhout 1 October 1905.

Indeling van het memoriaal
Het memoriaal kent de volgende hoofdstukindeling:
1. Geschiedkundige en andere aantekeningen
2. De weldoeners
3. De pastoors en kapelaans
4. Necrologie van parochiegeestelijken, in Udenhout geboren religieuzen en notabelen van Udenhout.
5. Necrologie van de parochie Udenhout
6. Bijlagen
9. Het dagboek

Geschiedkundige en andere aantekeningen
Dit hoofdstuk begint met een beperkte historische beschrijving van de oude Cruijsstraetse kapel, de schuurkerk en de bouw van de Waterstaatskerk, waarbij pastoor Van Eijl vooral gebruik maakt van het boek "Geschiedenis van het bisdom 's-Hertogenbosch" (1876) door Lud. Schutjes. Deze informatie is intussen uitvoeriger beschreven in de boeken "Over d'n

Unent", "Over de Unentse kerk" en "Over de Unentse parochie", boeken van 't Schoor, het heemcentrum voor Udenhout en Biezenmortel.

Vervolgens vinden we in het hoofdstuk een soort van tien geboden van de pastoor met de titel: "Wat in Udenhout tijdens mijn pastoraat naar best vermogen steeds werd voorgehouden en gehandhaafd". De volledige tekst hiervan staat in deel 1 van dit boek.

Dan volgt een lange reeks kleine aantekeningen over diverse onderwerpen, zoals de herkomst van de trap van de pastorie, de honger in het dorp in vroegere jaren, de lichtvoorziening in de kerk, verhalen over oud-pastoor deken Van den Boome, oud-pastoor Verschuure en oud-pastoor Cuijpers, de moordaanslag op pastoor Van de Wal, de grote brand van 1854, de zuinigheid van de Udenhouters en het gevecht tegen de drinkgewoontes in het dorp.

Pastoor Van Eijl heeft in het hoofdstuk ook enkele spreuken genoteerd, die hij in het dorp hoorde:
- "Valt men zijn broek kapot, dan laat men ze maken; valt men zijn knie kapot, dan maakt die zichzelf".
- Nog leeft in Udenhout voort het quasi-tafelgebed van de boerenknechts voor 50 à 60 jaar: Dun melkske, bid voor ons; En hier en daar 'nen brok, ontferm u onzer.
- Bij de vrouwen gold het spreekwoord: "Een paardentand en een vrouwenhand mogen nooit stil staan".
- "Klein luïgheid is een groot verdriet". Dat wil zeggen: Stel niet uit tot morgen, wat gij vandaag doen kunt.
- Ouden van dagen -op de vraag hoe het men hun gezondheid ging- antwoordden: "Voor de koffie niks en na de koffie een bietje".
- "Schijnt de zon door een pötje (opening in de wolken), dan regent het 's avonds op uw snuitje".
- "Donder op 'nen kalen boom geeft het gansche jaar een waterstroom".
- "Als 't regent voor 8 uren, zal het d'n ganschen dag niet duren".
- "Een droge Maart is geld waard. Een natte april is den boer zijn wil".
- "Lui zweet is gauw gereed".

Dit laatste rijmpje moest – aldus Van Eijl – vroeger iedere boerenknecht en boerenmeid horen, die van warmte en zweet durfde praten. Een oude vrouw die in haar jonge jaren bij een boer op de Molenstraat diende, vertelde dat zij eens tot de boerin zei: "Zoals vandaag heb ik nog nooit gezweet". "Och wat", zei de boerin, "een kat zweet nog wel als zij zit te kakken".

En tot slot van dit hoofdstuk twee spreuken over het huwelijk:
- De grootvader van de gebroeders G. en C. van der Plas, timmerlieden, was gewoon te zeggen: Niets is voordeliger dan trouwen; men trouwt de vrouw in goeden doen en brengt ze in haar hemd weg. De olijkert was zelf driemaal getrouwd geweest.
- Dries Kroot, voor de zoveelste maal trouwend, zei: Zo lang Onze Lieve Heer neemt, neem ik ook".

De weldoeners
Het hoofstuk over de weldoeners begint met het overschrijven van een verslag van burgemeester Antony Robben over de bouw van de Waterstaatskerk in 1841. Dan volgt een beschrijving van de pastorieën, achtereenvolgens een woning op de Strijdhoeven, de Oude Pastorie achteraan in de Slimstraat, de pastorie waar later Huize Sint Felix in de Kreitenmolenstraat is gebouwd en de huidige pastorie in de Slimstraat. Het hoofdstuk gaat verder met een beschrijving van de kerkhoven in de loop der tijd (bij de Cruijsstraetse kapel, vooraan in de Groenstraat waar nu het Scoutinggebouw staat en het kerkhof bij de Lambertuskerk), de stichting van het Sint-Felix-liefdesgesticht, de stichting van het

Fraterhuis en de Petrusschool, de bouw van de Katechismuskapel n de later aangebouwde Bondszaal of Pauluszaal.
Tot zover allemaal geschiedenis van voor de tijd dat Van Eijl pastoor van Udenhout werd, geschiedenis die intussen een plekje heeft gekregen in de boeken “Over de Unentse kerk”, “Over de Unentse parochie”, “Over de School” en “Memento mori”, boeken van ’t Schoor, heemcentrum voor Udenhout en Biezenmortel.

Uit zijn eigen pastoraat dat toch 36 jaar mocht duren heeft pastoor Van Eijl geen enkele aantekening gemaakt. Hij heeft alleen een titel gemaakt: “Aantekeningen betreffende St-Jozefcongregatie, patronaat en patronaatsgebouwen”. De tekst die erbij staat is later opgeschreven door pastoor Prinsen.
De lege pagina’s van zijn eigen pastoraat passen natuurlijk bij zijn in deel 1 beschreven eigenschap dat hij wars was van het aannemen van schenkingen. Dan heb je ook geen weldoeners, althans niet voor de parochie.

Pastoors en kapelaans
Hoofdstuk 3 is een zeer uitgebreid hoofdstuk. Pastoor Van Eijl heeft zijn best gedaan zoveel mogelijk te weten te komen van zijn voorgangers en van de kapelaans van de parochie. Deze informatie staat nagenoeg volledig in het boek “Over de Unentse parochie”, een publicatie van ’t Schoor, heemcentrum voor Udenhout en Biezenmortel.

Necrologie
Pastoor Van Eijl was een actieve bidprentjesverzamelaar. En die plakte hij allemaal in boeken, keurig gesorteerd naar priesters van de parochie, in Udenhout en Biezenmortel geboren religieuzen, notabelen van het dorp en alle parochianen. De bidprentjes zijn per categorie ingeplakt op volgorde van overlijden. Een heel enkele keer maakte pastoor Van Eijl er een kleine aantekening bij. Zo schreef hij bij een vrouw: “Ze was zo zuinig dat ze in de winter haar voeten warmde onder de geit”.

Dagboek
Voor het Schrijversteam van ’t Schoor is het dagboek van pastoor Van Eijl een rijke bron geweest. Er zijn wel meer dagboeken, maar vaak hebben die het karakter van een achteraf geschreven memoriaal. Bij Van Eijl is zeker sprake van nauwkeurigheid. Alles staat precies op datum. Hij heeft het vrijwel zeker meestal geschreven op de dag zelf, misschien een enkele keer de dag erna. Soms is te zien dat hij op een dag een aantekening is begonnen en ruimte heeft vrijgelaten om later aantekeningen toe te voegen.

Bij het doen van historisch onderzoek is het belangrijk dat historici feiten kunnen toetsen. Soms hoor je verhalen, die je niet kunt toetsen en die dus niet waar hoeven te zijn, vervormd in latere gebeurtenissen of vermengd met andere voorvallen. Het Schrijversteam heeft vaak verhalen gelezen en gehoord. Voor de periode van 1903 tot 1936 was het dagboek van pastoor Van Eijl een superbron voor het toetsen van andere verhalen. De superbron vulde vaak aan met de exacte data, de precieze namen en vaak geplaatst in een context.

Het dagboek van pastoor Van Eijl heeft natuurlijk aan de basis gestaan van boeken als “Over de Unentse kerk”, “Over de Unentse parochie”, “Over heeroom en tante zuster” en “Memento mori”, maar op onderdelen was het dagboek ook een bron voor boeken als “Over d’n Unent”, “Over de school”, “75 jaar S.v.S.S.S.”, MVC Udenhout 175 jaar”, “100 jaar Vincentiusvereniging” en diverse verhalen in het jaarboek “Unentse sprokkels”.

De rijke bron is nog lange niet uitgeput, afhankelijk voor welk onderwerp men op zoek is naar informatie. Het dagboek is daarom in het geheel opgenomen in het volgende hoofdstuk.

Hoofdstuk 8

Door de ogen van de Rijke Roomsche pastoor

Het dagboek

Onderstaand het volledige dagboek in de taal en met de originele spelling van pastoor Van Eijl.

Het jaar 1903

18 december Den 1 December 1903 overleed in het R.K.Gasthuis te Tilburg mijn voorganger de Z.E.Heer Everardus van der Heijde aan de gevolgen eener operatie. Zijn onverwacht afsterven, dat hem belette iets nader te regelen en de noodzakelijke mededeelingen te doen, alsook de vele ondernomen werken, slechts ten halve voltooid of ternauwernood begonnen, en het totaal gemis van schriftelijke aanteekeningen hebben mij veel kommer en moeilijkheden berokkend in het eerste jaar mijner herderlijke bediening. Ofschoon alles wat Pastoor van der Heijde in zijn kort bestaan heeft verricht en gesticht, den stempel van overhaasting draagt, zijn toch zijne verdiensten voor de Parochie niet gering, zooals wij later in dit boek hopen aan te stippen. Den 14 December 1903 volgde mijn benoeming tot Pastoor te Udenhout en 18 december daaraanvolgende nam ik bezit van mijne Parochie. Zondag 20 December hoogmis en inleidingspreek; daarna verwelkoming door Kerkbestuur, Burgemeester H.van Heeswijk en notabelen, alsook door de Fanfare "Moed en volharding". Al aanstonds maakte ik het besluit, de "res memorabilis" der Parochie op te teekenen in het Registrum Memoriale. Die aanteekeningen, nu eens incompleet en dan weer overcompleet, zullen allicht eenige bijzonderheden bevatten, die van belang kunnen zijn voor mij zelven of voor mijn opvolgers, wanneer zij en ik eene terugblik willen werpen op het historisch verleden der Parochie van ons dierbaar Udenhout, dat God immer behoede!

22 december Na bespreking met den architect is de geprojecteerde, reeds eenige weken aangevangen verbouwing van het Zusterhuis en gasthuis gestaakt. Het plan wilde mij niet bevallen; allerlei bestaande leelijke en ondoelmatige achterbouwtjes waren er in opgenomen of gehandhaafd; de scholen konden niet meer vergroot worden; van eene speelplaats kon geen sprake meer zijn; het nieuwe Zusterhuis en een nieuw gasthuisfront zouden veel te klein zijn geweest, enz. enz. Beter kwam het mij voor, een geheel nieuwen en ruimen Zusters- en Gasthuisbouw tot stand te brengen, de scholen doelmatig uit te bouwen met breeden gang en ruime speelplaats. Hiertoe moesten aangrenzende gebouwen en terreinen bij goede gelegenheid worden aangekocht, en de bouw bij gebrek aan geldmiddelen stuksgewijze en met lange tusschenruimten worden tot stand gebracht. Klachten en onaangenaamheden van de zijde der Zusters zouden intusschen met geduld moeten gedragen worden. Hierdoor is mogelijk gemaakt de grootsche voltooiing van het Liefdegesticht in 1929.

23 december en volgende Veel verbeteringen aan de met veel overhaasting tot stand gebrachte acetyleen-lichtleiding in de kerk; onder andere 2 armpjes aan het hoogaltaar, item op het koor aangebracht. Wegens het veelvuldig springen der kappen zijn de supports hooger opgenomen en om het scherpe licht te temperen zijn matglaasjes om de branders geplaatst, enz.

30 december Kort voor of kort na het overlijden van Pastoor van der Heijde had de Gemeente pogingen aangewend om den weg tusschen het kerkhof en de Fratersgebouwen op haar naam te doen overbrengen. In afwachting dat ik later beter in staat zou zijn deze

moeilijke quaestie te kunnen beoordeelen, protesteerde ik bij het kadaster, zoodat de weg op naam der kerk bleef gehandhaafd. (1)
(1) Later bleek mij het eigendomsrecht der kerk. Mijne handelwijze is van het grootste belang geweest voor de kerk en mijne plannen.

Het jaar 1904

31 januari Einde Januari was de mooie Pauluszaal (aangebouwd aan de bestaande katechismuskapel) voltooid; en den 31 Januari werd zij plechtig geopend en ingezegend in tegenwoordigheid van alle notabelen en het St.Paulus- en Kruisverbond, dat er zijne eerste feestvergadering hield. De Spoorwerkersbond, in Berkel onlangs opgericht, bracht zijn zetel over naar Udenhout en hield er daags daarna zijne feestelijke vergadering. Eveneens in Februari de Boerenbond. Het gebouw was namelijk voor Bonden en Bestuursvergaderingen bestemd, en heet daarom juister "Bondsgebouw".

13 februari Het hek voor den Calvarieberg en de candelabres ter zijde zijn heden door Driessen uit Megen geplaatst.

21 februari Het gebruik vastgesteld, dat op de zondagen der Vasten onder het Lof eene plechtige Kruiswegoefening wordt gehouden. Veel bijval en de kerk stampvol.

28 februari Duplicaten van alle sleutels, met een kaartje voorzien, geborgen in een laadje van het Archivum Parochiae in de zitkamer van de Pastoor.

29 februari Het zangkoor houdt wekelijks repetitie in het Bondsgebouw, waar zich een harmonium bevindt, en een kastje voor muziekboeken. Ook de meisjesvereniging of Congregatie houdt er om den anderen zondag hare zangoefeningen. Item houdt de Paulusspaarbank er zitting.

1 maart Geopend eene volks-leesbibliotheek, tot uitleening van goede leesboeken. Reglement vastgesteld. Boeken geborgen in de nieuwe houten muurkast in de Pauluszaal. Directeur de 2e kapelaan. De kerkekas schonk daaraan f.300,-.

Maart Pogingen van Burgemeester en Pastoor om de Udenhoutse jacht verpacht te krijgen ten bate van het Burgerlijk Armbestuur. De Tilburger fabrikant v.d.Bergh bood f.500,- per jaar en later in eens de som van f.3000,- voor 6 jaren. De Boerenbond verklaart zich genegen. Lemire, zich beroepend op een hem vroeger aangedaan onrecht (ontneming der jacht na proces) vordert de helft der opbrengst; sommige groote grondbezitters zijn onwillig. Zaak mislukt.

11 maart De Calvarieberg en achtermuur van het kerkhof in wintertijd gebouwd, moeten opnieuw worden gevoegd en van pleisterwerk voorzien. Hek en candelabres worden geverfd.

12 maart De kerk des avonds desverkiezend beschikbaar gesteld voor het driemaal bidden van den Rozenkrans bij bedieningen en overlijdens, hetgeen vroeger altijd aan huis geschiedde. Voor de kaarsen, aangestoken op het L.Vr.altaar kleine vergoeding. Desverkiezend fooi aan koster en voorbidster.
Ook deze regeling vond veel bijval, daar het bidden der buurt aan het sterfhuis voor velen groote bezwaren medebracht.

23/25 maart Tridium voor de Meisjes Congregatie, gegeven door Pater Ogtrop, en gevolgd door eene plechtige opdracht.

Maart Voorbereiding tot de 1ste H.Communie, en Communieplechtigheid opnieuw en plechtiger geregeld, zooveel mogelijk met behoud der oude gebruiken.

Maart Het getal misdienaars, aanvankelijk vier, op zes gebracht; zwarte togen bijgemaakt; item roode togen aangeschaft en rooden pantoffels; item blauwe togen voor de Maria-feestdagen.

Maart Lof ingevoerd ter eere van den H.Jozef op alle woensdagen der maand Maart. Behalve op Zon- en feestdagen en eens per week in de Meimaand werd in Udenhout nooit Lof gedaan.

Maart Plechtigheden der Goede week, gezamenlijk Paaschcommunie der kinderen boven de 1ste Communie (niet meer 2 maar 3 jaargangen) opnieuw en plechtiger geregeld.

Maart Alben, superpli's, koorden, altaardwalen enz. bijgekocht, daar de voorraad slechts op 2 Heeren berekend was.

28 maart Brandvrije tabernakelkast, geschenk der kerkmeesters C.v.d.Pas en H.Verstijnen, besteld bij Jansen & Co, Haarlem. Zij werd geplaatst den 13/14 Juni 1904, en kostte f.215,-. Wijl de kast niet voldoende brand- en braakvrij is, zijn de deuren voorloopig niet afgewerkt (Geverfde engelen op karton). Nota. De verguld koperen platen met 2 engelenfiguren zijn eerst aangebracht in 1925. Geschenk van Mej.Elisabeth Burgmans.

Maart/april De beide sacristiën, die nog in de grondverf stonden, geverfd (De verf hield echter niet lang vanwege de vochtigheid); de eikenhouten kasten en de credens van hun vernis ontdaan; alle schilderij-lijsten hernieuwd; een nieuwe lavabo met kastje en sacrarium gemaakt.

5 april Na bekomen verlof van Gedep.Staten het Fraterhuis en het Liefde-gesticht door bestrating van een paar stukken berm met den Provincialen weg verbonden.

7 april Daar de paden van het kerkhof in den winter onbegaanbaar bleken, werd een steenpad aangelegd van het kerkplein naar de voordeur der Pastorie, vervolgens van de Pastorie naar de achterdeur van de sacristie. Kort daarna werd de steenpad doorgetrokken van de sacristie naar de Pauluszaal, die van toen af droogvoets bereikbaar was.

12 april De weg tusschen de Fraters en den kerkhofmuur, leidende naar de poort der Fraterschool, was doorgaans een modderpoel, tot groot ongerief der schoolgaande kinderen. Hierom werd langs den kerkhofmuur eene smalle steenpad aangelegd en doorgetrokken tot aan de deur der katechismuskapel. School en kapel waren nu droogvoets te bereiken. Aan den weg zelf viel weinig te verbeteren, daar hij het overtollige landwater moet afvoeren naar den Provincialen weg. De Gemeente die dezen weg als haar eigendom had opgeeischt (supra 30 Dec.'03) verhinderde mij niet als "eigenaar" te werk te gaan.

April In de Pastorie werd de slaapkamer van den Pastoor, door Pastoor van der Heijde uit een stuk der bijkeuken gemaakt, verder afgewerkt, behangen, geverfd, van raamsluiting en eene achterdeur voorzien en vervolgens door den Pastoor betrokken. De jalouziën van alle ramen der Pastorie, ook op de kamers der kapelaans, zijn in eigendom overgebracht op de kerk.

April Aanteekening betreffende den vrijdom van licht voor Pastoor en kapelaans. De kapelaans deelde mij mede, dat Pastoor van der Heijde hun gezegd had, dat Monseigneur dien vrijdom mondeling had toegestaan, en inderdaad maakten zij bij mijne benoeming vrij gebruik van het kort tevoren ingevoerde acetyleenlicht. Het is jammer, dat de Pastoor z.g. deze zaak niet door schriftelijke aanvraag geregeld heeft, waarop ik mij dan casu gilo kon

beroepen. (1) Deze zaak is nog immer niet geregeld. Seccessor videat. N.B. Sinds den aanleg van electrisch licht in 1923 betalen Pastoor en kapelaan hun eigen lichtgebruik.

April Processiën onder het Lof voortaan aldus geregeld:
- drie plechtige processiën in de kerk, namelijk met Paschen, Pinksteren en Kerstmis;
- drie plechtige processiën buiten de kerk, namelijk Sacramentsdag of zondag daarop, item 15 Augustus en 17 September (St.Lambertus-dag, red);
- drie gewone, niet plechtige processiën, namelijk 2 Februari, 25 Maart en 8 december.
Het getal Heeren lantaarndragers op 8 gebracht. Zij bekostigen zelven hunne lantaarnen (f.32,- a f.34,-). Na de plechtige processiën worden de bruidjes op bruidsuiker en de misdienaars op een glas wijn en eene sigaar getrakteerd in de keuken der Pastorie (Niet meer op een glas wijn sinds den oorlog) (W.O.I., red). Pastoor benoemt de baldakijndragers, vaandragers, hulpmisdienaars, enz.

Mei De groote, zeer gerieflijke bestaande bloemenkast, staande in de Zusters-sacristie, is daaruit verwijderd, wegens plaatsgebrek. Thans in de Katechismuskapel.

Mei Mei-versiering geregeld. Geschiedt door den Raad der Congregatie. Pastoor betaalt de natuurbloemen (meestal gehuurd) uit de offerbus. Alle vereenigingen en bonden plaatsen eene kaars (prijs f.2,10), voorzien van een schildje, met de naam der Vereeniging. In de Meimaand zaterdags Lof. Voortaan ook donderdags. Veel bougies worden geofferd.

Mei Het gebruik ingevoerd, eene plechtige trouwmis te stellen om 8 uur, wanneer er drie of meer paren zijn. Meestal houdt de pastoor eene korte trouwpreek.

1 juni Met Machtiging van 15 April '04, no 1272, begonnen met de verlenging van den schoolvleugel tuinwaarts, namelijk achter aangebouwd een schoollokaal, dat binnen zekeren tijd zal noodig zijn en voorlopig als naaischool en recreatiezaal zal benuttigd worden; vervolgens een gerieflijke hoognoodige gang met zand- en kolenhokken en trap, die de scholen scheidt van de te bouwen karn- en meidenkamer, stal, schuur, enz. Volgens het plan van pastoor Van der Heijde grensde de koestal onmiddellijk aan de scholen; nu werd een groot lokaal, plus gang en brandmuur er tusschen geschoven; en de boerderij-gebouwen zijn ruimer gebouwd. Gaarne had ik de boerderij wat later gebouwd en verder naar achteren, maar de Zusters wilden geen anderen weg op. De kosten bedroegen f.6600,- .

13 juni Om het kerkhof wat droog te maken werden 2 cementen regentonnen geplaatst; eene aan den kant der Pastorie en eene aan de andere zijde der kerk.

20 juni Een jaarlijksch schoolfeest ingevoerd en gesteld op 20 Juni (mijn verjaardag). Pantoffeltjes in de scholen ingevoerd. N.B., nadat zij versleten waren, niet meer vernieuwd.

29 juni Kerkhof immer opengesteld voor de Parochianen, die er veel wandelen en bidden. Knielbankjes geplaatst. Dit vond veel bijval.

1 juli Devotie van den Eersten vrijdag der maand ingevoerd. Des morgens vanaf zes uur gelegenheid om te biechten. Versiering van het beeld van het H.Hart met 4 levende of kunstbouquetten en kaarsen.

4 juli Een brief door sommige ovenarbeiders voor Monseigneur bestemd, waarin gevraagd wordt om een Bond, wordt mij in handen gespeeld. Daar het arbeiders betrof van het slechtste soort, moest de zaak worden uitgesteld. Plan Ziekenfonds wegens de verwachte ongevallen wat uitgesteld. Niet lang uitgesteld. Zie infra 7 April 1908.

10 juli Het speelplaatsje der Fraterschool wordt op mijn aandringen des morgens om 8 uur en des middags een half uur voor schooltijd geopend. Hiermede was de lastige jeugd van de straat. Vergrooting der speelplaats beloofd; ballen en kegelspel geschonken.

September/oktober Serre en koude bakken gebouwd in de tuin der pastorie.

September De Fraterschool, bevattende 4 lokalen, geleek op eene fabriek. Besloten tot algeheele verbouwing en noodzakelijke vergrooting. Eerste plan stuitte af op de hooge eischen der familie Van de Pas, waardoor aankoop van terrein mislukte. Eigen terrein, onder andere een gedeelte van den Fratertuin, moest benuttigd worden. De verbouwing bestond in hoofdzaak in: een nieuw schoollokaal met traptoren en bergzolder; een fraaie ruime gang langs de lokalen en waarop alle lokalen met glazen schuifdeuren uitkomen; een sierlijk portaaltje aan den ingang van den gang, met belendende kolen- en zandhokken. De privaten werden vermeerderd en de kleine speelplaats aanmerkelijk uitgebreid. De bouw is bisschoppelijk goedgekeurd 27 September 1904 en voltooid in 1905. Kosten met meubileering en lichtleiding f.9000,-.

2 oktober Losse banken geplaatst voor de communiebank ten behoeve der schoolkinderen, die daar zitten onder toezicht van Fraters en Zusters. Heilzame verbetering.

17 oktober Changement van grond met de familie Van de Pas, om het nieuwe schoollokaal recht te maken. Zaak in der minne en tot beider voldoening geregeld.

20 oktober Een leeraar (Van Dongen uit Tilburg) benoemd in het bouwkundig teekenen (salaris f.100,-), om onze ambachtsjongens des zondags hier te houden. Lessen des zondags in de Fraterschool.

20 oktober Zwart driestel geheel hernieuwd; een best zwart kazuifel aangeschaft voor uitvaarten; alle kazuifels gerepareerd; twee ciborie-velums, enz.

28 oktober Triduum (eigenlijk kleine missie van 5 dagen) gegeven door 3 Paters Dominicanen Regouin, Perquin en Peeters. Goed geslaagd.

3 november De Fraters verstrekken voortaan winter-herhalingsonderwijs van 1 November tot 2 Februari. De zondagsschool van 1 October tot 1 Mei. In den beginne goed bezocht.

30 november Aangeschaft een vaandel voor het zangkoor, grootendeels uit bijdragen der zangers. Kosten f.125,-, waarvan de zangers f.89,- betaalden.

6 december De deels liefdadige prijsuitdeeling der Zusters wordt op mijn verzoek door Burgemeester en kerkbestuur en hunne vrouwen bijgewoond. Mevrouw Burgemeester deelt de liefdadige prijzen uit. Jaarlijks ontvangen omstreeks 125 kinderen bij deze gelegenheid verschillende kledingstukken.

17 december Priesterwijding van den Udenhouter Willem van de Ven, Theod.z.: Pater Fabianus, Cap.

22 december Verzilverde altaarschellen, cadeau van den WelEerw. heer P.Verhoeven, Joost z. Drie mooie altaarkleeden, cadeau van Petronella Dankers.

23 december Electrische schellen tusschen kerk (biechtstoelen) en pastorie boven de grond aangelegd. De ondergrondsche geleiding was aanhoudend defect.

25 december Aangekondigd dat -zoo mogelijk- een fonds zal worden gevormd uit vrijwillige en welwillende giften met de bedoeling om later op te richten een R.K.Arme of eenig ander

blijvend liefdewerk (Geheime fondsen). In afwachting van een ziekenfonds voor werklieden, kan men zich voorloopig om eenige ondersteuning tot den Pastoor wenden, wanneer namelijk de kostwinner van het huisgezin tijdelijk onbekwaam tot den arbeid is. Deze laatste bepaling is stilzwijgend vervallen door de oprichting van Ziekenfonds en Vincentius-vereeniging.

Het jaar 1905

8 januari Eerste plechtige H.Mis van Pater Cap.Fabianus, in de wereld Wilhelmus van de Ven, Theod.z.

11 februari In overleg met burgemeester, die eene circulaire tot de ingezetenen richtte, ingevoerd 2 halfjaarlijksche collecten aan den huizen ten bate van het Burgerlijk Armbestuur, namelijk omtrent Allerheiligen en Lichtmis. Vrijwillige collectanten benoemd door Pastoor en Burgemeester en van een geldbuidel voorzien. Pastoor recommandeert de collecte telkenmale van de preekstoel. Opbrengst 1ste jaar f.778,-.

16 maart Opgericht door Burgemeester en Pastoor Kiesvereeniging voor de 2e kamer, als onderafdeeling van Waalwijk, en voor de Provinciale Staten als onderafdeeling van Tilburg. 86 Leden toegetreden.

5 juni Boog aan den ingang der kerk opgeverfd, vlaggen op het kerkhof hernieuwd en aangevuld, rusttabernakel enz., alles dienende voor de Buiten-Processiën.

20 juni Inzegening der verbouwde Fraterscholen en 1ste jaarlijksch feest (verjaardag Pastoor). Ontvangst van Burgemeester, Kerkbestuur en notabelen in de versierde vestibule door het schoolbataillon, militairement gekleed en gedrild. Voordrachten, speeches, en des namiddag volksspelen, des avonds vuurwerk.

Juni In Juni geheel nieuwe lei-bedekking van priesterkoor en sacristiën, item geheel nieuwe goten. f.800,-.

17 juni Priesterwijding van den Eerw. Heer Marinus Piggen. Eerste plechtige Mis 27 Augustus '05.

13 augustus Op initiatief van Burgemeester en Pastoor vergadering der Winkeliers in de Pauluszaal en besluit om op zon- en feestdagen de winkels te sluiten des middags om 1 uur - tot bevordering der zondagsrust. De Pastoor verzoekt de parochianen hunne inkoopen daarnaar te regelen. Aanwezig 29 winkeliers. 4 Afwezigen betuigen adhaesie.

15 augustus Oprichting van een Congregatie van Jongelingen, onder den titel van "Maria Hemelvaart" en genaamd St.Jozefs-Congregatie naar den tweeden Patroon. De Congregatie was tevens bedoeld als Patronaat. Als ontspanningslokaal werd benuttigd de Pauluszaal; voor de Geestelijke oefening diende de katechismuskapel en bij plechtige gelegenheden de kerk; voor het onderwijs werd gebruik gemaakt van de Fraterscholen. De nuttige, zo niet noodzakelijke jongelingen-congregatie (tegelijk bedoeld als Patronaat), waarvan ik de hoogste verwachtingen koesterde voor het heil en de toekomst van Udenhout, werd den 16 September 1905 door den Bisschop W.van de Ven goedgekeurd; de datum der goedkeuring echter gesteld op 15 Augustus 1905, stichtingsdag. De tijdelijke Pastoor is directeur. Het getal leden steeg in September tot 58. De verdere geschiedenis der Congregatie is te vinden in de "Annalen der Congregatie".

15 september Een piano aangeschaft voor de Congregatie en de opleiding van zangers. f.150,-.

19 september Grenskeien gezocht en gevonden aan het einde van den tuin der 2 kerkwoningen (thans 1ste sportterrein), waardoor bleek dat onze heggen niet op den grond (weg) van Wilhelmus van de Ven stonden. Die keien zijn van nieuwe eiken paaltjes voorzien, en door den metselaarsbaas Adr.Brekelmans werd een kaartje gemaakt, dat in het archief berust. Nadat de familie Van de Pas een klein stukje grond (rest van een vroeger daar loopend padje en tot hun tuinuitgang dienend) aan de kerk had afgestaan, kon begonnen worden met den aanleg van het 1ste sportterrein, dienende voor de Jongelingen-Congregatie en de Fratersjongens. De beide kerkwoningen (toen bewoond door de koster P.Liebregts en Jan van Beerendonk) verloren het grootste gedeelte van hun tuin, om welke reden de huur hunner woning verminderd werd. Verschillende quaesties tusschen de kerk (Past.van de Wal) en de familie Van de Pas, en tusschen de familie Van de Pas en Wilhelmus van de Ven waren tegelijkertijd opgelost.

20 september De monumenten der Pastoors Cuypers en Verschuure, die in desolaten toestand waren, geheel opgehaald door Petit en Gijs van Roermund.

23 september Tien jongens uitgekozen, die van organist Jac. Ebben pianolessen zouden krijgen, om later zoo mogelijk tot organist te worden opgeleid. Alle pogingen, later nog dikwijls herhaald, en alle onkosten waren tevergeefs. Evenzeer mislukten alle gratis zanglessen, om koorzangers te vormen, eveneens alle pogingen om "de missen cum cantu" door de schoolkinderen te doen zingen. Een fanfare-kwartet of quintet in de Jongelingen-Congregatie liep in weerwil van de wanhopigste pogingen op niets uit. Tantae molis erat musicalem condore gentem. Maar de aanhouder zal winnen.

25 september Begin der groote orgel-reparatie door Gebr.Smits. Het orgel was verzakt en door langdurige verwaarloozing bijna onbruikbaar. Nieuw windtoestel met regulateur, reparaties van pijpwerk en mechaniek, enz. Versterking van den zandzolder boven den nieuwen blaasbalg, die nu bestand is tegen het soms voorkomend vallen der klokgewichten. Tijdens de langdurige orgelrestauratie harmonium. Kosten f.1300,-.

1 oktober Voor het eerst aangeprezen en de kerk opengesteld voor den aflaat "toties quoties" op den eersten zondag van October.

2 oktober Aankoop en transport van een huis met tuin, toebehoorende aan C.van Laarhoven, groot 1786 m2, gelegen aan de gasthuiszijde van het Liefdegesticht, en van de straat af even diep als het kloosterterrein. Deze onmisbare en gelukkige uitbreiding kostte f.3500,-. Aanvaarding van het terrein in Mei 1907.

5 november Adr.Brekelmans, bouwkundige alhier, aangesteld tot leeraar aan onze teekenschool.

6 november In de Pauluszaal ten behoeve der Bonden en der St.Jozefs-Congregatie het tooneel beschilderd door Gijs van Roermund en 4 schermen gemaakt. Gordijn reeds in 1904 gemaakt. Het tooneel kan 2 m vergroot, namelijk naar voren gebracht worden.

9 november Zilveren blad (Russisch verzilverd wit metaal) aangeschaft.

1 december Voor St.Nicolaas in de scholen aangeschaft volledig bisschopsgewaad en veelkleurig pak voor zijn knecht.

18 december Nieuw contract gesloten tusschen Kerkbestuur en Zusters-Congregatie te Tilburg, betreffende Liefde-huis. Item met het Fraterhuis.

21 december Aan den Prefect der St.Jozef-Congregatie en de prefekte der Maria-Congregatie eene prachtige zilveren medaille met kroontje en breed witzijden lint vereerd.

26 december Heden gedoopt het 100ste kind namelijk Joanna Martini Swaans. Pastoor peter. Het kind is in 1907 overleden.

Het jaar 1906

1 januari Sinds 1905 doet de Pastoor het jaarverslag en wenscht Zalig Nieuwjaar in de vroegmis en herhaalt dit "per modum sermonis" in de Hoogmis. Twee jongens van de Fraterschool en twee meisjes van de Zusterschool komen een nieuwjaarsbrief voorlezen in de pastorie, en ontvangen evenals de misdienaars een nieuwjaarskoek. Koster f.5,-.
N.B. Sinds de afscheiding van Biezenmortel is "het jaarverslag" vervallen; doch nog immer houdt de Pastoor de Nieuwjaarspreek.

14 januari De Fanfare "Moed en Volharding" verlaat met stille trom, insalutato hospite, het Bondsgebouw (Pauluszaal), waar zij sinds 1903 hare repetities gehouden had. Aanleiding: Verzoek van den Pastoor om de avondrepetities op een geschikter uur te eindigen (niet om elf uur of later). Zij verhuisden naar het vroegere schoolgebouw der Gemeente. Mr.Willem van Iersel bouwde voor hen een kiosk naast het Raadhuis. De Fanfare treedt gratis op bij de drie Buiten-Processies. In 1903 steunde mijn voorganger het kwijnende muziekgezelschap door een renteloos voorschot uit de kerkekas. f.400,-. Jaarlijks wordt f.50,- afgelost. Eerste wrijving met de Fanfare, of beter gezegd, met den President, burgemeester Van Heeswijk, wiens troetelkind de fanfare is.

5 februari De oude bescheiden van "het Onze Lieve Vrouwe Broederschap" gecopieerd en gedeponeerd in het archief, uit vreeze dat zij verloren zouden gaan. Het zielboek der Broederschap wordt op den teerdag onder de H.Mis wederom afgelezen. De zielboeken der overige gilden (sinds Pastoor Cuypers niet meer afgelezen wegens quaestie over dans- of feestpartijen) zijn eveneens in het archief gedeponeerd. Die gilden zijn zeer oud, te weten: St.Jorisgilde, "Schutterijen van Udenhout ende van Berkel; St.Crispijngilde, "Gildebroeders van Krispineanis, patroon van de Schonmaakers"; St.Ambrosiusgilde, "Guldebroeders van St.Ambroosius in Udenhout" (Bijenguld); St.Sebastiaans- en Antoniusgilde, "Schuttenbroeders van St.Antonius ende St.Sebastianus van Udenhout en Berkel".

26 februari Kapelaan P.A.Brekelmans benoemd tot Rector Coudewater; J.A.van Beers hier benoemd met ingang van 2 Maart.

14 maart Het dagelijks mishooren der kinderen, dat bij de aanvaarding van mijn Pastoorschap niet bestond of in onbruik was geraakt, heeft veel moeite gekost. Bedreigingen noch belooningen werden gespaard. Vooral bij het naderen der vacantie moest worden ingescherpt: "schoolvacantie is geen kerkvacantie".

17 april Kerkmeester Jan Vermeer slaagt in den aankoop van het huis en den tuin van P.van Diessen (thans geheeten "St.Godefridushuis") voor den prijs van f.3100,-, te aanvaarden 1 Mei 1907. Den 29 Mei 1906 is het transport gepasseerd. P.van Diessen had gestipuleerd dat hij zijn leven lang dit huis of desnoods de aangrenzende kerkwoning in huur mocht nemen; doch hij stierf reeds 13 September 1906. Deze gelukkige aankoop, die mijn voorganger tot zijn bitteren spijt langs den neus was gegaan, ruimde veel moeilijkheden uit den weg (van Diessen was eigenaar van het stuk weg tusschen zijn huis en de Pauluszaal) en maakte verderen aankoop van gronden mogelijk, tot latere stichting van Congregatie/Patronaatsgebouw. De tuin van P.van Diessen kwam reeds 1 November 1906 ter beschikking van het kerkbestuur.

10 mei Op de jaarlijksche Vergadering van den Boerenbond wordt aan het bestuur de bevoegdheid opgedragen tot het bouwen van een magazijn of pakhuis. Het terrein wordt aangekocht den 22 Juli en met rentelooze voorschotten betaald.

1 juni Ingevoerd jaarlijksche uitreiking van 200 bloemstekjes (Geraniums en Fuchsia's) in kleine potjes aan de kinderen der Zusterscholen. Einde september moeten de goed verpleegde bloemen ter bezichtiging worden ingeleverd en worden de schoonste met prijzen bekroond. Vaste prijs der bloemstekjes bij H.Stokkermans, Tilburg, is f.12,-.

25 juni Begonnen met de 18 Juni goedgekeurde algeheele voltooiing van den linker- of schoolvleugel van het Liefde-gesticht, waarvan het front was gebouwd in 1903 en aan welken in 1904 een lokaal met boerderij-gebouwen was toegevoegd. Nu werd van uit de vestibule een ruime gang doorgetrokken van 44 meter langs de 5 schoollokalen. De lokalen krijgen glazen schuifdeuren onderling en glazen deuren, eene nieuwe ventilatie, gedeeltelijk een nieuwen vloer en de slecht gebouwde school wordt aan muren en dak versterkt. In den gang kleederhaken en rekjes voor pantoffels, item nette binnenprivaten. Eene speelplaats was er nog niet. Nu werden de leelijke privaten, bergplaatsen, waschhuis en oude koestal, enz. geheel weggebroken, en eene ruime ommuurde speelplaats aangelegd, met een kleine portiek en bewaarschool-privaten. De speelplaats kan naar de westzijde nog worden uitgebreid. Links van den grooten gang kwam een trappenhuis met breeden trap, voerende naar de verdieping en den zolder van den frontbouw des schoolvleugel, later te benutten door de Maria-Congregatie en een eventueel Meisjes-Patronaat (1). Uit den afbraak werd een waschhuis in den tuin gebouwd, eene pomp geslagen en eene serre aangebouwd. Ook bij deze verbouwing werd van den kant der Zusters geene instemming, wel het tegendeel, betoond. De kosten bedroegen f.8800,-.
(1) Eerst in 1933 konden de lokalen boven den frontbouw van den schoolvleugel aan hunne bestemming beantwoorden door de oprichting van eene vrouwelijke jeugdvereniging K.J.V. en K.J.M.

21 augustus De akker, liggende aan Zusterspad en grenzend aan het onlangs gekochte huis en terrein van P.van Diessen, was zeer begeerd door het Kerkbestuur, dat reeds meermalen bij den eigenaar, den Heer Antonius van Iersel te Waalwijk, een bod had gedaan. Wegens sterfgeval van Mr.Ant.van Iersel werd de akker in Augustus publiek verkocht en wel in drie perceelen gesplitst. Van die splitsing gaf de notaris mij kennis op het allerlaatste oogenblik, zoodat ik met het Kerkbestuur, dat op den geheelen akker een bod zou doen, niet meer kon confereeren. Wijl nu de prijs hoog liep, kocht het Kerkbestuur, vertegenwoordigd door C.van de Pas, slechts twee van de drie perceelen, tezamen groot 3700 m2 tegen de prijs van f.1695,-, alles inbegrepen. Het derde perceel kwam tot mijn bitteren spijt in handen van kleermaker Van Alebeek, die aanstonds aanstalte maakte, om daar een huis te bouwen. Het Kerkbestuur kwam daar aanstonds tegen op, en ontzegde hem het recht van wegen met kar en paard, ten eerste tusschen fraterhuis en kerkhof, welke weg ten onrechte door de Gemeente wordt betwist, en ten tweede langs den Zusterspad en de Pauluszaal. Van Alebeek moest den bouw van zijn huis staken. In deze zaak werd de kerk door alle parochianen van invloed in den steek gelaten, als hebbende "natuurlijk" ongelijk. Frater Pachomius, in de wereld W.van Hulten, geboren en gewoond hebbende op het terrein der Fraterschool, en schenker van dat terrein, 70 jaar oud, frater in ons Fraterhuis, verzekerde, dat zijne familie immer het wegrecht uitsluitend bezeten had en dat een buurman, namelijk Van Beurden, jaarlijks voor het 'wegen' een gulden betaalde; ook de kerk als koopster van Van Beurden's huis, betaalde dien gulden, blijkens Begrooting. Frater Pachomius verzekerde nog, tegen alle Udenhoutsche leugens in, dat de pad naar de zusters nooit een karweg is geweest. P.S. Wat is het gelukkig geweest, dat het Kerkbestuur in deze quaestie geene zwakheid heeft getoond. Achter den Zustershof op het terrein van Van Alebeek en Castelijns zouden een woonhuis, een kolenmagazijn, zelfs eene herberg zijn gebouwd, zoals later gemompeld werd. Nu is het terrein van Van Alebeek door de kerk aangekocht; het terrein van Castelijns kan nog worden aangekocht; ook de "arme" grond is te koop; en alles wordt later en is reeds gedeeltelijk buitenhof van het Liefde-gesticht, wiens eigen tuin zal moeten worden volgebouwd.

24 september Bankenverpachting. Slechts acht bleven liggen. Totale opbrengst f.2630,-. Het Kerkbestuur constitueert zich als parochiaal comité van de St.Radboutstichting en vraagt bevestiging van het Diocesaan Comité.

26 september Willem van Lier, oud 17 jaren, filius Petri, boerenknecht, door zijne kar overreden. Pastoor en geneesheer te laat.

1 oktober Plechtige inwijding der verbouwde en voltooide Zusterscholen met nieuwe speelplaats. H.Mis om 8 uur met zang der kinderen. Receptie om half tien; tegenwoordig Kerkbestuur en Burgemeester; voordrachten, zang en speeches; aanbieding van het vestibule-kruis door de kinderen aan den Pastoor, die het plechtig wijdt en ophangt. Namiddag om 2 uur volksspelen (bal, builtjeshappen, jeu de grâce, touwtje springen, enz.). Om 3 uur groote optocht in 6 groepen (o.a. beer en berenleidster met zigeunerinnen); allerlei costumeering. Om kwart voor vier chocolade met krentenbollen; half vijf moppenloterij en spel. Om kwart over vijf bekroning der bloemen (fuchsia's en geraniums) tezamen 180 stuks; 16 prijzen en 9 eervolle vermeldingen. Om kwart voor zes groot vuurwerk, namelijk donderpotten, vuurpijlen, eene zon, sissers en zevenklappers. Einde kwart over zes. Feest, zooals "noch nie dagewesen". De moeders der kinderen en de Raad der Congregatie waren bij de namiddagfeesten uitgenoodigd.

5 oktober Begrafenis van een korist (Graard Berkelmans): de koristen werpen beurtelings eenige schoppen aarde op de kist. Ook het vaan gaat mede. De priester wacht desverkiezend, totdat de stoet weer volgen kan.

6 oktober Heden begon namens de Kerkelijke Brandassurantie de aanleg van bliksemafleiders, waar zij nog niet bestonden. (Een bliksemafleider op den toren moest tot nu toe alle gebouwen beschermen). De afleiders zijn aangelegd door Fonck uit Venraay op Fraterhuis, scholen, 2 kerkwoningen (bij vergissing van Fonck), Pauluszaal, fabriek en 4 op de pastorie. De afleider op den toren is nagezien en een tweede boven het presbyterium geplaatst. Eene geheele week was met deze werkzaamheden gemoeid.

23 oktober Toediening van het H.Vormsel aan 214 kinderen uit Udenhout, te Oisterwijk. Patrinus: Adr.Heijmans. Matrina: Adriana Brekelmans.

1 november Pater cap. Constantius verleende assistentie. Pastoor hoort geene biecht.

8 november De pad tusschen kosterswoning en Van Diessen gesloten; hij dient voortaan tot toegang naar het sportterrein, is dubbelbreed gemaakt en van eene ijzeren poort voorzien, met opschrift "St.Jozefs-Congregatie" (Patronaat). Eene nieuwe pad is voorlopig aangelegd aan de andere zijde van het huis, bewoond door Van Diessen.

10 november Legging van grenskeien en slaan van paaltjes op de onlangs van de erven Ant.van Iersel aangekochte terreinen (door Adr.Brekelmans).

13 november Het sportterrein is 13 meter verbreed en met vlechtwerk omheind, namelijk de tuin van P.van Diessen werd bij het sportterrein getrokken.

17 november Begonnen met de bouw van een portiek, waaronder beugelbaan, op het sportterrein der Fraters en Congregatie, juist achter de beide kerkwoningen, wier tuin opnieuw verkleind werd.

29 november Toen de Pastoor des zondags uit den Biechtstoel kwam, viel het bovenstuk naar beneden. Gelukkig werd niemand der daar zittende menschen getroffen. Alle biechtstoelen en preekstoel geinspecteerd, om herhaling van zulk ongeval te voorkomen.

10 december De pad naar het klooster, die door Van Alebeek's bouwplan een rijweg geworden was, tot zijne vroegere afmeting teruggebracht namelijk tot voetpad; en bij het einde der Pauluszaal twee flinke palen geslagen en een slagboom met hangslot geplaatst. Het Kerkbestuur ontzegt beslist aan iedereen het "recht van wegen" tusschen kerk en fratersgebouwen. (Zie mijne aanteekeningen). De slagboom werd in den nacht van 23 december weggebroken, doch reeds den volgenden dag opnieuw geplaatst, met ijzer beslagen, en sindsdien ongemoeid gelaten.

30 december Laatste zondag van December, feestavond der Congregatie, "Garcia Moreno". Reliquien. Door bemiddeling van Heerbroer zijn uit Mechelen vier nieuwe Reliquien aangeworven, namelijk van het H.Kruis, van den H.Antonius van Padua, van den H.Franciscus van Assisië en van den H.Franciscus Xaverius. De begeleidende brieven zijn naar den Bisschop ter inzage opgezonden en de publica veneratio is door deze schriftelijk toegestaan dato 30 November 1906. Een zilveren reliqui-houder is aangeschaft; en verder is bepaald, dat de Reliqui van het H.Kruis zal vereerd worden op Goeden vrijdag na den kruisweg en iederen vrijdag van de Vasten na de H.Mis van half acht. De andere drie Reliquien worden op den feestdag der genoemde heiligen vereerd.

Het jaar 1907

7 januari Aankoop van het perceel van Van Alebeek aan Zusterspad, waardoor quaesties opgelost. Zie sup.blz.16.

21 januari In het Bondsgebouw lezing door den landbouwleeraar Huizinga over de veefokkerij en door Wintermans over de coöperatieve zuivelbereiding. De oprichting eener "stoomboterfabriek" voor het eerst besproken en door onzen Boerenbond in overweging genomen.

23 januari In eene feestvergadering van onzen St.Willibrordusbond (Spoorwerkers) wordt het nieuwe "vaandel" gewijd. Kapelaan H.Donders houdt de "vaandelrede".

31 Januari Triduum voor Maria Congregatie gehouden door Pater de Groot, Red. Generale Communie op 2 Februari voor de H.Mis van 8 uur. In den namiddag opvoering van "Garcia Moreno" door de acteurs der St.Jozefs-Congregatie.

2 februari De halfjaarlijksche armencollecte, voor het Burgerlijk Armbestuur, bracht op f.373,75. De najaarscollecte f.328,86.

17 maart Eerste H.Communie van 52 kinderen, 29 jongens en 23 meisjes. Bij die gelegenheid is een boekje aan de ouders uitgedeeld tot bevordering van de veelvuldige Communie hunner kinderen.

19 maart Eerste bioscope-uitvoering in Udenhout (Bondsgebouw) door een zekeren Nieserius uit Gouda - voor de scholen en de beide Congregaties.

30 maart Kerkmeester van de Pas slaagt in den aankoop van een perceeltje gronds toebehoorend aan de Wed.Rats, groot 625 m2, sectie F.no.2486. Hierdoor krijgen wij het recht om gebruik te maken van den karweg achter de Congregatietuinen, welk recht door W.van de Ven werd betwist.

4 april Begin aanleg van den nieuwen pad (pastoorspad) recht loopend naar den Besterd - over het kerkterrein, nieuw perceeltje en de gronden van andere eigenaars, met welke overleg is gepleegd. Hiermee is de schuinsche pad (vulgo "Schriekspad"), loopend langs Van Diessen (nu Godefridushuis) en over de erven der kinderen Corn.van de Pas en

W.Burgmans voor altijd vervallen. De nieuwe pad is geopend 24/25 April, nadat de andere paden waren omgeploegd. Langs den nieuwen pad zijn paaltjes geplaatst met witte koppen.

12 april Tot bestrijding der kindersterfte zijn een honderdtal exemplaren verspreid van "Catechismus voor de voeding der zuigelingen", uitgegeven door de Gezondheidscommissie te Tilburg. Mr.Geelen.

26 april Met Dr.Nouwens besloten tot oprichting van eene afdeling der Hanze.

3 mei Lezing van Dr.Nouwens in het Bondsgebouw over de belangen van den Middenstand. Belangstellenden, in het bijzonder ambachtsbazen, bakkers en winkeliers worden uitgenoodigd. Besloten tot oprichting eener afdeeling der Hanze.

24 mei Onderafdeeling der Hanze opgericht te Udenhout. Statuten en Huishoudelijk reglement ontworpen. Bestuur gekozen. Willem Verstijnen presid. enz.; Jacobus Ebben, vice pres.; J.C.van de Ven, 1e Secr.; A.van de Ven 2e Secr.; Ant.Robben Penningm.; Bestuurslid: P.S.van Dam, voorzitter Bakkersgilde, en J.C.Brok, voorzitter Klompenmakersgilde. Adviseur C.de Bruijn, kapelaan. Het sinds 1903 bestaande St.Jacobusgilde van Klompenmakersbazen (bisschoppelijk goedgekeurd 2 Juni 1903) sloot zich bij Hanze aan als "het Hanzegilde der Klompenmakers", onderafdeeling van de Hanze. Koninklijk goedgekeurd d.d. 8 Juni 1907.

10 mei Algemeene Vergadering van den Boerenbond; verantwoording betreffende het nieuwe magazijn of pakhuis. Aangenomen voor f.2628,-, kosten van den grond f.1190,70; diverse onkosten f.140,30. Totaal f.4013,-. Besprekingen betreffende eene eventuele boterfabriek.

24 juni Quaestie met het Idiotengesticht aangaande het toelaten van parochianen in hunne vroegmis, meest ovenwerkers, die op die wijze van de parochie vervreemd werden en de rest van den zondag met stroopen en erger doorbrachten. De zaak werd op den ouden voet teruggebracht.

5 juli In de vergadering van het Kerkbestuur werden goedgekeurd plan en begrooting van een Patronaats-Congregatie-gebouw, en werd de wijze van aanbesteding vastgesteld. Architect B.J.Claase uit Nijmegen. De stichting van dezen bouw was zorgzaam voorbereid sinds 3 jaren: de tuinen der kerk, woningen aan den huurders onttrokken; de grenzen der perceelen goed bepaald en buiten quaesties gesteld; de paden verlegd; een huis met tuin (Godefridushuis) aangekocht; drie groote perceelen aangekocht van de erven van den Heer Antonius van Iersel; den kloosterpad, dien men met karren bereed, tot pad teruggebracht en het uitsluitend "wegrecht" en eigendomsrecht der kerk gehandhaafd.

12 juli Bisschoppelijke Machtiging tot den bouw van een Patronaats-Congregatie-gebouw 1ste gedeelte, bevattende:
1. een laag voorbouwtje met vestibule, keukentje, privaten, kasten; vervolgens eene kleinere en eene grootere zaal door glazen schuifdeuren verbonden, met veranda; tezamen lang 30m en breed 9m (1) begroot op bijna f.10.000,-.
2. inrichting, effening en afrastering met vlechtwerken van een flink speelterrein met doel, overdekte beugelbaan, enz., begroot op f.1408,50.
Aanbesteding had plaats 6 Augustus 1907; en het werk werd gegund aan den laagsten inschrijver Adrianus Brekelmans alhier voor f.9350,-. Den 8 Augustus werd de eerste spade in den grond gestoken en den 31 Augustus plechtig de eerste steen gelegd in de tegenwoordigheid van het Kerkbestuur, de Eerw.Fraters, den raad der Jongelingen-Congregatie en de geheele schooljeugd. Twee foto's genomen. (1) het geheele tegenwoordige gebouw van den ingang tot aan de toneelzaal.

23 september Wegens de voortdurende daling van de opbrengst der kerkbanken had het kerkbestuur een nieuwe algemeene bankenverpachting bepaald. Het Kerkbestuur is volgens het Reglement steeds gerechtigd tot een algemeene verpachting; en door velen, die geene bank of geene geschikte bank hadden, werd daarop aangedrongen. Het zou onder mijn pastoorschap de eerste en de laatste zijn. Evenals bij vorige gelegenheden wekte de algemeene verpachting veel ontevredenheid; sommige banken waren spotgoedkoop, andere exorbitant duur; eene notabele familie (Le Mire) kwam in oppositie en bleef een jaar lang uit de kerk. Nog denzelfden dag besloot het Kerkbestuur voortaan een minimum-prijs te stellen, per plaats, namelijk f.9,- middengang, f.8,- aangrenzende zijgang, f.6,- muurkant. Allen konden het volgend jaar voor dien prijs hunne bank behouden, alleen de banken die bleven liggen, zouden worden verpacht, doch niet onder het minimum. Het minimum ging het volgend jaar met vlag en wimpel door; zij, die beneden het minimum waren, betaalden gaarne bij, als zij daardoor het gerust bezit hunner bank verwierven; en zij, die boven het minimum waren, zagen hun lasten niet minder gaarne verminderd.

6/13 oktober Op kermiszondag meende de politie en marechaussee een beschermend oog te moeten houden op onze Pastorie. Aanleiding: Op mijn verzoek had de Pastoor van den Heikant krachtig gewerkt, om de Heikantsche jongedochters van mijne kermis thuis te houden. Inde irae der Heikantsche jongelingschap, die nu zonder het begeerde gezelschap onze kermis kon komen opluisteren; naar men zegt, waren zelfs bedreigingen geuit tegen de glazen mijner pastorie. Aangemoedigd door het succes (geen enkel Heikantsch meisje was langs "onze kermis" komen zwieren) ging ik het volgend jaar den Pastoor van Heikant weder opstoken. Het was avond en mistig weder en niemand was op straat te zien. Toch ging reeds den volgenden dag het praatje door den Heikant: "den Udenhoutsche is alweer bij den onzen geweest".

7 oktober Op kermismaandag zou volgens gebruik eene "Matinee" door onze Zang- en Tooneelvereeniging worden gegeven. Bij toeval viel 's avonds te voren ons oog op een paar woorden in het program: "voor dames en heeren". Nog in den laten avond werd bij het Bestuur der genoemde vereeniging geprotesteerd, en des anderen daags onder de H.H.Missen het verzoek gericht tot de parochianen en bijzonder tot de huismoeders "om in eere te houden het goede plaatselijk gebruik, dat reeds zooveel jaren Udenhout tot groote eer verstrekt, namelijk dat geene vrouwen en jongedochters de herbergen bezoeken, ook niet bij uitvoeringen". Na dit verzoek bleven vrouwen en dochters thuis en het bestaande gebruik bleef gehandhaafd. Later bleek, dat een welberaamd plan was opgezet, om voorgoed met het bestaand gebruik te breken; sommigen hadden zelfs op boete van f.1,- zich verbonden vrouwen en dochters mede te brengen.

15 november Kapelaan C.de Bruijn benoemd tot kapelaan te Oirschot; vervangen door kapelaan L.van Riel uit Waalwijk.

16 november Begin der groote kindersterfte ten gevolge van eene soort kwaadaardige mazelen. Van 16 November tot 17 December stierven 21 kinderen.

19 november Het huis, gekocht van P.van Diessen, van een nieuwen gevel voorzien met opschrift "St.Godefridushuis", wordt verhuurd aan Jan van Wesel en zijne vrouw, onder voorwaarde dat zij alle kinderen zullen opnemen, die de Pastoor bij hen plaatst. Bedoeld zijn zulke kinderen, die bijvoorbeeld wegens wintervoeten kerk noch school kunnen bezoeken (wat veelvuldig voorkwam); ook zwakke, veraf wonende arme kinderen; ook tijdelijk heele of halve weezen.

20 november Een aantal lindeboomen op den achtergrond der nieuwe sportterreinen geplant.

22 december De nieuwe Patronaats-Congregatie-bouw, door een weldoener geheel bemeubeld en van een los en opruimbaar tooneel (met gordijnen en draperieën) voorzien, wordt op den vierden zondag van den Advent na de Hoogmis voor het publiek ter bezichtiging opengesteld. Om 5 uur betrok de Jongelingen-Congregatie hare lokalen. Tot dan toe had zij in de Pauluszaal gehuisd. Dit alles is wijdloopig beschreven in de Annalen der St.Jozefs-Congregatie.

Het jaar 1908

9 februari Plechtige inzegening van het Patronaats-Congregatiegebouw 1ste gedeelte, gevolgd door de opvoering van "De Pauselijke Zouaaf" en Pantomime en Zangspel, in tegenwoordigheid van burgemeester, alle notabelen en ruim 400 belangstellenden.

12 februari Eene deputatie van bewoners van 't Hooghout en 't Winkel vraagt verlof om des zondags mis te hooren in de kapelkamer van Huize Assisië. Broeder Overste had (onvoorzichtig of met opzet) te kennen gegeven, dat zij konden komen met mijne toestemming en dat hij zijne toekomstige kapel dan ten hunnen gerieve veel grooter zou bouwen. Ik meende mijne toestemming absoluut te moeten weigeren, zooals ook Mgr.van de Ven deed, tot wien zij zich op 17 Februari met hetzelfde verzoek wendden. Daarna begonnen sub auspiciis van Broeder Overste vergaderingen van ingezetenen van Hooghout, Winkel en Biezenmortel om te komen tot oprichting eener nieuwe parochie. Mgr., door beden bestormd, nam de zaak in overweging. Hiermede eindigde voor dit jaar de nieuwe-parochie-agitatie.

19 maart Oprichting van een "Jongens"-patronaat (bedoeld als 2e afdeeling) met kerkelijke plechtigheid. 39 Leden boven de Eerste Communie (van 11 tot 13 jaren) traden toe. Het St.Jozefs-Patronaat kreeg de eerste zaal van het Congregatiegebouw tot uitspanningslokaal. Frater Directeur werd met de gewone leiding belast. Pastoor Patronaats-directeur. De plechtige opening van Patronaat en Patronaatszaal had plaats den 22 Maart 1908 in tegenwoordigheid van burgemeester, alle notabelen en enkele honderden belangstellenden. Het heeft heel wat in gehad, eer het "Jongens"-patronaat een beetje ingeburgerd was.

7 april Ter hand genomen het lang beraamde plan van een Steenfabriekarbeiders-bond voor Udenhout en Berkel, en conferentie over deze zaak met A.van Rijen, Secr.van de arbeid, Tilburg. Op Paaschdag 19 April werd het plan tot oprichting van dezen nieuwen Bond aan de parochianen van den preekstoel afgekondigd. Daags te voren was schriftelijk kennis gegeven aan de beide patroons; het antwoord was niet bemoedigend. De arbeiders hielden zich stil.

22 april Na bespreking met dokter Jos.Lobach is door den Pastoor eene collectie "verplegingsartikelen" aangeschaft en gratis ter beschikking der huiszieken gesteld.

18 mei Jaarvergadering van den Boerenbond. Nieuwe besprekingen over eene stoomboterfabriek. Eene lijst opgemaakt van vastbesloten deelnemers; uit dezen werd eene Commissie gekozen tot voorbereiding en regeling van alle met de fabriek in verband staande zaken. Niet lang daarna is wegens gebrek aan deelneming en initiatief de zaak der boterfabriek voorloopig opgegeven. Besloten werd nog het Pakhuis te vergrooten; die uitbreiding kostte f.1700,-.

1 juni In het nieuwe Patronaats-Congregatie-gebouw is de eerste zaal voortaan bestemd voor het 's middags inblijven der veraf wonende schooljongens, die tegen betaling van 1 cent per dag eene tas thee of wat warme melk bij hun boterham krijgen, en vervolgens onder toezicht der Eerw.Fraters den middag in de zaal of op het speelterrein doorbrengen.

Soms wordt aan zwakke kinderen middageten in het St.Godefridushuis of in de pastorie verschaft.

31 mei Zaterdagsch Lof, tot nu toe alleen in de Meimaand gebruikelijk, zal voortaan gedurende het geheele jaar geschieden, dat is iederen zaterdag avond des zomers om half acht, des winters om half zeven. Onder en na dit Lof zal voortaan biecht gehoord worden tot half negen. N.B. Vroeger werd des avonds geen biecht gehoord behalve daags voor den eersten zondag der maand en daags voor de groote feestdagen.

8 juni Op den 2den Pinksterdag na het Lof bijeenkomst der steenfabriekarbeiders ten getalle van 80, om tot oprichting van eene R.K.Steenfabriekarbeiders-vereeniging te komen. Pastoor zat voor. Na eene redevoering van A.van Rijen gaven 72 hunne namen op. Daarna werd eene Commissie gekozen van 5 leden, die met den Pastoor Statuten en huish.Reglement zouden ontwerpen, alsmede een ziekenfonds.

12 juli De nieuwe Vereeniging krijgt de naam van "St.Lambertus Vereeniging". Nadat door de Vergadering onder voorzitterschap van den Pastoor Statuten en Huish.Reglement met algemeene stemmen (op 1 na) waaren goedgekeurd, werd besloten den Bond op 13 Juli in werking te doen gaan en de bestaande Commissie te benoemen tot voorloopig bestuur. Intusschen had de Pastoor eene regeling getroffen met dokter Jos.Lobach ("een voorloopig accoord") namelijk f.0,40 per huisbezoek en f.0,30 per spreekuur, medicamenten ingesloten. De gratis geneeskundige behandeling der zieke leden is ingegaan 23 Juli 1908.
De 16 Berkelsche leden van St.Lambertus, bemoeilijkt en bedreigd door hun patroon (die N.B. aan den Pastoor van Berkel zijne algeheele instemming had betuigd), trokken zich spoedig terug. Den 2 Augustus had de keuze van het definitief bestuur plaats en op denzelfden dag is gedateerd de bisschoppelijke goedkeuring. Den 31 October werd de Vereeniging koninklijk goedgekeurd. Den 15 November werd door het Bestuur eene op den preekstoel aanbevolen circulaire verspreid, waarbij de ingezetenen van Udenhout werden uitgenoodigd, St.Lambertus en het Ziekenfonds als donateur, begunstiger of begiftiger te steunen. De uitkeeringen (wegens ziekte) uit het Ziekenfonds begonnen 1 Januari 1909. De Pastoor stelde zich aansprakelijk voor een mogelijk tekort van het Ziekenfonds in de eerstvolgende jaren. Dit zou wel noodig zijn, daar de leden niet te bewegen waren tot betaling eener hoogere Contributie. Tot adviseur werd benoemd kapelaan van Beers. De vereeniging heeft voor den tijd van haar bestaan veel goed gesticht en den band tusschen de parochie-geestelijken en de klasse der steenovenarbeiders gesloten en nauwer toegehaald.

20 juli De bestrating van het voorplein der kerk uitgebreid tot aan den provincialen weg over eene breedte van 25 m; tot groot gerief der kerkgangers, die bij slecht weder in het slijk stonden en door het slijk waadden. Goedgekeurd door Gedeputeerde Staten.

21 september Begonnen met het wegbreken van den leelijken kerkhofmuur langs de fraterszijde vanaf den provincialen weg tot aan de katechismuskapel; en plaatsing van een fraai hekwerk op steenen grondslag, bij mededinging gegund aan den laagsten inschrijver P.van Dijk, mr.smid, voor f.388,35,-.

21 september Minimumprijs voor de banken ingevoerd.

5 oktober Gerardus Vugts, spoorwerker, verongelukt te Vught, tusschen de buffers geklemd.

20 oktober Buitenlantaarn aan den Pauluszaal.

4 november Met tiendafkoop genoegen genomen. f.59,64. Alle kerkgronden tiendvrij.

5 november Gasmeters geplaatst in kerk, liefdegesticht, enz.

November Aanvang van een tweejarigen handelscursus (22 leerlingen), gesubsidieerd door gemeente, Provincie en Rijk, uitgaande van de Hanze en goed bezocht. Frater Directeur en leeraar Bonzel.

December De beide halfjaarlijksche Collecten aan de huizen der ingezetenen brachten dit jaar op f.665,49 ten bate van den Algemeenen Arme.

31 december Het getal H.Communiën bedroeg 38.500 tegen 34.500 in 1907, en gemiddeld 25.000 in elk der vorige jaren.

Het jaar 1909

8 januari Vervaardigd en in het archief gedeponeerd plattegrond van het Liefdegesticht, Gasthuis en scholen. met accurate opgave van plaats en ligging der gasleiding, wel-, zink- en beerputten, enz.

19 januari Een beduidende collectie tooneelcostumes, wapenen en dgl zijn door mij aan de kerk geschonken en ondergebracht in kasten in eene logeerkamer der pastorie.

14 februari Voor het Patronaat ingevoerd de maandagsche avondschool, waarin ook godsdienstonderwijs; item voor degenen, die op een ambacht zullen gaan, gratis teekenonderwijs. Daar de zondagsche teekenschool in verval was geraakt, werd de Patronaats-teekenles bepaald op iederen woensdagavond, te geven door Adr.Brekelmans. Zie over de teekenschool supra 20 October 1904 en 5 November 1905.
De Teekenschool heeft nooit gebloeid bij gebrek aan "getrouwe" leerlingen. In 1914 gestaakt.

15 februari De heer Willem van Iersel schenkt f.2500,- aan het Gasthuis.

18 februari De nieuw parochie-quaestie duikt weder op. Eene Commissie van 7 leden heeft zich gevormd en wendt zich tot de Monseigneur.

30 april Op den geboortedag van prinses Juliana werd in haast door Burgemeester en Pastoor een optocht der kinderen georganiseerd met harmonie, vlaggetjes, oranje strikken, enz. Daarna traktaat op kosten der gemeente. f.50,-.

6 juni Vrijdom van personeele belasting verkregen voor het Patronaats-Congregatie-gebouw.

7 juni Mijn zilveren priesterfeest. Tevoren aangekondigd, dat - behalve gebed - geene geschenken zouden worden aanvaard. Alle versieringen werden door mij bekostigd en door de beide Congregatiën aangebracht. Deze versieringen (guirlandes, schilden, vlaggen, lampions, enz.) zijn in kisten bewaard en kunnen voor latere gelegenheden dienen. Na de H.Mis, feestlied der Congreganisten en cantate der Koristen; plechtige optocht naar het rijk versierde Congregatie-gebouw, bestaande uit eene afdeeling zouaven (meliciensleden der Congregatie), schooljongens met mutsen en vlaggetjes, schoolmeisjes met veelkleurige haarstrikken en ruikers, patronaatsjongens, Raad en leden der Maria-congregatie, een veertigtal bruidjes en strooistertjes, Pastoor met heerbroer en kapelaan, Raad en leden der St.Jozefs-Congregatie. Van half 10 tot kwart over 11 Algemeene receptie in de Congregatie-zaal; complimenteerende toespraken van Congreganisten en schoolkinderen, voordrachten en zang. Aanwezig waren 700 kinderen en Congreganisten, ook de burgemeester en eenige notabelen, de Eerw.Zusters, Fraters, belangstellenden, zoodat de beide toen bestaande zalen geheel waren gevuld. Van kwart over 11 tot kwart over 12 Receptie in de Pastorie. De zouaven betrokken de eerewacht en de harmonie bracht eene aubade. Des avonds zong de

Liedertafel. In den namiddag bioscope-voorstelling in de Pauluszaal voor de schoolkinderen en de St.Jozefs-Congreganisten; den volgenden dag voor de Maria-Congregatie en de Udenhoutsche vrouwen; den derden dag nog 2 voorstellingen voor de mannen en vooral voor de Udenhoutsche bonden. De bioscope-feestvoorstellingen werden naar schatting door 1400 personen bijgewoond. Na de bioscope-voorstelling koffie-partij voor de schoolkinderen en Congregatie-jongens in de Congregatie-zalen; des anderen daags voor de Maria-Congreganisten en genoodigde vrouwen. Tezamen omstreeks 1000 personen werden aldus op koffie, chocolade, limonade, krintenmik, broodjes en koekjes onthaald. Des avonds vuurwerk en serenade der Liedertafel. Aan 40 arme of groote huisgezinnen waren feestmikken bezorgd. Door den brievenbesteller Copal werden eenige foto's genomen, die zullen worden bewaard. Ondanks de groote drukten was de feestviering tot aller voldoening geslaagd.

15 juni Aanbesteding van den bouw van het 2de gedeelte van het Patronaats-Congregatie-gebouw. Het eerste gedeelte werd in 1907 gebouwd en bevatte, behalve een kleinen voorbouw met vestibule, keuken en privaten, twee zalen. Het 2de gedeelte (nu aanbesteed) bevatte de tooneelzaal (m 15,5 x 10,5), door glazen schuifdeuren afgescheiden van de bestaande zalen, een podium (m 9 x 5,7), twee bouwtjes bezijden het podium met buffet, pomp, kasten, urinoirs, enz. en een portaaltje toegang gevende tot de zaal. Begrooting f.9400,-. Bisschoppelijk goedgekeurd 9 Mei 1909. Gegund aan den laagsten inschrijver P.van de Plas voor f.7895,-. Adr.Brekelmans nam van dezen het metaalwerk aan. 18 Juni eerste spade in den grond gestoken. Kap gesteld 21 Augustus.

24 juli De gezondheidscommissie keurt het bestaande Gasthuis af.

27 juli Operatie blinden darm kapelaan van Beers in het Gasthuis Tilburg gunstig geslaagd.

28 juli Begonnen met het wegbreken der bestaande en het weder opbouwen van nieuwe "ventilatie-schoorsteenen" in de schoollokalen der Zusters, en het groen schilderen der lokalen. Begroot op f.648,50.

30 juli Van 30 Juli tot 10 September assistentie verleend door WelEerw. Heer M.Wassenberg, priester van het Seminarie.

31 augustus Begonnen met den bouw van het tooneel in de nieuwe zaal. De beschildering geschiedde door een decoratie-schilder uit Nijmegen, van Lattum. Moeilijkheden met den aankoop van tooneel-linnen van gewenschte afmeting. Het geheele tooneel: houtwerk, linnen, beschildering, licht, enz. bedroeg f.800,-. Elisabeth Burgmans schonk f.500,-. De overige onkosten, alsmede de biljarten en het geheele meublement der nieuwe zaal bleven voor mijne rekening.

8 september Zilveren kledingsjubilé van frater Hubertus, directeur der Fraterschool. Viering voor de schooljeugd uitgesteld tot 21 September.

14 september Opening van een Meisjes-Patronaat, om 4 uur des namiddags in het Congregatie-gebouw. Met de grootste moeite werden twee geschikte Patronaatsdames gevonden namelijk Cato van Rooij en Mina Berkelmans; later nog Marie Lamoen en Jans Piggen. Ook thans bleek, hoe moeilijk het is, in Udenhout iets nieuws in te voeren. De patronaatskinderen moesten als het ware gekocht worden: vijf cents op het spaarboekje voor iedere les, die zij bijwoonden, iedere keer eene tas waterchocolade met beschuit, een Nieuwjaar, een Sint-Nicolaas, enz. enz. Het was voor mij eene dure, voor de parochie eene goede zaak. Het getal patronaatsmeisjes, aanvankelijk 4, was op 31 December tot 10 gestegen. De bijeenkomsten hadden plaats iederen dinsdag en donderdag van 2 uur tot half vijf. Alle benoodigdheden werden door mij verstrekt; de kinderen konden medebrengen allerlei

ondergoed en kleedingstukken, die dan in het patronaat werden hersteld en gemaakt. Pastoor gaf een half uur godsdienstonderricht.

15 september Zilveren feest van Zuster Gervatio, assistente, en oudste schoolzuster. Viering voor de kinderen uitgesteld tot 21 September.

21 september Des morgens om 8 uur gezongen mis tot intentie der beide jubilarissen fr.Directeur en Zr.Gervatio. Om half tien receptie in de versierde Pauluszaal; complimentaties der kinderen, voordrachten en suikerstelen. Namiddag van half 3 tot half 5 voorstelling door goochelaar Don Bosco. Daarna chocolade en broodjes. Vroolijk en goed geslaagd feest.

6 oktober Aanschaffing van draaibank en alle benoodigde werktuigen voor aanleg en reparatiën der acetyleenleiding. De koster tot mécaniciën afgericht. Deze heeft de verdere leidingen en reparatiën bewerkstelligd.

13 oktober Steenpad aangelegd naar het portaal der tooneelzaal. Vlechtwerken uitgebreid achter de tooneelzaal en het sportterrein dus aanmerkelijk vergroot. Klok (oud angelusklokje vroeger hangende in een leelijk huisje boven het presbyterium der kerk) gehangen in het torentje boven de tooneelzaal.

20 november/1 december Groote Missie, gegeven door de Eerw.Paters Redemptoristen Boomaars, Van Kessel en Van Baarle. Pater van Kessel werd na eenige dagen vervangen door Pater Janson. 1910 Biechten gehoord en 2200 H.Communies uitgereikt.

28 november Oprichting van het Missiekruis, aangeboden en gedragen door de Raad der St.Jozef Cengregatie en gehangen achter in den L.Vrouwe zijgang der kerk. Honorarium der Paters f.40,-.

6 december De storm vernielde de juist voltooide beugelbaanloods terzijde van de tooneelzaal.

26 december De Parochianen worden uitgenoodigd tot bezichtiging der voltooide tooneelzaal. Veel bezoek. Het terrein voor het gebouw langs den Zusterspad met paaltjes en ijzeren staven afgemaakt.

December Opbrengst der 2 halfjaarlijksche Armencollecten f.676,88.

Het jaar 1910

6 januari Plechtige inwijding der nieuwe Tooneelzaal, met opvoering van het drama "Garcia Moreno", apotheose en zangspel; item vrije en ordeoefeningen der fratersjeugd. Alle notabelen present. Er waren ruim 500 zitplaatsen beschikbaar; het getal aanwezigen ging over de 600.

24 april Eene Commissie gevormd voor het liefdewerk "Oud papier". Pastoor voorzitter, burgemeester penningmeester, Broeder Overste van Assisië secretaris.

10 mei Restauratie van het Bondsgebouw van binnen en van buiten. Zie aanteekeningen Cartebelle. Noch de buiten gebezigde "steenbeschermer", noch binnen de indurine verhoeden de vochtigheid der muren. In plaats van het steeds wegrottend hout zijn cementen plinten aangebracht. Kosten f.300,-.

6 juni Beschildering van de achtergrond van den Calvarieberg op het kerkhof door van Latum uit Nijmegen, f.60,-.

Juni Restauratie van den voorgevel van de Pastorie; de groen geworden steenen en de hardsteenen banden afgeschuurd. f.125,-.

22 juni Kapelaan J.A.van Beers benoemd tot pastoor te Waalre.

24 juni Benoeming en komst van de nieuwe kapelaan J.M.F.de Raad.

1 juli Bliksemafleiders herzien; torenpunt verhoogd; het waggelend ijzeren torenkruis, staande op een betrekkelijk dunne eikenhouten stang, is met een ijzeren ketting van 4,5 meter aan het koepeldak en de koepel vastgeklonken. Waarschijnlijk zal nu het kruis blijven hangen, als de storm het mocht afwerpen of de stang mocht breken. Bij deze gelegenheid is ook het spit geverfd en de bal verguld.

5 juli De houten plint in het heerensacristie door een cementen plint vervangen.

7 juli In het Meisjes-patronaat eene kookschool begonnen, en de benoodigdheden daartoe aangekocht. Iederen donderdag namiddag koken de meisjes op beurten een middagmaal naar afwisselend menu; vervolgens nemen allen met de Pastoor deel aan den maaltijd van half vijf tot vijf uur, zetten koffie, nemen de tafel af en wasschen alles netjes op.

15 juli Plan gevormd tot oprichting eener Conferencie van den H.Vincentius. P.F.Bergmans, lid van den Hoofdraad, komt met mij de zaak bespreken. De Burgemeester meent het aangeboden presidentschap niet te mogen aanvaarden.

15 augustus Eerste lustrum der Jongelingen-Congregatie. Feestelijke mis met preek en gezamenlijk ontbijt. Na den middag wijding van het nieuwe vaandel en speech van kapelaan de Raad; daarna tooneelvoorstelling door de tooneelclub van het Vugtsche patronaat. Des avonds vuurwerk. Fotos genomen van de 40 eerstelingen van de Congregatie. Mgr.de Bever, oud missionaris in Amerika, woonde de viering bij.

Augustus In het Fratershuis zijn op de algemeene slaapzaal afzonderlijke slaapkamertjes gemaakt. Kosten f.300,-.

21 augustus Plechtige Eerste H.Mis van den Witheer Antonius van Gorkum, Andr.z.

27 augustus/14 september Tijdelijk verleent assistentie prêsb. Sem. Ant.J.W.van der Heijden.

15 september De oud-pastoor C.de Graaf (vroeger pastoor Luiksgestel) overleden in Huize Assisië. Plechtige lijkdienst door mij verricht.

20/24 september Opverving en restoratie van den toren. Het houten front, dat uitgeweken was, met 2 ankers aan den toren bevestigd.

25 september, 2/3 oktober Een Comité, dat zich gevormd had tot regeling der kermis-vermakelijkheden, verzoekt om deelneming door de kinderen aan publieke volksspelen. Absoluut geweigerd. Voor de kinderen werd een feestelijke namiddag in het patronaatssgebouw gegeven, waarbij allen tegenwoordig waren. De Bioscoop van Berte, door mij van het kermisterrein weggelokt, gaf drie uitvoeringen in het patronaat, namelijk voor de kinderen, voor de Maria-Congregatie en voor de St.Jozefs-Congregatie.

6 oktober Installatie van het Bureau der nieuw op te richten Vincentius-Vereeniging in den avond van 6 October in de Pastorie door den Heer P.F.Bergmans uit Tilburg, lid van den hoofdraad, die de verplichtingen van het bureau en de geheele werking der Conferencie

uiteenzette. Kerkmeester Jan Vermeer werd tot president gekozen, Fr.Verbunt tot penningmeester, Adr.Pijnenborg tot secretaris, Adr.van Loon tot ondervoorzitter.

9 oktober Eerste Conferentie in eene kamer van het Godefridushuis, waar voorloopig de wekelijksche vergaderingen zouden plaats hebben. Pastoor bood zich aan als eersten donateur met maandelijksche bijdrage, schonk de eerste gift, en werd tot "eerelid" van het Bureau benoemd, met de uitnoodiging om alle vergaderingen bij te wonen. Er werd bepaald, dat de Vincentius-vereeniging op Allerheiligendag hare liefdadige werkzaamheid zou beginnen, aanvankelijk op bescheiden voet en naar de mate harer middelen. Nieuwe werkende leden zouden worden aangenomen, alsmede donateurs en begunstigers.

16 oktober Aangekondigd de oprichting eener H.Familie in Udenhout voor mannen en jongelieden boven 21 jaar. Bepaald werd, dat de leden der St.Jozefs-Congregatie op 21 jarige leeftijd eervol ontslag krijgen en overgaan tot de H.Familie.

23 oktober Eerste bijeenkomst van de H.Familie. Directeur kap.de Raad. Aanwezigen geschat op ruim 200. Ramen, dekplaten enz. aan den buitenkant der kerk opgeschuurd, zoodat de kerk er geheel vernieuwd uitziet.

26 oktober Toediening van het H.Vormsel in onze parochie-kerk aan 582 vormelingen (Oisterwijk, Haaren, Berkel, Enschot) door Mgr.van de Ven, 10-12 uur.

1 november De Vincentius-Vereeniging begint hare liefdadige werkzaamheden.

6 november Bij de 2de bijeenkomst der H.Familie bedroeg het getal leden 300, en zou weldra stijgen tot 400. Kap.de Raad heeft eer van zijn werk.

1 december De opbrengst der 2 halfjaarlijksche Collecten aan de huizen der ingezetenen (ingevoerd 11 Februari 1905 door Burgemeester en Pastoor en steeds aangekondigd op den preekstoel) bedroeg dit jaar f.651,25; het vorig jaar f.676,88.

24/26 december Triduum gegeven door pater Red.Rotier voor de Familiemannen, ter gelegenheid der eerste plechtige Opdracht, welke plaats had op den 2de Kerstdag.

31 december Uitkomst der 10 jarige Volkstelling: M. 1608, vr. 1368, totaal 2976. Gevolg: geen vermeerdering van Raadsleden noodig. De Burgerlijke stand telde echter 3050 ingeschrevenen.

Het jaar 1911

12 februari Regel gesteld: moeder bevallen van een dood kind (of zonder doopsel gestorven kind) doet geen kerkgang.

19 februari Afgekondigd in verband met de vervroegde Communie der kinderen:
a. Eerste plechtige H.Communie, als vroeger. Katechismus idem.
b. De kinderen van 8 en 9 jaren worden viermaal 's Jaars opgeroepen, namelijk met de Quartertemperdagen, en 3 dagen bijzonder voorbereid door den Pastoor;
c. De kinderen van 7 jaren worden tweemaal opgeroepen namelijk omstreeks Paschen (gewoonlijk na Beloken Paschen, dan gezamenlijk ontbijt in het Patronaat) en in het najaar (Sept. of Oct.). Zij worden catechetisch onderricht en geëxamineerd door de kapelaans, en daarna eenige dagen bijzonder voorbereid door den Pastoor.

5 maart Opnieuw een "Cursus in boekhouden", enz. geopend met 22 leerlingen, de tweede na de oprichting der Hanze-afdeeling 24 Mei 1907.

10 maart Een nood-biechtstoel in elkaar getimmerd, geverfd en van gordijnen voorzien, die zoo noodig geplaatst kan worden in den vrouwengang der kerk, na wegneming van een deel der gratis banken.

14 maart Leien dak der kerk wegens windschade gerepareerd; item een 150 pannen verbruikt tot reparatie van het dak der pastorie. Schoorsteenen en bedekking nagezien.

17/19 maart Triduum gegeven door Pater Red.Brinkman en generale Eerherstellingscommunie door H.Familie, Congregatie en Patronaat. Des avonds lezing met lichtbeelden door Pater Raeskin (St.Charles) over het missiewerk in de binnenlanden van Afrika. Zulke missielezingen met lichtbeelden hebben meermalen plaats.

30 maart Mijne patronaatsmeisjes gaan gezamenlijk eene Retraite houden in Huize Cenakel te Tilburg, op mijne kosten, begeleid en weer afgehaald door de Patronaatsdames. Ieder kreeg ten gebruike een pakje, waarin nachtjapon, handdoek, kam en stukje zeep. Dit is ieder jaar geschied totdat het meisjes-patronaat wegens inkwartiering van soldaten is gestaakt.

12 mei Aankomst van het nieuwe vaandel voor de H.Familie, vervaardigd door v.d.Wiel te Breda. Geschenk van de Heer Willem van Iersel.

16 mei Begonnen met de plaatsing van eenige bidstoelen in de zijgangen der kerk.

26 mei Aangekocht, met het oog op de aanbouw van den Gasthuisvleugel, het huis met 2 woningen van Petronella Danklof (Jac.Ebben-Danklof) voor f.4000,-. Tegelijk werd een accoord getroffen met de Wed.van de Plas, eigenaresse der aangrenzende woning, om den pad naast het Liefdehuis te verleggen en te doen loopen tusschen het aangekochte huis van Ebben-Danklof en het huis, behoorende aan bovengenoemde Wed.v.d.Plas. Om een einde te maken aan de lastige servitude van gemeenschappelijk putgebruik, kreeg de wed.v.d.Plas achter hare aangrenzende woning een eigen put. Deze quaestieuze zaken en meerdere dergelijke zijn in der minne en tot wederzijdsche voldoening geregeld. De gasthuisbouw was nu mogelijk.

3 juni Vertrek van fr. Directeur Hubertus, die 9 jaren het fraterhuis heeft bestuurd, en komst van den nieuwen fr. Directeur Ferdinandus.

5 juli Aanbesteding van den nieuwen Gasthuisvleugel met annexe werken. Vier Udenhoutsche inschrijvers: Gebr.van de Plas, Gebr.Vercammen, P.van de Plas en Adr.Brekelmans. Het werk werd gegund aan Adr.Brekelmans voor f.26.300,-; op voorwaarde dat hij het timmerwerk zal doen verrichten door Udenhoutsche timmerbazen; dit laatste mislukt, en hij contracteert met gebrs.Michels te Tilburg. Den 10 Juli werd begonnen met den afbraak van het huis, gekocht van C.van Laarhoven, en met den afbraak van het halve huis, gekocht van Ebben-Danklof; de andere helft behield laatstgenoemde in huur. Den 14 Juli werd de oude pad langs het Liefdegesticht gesloten en de nieuwe pad geopend tusschen Ebben en woning v.d.Plas.

23 juli Bepaald, dat zondag na den feestdag van den H.Vincentius a Paulo de kerkschaal zal gaan in de drie Missen ten behoeve der Vincentius-Vereeniging. Aan de kerk zal eene indemnisatie van f.5,- verblijven. 1) Opbrengst circa f.90,- a f.100,-. Maneat Usus.

Juli/augustus Ongewoon heete zomer en droogte. H.H.Missen opgedragen om regen. Gevallen van zonnesteek, een met doodelijken afloop.

17 september Feestelijke inwijding van het nieuwe vaandel der St.Lambertus-vereeniging. f.150,-.

6 oktober Opening van een landbouwcursus, 17 deelnemers.

14 oktober Overlijden van fr. Directeur Ferdinandus aan eene hartkwaal, na een ziekbed van 8 weken. Op denzelfden dag vertrok wegens ziekelijkheid de overste van ons Liefdegesticht Moeder Nazaria naar het Moederhuis te Tilburg, na 16 jaren in Udenhout te hebben doorgebracht.

20 oktober Vlag op de kap van den nieuwen Gasthuisvleugel.

6 november Komst van den nieuwen fr.Directeur Willibrordus.

11 november Komst der nieuwe Overste van het Liefdehuis Justiniana.

19 november Kerkmeester Cornelis van de Pas, in de kerkmeestersbank door eene beroerte getroffen, sterft voor mijne oogen, terwijl ik bezig ben de H.Communie uit te reiken. 5 December tot kerkmeester benoemd de heer Fr.Verbunt. Bij de begrafenis van deze liefdadigen kerkmeester, aan wien onze kerk eveneens dank verschuldigd is, sprak de Pastoor op het kerkhof aan de geopende groeve, de woorden herhalend van Act.ap.V.4 "Cornelius, uwe gebeden en aalmoezen zijn opgestegen voor het aanschijn Gods". Bij de begrafenis van kerkmeester Hendrik Verstijnen 19 September 1904 had de Pastoor eveneens aan het graf een woord gesproken.

6 december Eerste jaarfeest der Maria-Congregatie: gemeenschappelijke koffie-partij en opvoering van het drama "St.Sebastiaan", van half een tot half zes. Een dergelijke feestelijke reünie van meisjes-congreganisten zal voortaan ieder jaar op een geschikten dag in het Patronaatsgebouw plaats hebben. Zie de motieven in de Annalen der M.Congreg. Hieraan verbonden een dringend verzoek, om de hier en daar nog gebruikelijke koffie-partijtjes (spinningen) af te schaffen, of ze althans te beperken wat getal en sluitingsuur betreft.

31 december Opvoering van het winter-drama der St.Jozef-Congregatie voor de leden der H.Familie. Besloten, jaarlijks een dergelijke feestavond aan de Familie-mannen aan te bieden.

Het jaar 1912

1 januari Heden aangesteld de eerste leekonderwijzer in de Fraterscholen, namelijk J.M.van den Burg.

6 januari Pater Cramer S.J. predikt om geldelijken steun voor het te bouwen Retraite-huis te Vucht. Opbrengst der kerkschaal f.285,-, der inschrijfbiljetten en giften f.530,-, tezamen f.815,-.

Februari/maart De actie voor de nieuwe parochie weder in vollen gang. Men tracht er mij in te betrekken, of althans mijn advies uit te lokken aangaande de plaats der nieuwe kerk, de grenzen der parochie, geldelijken steun, enz. Ik houd mij echter absoluut buiten de zaak. Ook is door mij geen enkel schrijven over deze zaak aan den Bisschop gericht, noch van den Bisschop ontvangen. In Mei werd in gesloten briefjes ingeteekend wat de belanghebbenden voor de stichting der Parochie over hadden. De briefjes aan Mgr. overhandigd.

26 januari Oprichting eener "Houtbewerkersknechts-Vereeniging St.Antonius", waarin de vroegere Klompenmakersknechts-Vereeniging St.Jacob oplost. Statuten door Mgr. goedgekeurd 11 Juni '12. Kapelaan Van Riel tot adviseur benoemd. Het St.Lambertus-Ziekenfonds wordt ook tot de Houtwerkers uitgebreid.

2 februari Eerste openbare vergadering der Conferencie van den H.Vincentius a Paulo in de Pauluszaal en jaarverslag van 1 November 1910 tot 31 December 1911. 44 Huishoudens waren bezocht. Inkomsten ruim f.1100,-. Het stuk van inlijving onze Conferencie was te Parijs geteekend dato 18 December 1911.

Maart Een inbreker, door mij herhaaldelijk gespeurd, doet inbraken: 23 Maart in het Liefdesgesticht alhier, 25 Maart in de kerk van Berkel, 28 Maart in onze kerk. Telkens, als ik hem rondom kerk en scholen zag rondslenteren, was de veldwachter niet te beroepen. Bij het forceeren van een offerblok door den koster en mij betrapt, poetste hij de plaat.

April De fondamenten der oude schansmuur van het kerkhof (zijde pastorie) verwijderd, waardoor plaats voor eene rij graven gewonnen is. Aan de kant van het Fraterhuis zitten zij nog in de grond en zullen over eenige jaren worden uitgegraven.

15 april Begonnen met den aanleg van perk en vijver, prieeltjes, rustieke banken en grot achter het Congregatiegebouw. De vijver is bevloerd en op 1,5 m hoogte bekleed met beton, vervolgens ondoordringbaar gecementeerd. De pomp van de vijver is geslagen in een dag, op 10 m diepte.

5 mei Heden is het nieuwe Gasthuis (vrouwenkwartier) kant en klaar opgeleverd, en ter bezichtiging voor het publiek opengesteld op zondag 12 Mei.

7 mei Trouwmis voor 9 paren. Het is echter beulenwerk en ondoenlijk, om in de kerk (biecht en instructio matrimonialis) en op het raadhuis zoo'n getal behoorlijk af te werken. De H.Mis begon bijna een uur te laat.

8 mei Merkwaardige Gouden Bruiloft van de kasteelbewoners: Guillaume Theophile Lucie Fredr. Le Mire en Clothilde Virgenia Juliana Dincq, kerkelijk en burgerlijk met groote plechtigheid gevierd. H.Mis met 3 Heeren. Op prie-dieus zaten de Jubilarissen en daarachter hunne kinderen: Theophile, Leon, Arthur, Charles, Wilhelmina, Jeanne, Virginie. Allen communiceerden onder de H.Mis, behalve Charles (toen niet praktizeerend) en de Jubilaris, welke Protestant is.

10 mei Schapen aangeschaft ter beweiding (korthouding) van het gras op de sportterreinen der Congregatie. Zij beantwoorden echter niet aan het doel. Eenden op den vijver gebracht. Idem een roeibootje, 2 m lang en 0,9 breed, van vurenhout, met riemen, ketting, enz. vervaardigd te Amsterdam bij Joh.Royakkers en Co, Heerengracht 596; prijs f.63,-.

31 juli D.van Kalken heeft o.a. 4 kazuifels gerepareerd, waaronder ook het kazuifel van het driestel, dat nu juist 50 jaar in gebruik is.

16 september Nadat het rotspark met dubbel vlechtwerk was omgeven en tot hertenkamp ingericht, arriveerde 16 September het eerste koppel herten uit het hertenkamp van Arnhem (Rentm.G.A.Kuijk) prijs f.45,-. Den 24 September nog eene 2-jarige ree, f.20,-. De bok, toen 4 jaar oud, stierf einde 1918 van ouderdom.

16 september Kapelaan van Riel wordt benoemd tot kapelaan te Tilburg (Heuvel) en vervangen door kapelaan Vinc.v.d.Wee, pr.van het Seminarie. Vervangen 15 Maart 1918 door kapelaan A.J.Verhagen.

29 september Vorming van een Feest-Comité tot viering van het Gouden Jubilé van het bestaan van het Liefdegesticht. Het Comité bestaat uit Burgemeester en wethouders met het Kerkbestuur en de beide kapelaans. Circulaire gericht aan alle ingezetenen en een feest-collecte georganiseerd van huis tot huis. Zie Bijlage blz.17.

6 oktober Kermisavond is Joes Oerlemans te water geraakt in het watertje achter Bertens' molen (Stat.str). In den volksmond heet hij vermoord. Na gerechtelijke schouwing "gezonken". Uitvaart eenige dagen later.

14 oktober Na verzending van een feest-program, begon heden onder leiding van het feest-Comité de versiering van de Stat.straat (tot aan de kerk) en van het kloosterplein, waarvoor het Comité eenige honderden guldens had beschikbaar gesteld. Voor de binnenversiering des kloosters (vooral refter) zorgden de gestichtsbewoonsters; voor de versiering der patronaatszalen zorgde de Pastoor met den Raad der Maria Congregatie. Drie bogen waren geplaatst voor het klooster, waarvan twee op de straat, alles van guirlandes van fijne mast en palm verbonden, waarin honderden rozen (het werk der buurtmeisjes). Verder nog 2 bogen, waarvan een op het kruispunt, allen met toepasselijke opschriften. Mastenboompjes met strikjes en rozen vanaf het klooster tot aan de kerkdeur; daartusschen van afstand tot afstand hooge masten met vlag in top en midden een trofeé. Voor de kerk vlagversiering en processieboog.

20 oktober Eerste dag der driedaagsche feestviering. Viering van het Gouden feest van het Liefdegesticht door kerk en parochie. Nadat Mgr.de Bever (r.miss.Amer.) de vroegmis in het klooster gelezen en de H.Communie had uitgereikt, vormde zich om half negen de stoet naar de kerk, volgens bijgeplakt program. Aan de kerkdeur wachtten de Pastoor en kapelaans. De Algemeene Overste der Congregatie, Moeder Theresinia, met de Overste van ons gesticht, Moeder Justiniana en de vorige Overste, Moeder Nezaria, zaten op prie-dieu's voor de Communiebank; achter haar de Zusters twee aan twee in den middengang; rondom de schoolkinderen, en voor en in het presbyterium een vijftigtal bruidjes. De plechtige hoogmis van dankbaarheid werd opgedragen door den Pastoor en de beide kapelaans; terwijl Mgr.de Bever in het purper op een prie-dieu had plaats genomen. Na het Evangelie hield de Pastoor de feestrede, staande voor de Communiebank en haast verloren tusschen de bruidjes. Na de H.Mis had op het plein voor het klooster de huldiging vanwege feest-Comité en parochianen plaats en aanbieding der feestgave ten bedrage van f.5100,- (waarvan f.2000,- met reservatie van interest). Dankwoord van een kind en van Pastoor. Daarna een druk bezochte Receptie in den versierden refter, opgeluisterd door Harmonie en Liedertafel en voordrachten der kinderen. Geëindigd tegen 2 uur. Na het Lof kwamen nog velen feliciteren en de versiering in het klooster bezichtigen.

21 oktober Tweede dag: Huldiging der Eerw.Zusters door de schoolkinderen en kinderfeest in het Patronaatsgebouw van 's middags 1 uur tot half zeven. Aanbieding van een mooi kruisbeeld, gecollecteerd door de schoolmeisjes, bijdrage hoogstens 10 cents. Traktaak chocolade, krintenmik, koekjes, enz., allerlei voordrachten en spelen. Aanwezig ruim 300 kinderen.

22 oktober Derde dag. Huldiging der eerw,Zusters door de Maria Congregatie, waarbij alle Udenhoutsche vrouwen waren uitgenoodigd. Een aantal Kloostermoeders en Raadszusters van elders woonde gisteren en heden de plechtigheid bij. Het getal aanwezigen bedroeg meer dan 800. Duur van half twee tot half zeven. Aanbieding van een feestgeschenk (Beeld van het H.Hart) door de Prefekte. Limonade en koekjes gepresenteerd. Heerlijk werd door de Congregatie-meisjes het drama "Fabiola" voorgedragen. Geen kosten aan costumes en tooneelversiering gespaard "Sed claudite jam rivulos".

22 oktober Transport van 2 perceelen weiland tusschen Bertens' molen en Boterfabriek aan de kerk (geschenk van Kee van de Pas, Jd) ten behoeve van het Liefdegesticht.

Het jaar 1913

Januari Plannen uitgewerkt (door architect B.J.Claase, Nijmegen) tot voltooiing van het Patronaats Congregatie gebouw door den aanbouw van een Bid-, lees- en leszaal, tevens

ruimte biedend voor allerlei jeugdbijeenkomsten. Hierdoor vervalt het oorspronkelijk plan tot aanbouw van een aparte Bidkapel en wordt een misschien later noodige splitsing der Congregatie mogelijk gemaakt.

16 februari Oprichting van den retraite-penning, voorbereid door een preek van pater Cramer S.J. in het Lof.

21 februari Aanbesteding der bovenvermelde Bid-, Les- en leeszaal. Ingeschreven door Jac van Heijst voor f.8750,-; Gebr.Vercammen f.8575,-; Gebr.van de Plas f.8550,-; P.van de Plas f.8330,-; Adr.Brekelmans f.7950,-. Aan den laagsten inschrijver Adr.Brekelmans werd het werk gegund; waarop P.van de Plas onderaannemer der timmerwerken werd.

9 maart Bij de Pl.Communie waren evenals verleden jaar alle meisjes stemmig in het zwart gekleed met sluier en kroontje; en alle jongens in zwart pak met bloemtakje. Eigen verkozen mode,

14 april Vlechtwerken langs het Rotspad uitgebreid tot aan de pad, die recht naar den Besterd loopt, en een heuvel opgeworpen, waarop het hertenstalletje.

1 mei Het St.Godefridushuis verhuurd aan Henri en Ant.Versteden; slechts f.40,- 's Jaars, omdat hij zich verplicht te waken over Patronaatsgebouw en terreinen.

16 mei Overleed te Tilburg, als Rector van den Goeden herder, de Weleerw.Heer Joes Jos Robben, geboren te Udenhout.

24 mei Buiten afverven van het reeds bestaande gedeelte Patronaatsgebouw met veranda's, portiek, ijzeren poort, vlaggestokken, luchters, enz. aangenomen door schilder Hüstege voor f.165,-.

13 juni Geboorte van het eerste hert, een zwarte ree, in het Rotspark. Deze zwarte ree heeft later herhaaldelijk jongen geworpen van normale kleur; verdronk zich in 1918.

26 juni In het Rotspark is op de reeds gebouwde rots een burgtoren plus ruïne gebouwd door Adr.Brekelmans en mij in een halven dag. In 1921 vernieuwd en versterkt.

7 oktober Viering van het Onafhankelijkheidsfeest in Udenhout, vooral door een optocht van allerlei versierde wagens, waarvoor prijzen uitgeloofd. Namiddag wedrennen en volksspelen.

14 oktober Begint het meisjes-Patronaat zijn 5den (en laatsten) jaargang in de nieuwe zaal.

19 oktober In gebruikneming der nieuwaangebouwde zaal, en van den preekstoel afgekondigd: Heden avond zal in de St.Jozefs-Congregatie de nieuwe "Bid-, lees- en leszaal" worden ingezegend en in gebruik genomen. Deze zaal zal behalve op de zondagen nog iederen dinsdagavond van 6-8 uur worden opengesteld voor alle Congreganisten en Eere-Congreganisten die zich met lectuur, zelfherhalingsonderwijs, teekenen of welke vakstudie ook willen bezig houden. Na de Hoogmis zal het patronaatsgebouw voor alle belangstellenden openstaan. Ook "Vincentius" vergaderde iedere woensdag avond in de nieuwe zaal, tot 1923, toen zij overging naar de verbouwde Katechismuskapel.

23 oktober Aankomst van een prachtig tweejarig mannelijk hert en een 2 of 3 jarig vrouwelijk hert, uit het hertenkamp Sonsbeek, Arnhem. Prijs f.45,-. Afzender G.A.Kuijk, Rentmeester der Gemeente Arnhem. In 1919 beide nog in leven. De ree stierf in 1921, doodgestooten. De prachtige bijna witte bok stierf van ouderdom den 7 maart 1923, bijna 14 jaar oud.

3 november Brand in de Stationsstraat. Twee huizen met 4 woningen afgebrand.

6 november Aanvang van een cursus over fruitteelt in de Pauluszaal, iederen donderdag gedurende 12 weken gratis gegeven door een Van Roosmalen uit Waalwijk. Ruim 60 trouwe deelnemers.

18 november werden de kastanjeboomen (12) op de Patronaatsterreinen geplant.

26 november Oprichting van "R.K.Platteland" te Udenhout.

9 december overleed plotseling in het postkantoor de barbier Martinus Broeders, terwijl hij zijne eerste ouderdomsrente (f.2,-) inde.

18 december Koperen bruiloft van den Burgemeester. Broeder Overste van Assisië verrast hem met het Gouden kruis pro Eccla et Pontifice, wegens diensten aan Assisië bewezen.

21 december Inwijding van het vaandel der Houtbewerkers Vereeniging St.Antonius.

31 december Na eenige onderhandelingen is een nieuw Contract geteekend met het Fraterhuis Tilburg 31 December en den 3 Januari d.a.v. door Mgr. goedgekeurd.

Het jaar 1914

1 januari Het sterftecijfer der kinderen, gewoonlijk al te hoog, was in 1913 vrij gunstig, namelijk 10. Het getal H.H.Communie was gestegen tot 66.000. De Udenhoutsche Processie naar Kevelaer, die vroeger te voet naar Oisterwijk trok en vice versa, vertrok in 1913 voor den eersten keer rechtstreeks uit Udenhout per trein.

6 januari Opvoering van het drama "Shylock" door de acteurs der St.Jozefs Congregatie, die toen wel op hun grootste hoogtepunt stonden. De opvoering driemaal, steeds voor volle zalen, herhaald. Den 1 Februari werd door de "Broksche" Tooneelvereeniging in de Congregatie opgevoerd "Robrecht van Vlaanderen", dat eveneens op hoog peil stond.

27 januari De spoorarbeider Henricus Timmers, vader van 5 kinderen, verongelukt onder den trein. Bij zijne begrafenis sprak v.d.Wouw, voorzitter der R.K.Vereeniging en legde een krans op zijn graf.

18 februari In de algemeene Vergadering van "Platteland" ("Onderlinge hulp") is opgericht een Geitenfokvereeniging. De heer Testers uit Halsteren trad als spreker op. Ook de gezamenlijke eieren-verzending naar Venlo werd door Platteland ter hand genomen. "Platteland" ging spoedig te niet, om redenen buiten Udenhout; maar de Geitenfokvereeniging beleefde een betrekkelijke bloei en bestaat nog in 1924.

20 februari Twee nieuwe asperge-bedden aangelegd met 2 of 3 jarige planten door Marcellissen. Weinig resultaat.

25 februari Achter in den tuin der pastorie stond een notenboompje, waarvan de noot gezaaid was door kapelaan van Ravensteijn omstreeks 1900, teste sacellano de Bruijn; dit schrale boompje werd overgeplant achter het Patronaat op het middelste sportterrein, waar het goed begon te groeien. Later in 1917 weder overgeplant in mijn tuin voor de achterramen der zaal. Zie infra 16 November 1917.

6 maart Op 't kerkhof geplant verschillende rozenstokken, omdat er ieder jaar sterven of bevriezen. In den tuin der pastorie een oude perenboom omgehakt en 2 perenbomen

geplant. Van den omgehakten perenboom is later gemaakt "het paard" voor de gymnastiek-oefeningen.

16 maart Lezing van pastoor Offermans uit Lierop over zijn Jongeboerinnen-pensionaat. Eenige Udenhoutsche meisjes hebben die inrichting bezocht.

23 maart Het terrein voor het Patronaatsgebouw, weide en bouwland, wegens de baldadigheid der jeugd eveneens met vlechtwerken omringd en als buitenweide voor de herten bestemd. In den oorlogstijd heb ik er "notgezwungen" aardappelen geteeld.

5 mei Vertooning van den film "Van de kribbe tot het Kruis" in de Pauluszaal. Deze film was door mij afgehuurd voor f.150,- en trok in 3 opvoeringen ongeveer 11 a 1200 toeschouwers.

6 mei De Heer L.van Drunen uit Drunen, gediplomeerd gymnastiekonderwijzer, geeft zijne eerste les aan het Patronaat. Gymnastiektoestellen: brug, rek, paard, springplank, ringen, springstok, -touw en -palen, enz. zijn door mij aangeschaft, en de lessen (a f.3,-) zijn wekelijks door Van Drunen gegeven, totdat de oorlog (mobilisatie) ook hem onder de wapenen riep.

8 mei Vergadering van den Raad der Maria Congregatie in de Pastorie ter bespreking van het "Gouden Congregatiefeest". Het Triduum van voorbereiding werd bepaald op 27 Juni, het feest op 30 Juni. De Raad constitueert zichzelf als feestcommissie en assumeert 4 leden, en later nog 2.

27 juni Aanvang van het Triduum van voorbereiding gegeven door Pater Redemptorist L.Booten.

30 juni Schitterende viering van het Gouden feest (1864-1914) der Maria Congregatie volgens bijgeplakt programma. In de annalen der Congregatie heb ik deze volkomen geslaagde feestviering wijdloopig beschreven. Bij deze gelegenheid begiftigde de feetsvierende Congregatie de kerk met fraaie "loopers" op het Hoogaltaar. Toen Pastoor Cuypers z.g. den 25 Maart 1864 de "Congregatie van Jongedochters" met toestemming van Mgr.Zwijsen oprichtte, had hij daarvan groote verwachtingen, die niet geheel zijn teleurgesteld. Van een onbeduidende vereeniging, die op gestelde tijden in de kapel van het Liefdegesticht bijeen kwam, is zij opgegroeid tot een beteekenende Congregatie van 250 tot 300 leden, die Udenhout voor veel misbruiken bewaard heeft, die elders te betreuren zijn. De Raad der Congregatie belast zich al sedert jaren met de versiering der kerk tijdens de Meimaand, de Maria-feestdagen en andere kerkfeesten.

16 juli Opgedragen aan den bekenden kunstschilder Theodorus Hermsen het maken van een teekening voor de polychromie van het hoogaltaar en de kleine altaren, en verder voor de geheele kerk. Platen en teekeningen werden achter in de kerk opgehangen, en de geldelijke steun der parochianen ingeroepen (geheel vrije giften), om althans met de polychromie van het presbyterium en de altaren te kunnen beginnen. De teekeningen waren werkelijk prachtig. Ook aan de vernieuwing der kerkbanken werd gedacht. De kosten werden door Dorus Hermsen begroot op f.10.000,- behalve het eventueel noodige timmer- en metselwerk aan de kerk en de altaren; namelijk f.3000,- voor het hoogaltaar en presbyterium, f.1000,- voor elk der kleine altaren, en f.5000,- voor het overige der kerk. Dorus Hermsen was vol geestdrift en verklaarde overal, dat hij van de Udenhoutsche kerk "een juweeltje" zou maken. Doch... de oorlog brak uit, en giften vloeiden traag.

1 augustus Mobilisatie in Nederland, en plotselinge oproeping der Udenhoutsche miliciens en reservisten (84), die in hun angst reeds vroeg in den morgen de biechtstoelen bestormen. Zij worden naar de Limburgsche grens (grootendeels naar de Belgische grens, Reusel en omstreken, daarna naar de Baronie) gedirigeerd. Denzelfden dag verklaarde

Duitschland den oorlog aan Rusland. Den 4 Augustus schonden de Duitschers de neutraliteit van België. Angstige spanning in Udenhout: drukke inkoop van levens- en voedermiddelen, stijging der prijzen, achterhouden van goud- en zilvergeld, "run" naar de spaarbanken, om geld terug te halen. De Rijkspostspaarbank betaalt aanvankelijk slechts f.25,- uit in de 14 dagen, waardoor Kerk en Pastoor werkelijk eenige maanden in geldnood geraakten. Wij pogen de menschen gerust te stellen en tot kalmte te brengen, hetgeen slechts tendeele gelukt.

10 augustus Inkwartieringen beginnen. Onverwachts komt bericht dat 1200 man uit Hilversum in den late avond zullen aankomen en hier overnachten. Inderhaast worden Pauluszaal en fraterscholen, item het pakhuis van den Boerenbond, leeggeruimd en de vloeren met versch stroo bedekt. Eenige honderden worden bij burgers en boeren ingekwartierd. Allen zagen er vermoeid en neerslachtig uit. Het was den volgenden morgen een curieus gezicht in de kerk, waar honderden soldaten meest Protestanten zich verdrongen onder de H.H.Diensten en bij het Katechismusonderricht, en op het kerkhof, waar honderden de al te korte nachtrust in het gras voortzetten. Na hun vertrek omstreeks den middag 11 Augustus arriveerde een troep paardenvolk. Luitenant Michels logeerde ter Pastorie. In den Nacht van 12 Augustus kwamen 1200 man uit Harderwijk (Friezen), die den volgenden dag verder trokken; luitenant Juta ter Pastorie.

13 augustus en volgende werden (met meer blijvende bestemming) bij de menschen van Udenhout en Berkel ingekwartierd een afdeeling van het Hospitaal (veld-ambulance) onder kapitein dr.de Hartogh uit Amsterdam, item een afdeeling artillerie-Munitietrein met enkele stukken geschut en veel Ammunitie-wagens en 400 paarden, onder kapitein van der Koog, ter pastorie van Berkel. Den 17 Augustus werd de Pauluszaal geheel tot ambulance ingericht met 50 bedden, en werden op de weide achter het Liefdegesticht hospitaaltenten opgeslagen. De 400 a 500 soldaten werden vooral het eerste jaar, met de grootste welwillendheid door onze bevolking opgenomen, en waren over het algemeen zeer met hunne kwartieren tevreden. Het waren meest Amsterdammers en Friezen; ternauwernood 100 (naar schatting 85) waren katholiek, doch verschillenden hunner hadden de praktijk verleerd. Plaatselijk commandant was kapitein dr.de Hartogh, een humaan en spraakzaam man (Jood), zeer populair, maar geen militair. Hij ontwikkelde echter een koortsachtige bedrijvigheid om zijn troepen bezig te houden, ook op nuttige en aangename wijze, en maakte mij doorgaans zenuwachtig daar hij in vele zaken mij noodig had. De dagelijksche rondrit van paarden en zware wagens bedierven in den kortsten tijd al onze harde wegen en stichten, zoodat de militairen den naam Udenhout gekscherend veranderden in "Modderhout". Om de militairen nuttig bezig te houden in hun vrijen tijd werden allerlei cursussen gegeven door geïmproviseerde leeraren en de lange gelaarsde of omzwachtelde beenen staken koddig van onder de schoolbanken uit. Uit vreeze voor inkwartiering had ik de zalen van het Patronaatsgebouw gratis ter beschikking van de militairen gesteld van 7 tot 10 uur des avonds (in de week), en des zondags van 8 tot 10 uur, hetwelk het voortbestaan van mijne Jongens Congregatie en Patronaat mogelijk maakte, en door de militaire overheid zeer werd gewaardeerd. De zalen waren vooral het eerste jaar druk bezocht; voor lectuur, kranten en schrijfbenoodigdheden werd door de officieren en door mij gezorgd, tabak gratis verstrekt, minstens eens per week tooneeluitvoering gegeven, afgewisseld door muziek en zang en ernstige of luimige voordrachten. In de eerste zaal werd door een aantal militairen de gymnastiek op onverbeterlijke wijze beoefend, en op de terreinen werd gevoetbald, geworpen, geworsteld en in den vijver gezwommen, gevaren en allerlei gekheid gemaakt. Iederen avond bracht ik bij de Militairen door, wandelde door de zalen, sprak alleen met hen, die mij aanspraken, en begaf mij tenslotte naar de Gymnastiekzaal, waar kapitein de Hartogh meestal met mij een praatje kwam maken. Een net huzaar uit Amsterdam, J.van de Wiel (toen niet praktiseerend katholiek, doch later praktiseerend) gaf er een paar maal per week gymnastiekonderricht aan mijne patronaatsclub. De generaal majoor der 4de divisie, Weber, gestationeerd te Tilburg, woonde meer dan eens de avondvertooningen bij, of liet zich vertegenwoordigen door zijne stafofficieren. Bij zulke gelegenheden moest ik in alle

bescheidenheid en openlijk woord van dank en waardering voor lief nemen. Meestal zat ik alleen tusschen de officieren, soms ook naast den majooraalmoezenier Som, als die aanwezig was. Vrouwen werden op mijn dringend verzoek -volgens plaatselijk gebruik- niet toegelaten. Eens had generaal Weber tot zijne officieren gezegd: "Het is mijn verlangen, dat de Pastoor van Udenhout wegens zijne goede diensten aan mijne soldaten bewezen, van inkwartiering verschoond blijve". Op dit woord van de generaal heb ik mij later steeds beroepen, met het gelukkig gevolg dat ik ten einde toe van inkwartiering ben bevrijd gebleven, terwijl alle buurtpastoors jaren lang onder die last gebukt gingen.

20 - 31 augustus Het vrij plotseling overlijden van paus Pius X (20 Augustus) maakte een zeer pijnlijken indruk in deze dagen van angstige spanning. Den 31 Augustus werd met vollen rouw en assistentie de plechtige uitvaart voor Z.H. gehouden. Een groot getal, vooral kinderen, naderde tot de H.Tafel, en na de H.Mis werden 300 bidprentjes met 's pausen portret aan de kinderen uitgereikt. Ook vele militairen, zelfs andersdenkenden, vroegen om een prentje. Een opluchting voor het Roomsche hart was de spoedige pauskeuze van Benedictus XV, 3 September, Habemus Pontificem. Om bij eventueelen inval der Duitschers de Belgische franctireurs-scenes en moordtooneelen van onze provincie af te weeren, beval generaal Weber onmiddellijke inlevering van alle wapenen en ammunitie. Ik was daarmee niet vlug geweest, daar eenig wapen meer dan ooit voor de veiligheid noodig was in deze onrustige dagen; maar op herhaalde en dreigende sommatie leverde ik mijn luttel schiettuig in, en .... werd uitgelachen. "Hij schijnt toch schrik te krijgen", zei de commandant tot den burgemeester.

1 september Wegens de mobilisatie-toestanden en drukten werd de teekenles tijdelijk opgeheven. De teekencursus was opgericht in 1903 om het geloop naar Tilburg op zondagen te voorkomen. Eerst onder de leiding van Van Dongen uit Tilburg, vervolgens van Adr.Brekelmans, en in 1909 aan het Patronaat verbonden, en gegeven in de Fraterschool, geraakte deze cursus nimmer tot bloei. Zal hij ooit hervat worden? Maar dan op soliederen grondslag en niet meer gratis. Terzelfder tijd werd ook het Meisjes-Patronaat, dat op het punt stond zijn eerste lustrum te vieren, tijdelijk stopgezet, wegens de drukten der inkwartiering en de voortdurende aanwezigheid van militairen in en bij het Patronaatsgebouw.

September De Bisschop dispenseert in de onthoudingswet met alle huisgezinnen, die tijdens den oorlog soldaten in kwartier hebben of zullen hebben. De priesters-retraite te Haaren kan niet gehouden worden. De Oratio ex Missa pro pace en de litanie van O.L.Vrouw van Lorette (na de mis in het Hollands voor te bidden) voorgeschreven. Van het gebed "Voor de Vrede" worden honderden exemplaren verspreid, om niet geauthoriseerde gebeden te weren.

2 september kwam een troep Tilburgsche Padvinders de drukten nog vermeerderen. Drie dagen lang kampeerden zij in veldtenten op de kloosterweide en bestelden hun noenmaal bij de Zusters. Op den militairen feestavond van 2 September, waarbij de staf van generaal Weber aanwezig was, trad de bekende Jan Feith op met een deels ernstige deels humoristische voordracht, die veel bijval vond. In het volgend nummer van de "Soldatencourant, orgaan voor Leger en Vloot" gaf hij een aardige schets van "Udenhout in den mobilisatietijd" onder militair bewind van kapitein de Hartogh, bijgestaan door burgemeester en pastoor".

September De Militaire feestavonden, meest opgeluisterd door dilettanten goochelaars, zangers en zangeressen, vioolspelers, komieken, enz. die zich gratis beschikbaar stelden voor de militaire kampementen, volgden elkander geregeld op, en de beide kapiteins de Hartogh en Van de Koog toonden daarbij hun organisatorisch en oratorisch talent. Ik woonde getrouw alle uitvoeringen bij, niet in het minst om schunnige voordrachten, waartoe onze huzaren wel eenige neiging toonden, te voorkomen. Soms waren ook met mijne toestemming eenige notabelen der parochie aanwezig, een enkele maal de Fraters, maar

mijne kapelaans bleven altijd afwezig. Daar de sergeants niet bij machte waren het ongewenscht publiek te weren, moest de Pastoor herhaaldelijk zelf optreden en zelfs tijdens de voorstelling nu en dan een veldwachters-tourneé maken. De commandant deed zonder blikken of blozen een beroep op mijne hulp. De Militaire Gymnastiek-club luisterde iedere uitvoering met eenige acrobatische toeren op, en een enkele maal trad de Patronaats-turnclub op, die van de officieren een vaandel ten geschenke kreeg. Den 7 October, terwijl generaal Weber aanwezig was, waren twee vrouwen in soldatenuniform binnengedrongen. Ik heb er voor gezorgd, dat dit feit zich nimmer meer heeft herhaald. Zie bijlagen blz.32. Schrijven van Commandant de Hartogh.Met de beide commandanten was mijne verhouding over het algemeen goed, ofschoon ik niet gaarne "bevelen" ontving (wat een enkele maal gebeurde) en deze eenvoudig terzijde legde. Mijne lokalen, scholen, enz. werden nooit voor Protestantsche godsdienstoefening of dominé's beschikbaar gesteld. Dit viel niet in goede aarde bij sommigen. De Dominé predikte in de open lucht bij de muziektent en het Raadhuis, doch slechts 2 of 3 maal, en met een klein gehoor van soldaten. Overigens gaf en leende ik uit wat ik missen kon; en mijne bel stond den ganschen dag niet stil.

8 oktober kwam de drukten in Udenhout nog vermeerderen. 40 Vrachtauto's, bemand elk met een chauffeur en een soldaat werden hier gestationeerd; de chauffeurs verdienden f.3,- per dag en waren niet van het beste soort (snoepers en verkwisters). Tegelijk kreeg de burgemeester een oproep van de Regeering tot plaatsing van Belgische vluchtelingen. Het Liefdegesticht werd zooveel mogelijk ter beschikking gesteld; de Pauluszaal van bedden voorzien; de gymnastiekzaal der Congregatie eveneens tot verblijfplaats ingericht, veldtenten opgeslagen. Kapitein de Hartogh, die liefst tien zaken onder handen nam, wanneer hij aan drie al genoeg had, was in zijn element; en werkelijk was hij bewonderenswaardig.

10/15 oktober In den nacht van 10 op elf October kwamen de eerste Belgische vluchtelingen, circa 60, die bij de Zusters werden ondergebracht; 13 October nog een twintigtal in de Pauluszaal. Des avonds 14 October nog 32 in de Pauluszaal; de volgende dagen nog een 40 tal; veel kinderen (Velen in havelooze toestand). Mijn aanzienlijke voorraad van borden en tassen (260), messen, vorken, lepels, keukengerief (dienende voor de St.Jozefs Congregatie en het Meisjes Patronaat) was weldra niet meer voldoende. De Commissie van het Roode Kruis constitueerde zich als "Steun-Comité", bestaande uit Burgemeester (voorz), pastoor (eere-voorz), Coppens, Jan Vermeer, W.van Iersel, kap.van de Wee, enz. en hield een collecte aan de huizen, die f.1400,- opbracht. Het veld-hospitaal (kookwagens) kookte en bezorgde de spijzen.

Oktober Geestelijke verzorging der Militairen. Herhaaldelijk verzocht ik publice en privatim de Parochianen, om uit mijn naam de ingekwartierde militairen te verzoeken in een Roomsch dorp zich Roomsch te toonen en de kerk trouw te bezoeken. In October/November waren er bij de Afdeeling van de Artillerie-munitietrein 4de divisie 52 R.Katholiek; bij de Afdeeling "Veldhospitaal" 10; bij het auto-personeel ook tien; in Berkel en Enschot nog ongeveer 50. Tezamen circa 120. Van 19-21 October werd door den majoor-aalmoezenier Som een triduum gegeven, waarvan door ons veel werk werd gemaakt. De derde dag van het triduum, onder de H.Mis van half acht met zang en preek, naderden 81 soldaten tot de H.Tafel. Wachtmeester Steenema met 6 soldaten bracht bij de consecratie en H.Communie de militaire honneurs. Daarna gezamenlijk ontbijt in de Patronaatszaal. Eenige sinds lang niet meer praktizeerende militairen namen aan het triduum deel; verscheidene wel praktizeerenden hadden echter deelname geweigerd. Een enkele huzaar, gewezen sociaal democraat uit Amsterdam, naderde dagelijks tot de H.Communie.

Oktober/november In den avond van 17 October verscheen een troep van 28 Belgen van een onguur en ongunstig voorkomen. Zij werden ondergebracht in een paar tenten op de weide van den heer Willem van Iersel. Eenigen hunner informeerden bij mij, wanneer des anderen daags de zondagsdiensten zouden plaats hebben. Ik lichtte hen in en wees hun

een plaats aan in de kerk. Maar des anderen daags waren de vogels gevlogen, in alle richtingen. Later bleek, dat het ontsnapte Belgische gevangenisboeven waren geweest. Een paar Paters, uit Achel gevlucht, vonden 21 October een tijdelijk onderkomen in de Pastorie. Intusschen waren ook andere Belgische mannen successievelijk naar het Noorden gedirigeerd. Behalve eenigen, die bij burgers (bloedverwanten of kennissen) een onderkomen vonden, verbleven nog immer een veertigtal in het Liefdegesticht en een vijftigtal (gehuwden en veel kinderen) in de Pauluszaal. Overdag bewoonden zij de gymnastiekzaal van het Patronaat, waar zij zich huiselijk inrichtten. Verdienstelijk maakte zich de Heer Verhulst (met gade en 2 dochtertjes uit Antwerpen gevlucht) die nog lang in het Liefdehuis gebleven is. Hij was de tusschenpersoon tusschen het Comité en mij eenerzijds en de Belgische vluchtelingen anderzijds, en hielp ons de kwade elementen op te sporen en spoedig verder op te zenden. Er werd zorg gedragen voor fatsoenlijker kleeding en zindelijkheid; de soldaten, wier hulp in den beginne zeer noodig was, werden nu zooveel mogelijk geweerd, waarbij commandant de Hartogh zich ferm deed gelden. Deze officier van Gezondheid 1ste klasse, sterk door den steun van burgemeester en pastoor, heeft voor de vluchtelingen werkelijk veel goeds gedaan. Den ganschen dag klonk van verre of van nabij zijn sonoor stemgeluid.... We hebben er vaak om gelachen. Iederen morgen begaf ik mij naar het Belgen-kwartier met een mandje peren of appelen of een buil koeken; vooral voor de kinderen, die de H.Mis en den Katechismus hadden bijgewoond. Des avonds liet ik de Patronaatsfanfare blazen of een kleine vertooning geven. De kinderen waren meestal goed en niet slecht onderwezen.

3 november Met het oog op het nog immer dreigend oorlogsgevaar, brand en plundering zijn door mij twee ijzeren kistjes aangeschaft tot berging van de geldswaarden, titels van eigendom, inventarissen, assurantie-polissen der kerk. Tot berging van de H.H.Vaten moest dienen een blikken trommel en de oude ijzeren tabernakelkast. In tijd van werkelijken nood kon dat alles gemakkelijk op een daarvoor bestemde plek geborgen worden.

12 november Heden avond werd het Drama "Mijn luitenant", dat door mij tevoren hier en daar gecastigeerd was, met de aangebrachte correcties behoorlijk voorgedragen; maar daarna werd opgevoerd een gemeen straatlied door 2 katholieke militairen onder begeleiding eener mandolinen. Na mijn krachtig protest met bedreiging van het tooneel te sluiten, werd beterschap beloofd en moesten de betrokken huzaren hunne excuses aanbieden. Zal het helpen? Personen van goed allooi bieden zich niet zoo druk meer aan, om de militaire kampementen te amuseeren. De oorlog schijnt langer te zullen duren, als men aanvankelijk dacht.

23 november vertrok de afdeeling militaire auto's (auto-trein), die onze wegen stofferig en onveilig maakten.

26 november vertrokken onze onvermogende Belgische vluchtelingen allen naar het vluchtelingen-kamp te Baarle-Nassau. Zij vertrokken ongaarne - en ook ik zag sommigen met leedwezen en medelijden vertrekken. Slechts eenigen, die werk en onderkomen verkregen hadden of bemiddeld waren, zijn nog eenigen tijd gebleven, onder andere meester Verhulst, gade en 2 meisjes. De Pauluszaal diende een tijdje tot Officieren-Sociëteit.

29 november Heden vertrok Dr.M.de Hartogh, reserve-officier van gezondheid 1ste klasse, commandant van het Veld-hospitaal der IVde Divisie en plaatselijk Commandant te Udenhout. Zijne verplaatsing had veel van "ongenade", echter onverdiend. Tengevolge van een blijkbare vergissing bij de manoeuvres te Hilvarenbeek (waar hij een dag te laat kwam) moest hij zich door den generaal hooren toevoegen: "Hartogh, gij liegt". Hij werd overgeplaatst naar Abcoude (fort); doch slim als hij was, wist hij spoedig zijn overplaatsing naar Amsterdam te verkrijgen, waar hij zijne drukke doktherspraktijk hervatte. Zie in de Bijlagen zijn portret met 3 gelauwerde gymnasten, dat hij mij ter herinnering aanbood. Tijdens het

immer saaier en vervelender verloop der mobilisatie heb ik nog dikwijls aan hem teruggedacht. Zijn opvolger was H.Ch.Jans, officier van Gezondheid 1e klas bij het O.I.Leger, naar men zegt, een afvallig katholiek. Met hem heb ik geene relaties gehad, wel met zijne sergeants en den adjudant-apotheker Stein, een socialist, die veel zorg droeg voor het behoorlijk gedrag der soldaten in mijne zalen, tot ook hij tot zijn spijt werd verplaatst.
Het plaatselijk commandantschap ging over op kapitein Van der Koog, die zijn intrek nam bij den Burgemeester.

Oktober/november/december In deze maanden werden een twintigtal Patronaatsjongens tot een fanfare-corps gevormd en van koperen instrumenten en trommen voorzien. Aanvankelijk onder leiding van Adr.Brekelmans, bouwkundige. Ik kreeg al dadelijk een voorproef, van wat het kosten zoude aan arbeid en geduld, om bij een on- of antimusicale en zeer veranderlijke jeugd een fanfare te stichten en te handhaven. Geen enkele maal mocht ik bij de repetities mankeeren (anders kwamen zij niet), en moest zelf bij de africhting helpen. Niettemin: zoodra zij met noesten arbeid en moeite een weinig waren afgericht, gingen zij loopen om de nietigste redenen of uit louter balsturigheid. In het eerste jaar bijna 40. Ik nam voortdurend nieuwe en jongere leden aan. Bij de ouders was van steun of belangstelling geen sprake. De kostbare instrumenten moesten zorgzaam beschermd worden tegen baldadige handen... Toch blaast de St.Jozefs-fanfare en zal het blijven doen.

7 december branden 3 woningen af op het Gommelen. Mejuffrouw Elisabeth Burgmans schonk aan de kerk een stel kostbare tabellen.

20 december Eerste muziek en gymnastiek-avond, gegeven door het Patronaat onder leiding van den huzaar J.van de Wiel, en met medewerking van eenige (10) militairen; vond veel bijval. Vaandrig Greup (semi-arts) begeleidde alles met de piano. Deze "avonden" zijn nog meermalen herhaald (in 1915), op het groot Tooneel, voor Burgers en militairen en vrouwen, maar steeds afzonderlijk.

22 december De eerste Protestantsche militair, Koeman, vraagt om R.K.godsdienstonderricht.

Het jaar 1915

13 januari werd huzaar Arie Koeman, Ned.hervormde, sub conditione gedoopt. Peter was kerkmeester Jan Vermeer. De volgende dag deed de bekeerling zijne Eerste H.Communie. Hij is getrouw gebleven, met een Roomsch meisje getrouwd, was een tijdlang politieagent te Amsterdam, nu gepensioneerd.

7 februari Voorgeschreven Vrede-bidstond, met Uitstelling den geheelen dag. 1200 species uitgereikt. Een paar dagen later komt de heuglijke tijding der benoeming van Mgr.Diepen tot Coadjutor met recht van opvolging. 9 Februari. Door zijne coursgenooten werd hem een bisschopsring vereerd. Bisschopswijding 7 Maart.

21 februari Den Parochianen op het hart gedrukt, gedurende de vasten -volgens plaatselijk gebruik- den Uitvoeringsavonden der Militairen, die iederen woensdag in de tooneelzaal van het Patronaat plaats had, niet bij te wonen. Luitenant Ide, afvallig katholiek en onlangs met een Jodin burgerlijk getrouwd, had moeite genoeg om de "Lustbarkeiten" voor de Militairen aan de gang te houden. Wijl het dagelijksch avondbezoek van de Militairen wat begon te verminderen, kon de Pastoor iederen avond tot half acht over de gymnastiekzaal en de middenzaal beschikken. Kapitein van de Koog gebruikte het gymnastieklokaal des middags van half twee tot half vier voor het africhten der Rekruten; na half acht kwamen de militaire turners, onder welk uitmuntten Van de Wiel, Greven en Stuyvenberg, de laatste een volleerde acrobaat. Zie foto's in de Bijlagen. In de Pauluszaal werd langen tijd van half twee

tot half vier "theoretisch onderricht voor de recruten gegeven, en in de Manege van den Heer Willem van Iersel het paardrijden ingeoefend.

26 maart verraste mij de nieuwe Bisschop coadjutor met een bezoek, dat hij nog dikwijls heeft herhaald, als hij zich in naburige plaatsen bevond of Udenhout passeerde.

10 mei Een steenen pad aangelegd over het kerkhof tusschen kerk en fratersterrein. De kerkhofpad was dikwijls onbegaanbaar.

20 mei H.Vormsel toegediend de eerste maal door Mgr.Diepen, die bij mij bleef dineeren. Kinderen gevormd van Udenhout, Berkel, Enschot, Helvoirt.

24 mei Een deel der Hospitaal-soldaten (voetvolk) verlaat Udenhout. Italië mengt zich in den oorlog. "Parce populo tuo".

31 mei De familie Jan Corn.Sweens (zilveren bruiloft) schenkt aan de kerk een prachtig wit met rood geborduurd Communiekleed. Later medio December nog dito altaarranden voor de 3 altaren. Alles vervaardigd door zijne 3 dochters.

22 juli Plan der kerk-polychromie (zie supra 16 Juli 1914) (door Dorus Hermsen) is opgegeven na antwoord van Mgr., die eerst een deskundig getuigenis verlangt, dat de kerk de kosten waard is. Het verlangde had ik wel kunnen leveren; maar ik was huiverig, wegens het uitblijven der giften, de kerk op kosten te jagen, en mijzelf, in dezen onzekeren tijd. 1) Had ik de toekomst voorzien, wat zou ik graag de Russische effecten voor dit doel te gelde hebben gemaakt...

22 juli Plan vergrooting van het sacristie (waarvan teekening in het archief) in verband met de inwendige vergrooting der kerk door bijtrekking van doopvont en berghok en aanbouw van twee portaaltjes bezijden - eveneens terzijde gelegd. Toch vrijwillige giften gevraagd voor versiering, meubileering (banken) en casu quo vergrooting van de kerk. Al deze giften, ook voor het vroegere polychromeering-plan, vormen het Geheim Fonds voor versiering en casu quo vergrooting der kerk in kerkekas.

15 augustus Het tweede lustrum (10 jarig bestaan) der Jongelingen-Congregatie bescheiden gevierd. Op dezen datum werd onze Jongelingen Congregatie bij de hoofd Congregatie te Rome wettig geaggregeerd. Zie officieele stukken.

31 augustus Afscheidsavond van de Officieren en militairen van de hier ingekwartierde afdeeling van den Artillerie-Munitietrein in het Patronaatsgebouw. De kapitein-commandant van de Koog trakteerde de manschappen op bier. Pastoor nam plaats bij de officieren op het tooneel, werd toegesproken, en antwoordde. De Patronaatsfanfare voerde verschillende muzieknummers uit. De militairen vertrokken ongaarne; zij waren meer dan een jaar hier ingekwartierd geweest en als 't ware reeds "ingeburgerd"; zij werkten gemoedelijk mede op het veld, in den tuin, in het huishouden, enz., deden niemand overlast... en onze burgers waren in het algemeen hun goedgezind.

1 september des voormiddags had de uittocht der Militairen plaats en schokte de lange rij van zware munitie-wagens voor het laatst over onze stuk gereden wegen. Pastoor stond op het voorplein der kerk en groette de officieren en bekende soldaten; de burgers en kinderen wuifden hen toe. Algemeen was men van gevoelen, dat hier een episode van den Mobilisatie-tijd eindigde, die niet de slechtste zou zijn.

1 en 2 september Reeds denzelfden dag werden maatregelen getroffen voor een nieuwe inkwartiering. De Pauluszaal werd voor een 60-tal soldaten (59 kribben) ingericht; waschgelegenheid en privaten vonden een plaats binnen de witte Patronaatspoort achter

het kosterstuintje, waar een houten barak getimmerd en een pomp geslagen werd. De Pastoor moest stroo, stroozakken en dekens, item blikken waschkommen, vuur en licht leveren, enz. Ook de zolder boven de fraterschool werd tot logies voor de stafmuziek ingericht, doch wegens het hevig protest der muzikanten niet in bezit genomen (tot groote voldoening der fraters). Kapitein Wagner, die alles voorbereidde, was de vriendelijkheid en inschikkelijkheid zelve, en verklaarde "zich in alles naar mijne wenschen of klachten te zullen voegen".

3 september Intocht van het 1ste bataillon (eenige compagniën, 1e en 3e) van het Vde Regiment onder de vroolijke toonen der stafmuziek, die mede kwam. De 3e Compagnie betrok de Pauluszaal (59 kribben); de Katechismuskapel, bemeubeld door den Pastoor met tafels, banken, gordijnen, kachel, enz. was eet- en zitzaal (eigen cantine). De spijswagens kookten het middageten. Bij de Eerw. Zusters werd een ziekenzaaltje met veranda tot hospitaal ingericht, waar een soldaat-oppasser sliep. Een paar Patronaatszalen werden tot avond-ontspanning aangeboden; de zaak van het buffet geregeld; een schoolklas des avonds voor "corporaals-cursus' verhuurd; de stafmuziek bij de voormiddags-repetitiën in de gymnastiekzaal ondergebracht; sportoefeningen op de Patronaatsterreinen, en des avonds in de gymnastiekzaal (korporaal Molenkamp); geregeld muziekuitvoeringen op de kiosk bij mooie avonden.

8 september Overdag werden de beide offerblokken vooraan in de kerk opengebroken; de sloten lagen daarnaast. Onderzoek zonder resultaat; maar de kerk werd voortaan na de diensten gesloten. De milicien Jan Hendrik Loumen uit Amsterdam, Roomsch gedoopt, vraagt om voorbereiding tot zijne 1e H.Communie. Dirk Schoenmaker, protestant militair vraagt om Roomsch onderricht.

27 september Na voldoend onderricht is het destijds eenig Protestantsch gezin in Udenhout, namelijk Adriaan Heemskerk en zijne echtgenoote Adriana Perrevoets, in den schoot der kerk opgenomen en sub conditione gedoopt. Patrini: kerkmeester Verbunt en echtgenoote. Daags daarna deden zij hun 1e H.Communie. Op deze dag hield de Majoor Aalmoezenier der IV divisie een preek onder de lezende Mis. Aanwezig waren 156 soldaten, eenigen waren met verlof, en eenigen bleven afwezend. Tegen vrijdag werd aangekondigd de oprichting eener R.K.Vereeniging voor de Militairen van het 5 Reg. 1ste bataillon. Kapitein de Boet droeg mij op, de huisgezinnen aan te wijzen, die in aanmerking zouden komen voor het eetbaar overschot der veldkeukens. De drukke aanvraag dwong mij, met deze aanwijzing "Vincentius" te belasten.

1 oktober Heden avond in de Bidzaal der Congregatie oprichting van de R.K.Militairen-Vereeniging van het 1ste Bataillon, door aalmoezenier Som, luitenant Bremer (de eenige Roomsche officier) en den Pastoor. Als leden gaven zich op, staande de vergadering, 39 militairen; een bestuur van 4 leden werd gekozen; de luitenant werd eerevoorzitter, de pastoor Beschermheer, die doende wat des Beschermheer is - trakteerde. De Vereeniging zou blijven bestaan, ook na eventueel vertrek, en berust op zuiver godsdienstigen grondslag: gezamenlijk avondgebed in de bidzaal, gezamenlijk H.Communie, onderrichtingen, Triduums, enz. Het getal leden steeg spoedig tot 95.

Oktober Intusschen gaf de Stafmuziek van het 5de Regiment herhaaldelijk avonduitvoeringen (symphonie-orkest) op het Congregatie-tooneel, welke uitvoeringen pastoor en kapelaans met de officieren bijwoonden. Dit gaf aanleiding tot goede relaties met den commandant majoor Kotting en andere officieren. Overste Steinbug, die reeds kwestie met de geestelijkheid van Oisterwijk had gehad, was koel beleefd; en niet bijzonder tevreden over het feit, dat de Pastoor behoudens speciale uitnoodiging de zalen voor het Udenhoutsch publiek niet toegankelijk verklaarde, en daarin strikt gehoorzaamd werd.

11 oktober werd kapelaan de Raad tot pastoor te Boekel benoemd en vervangen door kapelaan Mooren. Denzelfden avond openden wij een nieuwen Landbouwcursus, reeds den derden of vierden, te geven door fr.Directeur Willibrords.

12 oktober hadden de interessante militaire sportwedstrijden plaats uitgaande van de algemeene sportclub D.E.V. van het 1ste bataillon, onder presidium van kapitein Wagner en luitenant Bremer. Bijgewoond door overste Steinbug en alle officieren; ook wij waren uitgenoodigd.

13 oktober Des morgens om 8 uur Militaire Mis door Majoor Som, die predikte en de H.Communie uitreikte aan een goede honderd militairen. twee soldaten dienden de Mis. Luitenant Bremer met 6 manschappen en een trompetter en trommelslager vormden de eerewacht. Onder de H.Communie zongen de schoolkinderen. Stichtend. Na de H.Mis gezamenlijk ontbijt in het Patronaat, aangeboden door den Pastoor, en opgeluisterd door muziek en zang. Na het ontbijt werd een mooie foto van de 126 deelnemers gemaakt. Des avonds van denzelfden dag werden in de tooneelzaal de prijzen aan de sportoverwinnaars door kapitein Wagner plechtig uitgereikt, en verder door de onderofficieren een mooi program afgewerkt dat tot half elf duurde. Pastoor en kapelaan waren weder met al de officieren present.

29 oktober Groote uitvoering, te geven door de militaire club D.E.V. in de Tooneelzaal der Congregatie. Toen alles gereed was, werd de voorstelling afgecommandeerd door Overste Steinbug, die in deze zaak niet officieel gekend was. Teleurstelling der onderofficieren, die wel met den Pastoor een passend overleg hadden gepleegd. Mijne goede verstandhouding met de Overste liep veel gevaar, toen onverwachts de tijding kwam, dat het bataillon den 2 November zou afmarcheeren.

31 oktober Afscheidsavond van de R.K.Militairen-Vereeniging "Gerardus Majella" in de gereserveerde tooneelzaal. Ruim 50 van de 95 leden waren tegenwoordig. Rector Hamers uit Oisterwijk gaf een mooie lezing over het geestelijk en profane lied. Na verschillende besprekingen werd als voorzitter aangesteld sergeant Grootwolde, en aan den Pastoor ter herinnering aangeboden een foto van de R.K.Militairen van het 1ste Bataillon V regiment, in mooie lijst, nog immer hangend in de Lees- en Bidzaal der Congregatie.

2 november Heden morgen om 9 uur vertrok het Bataillon met de stafmuziek voorop, onder den goeden kapelmeester Bickens. Wat zal ons nu te wachten staan?

3 november Het antwoord kwam verrassend snel. Een Compagnie van het beruchte VIIde Regiment (met veel socialisten en Joden) werd 3 November naar Udenhout gedirigeerd en ondergebracht in het woningen-complex genaamd "de zestien" en later "de acht", door den Heer H.Weyers, directeur der steenfabriek aan de Militaire overheid verhuurd. Op hun hevig protest tegen genoemd kwartier, door hen "de wandluizenfokkerij" genoemd, werden zij bij particulieren ondergebracht, en ... vielen veel mee. Mijn relaties met hen bleven maar dun.

8 november Op verzoek der katholieke sergeants Bangert en Fijen werd op werkdagen des avonds "als R.K. Militair Tehuis" de tooneelzaal opengesteld, maar slecht bezocht. De beide lokalen van het Bondsgebouw dienden als leslokalen 's namiddags van 2-4 uur; item twee schoollokalen des avonds van half zeven tot half negen.

1 december Als parochie-collecte voor den paus (offerblokken achter in de kerk) werd aan de redactie van het Huisgezin opgezonden een som van f.350,-. De twee halfjaarlijksche Armen-collecten vanwege het Burgerlijk Armbestuur (zie 11 Februari 1905) brachten nog immer minstens f.600,- jaarlijks op.

16 december werden de Statuten van de R.K.Vereeniging St.Jan "tot bevordering van de Tuinbouw en in het bijzonder van de Fruitteelt" bisschoppelijk goedgekeurd. Adviseur kapelaan Mooren.

31 december Hoe is de toestand? Ontstemming en verwarring in vele huisgezinnen wegens de gedwongen afwezigheid van den echtgenoot en vader; hier en daar lichtzinnige omgang met de Militairen, die eenige meisjes tot een geforceerd huwelijk dwingt en verschillende jongelui van hun Patronaat en Congregatie vervreemdt; toenemende ongodsdienstigheid bij de Militairen, die overslaat tot geheele verwaarloozing hunner godsdienstplichten en soms tot ongeloofsafval. Wat moet er van de parochiën worden, als dezulken eens voor goed huiswaarts keeren? Daarbij stijgende duurte der levensbehoefte, en een onzekere toekomst... want aan een spoedig einde van den oorlog gelooft niemand meer. Het getal H.H.Communiën (sinds 20 December pauselijk decreet over de veelvuldige H.Communie) is in 10 jaar tijd in onze parochie verdriedubbeld, in het geheele Bisdom echter vervierdubbeld.

Het jaar 1916

Het getal huwelijken was in 1916/17 kleiner dan ooit (wat betreft degenen, die hier gevestigd bleven) en het getal overlevende kinderen was zeer gering. In 1916 stierven 48 volwassenen en 26 kinderen beneden 7 jaar, en het getal doopsels bedroeg ternauwernood 79. Het getal inwoners bedroeg 1 Januari 1916 3247.

7/8 februari Begin van het Liefdewerk: "Bezoek der kraamvrouwen en zuigelingen". Als eerste en aanvankelijk eenige bezoekster aangewezen Mevrouw Henri van Iersel, die goede werken en steun in natura verschaft, waar het nodig blijkt, en haar bezoek motiveert door "de speciale opdracht van den Pastoor", die ook de geldelijke middelen verschaft.

15/17 februari Storm, die veel schade toebrengt aan het dak der fraterschool en der kerk en aan het lood van den toren; en de doelschermen in het Patronaat vernielt.

13 maart Acetyleen-gasverlichting tijdelijk gestaakt wegens de duurte; en olielampen in kerk en pastorie en scholen, item bij fraters en zusters. Sedert 23 October 1916 werd met groote zuinigheid wat gaslicht gebrand in de kerk en de avondscholen der fraters en soldaten. Serre, die uit de loodlijn was geweken, hersteld, en daarin een broedmachine geplaatst, aangekocht voor f.27,50. Het eerste broedsel leverde 45 kuikens (witte leghorns), grootendeels aan arme menschen door mij uitgedeeld. Sindsdien meestal weinig succes.

19 april Voor de variatie: inkwartiering van 180 huzaren (zij bleven tot 3 October 1916). den 23 April hielden 33 hun Paschen en met beloken Paschen nog eenigen. Den 23 Mei richtte de aalmoezenier majoor Som onder hen een afdeeling op van "Credo Pugno", waartoe 25 leden toetraden en tamelijk trouw bleven. De ritmeester van het escadron was katholiek, maar kon de kerklucht niet goed verdragen, weshalve hij verlof kreeg des zondags plaats te nemen in het Zusters-Sacristie, waar hij het mijns inziens nog veel benauwder had.

13 juni Mijn 12,5 jarig Pastoorschap wegens de omstandigheden absoluut niet gevierd.

18 juni Plechtige intronisatie van het H.Hart van Jezus in de bidzaal van Congregatie en Patronaat, de eerste Intronisatie in Udenhout.

20 juni Voltooiing van de Schelp of muziektempel op de Patronaatsterreinen (kosten f.600,-). Het gebouw was bedoeld met gewelfd steenen dak; maar wegens volslagen gebrek aan materialen moest het dak van bepleisterd latwerk gemaakt en acetyleenkalk benuttigd worden. Hinc luctuc.

20 juni Bij de stemming voor de Provinciale Staten werden hier, mirabile dictu, 10 stemmen op socialisten uitgebracht. De Burgemeester weet dit hieraan, dat de lompers het stembiljet omgekeerd in de hand hadden genomen.

12 juli Aanbesteding der lang besproken Boterfabriek. Laagste inschrijver Adr.Brekelmans alhier voor bijna f.24.000,-, machineriën uitgezonderd.

17 juli Aankoop door mij van een grootsteedsche bioscoop met toebehooren. Eerst later in werking gebracht, omdat ik huiverig was voor de gevaren van kalklicht.
Het getal herten op de Patronaatsweiden tot 13 gestegen, een heele kudde. Spoedig begon het getal te verminderen wegens gebrek aan voedsel, enz en ongelukken in den vijver en de versleten vlechtwerken. In den winter 1916/1917 bezweken 5 herten.

1 oktober Eerste zondag van October. 75 Jarige Gedenkdag van de plechtige consecratie onzer parochiekerk door Mgr.van Curium i.p.i., gevierd door een goede daad, namelijk het begin der vorming van het Geheim Fonds der Udenhoutsche Beurzenstichtingen voor studenten aan het Bisschoppelijk Seminarie, 1e en 2e sectie. Het moge een zaak zijn "van langen adem", maar wij zullen toch het onze gedaan hebben om de studiën van toekomstige Udenhoutsche priesters te vergemakkelijken. Op deze zondag prijkt op de kerkdeur het-zelfde vers, dat daar voor 75 jaren prijkte: In jub'lend Udenhout koos zich de Hemelkoning in plaats van een schuur deez' kerk tot zijne woning. Wederom, wegens de mobilisatie, geen kermis. Goddank. Voor de eerste maal afgekondigd: "aardappelen inzameling vanwege Vincentius". Goed idee.

5 oktober Na het vertrek der huzaren (3 October) kwam 5 October het 3e bataillon van het XXe Regiment infanterie in kwartier. Majoor de Laat was een afvallig katholiek, burgerlijk gehuwd met een Protestantsche vrouw na echtscheiding van de eerste. Ik heb weinig relatie met hem gehad. Het heele Bondsgebouw werd aan de Officieren verhuurd voor f.20,- per maand. Voor Militaire cursussen verhuurd 2 zalen van het patronaat a f1,50 per week, 's namiddags 2-4 uur; des avonds 2 of 3 schoollokalen voor theorie, f.12,- per week.
De Missie, die wij door de Paters Redemptoristen wilden doen geven, moest worden afgeschreven.

21 oktober Overleed de kasteelheer Guillaume Theophile Lucius Frederic Le Mire, helaas Protestant, in naam althans. Ik had altijd nog gehoopt hem op de een of andere wijze de hemel binnen te smokkelen. Vooral sedert hij op providentieele wijze den dood door verdrinking ontkomen was; Een toevallig in het kasteel gelogeerde dame hoorde 's nachts zijn zwakken hulpkreet uit de kasteelgracht. Zie zijne Gouden Bruiloft 8 Mei 1912. Begraven op een eigen grafplek temidden van het oude (Gemeente-)kerkhof; de door hem opgerichte fanfare toog voorop. Koude begrafenis. Hij was gehuwd (cum dispensatione et cautionibus praestitis) met Clitilda Virginea Juliana Dincq. Alle kinderen katholiek. Zijn vader Theophile Le Mire, katholiek, zoon van een Fransche émigré, huwde met de freule van het Udenhouts kasteel, die protestant was, en liet zijn eenigen zoon Guillaume protestantsch doopen. Deze weinig godsdienstige vader, die landmeter was en veel aan portretschilderen deed, stierf 30 Juli 1888, 85 jaar oud.

23 november Opgericht een Vereeniging van Veld- en tuinarbeiders St.Patricius. Adviseur kapelaan Mooren. 40 leden.

Einde 1916 bedroeg de bevolking volgens den Burgerlijke stand 3383.

Het jaar 1917

1 februari Aan de gemeenschappelijke H.Communie van het IIIde bataillon XX Regiment namen 92 militairen deel; daarna gezamenlijk ontbijt in het Patronaat. De Udenhoutsche

afdeeling van het zogenaamde "Tooneelensemble van de IVde Divisie" voert enkele malen drama's en vertooningen op in het Patronaat.

27 februari stierf Jan Simons, geboren te Tilburg 27 Juni 1817, schoonvader van en inwonend bij Toon Hanff; hij zou binnen 4 maanden 100 jaar zijn geweest.

April De prijzen van alle levensbehoeften zijn onrustbarend aan het stijgen. Blijkens de laatste verkoopingen ging de waarde der boerderijen een derde omhoog. Het gebruik van was, vuur en licht moet verminderd worden. Wegens dreigend gebrek aan de noodzakelijkste levensmiddelen heb ik in mijn tuin veel erwten, boonen enz, geplant, en een deel der patronaatsweide laten omspitten, om er aardappelen te telen, en voor mijne herten voederbieten.

13 mei Na een plechtige gezongen mis ten 9 uur om Gods zegen af te smeeken, werd de thans voltooide Stoomzuivelfabriek plechtig ingezegend en daarmee door de Pastoor met een krukbeweging in volle werking gesteld. Vervolgens bezichtiging der fabriek door alle belangstellenden. De kapitale fabriek is er na lange voorbereiding tot stand gekomen door de eendrachtige samenwerking der leden van onze Chr.Boerenbond in 't bijzonder door Burgemeester van Heeswijk en adviseur kapelaan Mooren. De Heer J.H.J.Besselink, vroeger te Schayk, was tot eersten Directeur benoemd. Gedenksteen onthuld bij den ingang der fabriek.

24 mei Vertrek van het III.de Bataillon 20ste Regiment infanterie, al spoedig vervangen door een ander Bataillon, dat bleef tot 14 September. Het Bondsgebouw werd ook door dit Bataillon in gebruik genomen, zaal I als bewaarkamer van bagage, zaal II als logies voor 10 a 15 soldaten, zaal III als repetitielokaal der bataillonsfanfare. Overigens hebben wij van dit bataillon, dat vaak onvoltallig was, weinig last gehad. Scholen en Patronaatsgebouw zijn door hetzelfde niet gebruikt. Majoor Som kon den 26 Juli slechts 26 militairen aan de Gemeenschappleijke H.Communie Vereenigen.

27 mei Zilveren Bisschopsfeest van Mgr.W.van de Ven. In de plechtige Hoogmis hield de Pastoor de feestrede. De Schaalcollecte voor het aan te bieden Wilhelmusfonds bedroeg f.365,-; nog aan giften f.255,-.

1 juni Een zesde (wettelijk onverplichte) onderwijzer aangesteld in de fraterschool, en voorloopig als schoollokaal gebezigd de gymnastiekzaal (zaal I) van het Patronaat. Schoolgeld met 10 cents per maand (voor mingegoeden 5 cents) verhoogd. Aan de Zusterskinderen werden dit jaar geen bloemenstekjes uitgedeeld, zooals ik ieder jaar deed; de mooiste bloemen werden dan in September met een prijs bekroond. Zal dit mooie gebruik nog eens door mij hersteld worden?

17 juni Laatste bijeenkomst van het plaatselijk Comité tot steun der Belgische vluchtelingen (zie oprichting 10/15 October 1914), waarvan de Burgemeester voorzitter en de Pastoor Eere voorzitter was. De bekende Heer Jules Verhulst, die naar Antwerpen ging terugkeeren, bood namens circa 300 vluchtelingen een fraaie glazen plaat met inscriptie aan -tot dankbare herinnering. De plaat zal in de vestibule van het raadhuis bevestigd worden.

15 augustus Bij het gezamenlijk ontbijt na de gemeenschappelijke H.Communie van Congregatie en Patronaat was dit jaar de gebruikelijke krintenmik niet te krijgen, en moest men zich tevreden stellen met zoogenaamde taailappen. In 1918 ontbrak de koffie, en moest men ontbijten met melk en taailappen. Er zijn nog eenige tonnen carbid bespaard voor zuinige verlichting der kerk; ook de petroleum dreigt te gaan ontbreken.

23 oktober/6 november kon uiteindelijk de lang gewenschte Groote H.Missie gegeven worden, en wel door de Paters Redemptoristen Boomaarts, Schoth en van Dam.

16 november Als oorlogsslachtoffer viel de kolossale noteboom in onze tuin, namelijk gerequireerd (voor geweerkolven) door de Militairen. Op dezelfde plek werd een nieuwe noteboom geplaatst, waarvan kapelaan van Ravenstein in 1900 de noot geplant had.

December Annulatie der Russische effecten, de grootste financiële ramp, die Nederland getroffen heeft. Men spreekt van anderhalf milliard. Arme kerk van Udenhout en arme Pastoor.

31 december De Eerw.Fraters trekken zich hier zoowel als overal uit de Patronaten terug, op bevel van hoogerhand.

Het jaar 1918

1 januari In de Nieuwjaarspreek sprak ik: "Het valt niet te ontkennen, dat de naaste toekomst ons nog veel ontbering, misschien algemeen gebrek en verarming brengen kan. God bespoedige den vrede". Toestand: Toenemende stijging der prijzen van alle levensbehoeften; karige distributie van Rijks- en Gemeentewege; lusteloosheid en toenemende ongosdienstigheid der gemobiliseerden, zoodat wij ze met schrik in hunne haardsteden zullen zien wederkeeren; een club deugnieten, gedeeltelijk van elders, maakt Udenhout onveilig door roof en baldadigheden; eerlijkheid in handel en wandel gaat weg; zedelooze kleeding der vrouwen begint zich aan te breken; enz. enz. Mijn waarschuwend woord tot de kinderen, die voor de mobilisatie met hun boterhammen plachten te morsen, ging letterlijk in vervulling; ik heb ze in de Katechismus des morgens zien schreien om brood, dat hun niet kon verstrekt worden. Toch was de levensmiddelen-voorziening (brood, vleesch, aardappelen, enz.) in de dorpen natuurlijk veel ruimer dan in de steden; vuur en licht was echter veel schaarscher en een ongelooflijke zuinigheid moest worden betracht. De laatstgekochte 2 ton carbied (vroeger f.10,- a 15,-) kostten tezamen f.290,-. Was, godslampolie, miswijn stegen in evenredigheid; bougies bijna niet meer te krijgen; steenkolen dito. De H.H.Diensten werden later gesteld; het avond-lof gestaakt, item de processiën. Alles om licht te besparen. Prijzen in katechismus en Patronaatswerk werden niet meer gegeven. Woekerhandel, smokkelhandel, speculatie (in vreemde geldswaarden, marken, kronen, francs) en "het hamsteren" verergerden de misère... en nog immer geen vrede in uitzicht.

29 februari Inkwartiering van 120 huzaren onder den katholieke ritmeester Jhr.A.Sprée, die met Mevrouw zijn intrek nam in de helft der woning van den Directeur der Boterfabriek, en op iederen eersten vrijdag communiceerde. Met Jhr.A.Sprée, die dikwijls afwezig was, heb ik weinig relaties gehad. Allen waren de mobilisatie en de inkwartieringen moede.

31 maart Ter wille der lichtbesparing werd van rijkswege de zoogenaamde zomertijd ingevoerd. Een uur voor den zonnetijd. Eindigde 30 September.

15 april De Congregatio Parochorum apud Decanum afbesteld wegens geheel gebrek aan voedingsmiddelen. Wel een unicum.

28 juni overleed onze trouwe buurman en collega Ant.Raymakers, pastoor te Berkel, geboren te Helmond 23 Januari 1856. Als oud-directeur der Militairen-Vereeniging te Nijmegen, was hij aanvankelijk vol geestdrift en ijver voor de ingekwartierde soldaten; maar de lasten der mobilisatie en voortdurende inkwartieringen in de pastorie hebben zijne sterke lichaamskracht op den duur geknakt; en hij heeft den lang afgebeden vrede niet mogen aanschouwen. Zal ik, die ook mijn aandeel in de lasten heb gehad, den vrede nog beleven?

6 augustus Aan de Gemeente Udenhout verkocht een perceeltje bouwland (zie aankoop supra 30 Maart 1907) om ter plaatse te bouwen een woning voor een Rijksveldwachter

(Gommers), die God zij dank in het minveilige Udenhout zal worden gestationeerd. De pad, door mij vroeger, met consent der mede-eigenaren naar den Berkelschen weg doorgetrokken, blijft behouden. Getransporteerd 10 October 1918.

19 augustus Achter Pastoor's Biechtstoel 4 banken aangebracht, en 4 (een rij) achter in de kerk, wegens plaatsgebrek.

6/7 september In den nacht ingebroken in het Raadhuis; een kast geforceerd en alle brood-, boter- en koffie-bons gestolen, en nog wat losse gelden. In de boterfabriek pogingen tot inbraak, item in de waag. Een officier, die ter plaatse zijner inkwartiering een revolverschot op inbrekers had gelost, waande zich sindsdien door eenige personen steeds op den voet gevolgd, en vroeg verplaatsing aan. Van helden en nare tijden.

15 September De Burgemeester komt met een plan van gemeente-electrificatie; een voorbarig plan, daar absoluut geen deugdelijk materiaal te verkrijgen was. Deze reden en de financieel zwakke toestand onzer door de Russische débâcle geruïneerde kerk beletten mij mede te doen. Inde irae en wrijving.

29 september Verhooging van den minimum-prijs van alle zitplaatsen in de kerk, met resp. f.2,-, f.1,50 en f.1,-; wegens den hooggestegen prijs van alle kerkbehoeften en de immer stijgende arbeidsloonen. Luiders en orgeltrappers vragen een menschwaardig salaris, en eindelijk hun ontslag; zij worden door "oude mannen van het Gasthuis" vervangen. Ook de grafmaker bedankt, en wordt vervangen door den koster, wiens salaris bovendien verdubbeld wordt; met vrije woning, enz.

3 november Patronaat en Congregatie, die tijdens den oorlog met zooveel moeiten en offers aan den gang waren gehouden, moesten worden gestaakt wegens gebrek aan vuur en licht. Alleen fanfare en gymnastiek werden met behulp van een fiets-lantaarn voortgezet.

8 november deed de zoogenaamde Spaansche griep haar intocht in Udenhout en maakte (vooral in Biezenmortel) spoedig 10 a 12 slachtoffers, behalve nog verschillende kinderen. Intussen werden een paar pelotons van onze ingekwartierde 120 huzaren naar de grenzen gezonden, daar de Duitschers uit Frankrijk begonnen terug te trekken.

11 november werd het geheele escadron naar de grens gedirigeerd, en

12 november kwam de blijde tijding van den "Wapenstilstand". Duitschland en Oostenrijk waren ten eenenmale uitgeput; de Duitsche keizer vluchtte naar Nederland en "de kronen rolden in de verwonnen landen over de straatkeiën".

28 november Biddag op voorstel der Regeering, om God te danken voor afwering van oorlog en revolutie. Reeds had Troelstra de revolutie ook in ons land afgekondigd. En de Regeering was alles behalve gerust. Reeds 15 November werd hier, zooals op vele plaatsen elders, een Comité van recht en Orde opgericht, bestaande uit de besturen van alle Stands- en Vakorganisaties. Op ons aandrijven werd 17 November de mannelijke bevolking per circulaire opgeroepen tot vorming eener Burgerwacht meest tegen ongenoode gasten, wanneer eens de troebelen zouden losbreken of de gedreigde algemeene werkstaking zou worden afgekondigd. Intusschen werden de gemobiliseerde Udenhoutsche miliciëns aangezocht, om zich gereed te houden, gewapend naar Den Haag te trekken of daarheen, waar de Regering hen zou noodig hebben. De gewapende burgerwacht kwam na eenig tegenstribbelen van de zijde des Burgemeesters hier tot stand, vooral toen de Regeering weegens eenige troebelen door Wijnkoop en zijne anarchisten verwekt, de vorming van goed ingerichte Burgerwachten bevorderde. Einde September hield het Comité van recht en Orde alhier een collecte aan de huizen der ingezetenen en zond f.300,- aan het Hoofd-Comité der R.K.Stands- en Vakorganisatie te 's Hage tot bestrijding der onkosten van de

actie tegen den "geplanten" staatsgreep van Troelstra en consorten. De Staatsgreep bleek spoedig hopeloos mislukt.

6 december De St.Nicolaasprijsuitdeeling in de Zusterschool wegens de Spaansche griep en vele zieke zusters verschoven op einde December en in alle stilte gehouden.
Wegens ziekte eener leerzuster werd Mej.Francisca Vermeer voor 6 maanden aangesteld als onderwijzeres, de eerste leek-onderwijzeres. Zij is later voor vast aangesteld.

25 december Armzalig Kerstfeest; geene processie; slechts enkele kaarsen en bougies op het altaar; de Kerstmis om 7 uur. Bevolking van Udenhout einde 1918 volgens opgave Burgerlijke Stand 3431.De naweeën van den wereldkrijg doen zich bitter gevoelen.

Het jaar 1919

15 januari Komst der eerste vroedvrouw in Udenhout, Mejuffrouw Hendriks. De dokter bezoldigt haar; zij neemt haar intrek in het Gasthuis met speciale electrische schel. Met het oog op de al te hooge kindersterfte is zij zeer welkom.

18 januari begin der Vredesconferentie, gevolgd door den vrede van Versailles met Duitschland gesloten 28 Juni 1919. Papieren vrede.

29 januari overleed te Nijmegen Bern.Joes Claase, de architect van Pauluszaal, Calvarieberg, Patronaatsgebouw, nieuw Gasthuis en Zusterscholen.

4 februari De Actie voor een "nieuwe Parochie" in Biezenmortel en Winkel was begonnen in 1908 (zie supra 12 Februari 1908). Sinds werd ieder jaar in de wintermaanden, als de boeren tijd tot vergaderen hebben, de questie opgerakeld. "Ze zijn weer druk aan het Parochie-stichten" spotte men aan het Kruispunt. Men wendde zich tot den President van het Groot Seminarie om een "rijken priester" alsook tot "kapelaans, die in staat waren en lust hadden om een nieuwe parochie te stichten", en eindelijk herhaaldelijk tot den Bisschop. Aanvang 1912, toen er genoeg vergaderd was en de plannen voldoende besproken, vroeg de Bisschop Mgr.van de Ven, dat de belanghebbenden hem in gesloten briefjes zouden opgeven, wat ieder hunner voor de Parochie-stichting wilde bijdragen. Men wete, dat ik niet vijandig tegenover de Parochie-stichting stond, maar mij uit voorzichtigheid afzijdig hield en mij door niemand in deze zaak wilde laten betrekken. Over de plaats der parochiekerk en de grensscheiding met de oude parochie waren de boeren het voldoende eens, en ik moet toegeven, dat een en ander goed gekozen was. Maar de gesloten briefjes met de toegezegde bijdragen waren, naar ik zijdelings vernam, den Bisschop niet voldoende. Althans, niet heel lang daarna, gaf Monseigneur aan de betrokkenen te kennen, dat de "Parochie-stichting" voorloopig was opgeschort. Zoo bleef deze zaak rusten, den heelen langen lieven oorlog door, totdat zij plotseling weer aan het rollen werd gebracht, maar dit maal van een geheel andere zijde, onder een andere vorm, en met resultaat. Den 4 Februari 1919 berichtte mij de Provinciaal der Capucijnen te 's Bosch, dat hij een nieuw studiehuis voor Philosophie en Theologie moest bouwen, en daarvoor gebruik zou maken van een liefdadig aanbod van boerderij en uitgestrekte gronden op de N.O. grens van Udenhout, even voorbij Biezenmortel, onder Helvoirt gelegen, hem door den Heer Willem van Iersel te Udenhout gedaan. Zoodra ik dit las, zei ik tot de kapelaans: de nieuwe parochie is er, zij het dan ook onder een andere vorm. De Heer Willem van Iersel, geïnterviewd, verklaarde dat hij het aanbod had gedaan, maar daarbij geen oogenblik gedacht had aan een splitsing der parochie, en deze ook hoegenaamd niet bedoeld of gewenscht had. Reeds den 6 Februari ontving ik een schrijven van den Vicaris-Generaal, waarin hij mij aanraadde, gezien het recht der Capucijnen om bij hun klooster een openbare kapel te stichten, om de Paters in het aangrenzend deel van mijne parochie met de geestelijke zorg te belasten en zooveel mogelijk als het Kerkelijk recht toelaat, parochieële rechten aan hen af te staan. Ik antwoordde den 10 Februari dat ik in hoofdzaak daarmede accoord ging. De Pastoor van Helvoirt, op

wiens grondgebied gebouwd werd, ging echter daarmede niet accoord, en wilde met mij besprekingen houden om de Paters uit Helvoirt te houden. Ik verwees hem naar het Bisdom. Den 27 Februari schreef mij de Vicaris Generaal, om de Paters te laten bouwen meer in het midden van de aangrenzende Udenhoutsche bouwkolven; dan waren de Udenhoutsche mensen daar zonder onkosten aan een quasi parochiale kerk geholpen. Ik antwoordde 6 Maart dat, als de Paters daar wenschten te bouwen, hun eenige parochieële rechten zouden worden afgestaan. Ik heb mij echter wel gewacht, eenig verzoek tot de Capucijnen te richten, om zich met de geestelijke zorg over een deel van mijner parochie te belasten. Hoezeer ik ook het eeuwig "gemeutel en gezeur" over de nieuwe parochie moede was en deze oplossing niet geheel ongaarne zag, heb ik toch de Paters Capucijnen niet "binnengehaald". De Capucijnen zelven waren wel genegen zich in Udenhout te vestigen, deels om een afgerond kerkelijk gebied van zielzorg rondom hunne open kerk te verkrijgen, deels om zich naar de wenschen van het Kapittel en den Pastoor van helvoirt te voegen, deels ook om de verwachting van meer geldelijken en stoffelijken steun. Den 18 Juni 1919 schreef mij de Provinciaal Pater Stanislaus "dat op uitdrukkelijk en herhaald verlangen van het Bisdom pogingen werden aangewend, om een terrein te vinden, dat ongeveer in het midden gelegen is van die gedeelten der Parochie, die van onze (der Capucijnen) geestelijke zorg gebruik zouden maken". De keuze viel ongeveer op dezelfde plek in den Biezenmortel, die reeds vroeger door de boeren bij hunnen "nieuwe-parochie-plannen" als geschikt was erkend; en de burgemeester verleende zijne hulp om de benoodigde terreinen af te ronden en door aanleg van wegen meer geschikt te maken, zoodat al spoedig met de voorbereidende werkzaamheden kon begonnen worden. Die werkzaamheden en de bouw van klooster en kerk vielen ongelukkigerwijs in een allerduursten tijd, toen de arbeidsloonen en bouwmaterialen tot een fabelachtige hoogte gestegen waren. Arme Capucijnen. Daarbij wekte het besluit, om in den Biezenmortel te bouwen, groote ontstemming bij den Weled. Heer W.van Iersel, die zich nu met een betrekkelijke niet groote gift voor de Capucijnen af maakte, en zijne boerderij in het Laar met haar mooi complex van gronden aan het Missiehuis van Steil aanbood. De Congregatie van Steil haastte zich die rijke gift te aanvaarden en wel tot stichting van een studiehuis voor de Philosophie, waarmede al spoedig begonnen werd.

25 maart Heden vertrok de ritmeester Jhr.A.Sprée; en den 4 April volgde de rest van zijn escadron huzaren. Het Bondsgebouw komt thans geheel vrij, en wordt een weinig in orde gebracht, om eerst later gerestaureerd te worden, want het heeft ontzaglijk door de mobilisatie geleden. De patronaatsgebouwen hebben minder geleden. De schade aan meubilair, biljarten, stoelen, tafels, enz. kan op f.2000,- worden geschat. Utcumque sit, de tijd der inkwartieringen is voorbij; de geldelijke schade zal worden hersteld, en God geve het! ook de schade onder moreel en godsdienstig opzicht. Patronaat en Congregatie, in November 1918 stopgezet wegens volkomen gebrek aan vuur en licht, worden weder hervat.

17 april overleed te Dexter (Michigan) in America als r.pr.Mgr.W.de Bever, geboren te Udenhout 28 April 1830, die een halve eeuw in America als missionaris is werkzaam geweest. Begraven in Kalamazoo in de door hem gestichte grafkapel te Nazareth Academy. Zie merkwaardige bijzonderheden blz.

15 augustus Oprichting eener Jongelingen-afdeeling van "Voor Eer en Deugd" in de St.Jozefs-Congregatie, en uitreiking van 55 insignes. Dit jaar voor het eerst sedert de oprichting geen gezamenlijk ontbijt na de gemeenschappelijke H.Communie van Congregatie en Patronaat. Voor de mannen der H.Familie had 18/20 Juli een Triduum plaats gehad onder leiding van Pater Vernjes Red. (75 j. bestaan der hartsbroederschap).
Tot Correspondente voor het Liefdewerk tot Bescherming van Dienstmeisjes aangesteld Mevr.Henri van Iersel.

September Gecorrespondeerd met den Burgemeester over de kermis, die gedurende de 5 jaren der mobilisatie op aandrang van het Legerbestuur niet had plaats gehad; en aangedrongen op niet weder invoering of minstens niet toelating van uiterlijk vertoon van kramen, kop van Jut en amusementen, om den toeloop der akelige "kermisloopers van professie" van elders te weren. Antwoord 4 September negative. De kermis was reeds door den Raad eenstemmig besloten, de staanplaatsen toegezegd, enz. Verbod van kramen, Jut, schiettenten, enz. zou geen toeloop weren. Ik was van een ander gevoelen, en drukte onverholen mijn spijt uit, dat een goede en misschien eenige gelegenheid tot afschaffing of localiseering en beperking der kermis onbenuttigd was voorbijgegaan. Kort daarna werd het zogenaamd "Vredesfeest" op een der kermisdagen gesteld. Alles werd achter ons om bedisseld, en het kreeg den schijn, of men de kermis eens terdege wilde oprakelen, en vooral de jeugd, die m.i. aan school en patronaat behoort, op de straat wilde lokken door openbare spelen, en aan onzen invloed onttrekken. Dit laatste mislukte, toen ik openlijk afkondigde, dat de eventueele deelneming der school- en patronaatsjeugd aan publieke volksspelen mijne instemming niet had. De Burgemeester, door mij absoluut gedwarsboomd in zijn plan om de kloostergronden en het armenland achter het klooster te halveeren en woningen te kunnen bouwen aan zijne geprojecteerde "Burgemeester Van Heeswijkstraat", speelde een vrij geniepige rol.

Oktober De lichtvoorziening nog steeds duur en gebrekkig; de H.H.Diensten werden tijdens de winter later gesteld; alleen des zondags in de kerk zuinig acetyleenlicht, in de overige gebouwen petroleumlicht. In mijne jeugd werd er mede gelachen dat enkele oude dorpspastoors in hunne pastoriën nog kaarslicht bezigden. Wie had toen kunnen denken, dat ik zelf, 50 jaren later, ongeveer 2 jaar lang mij met een onnoozel bougietje zou moeten tevreden stellen; en die bougies had ik nog moeten "hamsteren" buiten de distributie om.

December De naweeën van den oorlog doen zich nog wel bitter gevoelen: duurte en schaarschheid van levensbehoeften, geldzucht en oneerlijke handel, stijging der loonen en materialen, gebrek aan woningen (oprichting eener bouwvereeniging alhier 14 October), verwildering der jeugd, brooddronkenheid van velen en verkwisting, enz. Toen onder andere de eerste jaarvergadering plaats had der Jongelingen-leden van "Voor Eer en Deugd", werden de krukken der buitendeuren met drek bevuild. De daders gingen echter niet straffeloos uit. Den 18 december teisterde een nachtelijke storm de kerk en de andere kerkgebouwen en vermeerderde de lasten der verarmde kerk. Het Kerstfeest werd wegens lichtgebrek maar weinig passender gevierd dan het vorig jaar; en daags daarna werd te 's Bosch onze oude trouwhartige Bisschop Mgr.W.van de Ven ten grave besteld.

28 december had op voorschrift een schaalcollecte plaats voor het noodlijdende Weenen, die f.890,- opbracht, wat zeer veel was, vergeleken met andere plaatsen. De Liefdadigheid van Udenhout begon te stijgen... en in de toekomst begon aan te lichten de "liefelijke episode" der Weensche Pleegkinderen, voorbode, naar ik hoop, van betere tijden.

Het jaar 1920

23 januari Den 23 Januari 1920 werd op de kerk getransporteerd een mooi stuk land, afkomstig van de liefdadige Cornelia van de Pas (+ 14 November 1919), zuster van wijlen kerkmeester Cornelis van de Pas. het bedoelde stuk bouwland lag eveneens aan de geprojecteerde "Burgemeester van Heeswijkstraat" en sloot mooi aan de gronden des kloosters aan. Van toen af was het streven des Burgemeesters er op gericht, dit stuk in te ruilen tegen het "Armenland" behoorende aan het Burgerlijk Armbestuur, dat voor het Klooster meer onmisbaar was en sinds jaren door het Klooster gehuurd werd. Deze ruiling, waarover lang onderhandeld werd, kwam eindelijk tot stand bij Ruilingsakte respectievelijk schenkingsakte gepasseerd den 12 November 1920 door Notaris Vroemen. Zie de desbetreffende teekeningen en stukken in het Archief. Hierna behooren alle gronden gelegen aan deze zijde der "Burgemeester van Heeswijkstraat" vanaf het Patronaat tot den eersten dwarspad,

aan de kerk (ten gebruike van het Liefdegesticht) in een aaneengesloten geheel. Mijn streven van vele jaren was met succes bekroond.

22 februari Eerste bijeenkomst der toekomstige "vrouwelijke kiezers" in de Pauluszaal, en besprekingen over "een vrouwen-kiesvereeniging" steeds in samenwerking met de "mannen-kiesvereeniging", maar apart vergaderd.
Mond- en klauwzeer in den stal der Zusters in Maart, en elders in Udenhout het geheele voorjaar. Kapelaan Mooren, adviseur van den Boerenbond, eveneens aangetast, testante medico.

19 maart Onze Werkliedenvereeniging organiseert een paar maal in het jaar een algemeene en gezamenlijke H.Communie onder de zondagsche vroegmis.

2 mei De nieuwbenoemde Apost. Prefect van celebes, Mgr.Vesters, predikt in de 3 gestelde H.H.Missen. Schaalcollecte ruim f.1000,-. Nog een dankbare groet uit Menado, Celebes.

19 mei Voor de afwisseling: begin van een Boerinnen-cursus, te geven in de Pauluszaal door de onderwijzer te Berkel.

2 juni Aankomst van ruim honderd kinderen uit Weenen van 7-15 jaren. Er was op zulk groot getal niet gerekend; maar de deelneming in het beklagenswaardig lot dezer verzwakte, uitgehongerde en nauwlijks voldoend gekleede kleinen was zo groot, dat allen een onderdak vonden. Den 7 Juni kwam een tweede bezending, zoodat het getal tot 170 steeg. Het R.K.Huisvesting-Comité te 's Bosch, dat deze kinderen in speciale treinen naar Holland haalde, en de locale comités 1), die ze in hunne gemeenten bij goede menschen onderdak brachten, hadden de handen vol werk. Ook de tweede bezending werd hier met liefde opgenomen, niet het minst door gewone menschen en arbeiders, die niet schroomden hun reeds talrijk gezin tijdelijk te vermeerderen. Het is zelfs gebeurd dat Udenhoutsche kinderen, met een Weensch kindje aan het station opgepikt, thuis kwamen aandragen. Het Bestuur van den R.K.Boerenbond vormde hier het plaatselijk Comité en heeft zich zeer verdienstelijk van die taak gekweten. Reeds den 8ste Juni werden al deze kinderen in klassen verdeeld en begon een geregeld Kathechismus-onderricht, verscheidene malen per week, in het Duitsch gegeven, door den Pastoor. (Godsdienstige verzorging der "Wiener Kinder"). De Jongsten werden opgeleid tot de Biecht en Eerste H.Communie, die zij dan tezamen en stichtend deden op 8 Juli ten getalle van 56. De ouderen werden eveneens op vastgestelde tijden tot gezamenlijke H.H.Communiën toegelaten. Het was een dankbaar werk, onder deze van nature goedige, reine en godsdienstige kinderen te arbeiden. Aan allen werd het scapulier opgelegd en een paternoster gegeven en zoo noodig, een Duitsch kerkboekje en dito Katechismus. Ook Duitsche leesboekjes werden zooveel mogelijk verstrekt. De jongens bezochten steeds in grooten getalle het patronaat en waren ijverige spelers en voetballers, ook gedurende de week. Zij duldden echter niet de minsten overlast of partijdigheid van onze Udenhoutsche jeugd. Dan klonk het "Herr Pfarrer, er lässt mich nicht in Ruhe" of "der Schiedsrichter ist parteiisch", enz. Het streven, al deze kinderen spoedig op hun gemak te brengen, was volkomen bereikt; vooral toen met grooten ophef het jaarlijksch feest van Pastoor's verjaardag (20 Juni) werd gevierd. Allen amuseerden zich buitengewoon op de Groote Uitvoering door Chambly en Kardeck in de Patronaatsgebouwen gegeven en genoten van het gulle traktaak. Nog beter voelden zij zich "eingebürgert" toen ik, gebruik makend van hun aanleg voor tooneel en zang, hen mooie sprookjes-drama's en rei-zangen liet instudeeren, om die "uit dankbaarheid" op te voeren voor hunne pleegouders, plee-gooms en -tantes. De uitvoeringen der "Wiener Kinder" in het Patronaat werden druk bezocht en waren werkelijk zeer schoon. Opgevoerd werden onder andere Schneewitchen, Dornröschen, Bauernburschentraum, Studentenstreich, Schuster-lehrling, Bauer im Fegafeuer. De Wiener Mädchen, pronkend in mijne mooie costumes, voerden op zeer nette wijze allerlei reizangen uit. Tooneel en voorraad van costumes, door mij in vroegere jaren aangeschaft ten gebruike der St.Jozefs-Congregatie, kwamen nu te pas. Kortom, de

kinderen waren hier tevreden, en vertroeteld door hunne pleegouders, noemden zij Udenhout "ihr Paradies". En toen in de maand September de meeste kinderen naar Weenen terugkeerden, rijk beladen met de geschenken hunner pleegouders, werden tranen bij het afscheid vergoten, en mij zelven was het, of een stuk van mijn hart werd weggevoerd. Sommigen dezer "Wiener Kinder" zijn met volgende "Kinderzüge" bij hunne pleegouders eenigen tijd teruggekeerd; en overigens brachten de volgende Kinderzüge steeds nieuwe kinderen aan, maar niet meer in zoo grooten getalle. De episode der "Wiener Kinder" vult het heele jaar 1920; en het einde is nog niet te voorzien. Ik zelf durfde in 1920 geen Plege-Kind opnemen, om geene jalouzie te wekken en "alles voor allen" te kunnen zijn. 2 September vertrokken 10 kinderen, 6 jongens en 4 meisjes. 7 September vertrokken er 41, onder andere Alois Houda, Aug. Uhbrech, Otto Berger, Ferd. Kuinck, Jos Schuster, Jos und Joh. Suster, Karl Thierkens, Herm. Künz, Ludw. Hasberger, Aug. Hawelka, Franz Hufnagel, Rud. und Gustav Schwacha, enz. 15 September vertrokken er 34, onder andere Rich. Spitzbart, Fritz Pretsch, Othmar lahner, Rudolf Fink, enz. 5 en 18 Oktober weer anderen, zoodat er slechts 15 meer in Udenhout waren. 13 december vertrokken 5 meisjes. DE brieven van dankbaarheid van deze kinderen en hunne ouders stegen tot honderden, zoodat spoedig niet meer aan beantwoording viel te denken.

9 mei Plechtige eerste H.Mis van Pater Capucijn Otho (Joes van de Ven, Adr.z.); zijn neef, Pater Cap. Fabianus, houdt de feestrede.

14 mei Heropening van het Meisjes-Patronaat, maar enkel in den vorm van een naaischool bij de Eerw.Zusters (30 deelneemsters). Pastoor geeft tweemaal per week sociaal- en godsdienstonderwijs.

7 juni overleed helaas Mevrouw Maria Van Heeswijk van Dijk, echtgenoote van den Burgemeester.

29 juni Plechtige eerste H.Mis van Rogier van Rooy, Fr.z. Pastoor houdt de feestrede.

30 juni Aanneming door de Kamers van de L.Onderwijswet, en beeindiging, naar wij hopen, van de meer dan 50 jarigen schoolstrijd.

15 juli Met mijne toestemming "benedictio cujusdam localitatis in domo Capucinorum in Biezenmortel (de toekomstige brouwerij) ad missam legendam (dones eccla constructa erit) np. quotidie pro accolis et die dominica pro solis senibus etaegrotis". Een onhebbelijke toestand, die nog lang kan duren. Kapelaan Mooren verving mij; de burgemeester plaatste in het hoofdgebouw een gedenksteen. Omtrent dezen tijd heb ik de grafmonumenten van mijne voorgangers, gewezen Pastoors der Parochie, laten restaureeren en opschuren.

15 augustus Bij sommige Congreganisten en Patronaatsleden was allengs een bedenkelijke geest van elders overgewaaid. Men wilde wel lid zijn van de Congregatie, maar los van allen band en verplichtingen; men wilde uitstapjes maken, de kermissen afloopen, clubs vormen buiten de Congregatie (bijvoorbeeld duiven- en voetbalclubs) met herbergbezoek en tooneelopvoering, of zich aansluiten bij hier bestaande vereenigingen zooals muziek-, zang-, tooneelgezelschappen. Tegen dit streven handhaafde ik art.XIV van ons St.Jozefs-Reglement, vast besloten liever de heele Congregatie te ontbinden en opnieuw op te richten, dan toe te geven. Ik vond, zooals gebruikelijk, bij de goedgezinden geen steun, en bij de anderen ophitsing en verdachtmaking. Zoo was de toestand, toen de Udenhoutsche Fanfare "Moed en Volharding" besloot in troebel water te visschen. Deze vereeniging, die in de oorlogsjaren nagenoeg teniet was gegaan, werd in Mei 1919 tot een nieuw leven gewekt door Dr.Lobach, gekozen Voorzitter en den Burgemeester als Beschermheer. Van deze laatste had ik reeds in het begin van mijn Pastoorschap de ondervinding opgedaan, dat er met hem niet redelijk meer te praten was, wanneer hij meende, dat zijn troetelkindje "de Fanfare" in het gedrang kwam. In een bespreking met Dr.Lobach stelde ik voor (als eenigen

weg om de hier bestaande R.K.Jeugdorganisatie daadwerkelijk te steunen en overlooping, schrapping, wrijving en eindelooze ruzie te voorkomen) dat de Burgerlijke Fanfare eerlijk en flink in haar reglement zou schrijven dat zij gene leden of aspirant-leden beneden den leeftijd van 21 jaren aannam. Immers tot dien leeftijd behoorde de jeugd en jongelingschap volgens plaatselijk en bisschoppelijk goedgekeurd gebruik in onze R.K.Jeugdorganisatie van St.Jozefs-Patronaat en Congregatie thuis; en een eerlijke steun van alle andere vereenigingen zou onze Jeugd ten goede komen en was zelfs in de gegeven omstandigheden onmisbaar. Enkel en alleen opneming van boven voorgesteld artikel zou het den pastoor mogelijk maken, een vriendschappelijke en zelfs steunende houding aan te nemen tegenover de Burgelijke Fanfare. Hierop ontving ik een schrijven, dato 21 Mei 1919 van den voorzitter Dr.Lobach, dat op mijn verzoek zou worden ingegaan: gene leden of aspirantleden onder de 21 jaren. Nu verwachtte men van mij als contra-prestatie: bereidwilligheid en genegenheid tot het aangaan van eenig accoord of samenwerking, waar-aan men zich natuurlijk onmogelijk houden kon; en dan was het doel toch bereikt. Echt Udenhoutsch. Ik wist echter bij ondervinding, dat mijne jongens, die met de kwaadgezinde en ophitsende fanfaristen in relatie zouden komen, in den korsten tijd voor Patronaat en Congregatie onherroepelijk verloren zouden zijn; en kwam met geene prestatie voor den dag. Het volgend jaar, 1920, toen de boven beschreven kwade geest onder vele patronaats- en Congregatie-leden een bedenkelijke hoogte had bereikt, en de Fanfare zich verzekerd had van haar welslagen, ontving ik dato 19 September 1920 het volgend schrijven van het Bestuur: Het fanfare-corps Moed en Volharding gezien... en overweegende..... besluit om de bestaande afspraak omtrent het aannemen van nieuwe leden (namelijk onder de 21 jaar) niet verder te handhaven. Ik antwoordde: Ik vind die handelwijze van het bestuur grievend en krenkend zoowel voor mijn persoon als voor de zaak, die ik voorsta (de Jeugdorganisatie, waarvoor de grootste offers zijn gebracht). Ook kan ik het Bestuur bezwaarlijk gelukwenschen met de op deze wijze gehoopte aanwinst. Die aanwinst bedroeg summa summarum 7 a 8 verloopen Congreganisten, niet van het beste allooi. Anderen, die zich aanvankelijk hadden aangesloten, keerden spoedig terug. Ondanks alle pogingen van Burgemeester, dokter en eenige notabelen bleek het aanzien van de Fanfare zeer "geschaad"; zij heeft zich nimmer kunnen zuiveren van den blaam, dat zij "zoogenaamd katholieke Vereeniging", in den hachelijksten tijd de R.K.Jeugdorganisatie op geniepige en verraderlijke wijze heeft aangerand (tot spijt van de betrokken ouders) en haar (aan die Jeugd-organisatie) althans groote moreele schade heeft toegebracht. Intusschen handhaafde ik krachtig art. XIV van het Patronaats-Reglement, dat aansluiting bij andere Vereenigingen op straffe van onmiddellijk ontslag verbood.

28 oktober Plechtige H.Mis van dankzegging voor de verkregen "Gelijkstelling van ons R.K. Bijzonder Lager Onderwijs" en gemeenschappelijke H.Communie van Schoolbestuur, onderwijzend personeel en schoolkinderen.

November/december Aankoop van grond en voorbereiding van den bouw van 2 nieuwe lokalen aan de bestaande Fraterschool, enz. enz. Inrichting en Bestuur der mannelijke en vrouwelijke Kiesvereeniging.

28 november Drankbestrijdingszondag (Pater Wilfridus). Helaas, geen blijvend resultaat. Aan de ontwikkeling van het Vereenigingsleven veel zorg en arbeid besteed.

Het jaar 1921

1 januari Na korte aanbeveling door den Pastoor wordt volgens voorschrift van paus Benedictus in de kerk de schaalcollecte gehouden voor de kinderen der zwaar beproefde middelrijken Oostenrijk en Duitschland. Verbazende opbrengst van ongeveer f.1000,-, een derde van de opbrengst van het geheele dekenaat. Met recht kan ik tot mijne Parochianen zeggen bij die gelegenheid: "De liefdadigheid van Udenhout jegens de ongelukkige Weensche en Duitsche kinderen vormt wel een der schoonste bladzijden van onze

parochie-geschiedenis. Niet enkel hebt gij de herhaalde collecten algemeen en mildelijk gesteund; nog meer - gij hebt die kinderen zelven opgenomen, in zoo grooten getalle,.. gij hebt met hen gedeeld uw dagelijksch brood, uwe woning en uwe hart". Op 1 Januari waren nog 12 Weensche kinderen en 3 Duitsche in Udenhout en haalden een Nieuwjaarskoek op de Pastorie. De geregeld loopende Wiener-Kinderzüge van het Bossche huisvestingscomité brachten echter telkens nieuwe pleegkinderen aan, naar schatting in het jaar 1921 tezamen een vijftigtal, die gemiddeld 3 - 6 maanden bleven, en waarvan verschillenden ten tweeden male door hunne pleegouders waren "angefordert". In Augustus nam ik zelf een Weensch pleegkind met name Alois Probst (Wien XXI/8 Strebersdorferplatz 1), die door zijn opgeruimd en goedig karakter mij het leven 2 jaar lang veraangenaamd heeft. Daar deze Weeners wat Hollandsch verstonden of spoedig aanleerden, werden zij zooveel mogelijk bij de gewone Katechismus-klassen ingedeeld, althans na hunne Eerst H.Communie.

1 januari Volgens den Burg. Stand telde Udenhout 3421 zielen, waaronder 60 Protestanten, meest werkzaam bij de steenfabrikanten en door hen ingehaald.

30 januari Naar het voorbeeld der fanfare recruteerde de Postduivenclub zooveel mogelijk Congreganisten en bracht 4 daarvan als acteurs op het tooneel in het café Van Rooij. Ontslag uit de Congregatie volgens art. XIV volgde.

20 februari Intusschen trachtte de Fanfare "donateurs" en "begunstigers" te winnen, en zelfs kinderen van 12 jaar te verlokken en voor goed van het Patronaat te vervreemden. Tegelijk streefde een tweede club, meest uit den middenstand, zich noemende "Zang- en Tooneelvereneeniging" en lak hebbend aan de huns inziens verouderde goede lokale gebruiken van Udenhout (onder andere wat betreft de gemengde gezelschappen, bijeenkomsten en uitvoeringen). Tegen deze twee vereenigingen en richtingen werd op 20 Februari vanaf den preekstoel een "Oproep" gericht aan iedere Stands- en Vakorganisatie, alsook aan de ouders, als eerste belanghebbenden, en aan de 130 Eereleden der Congregatie - "Om allen geldelijken en moreelen steun beslist te weigeren aan Vereenigingen, die de belangen en rechten onzer Jeugd-organisatie aanranden of bij welke de goede lokale gebruiken van Udenhout niet volkomen veilig gewaarborgd zijn". Gevolg: vele goedgezinden hielden zich van de domme; zij durfden namelijk geen geldelijken steun te weigeren; en de anderen zetten stikum de Hetze voort. De Burgemeester ijverde nog meer voor den aanbouw van een groote zaal aan het Café Van Rooij, geschikt voor groote Gezelschappen en allerlei Uitvoeringen, en dreef den bouw door - op kosten en waarschijnlijk tot groot nadeel van de familie Van Rooij. Tegelijk gaf hij hier en daar "als terloops" te kennen, dat Pastoor met zijn Jeugdorganisatie den Bisschop niet achter zich had, en dat met name de door den Pastoor bepaalde leeftijd van 21 jaren in strijd was met de "Model-statuten der Jeugdorganisatie", waar de leeftijd van 18 jaren als uiterste grens werd gesteld. De Bisschop, hierover door mij geraadpleegd, antwoordde: De Model-statuten hebben niet de bedoeling, dat alle Patronaten deze zonder afwijking moeten aanvaarden", met name wat betreft de leeftijd. "U kunt gerust andere leeftijdsbepalingen voorstellen of andere gewenschte wijzigingen en u dan op derzelver goedkeuring tegenover anderen beroepen"

13/14 april bood de Fanfare aan hare Donateurs en honoraire leden een concert aan, waarbij de tooneelvoordrachten zouden geschieden door eenige verloopen Congreganisten. Vanaf het altaar (het was een werkdag) werd toen door mij en door de kapelaans namens mij herinnerd aan den Oproep van 20 Februari l.l. en aan alle Parochianen verzocht, om in een katholiek dorp, waar de overgroote meerderheid der ouders metterdaad toont vast te willen houden aan de R.K.Jeugdorganisatie, zich geen vertooning te laten welgevallen van een vijftal oneervol weggeloopen Patronaats- en Congregatie-leden. Dat was raak. De uitvoering ging niet door (zooals het Bestuur mij 16 April berichtte) "uit respect voor mij". Maar men zou mij wel muilbanden en een of ander vod-accoord afpersen, zoo werd gemompeld. Gevraagd werd door het Bestuur om een mondelinge bespreking met mij tot oplossing der questie. Ik weigerde hierop in te gaan, daar het, gezien de mentaliteit dezer

Heeren, volkomen nutteloos zou zijn geweest. Mijn antwoord was: "Ik kan noch mag mijn standpunt opgeven; in onze geheel katholieke gemeente moet geene Vereeniging neutraal optreden en de moeizaam opgebouwde R.K. organisatie der Jeugd ontwrichten. Art. XIV van ons Reglement kan niet gewijzigd worden, en in de Model-statuten van ons Bisdom komt dezelfde bepaling voor. Het zal mij spijten als uwe vereeniging, die toch ten algemeenen nutte heet te zijn, hiermede niet eerlijk accoord zou gaan". Den 21 Juni kreeg ik een althans schijnbaar tegemoetkomend schrijven van het Bestuur: "De Fanfare wenscht geen afbreuk te doen aan de R.K.Jeugdorganisatie en heeft als zij daaraan voldoet recht van bestaan. Ook wil zij den blaam niet op zich laden van neutraal optreden; zij wenscht zich zelfs katholiek te organiseeren onder de hoede van een Geestelijk Adviseur". Gevraagd om nieuwe besprekingen des verkiezend met den eventueelen adviseur. Op de gevraagde besprekingen, hoewel mijns inziens vrij nutteloos, had ik wel willen ingaan. Maar... achter het Bestuur stond niemand anders dan den Burgemeester; en deze wenschte niets anders dan een voor mij nadeelig vod-akkoord en nog sanctie van zijn onheilvol streven bovendien. Dus antwoord uitgesteld; "tempus feret consilium".

13 april Na aanbesteding werden de 2 nieuwe schoollokalen met schansmuur, vlechtwerken, enz. gegund aan Henri Lommers (met Jan Brekelmans) alhier voor f.26.500,- + 2.000,-. Architect was Adr.Brekelmans. De eerste spade in den grond gestoken 18 April.

Mei/juni Groote reparatie aan de stoelen der klokken, die op vallen staan; voorloopig werd niet meer geluid, namelijk tot Pinksteren, toen alles behoorlijk was voorzien. Het slagwerk is tevens nagezien, de wijzerplaten vergroot en een minutenwijzer aangebracht, die tot nu toe ontbrak, alsmede halfuurslag. Firma Kerkhof uit Aarle-Rixtel.

25 mei Onverwachte aankomst van 9 Hongaarse kinderen, 7 meisjes en 2 jongens: Férenc Kupecz, Geysa Palásthy, Amália Grassúr, Elza Scabó, Maria Králik, Wilma Réti, Kamilla Mátyus, Ilona Palásthy, Alice Wender. Deze kinderen hebben van mij geregeld Katechismus-onderricht ontvangen, naderden eenmaal gezamenlijk en luide met mij biddend tot de H.Tafel; en vervolgens iedereen zondag, na in de sacristie gebiecht te hebben. Wekelijks werden zij in de pastorie verzocht en getrakteerd. Dan werd er gezongen, gedeclameerd en zelfs door de meisjes een Hongaarsche dans uitgevoerd. Het waren wederom allerbeste kinderen, die bij mij een prettige herinnering hebben achtergelaten, maar voor de pleegouders minder genietbaar waren wegens hunne taal, die zooals men weet, niet de allerminste verwantschap of gelijkenis met het Hollandsch heeft. Ook leerden zij niet gemakkelijk Hollandsche uitdrukkingen. Om die kinderen te bereiken, moest ik des zondags van den preekstoel afkondigen, bijvoorbeeld: "Holnap kétfön tiz órakor a magyar gyermekeknek a templomban Kátekizmus Utasi tásuk van"; of bijvoorbeeld "A magyar gyermekek jöwo hétfon tiz órakor a templomba meg vannak hivva, hogy egy rövid útasitást kapjanak"; of "Kedden tiz órakor útasitás a magyar gyermekeknek lesz; Szerdám gyonas lesz; Czutortöken scent áldozás lesz". Voor de menschen klonk het natuurlijk vrij koddig; maar de Hongaarsche kinderen verstonden het goed en waren immer prompt present. Een der meisjes, Alice Wender, kende naast het Hongaarsch ook goed Duitsch, en was mij van grooten dienst.

19/20 juni arriveerde hier het Paardenspel (Circus de Bever). Volgens mijne gewoonte accordeerde ik met den ondernemer, dat de voorstellingen van mannen en vrouwen apart zouden gegeven worden, en zond toen alle schoolkinderen met de Fraters, ook de Hongaartjes en Weenertjes, item patronaat en Congregatie, op mijne kosten naar den Ciurque. Zij waren zeer voldaan. Zoo werd dit jaar mijn verjaardag gevierd.

6 juli Op mijn Coursfeest was ook Mgr.Diepen, als senior, aanwezig.

24 juli besloot de R.K.Boerenbond alhier op flinke wijze (met praalwagen, enz) deel te nemen aan het 25-jarig bestaansfeest te 's Bosch; maar weigerde op vertoog van Adviseur

Mooren de aangeboden medewerking van de Fanfare. Deze bood nu zijne hulp aan Cromvoirt aan, uit louter liefde voor Cromvoirt; zij bliezen dus toch mede in den optocht te 's Bosch, en brachten, thuisgekomen, een serenade aan den Burgemeester.

15 augustus Bij de plechtige Buitenprocessie, de eerste na den oorlog, blies de Congregatie-fanfare. Van de Burgerlijke fanfare kan geen gebruik meer gemaakt worden. Irae.

5/6 september Hervatting der jaarlijksche Bedevaart naar Kevelaar, die sinds 1913 niet meer had plaats gehad. Trein uit Udenhout en terug, 111 deelnemers.

12 september Nobel gedrag van Huize Assisië?! Broeder Fidelis vierde zijn Gouden Jubilé. Broeder Overste vroeg mij om mijne Patronaatsfanfare te zenden tot opluistering van het feest. Ik deed dit ongaarne, maar beloofde eindelijk ze te zenden, maar onder uitdrukkelijke voorwaarde, dat de Burgelijke Fanfare niet zou worden uitgenoodigd. Dit werd dan ook bepaald. Doch Broeder Overste, geïntimideerd door den Burgemeester, bestelde heimelijk en verraderlijk de Burgerlijke Fanfare des avonds tegen 7 uur. Gevolg: Onze fanfare bleef thuis en werd daar getrakteerd; en ik nam nimmer meer invitaties van Huize Assisië aan.

22 september Een "novum" in Udenhout. Een Roomsch meisje huwde enkel burgelijk met een Protestant, die een tijdje geveinsd had Roomsch te zullen worden. De Roomsche ouders van het meisje gaven "heel eenvoudig" het vereischte consent. Hun werden dus evenzeer de sacramenten geweigerd. Later, namelijk 23 Mei 1922, contraxerunt coram me in aedibus pastoralibus postobtentam dispensationem. Daar zich terzelfdertijd nog 2 dito paartjes, een uit Enschot en een uit Oisterwijk, in Udenhout aan de steenovens vestigden, werd publiek in onze kerk een waarschuwing gericht tegen verkeering met protestanten "opdat ons katholiek dorp bevrijd blijve van samenlevingen die voor God en de Kerk volstrekt ongeldig en zondig zijn en een openbare ergernis".

9 oktober De Matinée der Fanfare en Liedertafel, in de nieuwe zaal van Café de Rooij, ingewijd door den Burgemeester dinsdag tevoren, werd bezocht door eenige vrouwen, die dus het lokale gebruik met voeten traden. De mentaliteit der Liedertafel, Zang- en Tooneelvereeniging, al nam zij nog geen leden aan beneden 21 jaren, was bepaald slecht gezind. Zij konden natuurlijk geen vrouwen weren of buiten zetten; dat moest de Pastoor maar doen, als hij kon, enz.

17 oktober De afdeeling der Hanze besluit tot het houden van vergaderingen en zoogenaamde gemengde "praatavonden" in het café Van Rooij (niet meer in ons Bondslokaal, dat maar een janboel was). Mgr,, beweerde men, had toegestaan, dat ook de vrouwen aan die vergaderingen, onderonsjes en uitvoeringen mochten deelnemen, daar anders de middenstandsvereeniging dreigde te verloopen. Van onzen kant werd geantwoord, dat bij al dien Mgr. dit had toegestaan, zijne bedoeling altijd was: met inachtneming der plaatselijke gebruiken; en de Adviseur kapelaan Verhagen weigerde zijne tegenwoordigheid. Van die "praatavonden" enz. is weinig of niets terecht gekomen.

9 november Oprichting van een R.K.Vrouwenbond in Udenhout. Na een schoone rede van mevr.Brouns van Besouw, stelde de Pastoor een voorloopig Bestuur voor, bestaande uit Mevr.Henri van Iersel, presidente, Mej.Net van de Ven van Dam, secretaresse, en 3 leden. 140 a 150 aanwezige vrouwen gaven zich onmiddellijk op als leden, en vrouwelijke propagandisten werden aangesteld om leden aan te werven en de contributie te innen.

November Een parochiaal Comité constitueerde zich tot stichting van een R.K.Universiteit en tot ophaling van giften onder voorzitterschap van den Pastoor. Leden: het Kerkbestuur en de leden van "Vincentius". Einde November kon dit Comité tot bovengenoemd doel afdragen

de belangrijke som van f.3100,-. Het Comité verklaarde zich bereid, om ook in volgende jaren de geldinzameling tot instandhouding der Universiteit op zich te nemen.

16 november Intusschen spoedde het leven van onzen Burgemeester Henr.van Heeswijk helaas onverhoeds ten einde. Na een korte ongesteldheid (hij was slechts eenige dagen bedlegerig geweest) steeg in den nacht van 15/16 November (misschien ten gevolge van een nierenaandoening) de koorts plotseling in die mate, dat de dokter (te laat misschien ontboden) de toediening der Sacramenten hoognoodig achtte. Bij mijn komst leek hij mij stervende; doch het heldere bewustzijn keerde weder (denkelijk ten gevolge van inspuiting door den dokter); en hij ontving de laatste Sacramenten met de innigste godsvrucht, want hij was een door en door godsdienstig man, stervend zooals hij geleefd had. Hij stierf op het oogenblik, dat de haastig ontboden familie aanbelde, des namiddags om 4 uur. Zijn overlijden, zoo vroegtijdig en onverwacht, heeft mij veel leed gedaan. De gerezen misverstanden waren met zoo iemand op den duur gemakkelijk uit den weg te ruimen geweest. Rest mij te bidden aan zijn graf. Het bidprentje schetst hem kort en naar waarheid. Zie in de Bijlagen zijne begrafenis, enz.

18 december Aangekondigd op den preekstoel de Bisschoppelijke Verordening aangaande de oprichting, bevoegdheid en rechten der rectorale Hulpkerk in Biezenmortel, Winkel enz. met grensscheiding de oude Heusdensche baan. Zie teekening in Archief. Met ingang van Kerstmis is de splitsing van het een Udenhout in twee deelen een voldongen feit.

22 december Inzegening der rectorale hulpkerk van Biezenmortel door Pater Provinciaal; waarna door Pater Benedictus (Gardiaan en rector) een plechtige H.Mis werd opgedragen. Na het Evangelie sprak Pater Provinciaal op den preekstoel een stichtend woord. Aanwezig waren de nieuwe Parochianen en genoodigden: Pastoor, loco-burgemeester F.Verbunt, Overste van Huize Assisië en eenige weldoeners. Met Pater gardiaan werd overeengekomen: 1e dezelfde tarieven voor uitvaarten en H.H.Diensten; 2e opheffing van H.Familie, Maria Congregatie en St.Jozefs Congregatie voor de bewoners van Biezenmortel, enz.; 3e totale afscheiding van H.Kinderheid, St.Pieterspenning en retraitepenning; 4e In de Paaschweek draagt de Gardiaan de voorgeschreven schalen en de St.Pieterspenning af aan den Pastoor en op 't einde des jaars de 4e pars.

28 december werd in overleg met den loco-burgemeester de pad, komende langs Ebben van de Stationstraat, en die achter den kloostertuin een rechten hoek maakte, recht doorgetrokken naar de Burg.van Heeswijkstraat. Dientengevolge een kleine wisseling van grond met Armenland en Gemeente.

28 december Heden had ook de afreis plaats der Hongaarsche pleegkinderen "goed gepakt en gezakt". Er bleven nog een tiental "Wiener Kinder" over.

Een vermoeiend en lang niet altijd verkwikkelijk jaar was ten einde.

Het jaar 1922

Jubeljaar Herdenking van het 200 jarig bestaan der Parochie. In het jaar 1722, de juiste datum is niet bekend, werd Udenhout (met Berkel) door den Vicaris Apostoliek Petrus Govarts te Mechelen kerkelijk gescheiden van Oisterwijk, en nam de eerste pastoor Elias Robben bezit van zijne Parochie. Die in bezit neming had plaats onmiddellijk na verkregen admissie der Staten, en wel waarschijnlijk in de eerste dagen van Augustus. Ik leid dit hieruit af, dat het eerste doopsel door den nieuwen Pastoor plaats had den 9 Augustus (Cfr het oude, eerste Doopboek). Ook meldt een overlevering dat Pastoor Robben met eenige over-haasting bezit nam van de schuurkerk, uit vreeze voor verwikkelingen met Oisterwijk of met de adellijke abdij St.Geertrui te Leuven, die het Collatie-recht van de kerk van Oisterwijk

bezat. Een priester uit Oisterwijk komend om de H.Mis te lezen, vond den nieuwen pastoor reeds in functie.

1 januari In de Nieuwjaarspreek werd voorgesteld, dit tweede eeuwfeest der parochie enkel godsdienstig te vieren, te weten: 1. door een tiendaagsche H.Missie, in den loop des jaars te houden; 2. door een Missie-tentoonstelling; 3. door de voorbereiding tot oprichting van het Beeld van het H.Hart op een openbare plaats, door ons aan te wijzen; 4. door de stichting eener Missie-beurs tot opleiding en, zoo mogelijk, onderhoud van een Udenhoutsche missionaris. De bevolking bedroeg volgens opgave van den Burgerlijke Stand 3438.

15 januari Naar aanleiding van de aanvraag der P.P.Capucijnen om goedkeuring van hun tarief voor Uitvaarten, Huwelijksmissen en andere H.H.Diensten, en zielboek, welk tarief overeenkwam met het tarief der Parochiekerk, wenschte Monseigneur eerst het tarief der Parochiekerk te herzien en aanmerkelijk te verhoogen, en daarnaar ook het tarief der P.P.Capucijnen te regelen.

22 januari overleed paus Benedictus XV. Onder de plechtig gezongen uitvaart 3 Februari naderden omstreeks 300 Parochianen tot de H.Tafel voor 's paus zielerust. Den 6 Februari had plaats de pauskeuze van Pius XI (Achille Ratti).

31 januari Begrafenis der laatste "Kasteelvrouwe", de douairière Guillaume Le Mire van Franckenberg en Proschlitz, geboren Clotilde Dincq, + 27 Januari 1922 in den ouderdom van bijna 80 jaren. De kinderen uit haar gemengd huwelijk zijn allen katholiek. Tot het einde toe trachtte zij hare positie als "kasteelvrouwe" te handhaven (op te houden), sprak immer Fransch en huldigde door beleefdheid en dienstvaardigheid het "Noblesse obligé". Begraven in het familiegraf op het oude (Gemeente-) kerkhof. Zie nog supra 21 October 1916.

2 februari Installatie van den nieuwen Burgemeester Mattheus Godefridus de Goey, uit Drunen, en tot voor korten tijd burgemeester van Baardwijk (bij Waalwijk ingelijfd). Zijn Edelachtbare arriveerde om 2 uur per auto, opgewacht in het versierde Raadhuis door den Gemeenteraad; alsook door Pastoor en Kapelaans. Voor het Raadhuis was de gezamenlijke schooljeugd met Fraters en Zusters geposteerd. Op de felicitatie van den Pastoor antwoordde de Burgemeester dat bij hem het geestelijk gezag steeds het hoogst en meest geëerbiedigd zoude zijn. Na ons heengaan brachten Fanfare en Liedertafel een ovatie. Op verzoek des Burgemeesters was verder uiterlijk vertoon weggelaten. Alleen de vlaggen waren uitgestoken. Den 9 Februari slaagde de nieuwe burgemeester in den aankoop van het fraaie huis van den overleden Burgemeester voor den thans niet te duren prijs van f.15.200,-. Burgemeester van Heeswijk had het huis veel verbeterd en verfraaid, nadat hij het voor f.9000,- van den Weled.Heer Willem van Iersel had gekocht. Het fraaie huis is naar het model der Pastorie (maar zonder de breede vestibule en gangen) gebouwd door den Pastoor van Waspik Arnoldus van Iersel, die het als "rustend pastoor" wilde betrekken, maar nooit betrokken heeft. Pastoor Van der Wal heeft eenigen tijd het plan gehad, daarin het Fraterhuis te vestigen en daarachter langs den Kuilpad de scholen te bouwen.

24 maart werd het nieuwe Contract met de Liefdezusters bisschoppelijk goedgekeurd.

2 april 61 Plechtige Communicanten, onder welke mijn pleegkind Alois Probst en nog 4 Weensche meisjes. De Collecte in de kerk tot leniging van den hongersnood in Sovjet Rusland bracht f.710,- op.

3 april De 8 linden geplant in den Congreg. handboogdoel aan de padzijde.

21 april deden 4 Weensche meisjes hare Eerste H.Communie. Het geheele jaar kwamen en gingen Weensche kinderen, meest meisjes; maar nooit in grooten getalle. In April arriveerden ook 2 Weensche studenten (uit Atzgersdorf bei Wien) namelijk Adolf Burger en

Fritz Seychovsky, die hier hunne Humaniora voortzetten, resp. in Uden en Sittard, en tijdens de vacantiën in Udenhout verblijven resp. bij de Kinderen Van Rooij en Gezusters Van de Pas.

23 april Beloken Paschen werden hier 15 paren tegelijk "geroepen". Noch nicht da gewesen. In 1921 waren 34 huwelijken gesloten; en dit jaar zal het getal weer groot zijn. Vroeger trouwde men liefst met 6-9 paren tegelijk; thans liefst afzonderlijk. Vroeger zoo goedkoop mogelijk; thans ziet men minder op geld. Tempora mutantur.

27 april viel een verversknecht, die het St.Lambertusbeeld op het kleine altaar afstofte, met het beeld naar beneden. Hij bracht het er tamelijk goed af, maar het beeld was verbrijzeld. Het nieuwe Lambertusbeeld, inderhaast aangeschaft en door den Heer W.van Iersel bekostigd, heeft nooit goed bevallen. Is in 1928 vervangen door het gerestaureerde oorspronkelijke beeld, dat sinds 40 jaren uit de kerk verwijderd was.

14 mei Vaandelwijding in de R.K.Arbeidersvereeniging.

4/5 juni 1ste tot 3den Pinksterdag Missiedagen voor Udenhout, Berkel en Enschot, en groote Missie-Tentoonstelling in het Patronaatsgebouw. Zie gedrukten Feestgids en programma. De deelnemende Missie-Congregaties waren: Tilburg, Esch, Sparrendaal, Steil en de Capucijnen (Borneo, Sumatra), die aparte en hoogst merkwaardige "stands" innamen. De Tentoonstelling werd geopend door de Burgemeesters van Udenhout en Berkel, nadat de Pastoor een Openingswoord gesproken had. Zeer druk bezoek; en de expliceerende Missie-Paters en Missie-Broeders hadden al die dagen voortdurend en druk werk. Buffet met niet-alcoholische dranken, versnaperingen, loterijen, draaiborden en dgl. (toen nog niet verboden) herschiepen het Patronaat in een kermisterrein. In de Pauluszaal werden voortdurend lichtbeelden vertoond met de noodige explicatie door de Missionarissen, steeds afzonderlijk voor mannen, vrouwen en kinderen. Het Missiedrama "het Doopsel van Tomi" werd onder grooten bijval tot driemaal opgevoerd. Tijdens de Pinksterdagen werd in Udenhout, Berkel en Enschot onder alle gestelde H.H.Missen door de missionarissen gepredikt, voor welke de Pastoor open tafel hield en naar vermogen logies verschafte. Alles ging naar wensch, en aan de Missie-Congregaties kon als zuivere opbrengst (d.i. na aftrek van onkosten) f.3000,- worden terhandgesteld.

11 juni Voor de "Udenhoutsche Missiebeurs in spe" werd daarvan niets teruggehouden. Voor de langzame totstandkoming dezer beurs "uit geheel vrijwillige giften" wordt een der beide offerblokken achter in de kerk beschikbaar gesteld. Voor het beeld van het H.Hart in spe was eveneens een offerblok beschikbaar gesteld en den Parochianen medegedeeld, dat geene Collecte in de kerk of aan de huizen daarvoor zou gehouden worden. Zodoende zal de oprichting in de eerste jaren nog niet plaats hebben. Einde 1921 was aan vrijwillige giften ingekomen f.361,13 en einde 1922 f.987,-.

23 juni/28 juli Een Moedercursus, uitgaande van den hier bestaanden R.K.Vrouwenbond, wordt iederen vrijdagavond gedurende zes weken gegeven door dokter Jos.Lobach (70 a 80 deelneemsters).

10 juli Vergadering in de Pauluszaal, door den Burgemeester belegd, tot electrificatie van de kom der Gemeente. Vele deelneming (ook van onzen kant). Het plan gaat door. De Gemeente zal het bedrijf exploiteeren. In kerk, Patronaat en Pauluszaal zal met de installatie begonnen worden.

15/17 juli Tijdelijke inkwartiering van een afdeeling veldartillerie onder kapitein J.Doorman, die met kapitein Thompson in Albanië gestreden had, en ter pastorie logeert.

September De houten banken in het Rotspark, steeds door de damherten vernield, zijn vervangen door steenen banken; en een fraaie bloemenvaas geplaatst.

16 september Frater Mauritio (J.G.P.Jongen) wordt benoemd tot Directeur der Fraterschool. Het "Comité tot stichting eener R.K.Universiteit" (Kerkbestuur en Vincentius) constitueert zich tot blijvend "Comité der St.Radbouts-stichting" tot instandhouding der R.K.Universiteit.

29 september Door bemiddeling van den R.K.Vrouwenbond en de welwillendheid van dokter Jos.Lobach is opgericht een gratis consultatie-bureau voor zuigelingen en kinderen beneden den 1 jarigen leeftijd, in de Pauluszaal om de week of om de 14 dagen. Genoemd bureau is wegens de nog altijd groote kindersterfte van onzen kant sterk aanbevolen.

10 oktober "Novum": begin van een tuinbouwcursus in de schoollokalen. reeds worden daar gegeven: avondschool namelijk vervolg-onderwijs, een landbouwcursus, en theoretisch onderricht voor den zoogenaamden Landstorm.

Oktober Den houder van Café en Tooneelzaal aan het Kruispunt beleefdelijk verzocht zich beslist en waardig te plaatsen op het standpunt der goede plaatselijke gebruiken, namelijk geen gemengd publiek, geen gemengde uitvoeringen in zijne lokalen toelaten, de eventueele uitvoeringen of bijeenkomsten van vrouwen niet in den laten avond stellen, evenmin die voor de kinderen; bij uitvoeringen geen patronaatsplichtigen als acteurs of voordragers toelaten, om niet in conflict te komen met de R.K.Jeugdorganisatie. Neem een paar jaar de proef, ferm en beslist, desnoods u beroepend op mij, en u zult het zekerst uw doel bereiken, namelijk een net, fatsoenlijk, beklant en rendeerend Café.

19 oktober Aankomst van een koppel herten uit Arnhem, bok 3 jaar oud, ree 5 jaar. Van mijne talrijke herten was toen nog een oude maar fraaie bok over, die vijf maanden na de aankomst van het nieuwe koppel van ouderdom stierf, 15 jaar oud.

28 oktober tot 7 november had de op 1 Januari aangekondigde Missie plaats, gegeven door de Z.E.Paters Redemptoristen van Kessel, Pluijm en Janson. Goed geslaagd.

12 november werd opgevoerd een dramatische voorstelling der parochie-stichting en inhuldiging van den eersten Pastoor Elias Robbens, 1722, met episoden uit den vervolgingstijd; 19 November voor de H.Familie en 26 November voor den R.K.Vrouwenbond herhaald.

December Op het kerkhof een 20 tal stamrozen geplant. Mooi Kerstfeest, maar nog geen electrisch licht. En hierna treed ik in het 20ste jaar van mijn Pastoorschap.

Sinds 1903, toen ik het 1e gedeelte van mijn Parochie-dagboek begon, heeft Udenhout in economisch en godsdienstig opzicht, deels ten goede en deels ten kwade, veranderingen ondergaan. De verderfelijke tijdgeest trachtte ook hier door te dringen. Een geslacht ging voorbij en een nieuw geslacht is opgestaan, maar desalniettemin is Udenhout gebleven en zal, naar ik hoop, ook in de toekomst blijven "het dorp van den goeden God". Ik zet dus met nieuwen moed mijne "Aanteekeningen" voort; veel of weinig, belangrijk of minder belangrijk. Zij zullen toch allicht eenige bijzonderheden bevatten, die dienstig kunnen zijn voor mij zelven of voor mijne opvolgers, wanneer zij of ik een terugblik willen werpen op het historisch verleden van ons dierbaar Udenhout.

Het jaar 1923

1 januari Udenhout telt vandaag 3578 inwoners, waaronder een 50 tal "acatholici". De notabelen der Parochie komen nog altijd na de Hoogmis nieuwjaar wenschen; en in den loop der maand gaan Pastoor en kapelaans gezamenlijk op tegenbezoek. Twee jongens der

Fraterschool en twee meisjes der Zusterschool komen een Nieuwjaarsbrief voorlezen en worden beloond met een Nieuwjaarskoek. Dit is sinds mijn pastoorschap vast gebruik.

14 januari Voor de eerste maal wordt in de kerk en de kerkelijke gebouwen electrisch licht gebruikt. De electrische installatie, uitgevoerd door "Electra" 's Bosch Verversstraat 15, kostte omsteeks f.3600,-, waaronder de Pastorie voor f.700,- begrepen is.

11 februari Vastenavond. Afgelezen: "Wij verzoeken onze Parochianen zeer dringend, om - volgens oud en goed gebruik- tijdens de dagen van aanbidding geen vertooningen te doen houden, en die ook niet te bezoeken". De kinderen-voorstelling in Café Boom ging niet door.

24 februari Eerste vaste Aanbiddingsdag van 6-6 uur, sedert de Altijddurende Aanbidding in ons Bisdom is ingevoerd. Wel kaarsen, bloemen en bloemstukken geofferd.

18 maart Plechtige Communie van 57 kinderen, waaronder 5 Weensche meisjes.

26 maart Inwendige verbouwing van de Katechismuskapel, (waarin ik al 12 jaar geen Katechismuslessen geef, omdat het m.i. beter in de kerk kan geschieden). De zoogenaamde Kat.kapel wordt door een opengaand planken beschot in 2 deelen gesplitst, met aparten ingang van de straat; zoodat het Bondsgebouw voortaan drie lokalen telt. In het midden-lokaal is een raam bijgemaakt, en het plafond, dat begon door te buigen, is met ijzeren stangen stevig aan het dak bevestigd. Beide lokalen zijn netjes opgeschilderd en van schoorsteentjes voorzien, en dienen (behalve voor Bestuurs- en kleinere vergaderingen) voor leesbibliotheek, wintercursussen, zuigelingen-consultatie-bureau, Vincentius-vergaderlokaal, en dergelijke.

3 april Benoeming van kapelaan Mooren tot kapelaan te Strijp. Hij was vanaf 16 October 1915 in Udenhout. De Bisschop bericht, dat zijn vacature niet kan worden aangevuld, voordat de wijdingen hebben plaatsgehad, "tenzij ik dringend vraag". De facultas binandi aangevraagd voor het geval dat de Capucijnen zondags geen pater beschikbaar hadden.

29 april Afscheidsavond van kapelaan Mooren en opvoering van Garcia Moreno door de Congreganisten. Genoodigd waren de leden van H.Familie en de Bondsbesturen, waarbij hij adviseur was.

30 april Mijne bioscoop, van een electrische lamp voorzien (vroeger kalklicht); en begin der filmvertooningen, die nu en dan gegeven worden.

10 mei De afdeeling van den Boerenbond begint in navolging der Werklieden-Vereeniging nu en dan gezamenlijke H.H.Communië te houden.

16 mei In overleg met den R.K.Vrouwenbond zullen onze Zusters voor grootere meisjes een cursus geven in naaien, knippen en verstellen gedurende 3 maanden (14 deelneemsters).

20 mei Op eersten en tweeden Pinksterdag werd voor het eerst in Udenhout "gebineerd".

26 mei Plechtige gezongen mis om 9 uur tot herdenking van het 25-jarig bestaan der Steenfabriek St.Jozef.

31 mei Eerste koppel "Pauwstaarten" (afkomstig van 't kasteel te Loon op Zand) losgelaten bij het Patronaat.

16 juni Benoeming van den Eerw.Heer A.J.J.Vonken, tot nu toe priester van het aartsbisdom Mechelen, laatstelijk kapelaan te Poppel, tot kapelaan te Udenhout, met ingang van 22 Juni. De vacature had 2,5 maand geduurd.

Juni Mr.van Swieten, gewezen correspondent van de Maasbode, vestigde zich hier en trachtte de grondeigenaars over te halen tot het stichten van een bouwvereeniging, een soort van "Udenhout Vooruit" "Schoon Udenhout". De huizen en villa's zouden alleen aan brave Katholieken verhuurd worden. Sommigen hadden er ooren naar; maar ik weigerde de Pauluszaal voor de te houden vergaderingen beschikbaar te stellen en onthield mij van alles wat ook maar een zwijgende goedkeuring zou kunnen heeten. Hierop verdween de heer Van Swieten zeer gebelgd uit Udenhout. Het min of meer mislukte villa-park te Vucht toonde spoedig daarna, welk het lot der onderneming in het veel minder geschikte Udenhout zou zijn geweest.

17 juli Vertrek van mijn Wiener Plegekind Alois Probst, die twee jaar lang bij mij gewoond heeft, en mij veel genoegen heeft verschaft als misdienaar, congreganist, sportsman, musicus en acteur. Zal ik hem nog ooit wederzien? Van mijne andere twee Schützlinge studeert Adolf Burger te Uden (Steil) en Fritz Sejchovsky in het Missiehuis bij Sittard. Tegelijk vertrokken naar Weenen nog andere pleegkinderen. Het heele jaar door arriveerden en vertrokken Weensche kinderen, de meesten reeds voor den tweeden keer.

5 augustus Volgens nieuw voorschrift zijn de biechtstoelen van geperforeerd gaas voorzien.

15 augustus Patronaat en Congregatie tellen vandaag 170 leden.

29 augustus Moedercursus gegeven door dr.Lobach in de Pauluszaal, 29 Augustus en 5 September.

27 augustus Beleefd geweigerd deel uit te maken van het Eere Comité voor het Koninginne-jubileum, waarvoor de Gemeenteraad f.500,- had beschikbaar gesteld.

2 september Onder de Hoogmis predikte pater Nico Verhoeven, bestemd als missionaris voor Nieuw-Guinea. Schaalcollecte bracht op f.360,-.

12 september Koningin-feesten voor de jeugd. Scholen-optocht met Patronaats-muziek door de straten naar het Raadhuis; 's namiddags sportfeesten op de Patronaatsterreinen. Des anderen daags groote optocht met 20 praalwagens, 's namiddags volksfeesten en -spelen; daarna muziek en gehos door de straten tot laat in de nacht.

Oktober/november Veel werkzaamheden aan het leien dak der kerk, item aan den toren en het front der kerk. Ook aan de koepel en de goten. Leidekker, timmerman, loodgieter.

7 oktober Kermis. De burgemeester liet een mallemolen en schommel toe, beide electrisch verlicht tot 9 uur. Zwakheid. Ik had een schrijven gericht aan de Besturen der Muziek-, zang- en tooneelvereeniging, om op de Matinée (dinsdag) geen gemengd publiek toe te laten. Om te voorkomen, dat dit schrijven "op zijn Udenhoutsch" zou worden doodgezwegen, werd in de kerk aan de Parochianen medegedeeld: Met het oog op de Matinée van dinsdag hebben wij reeds een beleefd maar dringend verzoek gericht tot de Besturen van de Muziek-, Zang- en Tooneelvereeniging alhier, om te willen vasthouden aan de bestaande plaatselijke gebruiken en dus geen vrouwen en meisjes toe te laten. Hetzelfde dringend verzoek richten wij -ook van deze plaats- tot al onze vrouwen en meisjes, om ons eerlijk en trouw daarin te steunen en dus genoemde uitvoering of Matinée volstrekt niet bij te wonen.

18 oktober Fraterscholen. Aangevraagd electrische installatie, begroot op f.202,50 door J.Beekmans, ter vervanging van acetyleenlicht. De vroegere acetyleenfabriek op het kerkhof was sinds den aanvang des jaars buiten werking gesteld en de leidingen en lampen worden allengs op- en afgebroken.

Oktober/november Schaalcollecte voor het hongerende Rijnland en Roergebied, f.600,-. Een tiental Duitsche meisjes hier tijdelijk verpleegd.

15 november Begrafenis van kerkmeester Cornemis Burgmans. Pastoor sprak aan het graf. Tot opvolger werd gekozen en bisschoppelijk benoemd Martinus Heijmans.

December Opbrengst der Universiteits-collecte f.461,-. Onder de dorpen staan wij bovenaan. Volledige restauratie en vernieuwing van het beste driestel. Mej. Elis. Burgmans betaalde daarvoor f.405,-.

23 december Afscheidspreek van Pater Gerrit van Rooij, missionaris bestemd voor de kust van Guinea. Collecte in de kerk f.325,-. Hij is het volgend jaar ziekelijk teruggekeerd.

Het jaar 1924

1 januari Aanvang 1924 telt Udenhout 3579 inwoners. Den 8 Januari des avonds bij het zich ter ruste begeven overleed plotseling Cornelis Jos.van Iersel, eenigen zoon van Hendrik van Iersel (Franschen Boer, vulgo); laat weduwe met 2 zoontjes na.

17 januari De door de Gemeente gebouwde "openbare school" voor Biezenmortel is overgegaan tot "Bijzondere R.K.St.Franciscusschool". Heden om 9 uur plechtige inzegening, waarbij ik uitgenoodigd, maar niet aanwezig was.

20 januari Lezing met lichtbeelden door Pater Wortel (van Steil) over de missiën van Nieuw-Guinea, Flores, Timor. Dit jaar werden herhaaldelijk in de bioscoopzaal mooie filmen vertoond.

9 maart Volgens gewoonte hield de Vincentius-Vereeniging haare openbare jaarvergadering (met jaarverslag) in de Pauluszaal, na de Hoogmis. Pastoor houdt de geestelijke lezing en houdt ook de "Toespraak", afwisselend met kapelaans. Na de zitting worden de Vincentianen ter Pastorie genoodigd. Aldus sinds de oprichting gebruikelijk, in het voorjaar, vrije toegang voor iedereen.

26 maart Oprichting van "het Witgele Kruis". Pastoor opende en sloot de oprichtingsvergadering. Plechtige lezing van kapelaan Kitslaar; en aanwijzing van een voorlopig Bestuur onder presidium van dokter Lobach. Kapelaan Vonken adviseur. Ook voor de vrouwen werd een afzonderlijke oprichtingsvergadering gehouden.

30 maart Overlijden van den Weled.Heer Willem van Iersel, zoon van burgemeester Jos.van Iersel, na een ziekte van een jaar, in den ouderdom van 58 jaren en ongehuwd, weldoener der missiën, der armen en der kerk. Zie zijn geslachtsboom, zijn stichtend leven en verdere bijzonderheden supra blz.195-98 roode cijfers. De plechtige Uitvaart had plaats 3 April onder veel deelneming; waarna een lijkwagen het stoffelijk overschot naar het kerkhof van het Missiehuis onder Helvoirt ('t Laar) overbracht, waar hij wilde begraven worden. Zijn "holografisch testament" vermaakte veruit het grootste deel van zijn vermogen "ad pias causas", onder andere aan de kerk van Udenhout een maandstonden en jaargetijdenfundatie, een scholenlegaat, een gift voor het Maria-altaar, een groot Armen-legaat, aan de Vincentiusvereeniging alhier een boerderij en zijn meublement (grootendeels); een groote gift aan het Missiehuis op 't Laar; enz. enz. Wegens eenige aanvechtbare uitdrukkingen bij sommige legaten, zal de familie zich wenden tot Rome en misschien tot de Burgerlijke Rechtbank. Aan den Bisschop vermaakt hij onder lasten (zie 7 Februari 1925) zijne mooie woning en den hoek van Schoorstraat en Groenstraat, met de daarbij behoorende tuinen en weilanden en tuinmanswoning. Zonder iemand ter wereld te raadplegen had "mijnheer Willem" zijn beschikkingen gemaakt, reeds jaren voor zijn

overlijden, en het eigenhandig geschreven testament verzegeld en onder getuigen aan Notaris Vroemen ter hand gesteld.

7-12 april Alle geschilderde en grisaille ramen der kerk gerepareerd en nagezien (veel ruitjes waren stuk) door Pierre Schmit uit 's Hage, f.370,-. In deze maand is ook de toren geheel opgeverfd; item de goten en het front der kerk. Aldus toren en kerkdak (zie ook Oct./Nov.1923) geheel gerestaureerd.

15 mei vertrokken na hartelijk afscheid "lebt wohl ihr lieben Kinder, behüt' euch Gott" de laatste Weensche kinderen uit Udenhout, zich aansluitend bij een groote groep te 's Bosch en uitgeleid door Goulmy's muziekcorps en een afscheidswoord van Mgr.Prinsen. De Oostenrijksche Kinder Actie van het Nederlandsch R.K. Huisvestingscomité hiermede definitief besloten. Sinds 1918 werden door 60 kindertreinen ruim 27.000 kinderen in ons vaderland ondergebracht, waaronder eenige honderden in Udenhout. De hulpverleening van katholiek nederland wordt op 8 millioen gulden geschat.

1 juni Afgekondigd van de preekstoel: De Pastoor verzoekt -bij gelegenheid van zijn 40-jarig priesterschap 7 Juni a.s.- het gebed zijner Parochianen; doch wenscht geen geschenken, noch bezoeken, noch eenig ander feestbetoon.

30 juni Goedgekeurd door Mgr.Diepen het door mij gestichte "Fonds der Parochiale Udenhoutsche Beurzenstichtingen". Grondgedachte: Nu de roepingen in de steden verminderen, moeten de katholieke dorpen ze bevorderen.

2 juli De collecte aan de huizen voor de "Groot-Seminarie-verbouwing" ongeveer f.2000,-.

25 augustus Hangbel aan de Sacristie-deur (f.150,-), geschonken door W.Martens van Mensfoort (25 j huwelijk).

8 september Viering van het 60-jarig bestaan der Maria-Congregatie; H.Communie, film, traktaat.

18 september Een paar dagen inkwartiering van een paar honderd huzaren; 2 lokalen der Pauluszaal verhuurd. Overste Rengers logeert ter Pastorie. Nieuwe herberg geopend in de Stationstraat door Engelbert van de Ven Verhoeven.

16/18 november Wegens de vele nieuwe fundatiën een nieuw fundatie boek aangelegd.

Het jaar 1925

1 januari Zielental bedraagt thans 1679. Het Witgele Kruis, door giften en subsidiën (Armbestuur, Vincentius, Boerenbond) goed gesteund, ontwikkelt een gezegende werkzaamheid. Mej.Victoria Buijs, vroeger verpleegster te Rotterdam en Jette bij Brussel, wordt als huisziekenverpleegster aangesteld en is (buiten verwachting) spoedig populair.

19 januari De electrische installatie van het Fraterhuis volgens accoord door de kerk voor de helft bekostigd. De Zusters bekostigden hare installatie geheel.

7 februari Heden deelde Mgr mij mede, dat hij de Zusters van de Choorstraat "Dochters van Maria en Jozef" had aangewezen als legatarissen voor het woonhuis, tuinen en gronden van wijlen de Weled.Heer W.van Iersel, en wel om daarheen over te brengen een Internaat van zwakzinnige achterlijke meisjes. Deze beschikking was mij welkom; want een internaat met gesloten kapel doet geen nadeel aan de Parochie; en de neringdoenden en ambachtslui zijn er mede gebaat. Wegens oppositie van een erfgenaam, welke door een akkoord moest worden opgeheven, is de overdracht aan genoemde Zusters een weinig vertraagd.

25 maart De verguld koperen platen met 2 gegraveerde engelfiguren aangebracht op de tabernakelkast van het hoogaltaar door Hamers Tilburg, ter vervanging van de papieren gravures sinds 1908; item zijn de randen der kas, de 2 hangarmpjes, de tabellen en 2 groote kandelaars opnieuw verguld. Cadeau van mej.Elisab. Burgmans. f.270,-.

17 april Plechtige inhaling van Mgr.Diepen in Biezenmortel en 18 April consecratie der kerk (hulpkerk). De Udenhoutsche fanfare, in onmin met den Pastoor, werd niet uitgenoodigd.

April De vlechtwerken tusschen rotspark en sportterrein (Patronaat) hernieuwd en de ijzeren pilasters op betonblokken geplaatst.

27 april Heden nemen eenige Zusters van de Choorstraat 's Bosch het huis van den heer Willem van Iersel in gebruik of althans in beheer. Het libellum supplex, door de opponeerende erfgenamen naar Rome opgezonden, komt terug bij Mgr.Diepen ter informatie. Mgr. vraagt mijn gewaarmerkt oordeel onder andere over het legaat aan de Vincentius-Vereeniging, dat als "minus rationabiliter" wordt gekwalificeerd; over het scholen-legaat, dat bovendien civiliter invalidum wordt genoemd.

Juni Tusschen 27 en 29 Juni is het collecte-busje van het Heilig Hart opengebroken en geledigd, en zijn de 4 vaste offerbussen geforceerd met sleutels, zonder resultaat.

1 juli Bij de stemming voor de 2de Kamer, evenals in 1922 tezamen 79 dissidenten. 22 Stemden op Sociaal-democraten. Deze geloofsverraders hebben er langs gehad.

2 juli Paardenspel. Onder voorwaarde dat gemengd publiek nooit zou worden toegelaten bezorgde ik gratis een voorstelling aan de school- en patronaatsjeugd. Die conditie werd, als naar gewoonte, stipt onderhouden.

12 april en 5 juli hadden respectievelijk de plechtige Eerste H.Missen plaats van de Udenhouters Adrianus van Rooij, Fr.z., missionaire d'Afrique, en Cornelis Witlox, J.z. Père Blanc.

30 juli overleed te Tilburg, 84 jaar oud, frater Pachomius, van wien de grond voor het Fraterhuis afkomstig is. Zie over hem blz.50-53 en blz.158 supra (roode cijfers).

2 augustus Preek met schaalcollecte van den Udenhouter Pater Capucijn Ferdinandus van Loon, missionaris in Sumatra, f.300,-.

9 augustus Preek met schaalcollecte van Pater C.Witlox voor zijn vertrek naar de missie. f.400,-.

15 augustus Opening van Huize Vincentius "Internaat voor zwakzinnige Meisjes". Er zijn 8 of 9 Zusters. 25 Augustus arriveerde de eerste overste Imelda, 4 September zegende de Vicaris Generaal de provisorische kapel in. Rector werd benoemd de Eerw.Heer Fr.Smulders. De kinderen komen in September.

24 augustus Collecte aan de huizen voor de slachtoffers der vreeselijke windhoos van 10 Augustus, f.1436,-. Novum in Udenhout: De opvolger van notaris Vroemen (+12 Juni 1924), notaris van Spaandonk, van een nette familie in Tilburg, wordt wegens wangedrag na een klein jaar ontslagen; hij is naar Oost-Indië vertrokken, waar hem, ut ait, een betrekking is aangeboden.

Oktober/december Restauratie van den vloer en verfwerken in het portaal der kerk. Ook de beide sacristiën zijn reeds opgeverfd. Met de inwendige restauratie en versiering der kerk is

dus een flink begin gemaakt. Het front der pastorie en de achterzijde van het Patronaat zijn reeds in het begin des jaars geverfd.

Het jaar 1926

1 januari Numerus animarum 3680. Groote watersnood in de Maasdorpen en het land van Maas en Waal, nadat de Maasdijk bij nederasselt 30 december bezweken was. De huiscollecte in januari voor de slachtoffers van den Watersnood bedroeg f.2283,-, terwijl in natura nog voor f.1500,- geschonken was. Een vijftigtal vluchtelingen uit het overstroomd gebied vonden hier gedurende langeren of korteren tijd een gastvrij onderkomen.

14 januari "dies nefastus" verdronken bij het schaatsen rijden aan de Steenovens twee Congreganisten Henricus van Iersel en Petrus van Drunen, de laatste bij zijn poging om den eerste nog te redden. Udenhout en vooral de Congregatie was zeer onder den indruk.
De 4 Februari overleed bijna plotseling de prefekt der Congregatie Frans Schoonus, Bertz. Voor ieder hunner is een bidstond gehouden.

2 februari Tot notaris benoemd P.J.J.van den Acker, candidaat notaris te Oud-Gastel.

3 februari Kookcursus in het Bondsgebouw, uitgaande van de R.K.Vrouwenbond. 47 deelneemsters.

21 maart Plechtige H.Communie (ook van 2 vluchtelingen uit de waterstreek). Tien misdienaars in rood en blauw, allen fanfaristen, begeleiden met muziek den stoet naar klooster en lof.

22 april Toediening van het H.Vormsel. Aanwezig: Berkel Enschot, Biezenmortel, Assisië. Mgr. bleef eten. Eerst werden al de jongens gevormd en daarna de meisjes.

27 april Gouden bruiloft van Jan de Jong en Elisabeth van Slusveld (in nosocomio).

3 mei Zilveren feest der Fraterscholen. Plechtige Mis van dankbaarheid. De misdienaars fanfaristen haalden fraters en schooljongens af. receptie: het Bestuur der Fraters-Congregatie recipieert van half twaalf tot half een, geestelijke en burgerlijke autoriteiten en vele notabelen. De Burgemeester overhandigt envelop met inhoud namens het Gemeentebestuur. Namiddag filmvertooning, zang en complimentatie. Traktaat.

11-16 mei Vijfdaagse Jubilé-oefening door de Paters Red. Chr.Boomaars en Peters. In het algemeen goede opkomst. Het bleek, dat alleen met een Triduum een Jubilé tot zijn recht komt.

6 juni Eerste plechtige H.Mis van den eerw.Heer Jacobus Verhoeven.

Maart-juni zijn door Hamers Tilburg gerepareerd, verguld, vernist of opgehaald: de Monstrans, de godslamp, de 2 groote kronen, alle kandelaars, de wandarmen, wierookvaten, enz. Kosten circa f.900,-. Alles ziet er weder nieuw uit.

14 juni De bijna ingevallen kiosk op het patronaats-terrein in een bastion's of burchtruine omgebouwd. De klank der muziek is er door verbeterd.

12 juli Begin der restauratie van het presbyterium, voltooid 14 Augustus. W.Berkelmans.

30 augustus De eerste rij kerkbanken weggebroken, om plaats te winnen voor kinderbanken, uitvaarten, enz. Nieuwe banken geplaatst in de zijgangen, onder den preekstoel, een rij achteraan. Communiebank in het midden doorgezaagd.

23 augustus Adrianus Pijnenborg schonk bij zilveren Bruiloft een stel prachtige altaarloopers met koperen roeden. f.269,-.

Augustus ging de dorpsfanfare te niet, waarmede vroeger zooveel strijd. Resurgat, sed in melius.

1 september Vertrek van fr.Directeur Mauritio en komst van fr.Dir.Irenaeus. Bij de oprichting der fraterschool te Loon op Zand een accoord gesloten betreffende verdeeling der Molenstraat. De Van Gorkums, G.van Zon en Marinus van Kempen behooren nog tot onze Fraterschool.

26 september Na het eervol ontslag van Lamb. van de Ven, Ger.z. als prefect der St.Jozefs-Congregatie durft niemand die taak meer aan. Interregnum. Het gezag berust voorloopig bij den Pastoor en een par Bestuursleden.

27 september Sinds dinsdag is begonnen met de restauratie van het St.Lambertus-altaar en dat geheele muurvak en plafondvak. Schilder altijd Willem Berkelmans; steigerwerk en timmerwerk van Jos.van de Plas, P.z. Het oorspronkelijk beeld van den H.Lambertus, door Pastoor van de Wal verwijderd en dat sinds 38 jaren overal in den weg heeft gestaan (in het berghok, in het Patronaat, onder de veranda's) is weder gerestaureerd en herplaatst boven het altaar, waar het thuis hoort.

26 oktober Rector Smulders van "Huize Vincentius" eervol wegens tuberculoze-ziekte ontslagen, vertrekt naar Tilburg, waar hij reeds 3 November overleed, en volgens zijn wensch op ons Parochiaal kerkhof begraven werd. Plechtige Uitvaart 6 November, die door een 40-tal geestelijken (buurt en coursgenoten) werd bijgewoond.

7 november overleed te Drunen de emeritus-pastoor van Enschot, W.H.van Besouwen. Plechtig begraven te Enschot 11 November 1926. De deken M.van Oss predikte naar "Ordo ducit ad Deum". In den namiddag inleiding van Pastoor O.Schellekens; testes de pastoors van Berkel en Udenhout.

12 november Benoeming van kapelaan Vonken tot kapelaan te Vierlingsbeek. Hij was hier benoemd 22 Juni 1923, na zijne opneming in ons Bisdom, dus 3,5 jaar werkzaam. Exeat 17 November; et 18 November tristus profectus est. De vacature werd niet aangevuld. Zal zij het nog worden bij mijn leven? Rector Timmermans, op Huize Vincentius benoemd, zal helpen met Katechismus-onderricht, bij plechtige uitvaarten assisteren en het zondagsch Lof bij de Zusters van Liefde doen. De paters van Biezenmortel zullen hier zondags een H.Mis lezen of zingen, met instructie of preek, afwisselend met ons. Dit heeft geduurd tot Kerstmis. Sindsdien bineeren om den anderen zondag Pastoor en kapelaan.

31 december Dato 31 december 1926 is onder bisschoppelijke goedkeuring met de Congregatie der Zusters van Liefde te Tilburg een akte van Overeenkomst gesloten betreffende de overname van het St.Felix-gesticht alhier. Wettelijke overdracht is niet geschied, maar alles is geregeld bij geldige "Overeenkomst" tusschen genoemde Congregatie en kerkbestuur, tot wederzijdsche tevredenheid. Zie in het Archief. Reeds 1925 deed ik aan het Moederhuis een voorstel tot overname van ons Liefdegesticht. Antwoord 6 Augustus 1925: Overname absoluut onmogelijk. Later sloeg de Vicaresse voor, het klooster gezamenlijk af te bouwen. Antwoord: Het Kerkbestuur acht zich niet bij machte, binnen afzienbaren tijd, het Liefdegesticht naar eisch te helpen voltooien. Doch 4 September 1926 deed het Moederhuis zelf het voorstel, alles voor zoover het niet reeds aan de Zusters toekwam, tegen billijken prijs over te nemen. Na Mgr. te hebben geraadpleegd, werd ontworpen een concept-overeenkomst tot overdracht van alle gebouwen en gronden, met accuraat aangegeven uitzonderingen (uitgezonderd en voorbehouden aan het Kerkbestuur),

aan de Congregatie der Zusters van Liefde Tilburg, en na goedkeuring van het Kerkbestuur 21 October verzonden. Het Concept werd te Tilburg goed opgenomen; eenige wijzigingen zijn nog van weerszijden voorgesteld betreffende art. 4 en 7, en op mijn voorstel formuleerde het Moederhuis art.9. Het Kerkbestuur keurde een en ander goed 10 November, en de Bisschop bekrachtigde de Overeenkomst dato 31 December. Zij is in triplo opgemaakt en onderteekend door de partijen en Mgr.; en een copie berust in 't St.Felix-gesticht.

Het jaar 1927

1 januari Numerus animarum 3858. Geboorten en vestiging 442; overleden en vertrek 355. Aanwinst 87. Pastoor en kapelaan bineeren op de zon- en feestdagen beurtelings.

28 januari overleed de Udenhouter Pastoor te Mortel, Martinus Verhoeven, Fundatio.

20 februari Aangekocht voor kerkveegsters een electrische stofzuiger. Weinig gebruikt.

1 maart Aangeschaft nieuwe daagsche loopers voor de kleine altaren.

23 maart Laatste Rekening en Verantwoording opgezonden betreffende het Liefdegesticht.

3 april Bij de Pl.Communie blazen weder de misdienaars-fanfaristen.

27 maart Priesterwijding van den Udenhouter Hubert Rats, Henri.z., bij de Franciscanen te Weert. Dit overigens godsdienstig maar financieel geknakt gezin is reeds naar Amsterdam verhuisd. Daarheen was voorgegaan, eveneens financieel geknakt, het gezin van Pieter Rats, langen tijd koor-directeur en winkelier alhier. En spoedig volgde hem om dezelfde reden het gezin van Adrianus Boom-van Rooij, die weinig geluk gevonden had in het Café aan het Kruispunt tegenover het Raadhuis, dat hij met een groote uitvoeringszaal had vergroot. Zal de tegenwoordige Café-houder J.Klis er zijn geluk vinden? Het vroegere, altijd nette Café Sweens, aan de overzijde (hoek Groenstraat-Stationstraat) is kort na den oorlog door den eigenaar Jan C.Sweens gesloten en tot huurwoningen verbouwd. Intusschen zijn in de Stationstraat dicht bij het kruispunt nieuwe Cafés geopend, door Adr.Kruissen gewezen voerman, en door Engelbert Verhoeven, Theod.z., tevens slachter. Zij bloeien echter maar matig. Tijdens mijn Pastoorschap heb ik met cafés en herbergen weinig onaangenaamheden gehad, vooral omdat door de burgemeesters van mijn tijd geen dansmuziek werd toegestaan en het sluitingsuur over het algemeen niet te laat werd gesteld. Ook is het drankgebruik en drankmisbruik in mijn tijd zeer sterk verminderd, waartoe onze eertijds bloeiende Paulusvereeniging en Kruisverbond alsook onze Jeugd-organisatie veel hebben bijgedragen. Het bezoek der drankgelegenheden door vrouwen en meisjes is door ons altijd tegengegaan en bestreden; en bij uitvoeringen en vertooningen wordt (ondanks veel aanvechting) nog steeds gehandhaafd het locale goede gebruik: geen gemengde vertooning en geen gemengd publiek. Dramatische uitvoeringen, soms opgeluisterd door muziek en zang, waren vroeger zeer populair in Udenhout, en beginnen in de laatste jaren het opnieuw te worden. De Werklieden-Vereeniging in de Pauluszaal, de Jongelingen-Congregatie in het Patronaatsgebouw, later de Jonge Boerenstand in de Pauluszaal, de Liedertafel in Café Boom (thans Klis), enz. geven jaarlijks meerdere uitvoeringen, ook soms, maar dan afzonderlijk, voor de vrouwen. Bioscoop-vertooningen hebben dikwijls plaats in het Patronaatsgebouw (eigen bioscoop); soms ook in de Cafés. De Bondsvergaderingen worden altijd door eenige tooneel- of filmvertooningen, door een humorist of ernstig redenaar, of soms door gymnastiek-uitvoering opgeluisterd. Men kan thans zeker niet meer beweren, wat men bij het begin van mijn Pastoorschap wel eens zeide: "In Udenhout gaan de menschen van verdiet en verveling dood".
Iets over de Cafés, cafébezoek en uitvoeringen. De Fanfare "Moed en Volharding" waarover supra veel vermeld, leidde de laatste jaren een kwijnend bestaan, en bezweek in 1927. In

het midden van 1928, na bespreking met mij, nam de Burgemeester De Goey het initiatief tot de wederoprichting. Bepaald werd dat zij aan de Jeugd-organisatie geen afbreuk zoude doen en geen leden aannemen beneden 21 jaar. Mijnerzijds geen bezwaren. Slechts raadde ik den Burgemeester zich niet verder er in te steken.

5 april Bij de verkiezing voor de provinciale Staten werden uitgebracht 1563 geldige stemmen, waaronder 11 Chr.historisch, 2 Anti revolutionair, 4 Vrijzinnig democratisch, 9 S.D.A.P.

April De restauratie en beschildering der kerk wordt immer voortgezet en het steigerwerk van Jos.van de Plas is steeds opgesteld.

29 april Gouden bruiloft van C.de Jong de Wit. De misdienaars-fanfaristen begeleidden het gouden paar naar de kerk en terug.

3 mei Zilveren bruiloft van kerkmeester M.Heijmans. Geschenk: nieuwe bekleeding van het tabernakel.

20 mei brandden 2 woningen af in den Besterd. De Tilburgsche brandspuit, die den laatsten tijd gerequireerd wordt, kwam te laat.

1 juni Nieuwe stormramp in den Achterhoek van Gelderland en Overijssel. De Collecte vanwege ons plaatselijk Huisvestingscomité door den Jongen Boerenstand bracht op f.1305,-.

23 juni De hernieuwde beschildering der kerk is voltooid, behalve het plafond van het middenschip, dat voorloopig zoo gelaten wordt. Thans begonnen met het repareeren en oliën (warme lijnolie) van orgelkast en balustrade van den preekstoel en de biechtstoelen; item van de Communiebank.

12 juli Verzekerd tegen inbraak bij de Mij "De Nederlanden" te Breda: de effecten en losse gelden der kerk en stichtingen, het tabernakel, de sacristiën, kerkgebouw en pastorie.

Augustus Op mijne kosten volledig gerestaureerd, eenigszins vergroot en in een nieuwen vergulden lijst gezet het portret in olieverf van Elias Robben, eersten pastoor der Parochie, door den gewezen Pastoor van Diessen Adr.van Iersel vroeger aan de Pastorie geschonken. De kunstschilder Gerard Jacons, die dit werk verrichtte, heeft tevens mijn portret geschilderd en dat van Pastoor Felix Cuypers als pendanten. Deze portretten verblijven aan de pastorie en zijn op den inventaris gebracht. Het totaal der kosten, lijsten ingesloten, bedroeg omstreeks f.200,-.

Mei/september De zoogenaamde Pauluszaal (in 't Bondsgebouw) geheel en sierlijk beschilderd, met banken en stoelen in denzelfden stijl.

November/december Vernieuwde verhoogde verzekering (gedetailleerd) van fraterscholen (f.60.000,-), fratershuis (f.36.000,-) en kapel (f.4000,-) met aanwezigen inventaris (f.30.000,-). Totaal f.130.000,-.

13 december Tot algemeene voldoening en met algemeene deelneming, ook van de zijde der andere standen, vierde onze Boerenbond het Zilveren Jubilé van zijn 25 jarig bestaan. Eere-Comité: Burgemeester, W.Versteynen, Rector van Kessel, Pastoor. Om half zeven algemeene H.Communie-mis; om half tien Pl.H.Mis van Dankzegging, waaronder preek van den Bondsadviseur W.van Kessel. daarna te Deum; door allen "Aan U o Koning der eeuwen". Feestelijke uittocht met 14 misdienaars fanfaristen en vaandel naar het patronaatsgebouw; receptie prachtig gegaan van 11-2 uur; Diner van bestuur en

genoodigden in de Pauluszaal. Traktaat der leden op koffie en worstenbrood. Avondréunie: muziek, speeches, prachtig drama "Kostbaar leven" door den Jongen Boerenstand, 5-10 uur. De Boerenbond schonk f.250,- voor het toekomstig beeld van het H.Hart. De voorzitter Jacobus van Roessel; secretaris Ger.Bergmans; eerevoorzitter de burgemeester; adviseur de pastoor. Getal leden 507. De herinneringen aan dit merkwaardig Jubilé in envelop bewaard.
15 december namiddag 2-7 uur. herhaling van het feest voor vrouwen en meisjes (700).

1 October is afzonderlijk verzekerd door de Kerk de Meisjesschool, namelijk de schoolvleugel bij het Liefdehuis, voor f.65.000,-, meubilair f.10.000,-. Totaal f.75.000,-.

Het jaar 1928

1 januari Numerus anumarum 1903, quorum interni in domo Assisia 422.
In gebruik genomen het nieuwe theater in de Pauluszaal, bekostigd door Werklieden-Vereenging en Jonge Boerenstand, f.200,-. Het theater blijft aan de Pauluszaal. pastoor bekostigt het kleine onderhoud en het eventueele afbreken en wederopstellen. Het Bondsgebouw is thans netjes in orde.

27 januari Door mij geschonken aan 't Groot Seminarie een eigenhandig geschreven brief van Petrus Donders, door hem gericht aan de godsvruchtige Dochter Joanna Cornelia Manni, 5 October 1843.

29 februari Opening van den grooten Landbouwhuishoudcursus in de Pauluszaal, waar hij zal gegeven worden. Duur 7 maanden. Leerlingen 30. Een echt "Boerinnen-externaat".

Februari-maart Actie Dr.Schaepman-fonds tot stichting van een Partij-Bureau der R.K.Staatspartij. Een Comité gevormd. Pastoor eere-voorzitter. De ingezamelde gelden bedroegen bijna f.700,-. Zoo nodig, een nieuwe actie in het vooruitzicht gesteld.
21 October bracht een collecte nog f.200,- op, waarmede de Actie besloten werd.

19 april Opgericht "Fonds voor specialistische hulp", waardoor de leden onzer R.K.Werklieden-Vereeniging verzekerd zijn voor de kosten van operatieve hulp en ziekenhuis-verpleging. Het reeds vroeger opgerichte Doktersfonds werkt uitstekend, en niet minder de Coöperatieve winkel. Adviseur is sedert 10 jaren kapelaan A.J.Verhagen. Voorzitter Jan van Zon.

30 april vierde de prefekte der Maria-Congregatie Adriana Brekelmans, H.d., haar zilveren Jubilé als prefekte. 's-Morgens pl.H.Mis om 8 uur met H.Communie. Des avonds: muziek, toespraken, gezang, een mooie film, een rijk traktaat: limonade en ieder 5 taartjes.

25 april Komst van mijn gewezen pleegkind Alois Probst uit Weenen, dien ik na zijn verworven vakkennis en diploom (als friseur) uitgenoodigd heb om weder eenigen tijd bij mij door te brengen.

15 mei Accoord met de Zusters van het St.Felix-gesticht, die zich (tegen geringe vergoeding) belasten met de reparaties (niet met de wasch) van het kerkegoed; en nu en dan de kasten in de sacristie inspecteeren en ordenen en de paramenten zullen naaien.

Mei/juni Voetbalquaesties. Een aantal Congreganisten pogen een voetbalclub te organiseeren, buiten de Congregatie om en met niet-Congreganisten. Absoluut verzet van mijn kant; en verzoek op den preekstoel aan de Parochianen, hen in geen enkel opzicht en zeker niet geldelijk te steunen. Zij moeten (desnoods gedwongen) zich organiseeren in de Congregatie, alleen met Congreganisten of Eere Congreganisten, met den Pastoor als adviseur en de Congregatiezaal als Vereenigings-lokaal.

Slechts dan zal een voetbalveld van de vereischte afmetingen worden beschikbaar gesteld, dat aan het patronaatsgebouw grenst. Het Voetbal-Reglement van de R.K.Federatie werd door mij hier en daar gewijzigd, voorgesteld en in de oprichtingsvergadering 17 Juni aangenomen. Leden 28. Definitief Bestuur, waarvan een moet gekozen worden uit de Bestuursleden der Congregatie. Elftal gekozen met 3 invallers. Aansluiting bij R.K.Federatie onder de benaming S.S.S. = sport staalt spieren, en deelneming aan de Competitie-wedstrijden in de IIe klasse A.
Juli/augustus Aanleg van het groote Voetbalveld op de kloosterweide naast het Patronaat, die bij de overdracht 31 December 1926 door de kerk was gereserveerd tot Patronaatsdoeleinden. Het terrein geëffend en tusschen stevige vlechtwerken besloten; de ijzeren pilasters staan op beton-blokken. Een balustrade (boven de veranda van het Patronaat) voor de Patronaatsfanfare bij de wedstrijden. Kleedkamertjes, wasch- en drinkgelegenheden in het Patronaatsgebouw. 15 en 26 Augustus openingswedstrijden, waarbij ons elftal kranig optrad en veel belangstelling trok. Sinds 23 September zijn de Competitiewedstrijden in vollen gang.
Augustus/september De onlangs neutraal opgerichte Voetbalclub E.U.S.V. capituleert, organiseert zich katholiek, aansluitend bij de R.K.F. met den Pastoor als adviseur. Mijne eischen waren: aansluiting bij onze R.K.Werklieden-Vereeniging, vestiging in het Bondsgebouw (niet in een herberg), uitsluiting van alle leden beneden 21 jaar (Patronaatsplichtigen). het Bestuur was niet ongenegen, maar de leden deugen niet. De club bezweek spoedig wegens gebrek aan soliditeit der leden, aan geld en belangstelling en aan succes bij de competities, waar zij schitterend verloren.

19 juli Wederoprichting van de (vervallen) Middenstand-organisatie. Op mijn verzoek sprak de heer G.Röling uit 's Bosch, en staande de vergadering traden 24 leden toe. Ook zoogenaamde "werknemende middenstanders" kunnen toetreden. Udenhout heeft weder zijne drie Standsorganisaties. Florescant.

6 augustus Gouden Bruiloft van den Heer G.Weyers-Dahmen, met veel vertoon gevierd. Reeds 26 October daaraanvolgende stierf de krasse goedhartige 88 jarige jubilant.

Augustus De verzakte steenpad naar het kerkhof tusschen pastorie en sacristie opnieuw gelegd en cementen plavuizen gelegd langs den kerkmuur, pastorie-zijde.
Aangeschaft 2 rouwloopers en matjes en rouwbekleeding der kandelaar-standers, enz.

3 september Op aanvraag van het gemeentebestuur heeft een landmeter de perceelen van kerk en Liefdegesticht opgemeten in verband met de Van Heeswijkstraat. Naar verluidt kwamen wij met onze omrasterde perceelen hier en daar enkele centimeters te ver. Ik heb met den landmeter en zijne opmetingen niets te maken; en beroep mij op gevonden grenskeien en verjaring.

Oktober Verbouwing van het Waschhuis der pastorie, dat een nette meidenkamer wordt; en van den aangrenzenden paardenstal wordt een goed waschhuis gemaakt.

Oktober Begin van de afbouwing van het St.Felixgesticht. Architect de Beer uit Tilburg; aannemer Adr.Brekelmans op mijn dringende aanbeveling. De geheele voltooiing zal wel f.200.000,- kosten. Gelukkig voor de kerk, dat zij het Liefdegesticht aan de Congregatie te Tilburg verkocht heeft.

1 november gevierd 25 jarig kosterschap van koster P.Liebregts. Gift onder couvert.

21 november Oprichting van den Boerinnenbond, na een lezing van mej.Arins, propagandiste.

22 november Gouden feest van Jacobus Ebben als organist.

Oktober/november Restauratie en nieuwe beschildering der Doopvontkapel; muren met asbestplaten beschermd.

18 december Mijn Zilveren Pastoorsjubilé, op mijn dringend verzoek enkel kerkelijk gevierd, zonder uitwendige versiering, zonder openbare huldiging, muziek, collecten en geschenken. Toch mocht ik tevreden zijn; de kerk (H.Mis van dankbaarheid) was druk bezocht; aan de spontane receptie kwam haast geen einde; en de schriftelijke belangstelling uit het dorp en daar buiten was groot en talrijk. Doch dat alles is voldoende zelfs overdreven, beschreven in de Courant-knipsels. God oprecht dankend voor mijne betrekkelijk goede gezondheid, al die jaren, sluit ik mijne aanteekeningen, die ik zou kunnen betitelen "25 Jaren Pastoor in Udenhout".

Vanaf 18 December 1928, datum van mijn Zilveren Pastoorsfeest tot en met het jaar 1934, het jaar van mijn Gouden Priesterschap.

Het derde gedeelte van mijn Dagboek begin ik weder met goeden moed, al klimmen dan ook de jaren en vermeerderen steeds de bezigheden. Sinds 12 November 1926 heeft de Parochie slechts een kapelaan, en bineeren Pastoor en kapelaan om den anderen zondag. Aanvulling van den tweeden kapelaan is niet meer te verwachten. Fraters en Zusters trachten zich, eenmaal per week van een mislezer te voorzien. De relaties met de Capucijnen van hulpkerk Biezenmortel zijn voortdurend goed. Den 18 December 1928, dag van mijn 25-jarig Pastoorschap, vierde toevallig pater gardiaan Benvenutus zijn zilveren priesterschap.

Einde December 1928

- Werden volgens Syn.Busc. de deurtjes van de biechtstoel afgenomen en door een kort groen voorhangsel vervangen;
- Werden te Arnhem aangekocht twee vrouwelijke herten, 3 j oud, tez. f.130,-;
- Werd Willem Blankers, junior, als lid van het Zangkoor toegelaten, tevens aspirant-organist, waarom hij de lessen te Tilburg volgt;
- Viel onze patronaatsgebouwen met rotspark, herten, eenden, pauwen, duiven, voetbalterrein, enz. de eer te beurt gefilmd te worden (als het schoonste Patronaat van Nederland) door de Commissie van den propaganda-film ten voordeele van het Partij-bureau der R.K.Staatspartij. Deze propagandafilm is heel Nederland door vertoond. Zie infra 29 April.
- Boekte ons St.Radbouts-Comité voor de instandhouding en uitbreiding der R.K.Universiteit een huiscollecte van ongeveer f.400,-, plus een gift van f.500,- uit de nalatenschap van Mej. Elisabeth Burgmans;
- Bedroeg het zielental in de Gemeente Udenhout 3947. Uitgereikte species bijna 80.000. Ledental der patronaatscongregatie 155;
- Begonnen de werkzaamheden van den bouw van het nieuwe St.Felix Gesticht, onder leiding van architect de Beer uit Tilburg. na de afbraak van het oud gedeelte, huisden de Zusters boven de schoolvleugel, in een der schoollokalen en de Bewaarschool. en in den bestaande gasthuisvleugel.

Het jaar 1929

6 januari Overleed te 's Bosch, in het Gasthuis, na mislukte operatie, Mej. Elisabeth Burgmans, schoonzuster van kerkmeester Jan Vermeer, weldoenster der kerk en van menige goede zaak, stichtster van een studiebeurs. Begraven te Udenhout onder veel deelneming, 9 Januari daaraanvolgende.

12 januari herdacht Huize Assisië alhier zijn 25 jarig bestaan.

13 januari Te Deum van dankbaarheid wegens het 50 jarig verblijf in den lande van de Koningin-moeder Emma.

20 januari Algemeene jaarvergadering van den R.K.Vrouwenbond, presidente Mevr.Henri van Iersel. De Redemptorist Pater van de Sande hield een lezing met lichtbeelden over Petrus Donders. De Pastoor drong er op aan, dat de nieuw opgerichte Boerinnenbond eng vereenigd zou blijven met deze grooten Vrouwenbond.

3 februari Op Sexagesima-zondag, als immer afgelezen: "Verzoek aan de Parochianen om op de Aanbiddingsdagen en in de Vasten geen vertooningen te geven en die ook niet te bezoeken".

7 februari Eerste algemeene Vergadering van de R.K.Boerinnenbond. Presidente Mevr.Leo Le Mire. De Boerinnenbond was opgericht 22 November 1928, na een lezing van Mej.Ariens en speech van den Heer van Haaren, secretaris van den N.C.B.

11 februari Dag van verzoening tusschen Vaticaan en Quirinaal. De collecte voor Z.H.de Paus, bij zijn gouden priesterjubilé, bracht op f.240,-. Aankondiging Jubilé 24 Februari.

3 maart Openbare jaarlijksche Vergaadering van de Vincentius-Vereeniging, waarbij het jaarverslag wordt uitgebracht. Bij deze gelegenheid voeren om beurten Pastoor en kapelaan(s) het woord (Sinds 1910).

Februari/maart 3 Maart begin van den dooi na een ongehoord strengen vorst geheel de Februari-maand, gemiddeld 10-20 graden. Het vriest echter nog iederen nacht.

20 april Voor de eerste maal gebruikt de nieuwe katafalk (f.400,-. De oude katafalk, een vierkante kaarsenbak op rollen, eindelijk opgeruimd. Door het wegbreken van een paar kerkbanken is ruimte gevonden, om de katafalk te plaatsen voor de Communiebank. Vroeger stond zij in den middengang bij den preekstoel.

23 april Schoorsteenbrand in de keuken der Pastorie, des avonds voor het naar bed gaan, gelukkig door mij ontdekt toen de vlam naar buiten sloeg, en met veel moeite met behulp van koster en meiden gebluscht. Gedurende den nacht ware de Pastorie zeker afgebrand, met groot levensgevaar der meiden, die boven de keuken hare slaapkamers hebben, en van den Pastoor, die naast de keuken zijn slaapkamer heeft. Jaren geleden is in dezelfde keuken, door het afknappen van een acetyleengasslang een begin van brand ontstaan, tot tweemaal toe en telkens onder de Zondagsche vroegmis. Tweemaal ook is gedurende den nacht de keukenbijbouw van boven tot beneden overstroomd, ten gevolge van het verstopt geraken der dakgoten tijdens een stortbui. De schade aan meubels, beddegoed, plafonds, enz. was vrij aanzienlijk. De goot wordt nu meermalen 's jaar nagezien en schoon gehouden.

29/30 april De Propaganda-film der R.K.Staatspartij, getiteld "Het Heldendicht der Roomsche daad" viermaal vertoond in het Patronaatsgebouw. In den 2den Akt kwam oor: het Udenhoutsch Patronaat onder het motto "Wat een eenvoudig dorpspastoor voor zijne jongens doet". Dit filmgedeelte beviel hier zoo goed, dat ik het later heb aangekocht voor f.200,-. Het berust in het Patronaat en wordt bij passende gelegenheid op mijne bioscoop afgedraaid.

20 juni Zooals de laatste jaren gebruikelijk is, wordt op mijn verjaardag een mooie film vertoond voor alle schoolkinderen van Udenhout en Biezenmortel, met traktaat. De films worden betrokken bij P.R.van Duinen, Amsterdam. Twee hertjes geboren, zoodat mijn veestapel weer accresceert.

3 juli Dag der kamer-verkiezingen. Op socialisten hier uitgebracht 11 stemmen (In 1925: 22).

18 augustus In de priester-retraite zag ik dat ik van al de aanwezigen op zeven na de oudste in leeftijd was.

26 augustus De oude hoofdbouw van het St.Felix-Gesticht (van 1789-1861 dienende tot Pastorie) is geheel weggebroken, nadat Rector Timmermans op mijn verzoek een foto genomen had. Zie vooraan in dit boek. Na de afbraak der kloosterkapel heb ik een voorloopige bidzaal ingezegend, en Ons Heer en Kruisweg overgebracht.

8 september Gouden feest van Zuster Vincentia, hoofd der meisjesschool; den volgenden dag met de plechtige felicitatie van schoolbestuur en kinderen, item tractatie gevierd.

9 september vierde de bouwvakvereeniging haar 10-jarig bestaan.

16 september Verpachting van 13 kerkbanken. De pachters hadden ze laten liggen, om ze goedkooper terug te pachten; maar ze werden nog steeds duurder. Vandaar billijke ontevredenheid.

Oktober-november Groote Vierdaagsche Missie, geopend 9 November en gesloten 19 November; door de Paters Redemptoristen Schoth, Grijpink en Peters. Goed geslaagd. Tegelijk groote Missie in de hulpkerk Biezenmortel door de Capucijnen. Honorarium f.80,- en f.10,- reiskosten voor de Paters. In de Parochiekerk waren 1900 "eerste" biechten gehoord en 4200 Communiën uitgereikt. Ter vergelijking: in 1909 in de onverdeelde Parochie 1910 biechten en 2200 Communiën.

12 december De 4 kinderen gedoopt van Petrus Marinus Seebregts, katholiek en Joanna Weigerse (niet katholiek) na wettiging van hun huwelijk (mere civiliter contractum).

26 december De 20 Zelatricen (over 10 districten verdeeld) van het Genootschap tot Voortplanting des Geloofd droegen dit jaar f.773,- af. De hulpkerk Biezenmortel doet niet mede.

December Het getal huwelijken in Udenhout gesloten, bedroeg dit jaar 40; een getal dat nooit tevoren is bereikt. Numerus animarum einde 1929 bedroeg 3999, waaronder 21 acatholici.

Het jaar 1930

9 maart In de openbare Jaarvergadering van de Vereeniging van den H.Vincentius a Paulo word het 20-jarig bestaan dezer liefdadige Vereeniging herdacht. Oprichters nog in leven.

12 maart Mgr.Diepen viert zijn 70ste verjaardag (Gift uit collecte f.180,-).

Maart/april De ramen, dorpels en plinten der kerk opgeschuurd; item sacristie uitwendig gerestaureerd en opgeverfd.

9 april Toediening van het H.Vormsel in onze Parochiekerk, mede voor Berkel en Enschot, voor Biezenmortel en Huize Vincentius. Mgr. dineerde naar gewoonte ten mijnent.

April Wegens het groote getal aangegeven Missen werden de Parochianen verzocht slechts een H.Mis aan te geven voor de beide ouders, ooms, tantes, enz. Na Mei werden voorloopig geen gezongen of plechtig gezongen Jaargetijden meer aangenomen.

28 april Gouden bruiloft van het echtpaar Lambertus Groenendaal van Wagenberg.

22 mei Plechtige inzegening van den hoofdbouw van Huize Vincentius door Mgr.Diepen.

10 juni Restauratie der stukadoorwerken in gymnastiekzaal en bijbouwtjes, vervolgens in de tooneelzaal.

18 juli Coursfeest bij Mgr. "het feest der 70-jarigen", nog 6 in leven.

20 juli Koperen Jubilé van onze R.K.Werklieden-Vereeniging. De Voorzitters der andere standsorganisaties feliciteerden na Pastoor en Burgemeester de Jubileerende Vereeniging. De humoristen, gebr.Martens uit Breda, traden op. Het keurig 12,5 jarig verslag van den Voorzitter Jan van Zon werd zeer geroemd. De vrouwen en dochters der leden hadden hare aparte feestvergadering.

15 augustus Viering van het 25-jarig bestaan der St.Jozefs Congregatie (Patronaat). Uitgenoodigd de oud-prefekten (10 aanwezig), de Eereleden (die namelijk tot hun 21ste jaar trouwe leden zijn geweest), het Kerkbestuur, Burgemeester en Wethouders, de Besturen der Standsorganisaties en vele notabelen. Pauselijk telegram aan mijn adres: Citta di Vaticano. Occasion vingt-cinqueme anniversaire Patronage Catholique Udenhout Sa Sainteté se réjouit heureux accroissement, envoie gages faveurs divines", was getekend Card.Pacelli. Mooie speech van prefekt Mart.Scheffers. Twee korte blijspelen opgevoerd. Er zijn sinds de oprichting 12 prefekten geweest, 720 leden ingeschreven. Chronicum: De Jubileerende Jongelingen-Congregatie groeie en bloeie nog vele jaren in Udenhout's Parochie.

September Banken betaling en verpachting van 8 nieuwe kerkbanken. Om tegemoet te komen aan de billijke bezwaren van sommige pachters, die jaar in jaar uit f.100,- en meer voor hunne bank betaalden, besloot het Kerkbestuur: 1e den minimum-prijs per plaats met f.1,- te verhoogen; 2e alle tot nu toe verpachte banken en stoelen waarvoor de pachter 3 jaar lang boven het minimum heeft betaald, eveneens tot het minimum terug te brengen. Verder werden alle vroegere bepalingen gehandhaafd, onder andere vrijheid van bod, recht op "laten liggen", overgang alleen van den eenen echtgenoot op den anderen, recht van het Kerkbestuur om een algeheele bankenverpachting te doen plaatshebben. De kerk verloor weinig bij genoemde maatregelen en de Parochianen waren tevreden.

5 september Met ingang van 5 September werd kapelaan A.J.Verhagen benoemd tot Pastoor te Waalwijk (H.Antonius), na 12 jarige werkzaamheid in Udenhout. Item 5 September tot zijn opvolger als kapelaan alhier benoemd H.J.J.M.Sliepen.

15 september Begin van cursus tot opleiding van koorzangers door den Heer Hoppenbrouwers, hoofd der school, Tilburg Heikant.

Oktober Op den 1sten zondag van October 1841 had hier de plechtige kerkwijding plaats door Mgr.van Wijckersloot, bisschop van Curium. Onze kermis op den eersten zondag van October staat in werkelijk verband met die kerkwijding. Daarom - en ook nog om andere redenen, ben ik tegen verplaatsing van de kermis naar den zomertijd. In de eerste jaren van mijn pastoorschap gingen de derde ordelingen en vele anderen op de 3 kermisdagen zondag, maandag en dinsdag te Communie, hetgeen waarschijnlijk verband houdt met de kerkwijding, althans al vele jaren een bestaand gebruik was. Men denke er aan, dat vroeger (voor 1910) de H.Communie op werkdagen weinig gebruikelijk was. De Zusters hielden tijdens de drie kermisdagen haar "40 uren gebed". Dit is veranderd, sedert zij op die dagen, althans voormiddags school deden.

25 oktober-2 november hernieuwing der H,Missie door Paters Schoth, Grijpink en Rutten.

1 december In het St.Felix-Gesticht inzegening der voltooide kapel en van den nieuwen kloosterbouw door Rector J.van Wijck van het Moederhuis. Ik bleef liever buiten aanmerking, onder andere om de Parochie niet in de feestviering te betrekken.

26 december Herdenking van het 20-jarig bestaan der H.Familie. Feestavond in het Patronaatsgebouw: filmvertooning, muziek en zang, traktaat.

Einde 1930 Getal doopsels 116, +1 in Huize Assisië en 1 in Gasthuis Tilburg. Zulk getal is nimmer tevoren bereikt. Het hoogste getal was tot nu toe 105. Uitkomst der volkstelling 4126, waaronder 27 niet-katholieken.

Het jaar 1931

Januari/februari heerste een niet kwaadaardige griep; met veel kerk- en schoolverzuim.

17 maart Einde van den Cursus in kerkzang. Bij 't examen slaagden allen, die zich aan 't examen onderworpen hadden, namelijk 8. Zij treden met Paschen op als aspirant-leden en ontvangen met de koorleden begin April lessen in den gezamenlijke Gregoriaanschen zang. Zie infra 17 April.

22 maart Aan de plechtige Communie namen ook deel, gezeten aan de kleine altaren, de plechtige Communicanten van het vorig jaar. Zij hernieuwden ook de doopbeloften, in overeenstemming gebracht met de nieuwe voorschriften. Na het Lof kregen zij dit jaar allen een prijs (Nieuwe Testament) en voor zoover zij de school verlieten een "Leefregel". Tocht naar klooster met fanfare; gezamenlijk ontbijt, enz.

17 april Benoemd tot directeur van het zangkoor Jan van Roermund, spoedig op eigen verzoek vervangen door Jo Haen. Hij bleef echter plaatsvervangend voorzitter. Gezamenlijke Cursus van oude en nieuwe leden onder leiding van Hr.Hoppenbrouwers. Bij de verkiezing der Provinciale Staten werden 17 stemmen op Socialisten uitgebracht.

26 april Gouden bruiloft van het echtpaar Van Lamoen. Moeder in een wagentje gezeten in de kerk.

April Wegens zeden-schandaal 2 gehuwde ingezetenen door de politie opgebracht.

Mei Ingevoerd het kleppen der klok door den koster onder de Consecratie der zondagsche Hoogmis en der weekmis om half acht.

3 juni Geteekend het nieuwe Reglement van het Zangkoor, opgesteld in overleg met den Heer Hoppenbrouwers, die de lessen voor aspiranten en leden gegeven heeft, en na de bezwaren der koristen te hebben gehoord.

10 juni Drie jongelieden door de marechaussee geboeid opgebracht wegens diefstal.

20 juli Aangeschaft: 2 vernikkelde offerschalen, 2 mooie geelkoperen verniste bloemstandaards met dito pot, 2 geelkoperen verniste lantaarnen en 2 koperen verzilverde lantaarnen voor misdienaars; een verniste koperen altaar-lessenaartje, een zwarte lessenaar aan de katafalk, enz. Opverven van Calvarie-berg, beelden en hekwerk.

7 augustus Witheer (Averbode) H.F.Sars, gewezen missionaris in Brazilië, wordt door het St.Felix-Gesticht aanvaard als quasi-Rector. Hij heeft jurisdictie, maar bedieningen, uitvaarten enz. blijven de parochie-geestelijkheid. N.B. Toen ik mijn Pastoraat aanvaardde waren in het onverdeelde Udenhout een Pastoor, een kapelaan, en een assistent perpetuus

(later kapelaan); bijgekomen 3 Rectors en een assistent-Rector, en 2 Paters Capucijnen met de hulpkerk bijzonder belast.

24-27 augustus is het leien dak van het Patronaats-gebouw herzien, en zijn de goten boven de gymnastiekzaal en patronaatszaal geheel vernieuwd. Fiets-stallen zijn aan den ingang geplaatst.

30 augustus Des avonds in de bidzaal (Patronaat) oprichtings-vergadering van een afdeeling van "De Jonge Werkman". Spreker Leo Mommers, leider Tilburg. Uit de Werklieden-vereeniging aangewezen: 3 Bestuursleden; uit de leden eveneens 3. Leeftijd der leden 16-21 jaar. 33 jongens traden toe. De Pastoor is Directeur-voorzitter, die de 15 wekelijksche voorvormingslessen zal geven, te beginnen woensdag 23 September.

November Vorming van "een winkelweek-comité uit de Middenstand". Plannen: optocht met harmonie, ontvangst ten Raadhuize en bezoek der étalages in de St.Nicolaasweek. Op St.Nicolaasdag concert, intocht van St.Nicolaas met gevolg, ontvangst ten Raadhuize, ballonwedstrijd op het voetbalveld. Afwijzende houding onzerzijds: navolging van elders zonder werkelijk nut heeft geen zin; voor de jeugd wordt reeds voldoende gedaan door fraters en zusters (onder andere liefdadige prijsuitdeeling); het is een gevaarlijk precedent, onze jeugd in handen te geven van plezier-comités (kermis- of St.Nicolaascomités, enz.). Ons princiep is: "De jeugd behoort aan Kerk en School". Het plan ging niet door.

9 november Oprichting van een Plaatselijk Crisis-Comité, volgens Bisschoppelijke richtlijnen. Leden aangewezen door de Besturen van de R.K.Standsorganisaties, de Vincentius-vereeniging en den R.K.Vrouwenbond. Alle aangewezenen (11) tegenwoordig; een dagelijksch Bestuur van 5 leden. Voorzitter Willem Versteynen, secretaris G.Bergmans, penningmeester Adr.van de Ven. Pastoor "eere-lid".

19 november Kerkelijke begrafenis geweigerd aan Lambertus van Breugel, die civiliter gehuwd met een Protestantsche vrouw en zijne 4 kinderen door den Dominé had laten doopen, "impoenitens" te Tilburg in het Gasthuis overleden.

23 november Bij het Zangkoor Cecilia-viering met 2 Gouden Jubilarissen Jan Boom en Driek Broeders. Pastoor feliciteerde. Elk f.100,- onder couvert.

6 december De eerste kerk-collecte voor het Crisis-Comité bedroeg f.350,-.

Het jaar 1932

Het zielental 31 December bedroeg 4141, waaronder 25 niet-katholieken. Doopsels 108, omnes legitimi.

10 januari Aannemingsplechtigheid "Jonge Werkman". De Werklieden-Vereeniging had de vlag geschonken. Onder de H.Mis van 8 uur werden 36 leden, in uniform gezeten voor de Communiebank, aangenomen; daarna gezamenlijke H.Communie. Zie beschrijving elders. Groote feestvergadering des avonds om 5 uur; blijspel, optreden van humoristen Martens, traktaak. Fanfare blaast.

13 januari Eerste jaarvergadering "Jonge Werkman". Verslagen uitgebracht. getal 44 (met de aspirant-leden). Maandvergadering iederen eersten woensdag.

27 januari Op initiatief van den Middenstand trad prof. Heezemans uit Haaren op, bepleitend het nut eener Commissie van samenwerking. De standsorganisaties verklaren zich bereid, ieder 2 leden aan te wijzen.

Februari Ziekte van den kapelaan voor en tijdens het 40 urengebed. Moeilijke toestand.

25 februari Installatie der Commissie van Samenwerking. Van iedere organisatie een lid en een plaatsvervangend lid tegenwoordig. Besloten: Willem Versteijnen (buiten de organisatie) voorzitter, Adrianus Pijnenborg ondervoorzitter; Lambert van de Ven secretaris/penningmeester. De plaatsvervangenden tot leden aangewezen. Voorlopige contributie f.10,- per organisatie.

11 maart Door het Boerenbondsbestuur tot voorzitter gekozen Adrianus Pijnenborg, ten gevolge van het overlijden van Jacobus van Roessel, die vele jaren die functie vervulde.

29 mei Plechtige eerste H.Mis van den Eerw.Heer Joes van de Pas, Nic.Joz.z., Udenhouter, geassisteerd door den Pastoor van Hapert en kapelaan Brekelmans uit Uden, welke laatste een mooie feestrede hield. Om 12 uur zeer druk bezochte receptie. De neo-sacerdos deed de plechtige processie, geassisteerd door Pastoor en kapelaan.

22 juni doctoreert te Utrecht Fr.A.Vercammen, Barth.z., in de letteren en wijsbegeerte met het Proefschrift "Thijm en Vlaanderen".

Juli Het immer drukker bezochte "Consultatie-bureau voor zuigelingen" in het Bondsgebouw is gesteld op den 1e en 3de donderdag van de maand.

2 juli overleed aan een kwijnende ziekte Jacobus Ebben, gehuwd met Petronella Danklof, sinds 54 jaren organist en zanger onzer kerk. Den 5 Juli voorloopig als organist aangesteld Willem Blankers, W.z. (ingang 1 Juli). Onder voorwaarden, dezelfde als bij voorganger; en dat hij zich intusschen meer bekwamen zal, bijvoorbeeld door een tijd de Leergangen te Tilburg te volgen.

8 juli Stichting eener "Kleine Maria-Congregatie" onder de meisjes van 12-16 jaren, en onderrichting op een vrijdag in iedere maand.

24 juli Pl.eerste H.Mis van Adolf Burger, S.V.D., bestemd voor de Nederlandsche Missie der Kleine Soenda-eilanden. De schaalcollecte voor Flores bracht f.165,- op.
Adolf Burger was in de hongerperiode door mij in 1921 uit Weenen ontboden en ondergebracht als pleegkind bij de kinderen Jan, Martien en Jana van Rooij, Slimstraat alhier. Deze behielden hem en lieten hem studeeren te Uden en te Helvoirt ('t Laar). De laatste jaren Theologie voltooide hij te Mödling bij Weenen, waar hij 5 Mei 1932 de priesterwijding ontving. Hij was een vlugge student. Een andere Weener, Fritz Segchovski, door mij eveneens ontboden en ondergebracht bij de Gezusters Van de Pas, Slimstraat alhier, studeerde op onze kosten in het Missiehuis te Sittard en na met veel moeite zijn staatsexamen voor het Duitsche Hooger onderwijs te hebben afgelegd, zag hij van Zijne intrede in het noviciaat der Priesters van het Hart van Jezus te Luxemburg af. Zet te Weenen zijne universiteits-studiën voort.

15 augustus Bij de gebruikelijke gezamenlijke H.Communie van St.Jozef-Congregatie en Patronaat sprak de Pastoor: "Wordt nooit "duinloopers" en leemputzwemmers". Het duinloopen (meest door vreemden van beide sexen, ternauwernood gekleed) en het onbetamelijk zwemmen in de leemputten, wordt een bron van zedebederf voor Udenhout.

18 september Eerste Jaarfeest en Patroonfeest van "de Jonge Werkman" met preek en gezamenlijke H.Communie in uniform onder de H.Mis van 8 uur. Na het Lof en de Processie demonstratie door het dorp met vlag en trom; daarna athletiek-wedstrijden op het voetbalveld, uitreiking van prijzen, en vuurwerk. Onder het vuurwerk speelde onder de pauzen de Patronaatsfanfare op de kiosk.

13 oktober Aanbesteding van de Lagere Landbouwschool, waarvan de vestiging in Udenhout niet zonder moeite was doorgedreven.

13 november Oprichting van "De Jonge Middenstand". Wijzigingen in Reglement: de leden moeten zijn leden van de bestaande Jongelingen-Congregatie tot den leeftijd van 21 jaren; de moderator heeft de leiding op godsdienstig en zedelijk gebied, enz. Kapelaan Sliepen moderator.

November De Commissie van Samenwerking zorgt dezen winter voor 5 ontwikkelingsavonden in het Bondsgebouw (met sprekers over verschillende onderwerpen), en bovendien iedere standsorganisatie voor een (tezamen 8).

November Begin der avondschool bij de Eerw.fraters, die drie maal per week gegeven wordt gedurende de 4 wintermaanden, en waaraan de Gemeente een subsidie geeft van f.150,-. Deze avondschool wordt ieder jaar gegeven. Komst der nieuwe vroedvrouw Mej.van der Sterren.

18 november In de Statuten van den Jongen Boerenstand een paar artikelen gewijzigd of aangevuld betreffende het verplichte lidmaatschap der Congregatie tot den 21-jarigen leeftijd en den leiding van den Adviseur op godsdienstig zakelijk gebied.

20 november Zondagnacht 6 minuten voor twaalf werd een aardstoot gevoeld, die de slapers wakker maakte en velen op de straat bracht. Ik zat nog op, en dacht eerst aan inbraak; daar echter niet alleen de deur, maar ook de ramen mijner kamer kraakten, alsof iemand daartegen botste, vermoedde ik een kleine aardbeving. Zij werd het geheele land door gevoeld en richtte zelfs op eenige plaatsen schade aan. Ik herinner mij in mijn lang leven maar een aardstoot, die echter minder hevig was.

23 november Het Liefdegesticht vierde zonder uitwendig vertoon het 100-jarig bestaan der Zusters-Congregatie. Pastoor, Kerkbestuur, enz. op de receptie; en huldiging door de schoolmeisjes.

December Eenige kinderen lijden aan diphteritis. Doeltreffende maatregelen genomen. De schoolkinderen werden van gemeente-wege ingeënt. Eenige sterfgevallen.

19 december Feestelijke herdenking van het feit dat 25 jaar geleden door Dr.Nouwens een R.K.Middenstandvereeniging alhier werd opgericht, genoemd "Hanze". Tevens officiële oprichting van de R.K.Jongen Middenstand (20 leden). Aanwezig Rector Hellenburg Hubar. "Koopt in den vreemde niet, wat eigen plaats u biedt".

Einde December '32 bedroeg het zielental 4210, waarvan 29 niet-katholieken. Doopsels 117; huize Vincentius 3; huize Assisië 2; Tilb.Gasthuis 1. Tezamen 123. Met aftrek van hulp-kerk en Gestichten zijn in de Parochie naar schatting 2747 zielen. Tarief de trouwers op het raadhuis f.5,- om 8 uur, f.10,- om 9 uur en f.15,- om 10 uur, onverschillig op welken dag.

Het jaar 1933

8 januari Zondag na Driekoningen, plechtige aanneming van 13 aspirant Jonge Werknemers. Zie Cartebelle en Agenda.

1 februari 2de Jaarvergadering "Jonge Werkman". Zie Cartebelle. Adriaan Vermeer, zoon van de kerkmeester, slaagt in zijn arts-examen.

5 februari Vorming van een feest-Comité tot herdenking van het 15 jubilé van dokter J.Lobach als gemeente-geneesheer.

5 maart De Directeur van het Zangkoor laat in de vasten het orgel zwijgen. Ik kwam daartegen op, omdat die maatregel, me inconsulto genomen, het volk onaangenaam aandeed, ruzie stichtte op het koor en boven de krachten ging der jonge zangers. Gevolg: de directeur nam zijn ontslag, dat hij spoedig introk, en het orgelspel bleef gehandhaafd.

10 maart Kerkmeester Jan Vermeer wordt 75 jaar. Daar hij 40 jaar kerkmeester en 23 jaar president van Vincentius was, werd door mij een pauselijke onderscheiding "Pro Ecclesia et Pontifice" aangevraagd en verkregen. Diploma en kruis aan hem uitgereikt 10 Maart.

17 maart Rector Timmermans van Huize Vincentius benoemd tot pastoor te Deursen. Opgevolgd (ook als hulp-catechizant in onze kerk) door den kapelaan te Liessel Leon van Teeffelen, geboren 1894. Reeds in juli vroeg Rector van Teeffelen ontslag als catechizant, en werd vervangen door quasi-rector H.Sars van het St.Felix-gesticht, die vanaf 23 Juli 1933 Catechismus-les aan de jongere schoolmeisjes geeft. Voor die Catechismuslessen werd reeds aan Rector Timmermans uit de kerkekas jaarlijks f.100,- betaald.

2 april Begin van het zoogenaamd Heilig Jaar (ter gedachtenis van de kruisdood). Het "Heilig uur" gehouden donderdag 6 April en op Goeden Vrijdag. Zie aanteekeningen Cartebelle.

26 april Verkiezing 2de Kamer. Uitgebracht alhier 1771 stemmen, waarvan 1669 op de R.K.Staatspartij; en 83 dissidenten (19 sociaal-democraten, 1 communisten, 1 fascisten, enz.).

2 mei Gouden Bruiloft Van de Berk.

6 mei Viering van het 25 jarig Jubilé van dokter Lobach als Gemeente-geneesheer. De eigenlijke dag was 5 April. Pl.H.Mis om 9 uur met H.Communie; afgehaald door Ceremoniemeester, misdienaars, fanfare en 60 bruidjes en evenzo uitgeleid. Schitterend verder gevierd met receptie op het Raadhuis (een foto genomen) en den ganschen dag met de grootst mogelijke algemeene deelneming. Hulde gebracht des namiddags door scholen en alle hier bestaande vereenigingen.

3 juli Opening der R.K.Lagere Landbouwschool in Udenhout, in tegenwoordigheid van het Gemeentebestuur, het hoofdbestuur van N.C.B., het district, 73 ingeschreven leerlingen, hunne ouders en andere genodigden. De benoemde leeraar was Mr.van Oss, vroeger te Deurne. De plechtige inzegening der mooie school in de Stationstraat geschiedde door den Pastoor om half drie. Daarna werd gereden naar het Patronaatsgebouw, waar de thee en een sigaar werd aangeboden door het Gemeentebestuur. De Burgemeester de Goey droeg de school over aan het gedelegeerd bestuur (Commissie van Toezicht). Verschillende sprekers voerden het woord, en om 5 uur eindigde de aangename bijeenkomst, die een prettig Udenhoutsch verloop had. Creseat et floreat.

16 juli De vereeniging "Eerste hulp bij ongelukken". Voorzitter dokter Lobach, gaf een mooie demonstratie op het voetbalveld.

20 juli De vrouwelijke jeugdorganisatie krachtig ter hand genomen volgens nieuwe methode: K.J.V.en K.J.M. Sinds het eerste Meisjes-Patronaat, geopend 14 September 1909 in het Patronaatsgebouw (zie Dagboek), met den mobilisatietijd moest gestaakt worden, werd sinds 1918 nu en dan naaischool gegeven met eenig godsdienstonderricht door den Pastoor; dat was alles wat we doen konden en dikwijls met weinig succes en deelneming. Intusschen waren al in 1906 (zie Dagboek) bij de laatste verbouwing van den meisjes-schoolvleugel, de lokalen gesticht, die naar mijne plannen eens de gansche vrouwelijke jeugd van Udenhout moesten omvatten, gelijk de Patronaats-Congregatie dat met de

mannelijke jeugd heeft gedaan. Na den nieuwbouw van het St.Felix-Gesticht, ontruimden de Zusters de bedoelde lokalen boven den schoolvleugel, voor zoover zij die als "dortoir" benuttigd hadden; en niet lang daarna brachten de verwikkelingen in den R.K.Vrouwenbond een nieuw Bestuur aan het roer, dat krachtig begon op te treden voor "vrouwlijke jeugd-organisatie"; met name de nieuwe secretaresse Mej.Sweens, die zich zeer verdienstelijk maakte. Op 20 Juli koos het Bestuur van de R.K.Vrouwenbond uit zijn midden een Jeugd-Commissie, bestaande uit 3 leden: Mej.Leon Le Mire voorzitster, Mej.Mina Sweens secretaresse, Mej.Pennings lid; met opdracht het vrouwelijk jeugdwerk onmiddellijk ter hand te nemen en te propageeren. Het lang verwachte oogenblik was gekomen.

29 juli Auto-ongeluk van koster P.Liebregts, zaterdagavond laat terugkeerend van een feestje in den Duin. De chauffeur reed op den gevaarlijken draai van de Schoorstraat tegen een boom. In den nacht per brancard thuisgebracht met een verbrijzeld been, werd hij zondag naar het Gasthuis Tilburg vervoerd. Het heeft er langen tijd om gehangen, of het been moest worden afgezet. Adriaan Kremers, W.z., misdienaar, 16 jaar oud, nam voorloopig de voornaamste kostersfuncties waar; en werd 20 Augustus den ganschen dag als vice-koster aangesteld. De keuze was een gelukkige.

Juli Het zwemmen in de leemputten bij de Steenfabriek (Directeur Mols) was in zwang gekomen en bracht ergerlijke toestanden. Waarschuwingen in de St.Jozef-Congregatie baatten weinig of niet. Twee Jonge Werknemers, die zich betreffende deze zaak persoonlijk tot den Heer Mols hadden gewend, kregen ten antwoord dat hij deze zaak liefst met hun Directeur (in casu de pastoor) wilde bespreken. Een beleefd en vriendschappelijk schrijven van mij werd door den Directeur niet zeer heusch beantwoord. Er waren volgens hem geen ergerlijke toestanden van betekenis; (nota bene: er werd soms naakt gezwommen en alle kleedgelegenheid ontbrak). Wat de vrouwen betreft, zou hij een bordje plaatsen met het geschrift: "Baden voor vrouwen verboden". Het bordje dreef den volgenden dag al in het water.

10 augustus Nu werd de zaak aanhangig gemaakt bij het Gemeente-Bestuur. Gelukkig werd een vergeten Gemeente-verordening opgediept, waarbij het baden en zwemmen op 100 Meter van den publieken weg verboden was. Hierop werd met proces-verbaal gedreigd door onze politie; en kort daarna werden 10 personen waaronder 2 vrouwen geverbaliseerd en door den Kantonrechter te Tilburg tot de zwaarst mogelijke straffen veroordeeld. Het zwemmen was echter uit.

Augustus Groote en kostbare restauratie van den toren. Het houtwerk van den koepel vernieuwd; kruis en haan solide bevestigd; leiën en zinkwerken herzien, en van den haan tot beneden alles opgeverfd, zelfs de wijzerplaten geverfd en verguld. De gezamenlijke kosten bedroegen f.1240,-; maar de toren is zoo goed als vernieuwd. Aan de kerk zijn alle hardsteen-werken en zandsteen aan de ramen opgeschuurd, en de buitenmuren tot op 1 Meter of meer uitgebikt en gevoegd; stoepen rondom de kerk herzien, enz. zoodat ook de kerk uitwendig een vernieuwd aanzien heeft gekregen. Ook het staketsel rondom kerkhof, kerk en pastorie opgeverfd.

Augustus Inrichting van lokaal boven de meisjesschool tot clublokaal voor de op te richten K.J.V. en K.J.M. Ramen bijgemaakt en de bestaande laten zakken, inwendige reparatie en bepleistering der muren; aanbrengen van schoorsteenen (f.180,-); een stel harmonicadeuren tot splitsing van het lokaal in 2 deelen, met bovenramen, ijzerwerk en rollen; raamkozijnen, kasten en andere timmerwerken (f.680,-); verfwerken (f.240,-).

September Volledige meubileering, en electrische installatie, en aanschaffing van huishoudelijke benoodigdheden van allerlei soort. De onkosten beliepen met inbegrip van een piano van f.300,-, tezamen ongeveer f.1500,-. N.B. De kerk heeft van de meubileering

slechts een klein gedeelte betaald. In den loop van 1934 zijn ook de beide Bewaarscholen opgeschilderd.

14 september Plechtige opening van de Cursus voor K.J.V. en K.J.M.-leidsters door hoofdleidster Mej.Aangenent en Borms uit 's Bosch, en diocesaan Directeur kapelaan Van de Waarden, in tegenwoordigheid van Pastoor plaatselijk directeur, en het Bestuur van den R.K.Vrouwenbond, met name de Jeugd-Commissie. De lessen nemen een aanvang in dezelfde week, gegeven door de hoofdleidsters; terwijl de Pastoor als plaatselijk Directeur de godsdienstlessen geeft. De voorvorming der K.J.M.-leidsters duurt 3 maanden; de voorvorming der K.J.V. (waartoe ook eerstgenoemden behooren) 9 maanden.

8 november Gouden bruiloft J.B.Elands.

27 november Koperen bestaansfeest van den R.K.Jongen Boerenstand; mooi blijspel; de patronaatsfanfare blies enkele stukken; vaandelwijding. Pastoor adviseur.

10 december Plechtige aanneming der K.J.M.-leidsters in het Lof. De K.J.M.-leidsters zaten op 10 stoelen voor de Communiebank, geflankeerd door de hoofdleidsters Mej.Borms en Mej.Thomassen. Achter hen in de bankjes 19 meisjes "aspirant" K.J.M.-ers. Daarna tocht naar het Club-lokaal ter installatie.

18 december Heden 30 jaar Pastoor 1903-1933, geheel onopgemerkt voorbijgegaan tot mijn groot genoegen. Ik hoop, als 't God belieft, dat 30-jarig Pastoorschap te vieren te gelijk met mijn Gouden priesterfeest.

31 december In 1933 brandden gedurende den nacht eenige boerderijen af in Udenhout en aangrenzende gemeenten. Vermoeden van brandstichting. De beangstigde boeren organiseerden gedurende eenige maanden een vrijwillige nachtwacht van jonge boeren, die om de beurt dienst deden.

Einde 1933 Het getal werkloozen was in dit crisisjaar niet buitensporig groot. Sommigen werden door de Gemeente in het werk gesteld; voor anderen zorgden naar best vermogen de leden van het hier opgerichte crisiscomité. Zie de oprichting en samenstelling van dit Crisis-Comité supra 9 November 1931. In 1933 bedroeg het getal doopsels 113 (omnes legitimi); het getal huwelijken slechts 19. In 1933 is de kerkschuld, die mij veel zorgen heeft gebaard, vooral toen de Russische débacle alle kerkeffecten waardeloos maakte, geheel en al afgelost. Er zullen geen schulden meer worden gemaakt. Zelfs een ezel stoot zich geen tweemaal aan denzelfden steen.

Het jaar 1934

1 januari bedroeg het zielental der Gemeente 4262, waaronder 18 andersdenkenden. De vermeerdering komt als gewoonlijk grootendeels op rekening der Gestichten; want huisgezinnen met kinderen blijven steeds trekken naar de stad of Oisterwijk, enz. In Huize Assisië telt men 482 bewoners; in Huize Vincentius 258; de hulpkerk Biezenmortel wordt geschat op 580 zielen (klooster incluis); bewoners van het St.Felix-Gesticht 102.

7 januari Plechtige aanneming van 10 Jonge Werknemers op de gewone mooie wijze onder de H.Mis van 8 uur. Zie Cartebelle. Namiddag 5 uur feestavond; fanfare; toespraken door verschillende leden. Blijspel "Geert de Kleermaker". Humoristen Gebr.Martens uit Breda. De burgemeester begeleidde met pianospel den Jonge Werknemer P.de Jong, die de clarinet blies.

8 januari overleed vrij onverwacht Pater Maximus Cap. in het klooster te Biezenmortel alhier; belast met de zielzorg van het rectoraat sinds 1921, tegelijk met Pater Benedictus, die

eveneens dit jaar te 's Bosch overleed. De eerste 2 Rectores van de hulpkerk Biezenmortel zijn vroegtijdig gestorven.

21 januari Jaar- en feestvergadering van den R.K.Vrouwenbond. Na de verslagen werd door de Tooneelclub der dames het drama "Mina-Lina" uitstekend opgevoerd. De voorzitster van den beginne af Mevr.Henro van Iersel Weyrother en 3 oude leden namen hun ontslag.

28 januari Oprichting van een Rij-vereeniging (ruitersport) onder de R.K.Jonge Boerenstand. Een twintigtal leden. Bestuur: P.Verhoeven, Ger.Bergmans, Meester van Oss. Patroon St.Lambertus. Pastoor adviseur. De oprichting werd door ons niet ongaarne gezien, opdat de Jonge Boerenstand ook zijn eigen sport zou hebben.

31 januari Derde Jaarvergadering van "de Jonge Werknemer". Keuze van Jan Scheffers tot penningmeester. De ondervoorzitter haalde aan mijn woord dat ik bij de oprichting zou hebben gesproken: De Jonge Werkman moet er zijn en zal er blijven. In de Bestuurs-vergadering werd nu tot de secretaris aangewezen Gijs Kollenberg en tot ondervoorzitter Herman van Zon. Huisvlijt-cursus te 's Bosch aanbevolen. Een tiental verklaren zich bereid. Pastoor betaalt de kosten.

2 maart Inzegening der nieuwe kapel van Huize Vincentius door Vicaris Generaal Hendrikx. Begin der verfwerken aan den achterkant van het Patronaat, met veranda's en poorten. Alle boomen achter het Patronaat zijn geducht opgesnoeid in den winter; voor jaren is er overvloed van kachelhout, nadat de herten de schors der takken hebben afgeblekt.

Einde maart Nadat het Kerkbestuur koster Liebregts op 2 Februari wegens voortdurende invaliditeit eervol ontslagen had, met behoud van nog zes weken traktement, besloot het hem met ingang van 1 April een persoonlijk pensioen toe te kennen van f.160,- 's jaars, betaalbaar in drie maandelijksche termijnen, met inhouding van eventueele woninghuur. Tegelijk werd Adriaan Kremers, W.z. tot koster benoemd.

3 mei Toediening van het H.Vormsel alhier, tevens voor Huize Vincentius, Biezenmortel, Berkel en Enschot (245 parochiekinderen).

8 mei In de Bestuursvergadering van den R.K.Vrouwenbond wordt tot presidente gekozen Mevr.Le Mire; tot secretaresse Mej.Sweens; tot penningmeesteres Mej.van de Burg Berkelmans. Tevens worden naar het Crisis Comité afgevaardigd de presidente en de secretaresse.

13 mei De feestgave der Parochie voor het Gouden Priesterfeest van Mgr.Diepen bedroeg f.400,-.

27 mei Plechtige Aanneming der eerste K.J.V. (13) en vervolgens plechtige aanneming der K.J.M. (20); allen in costuum; onder het Lof. Daarna optocht met zang en vaandel(s) naar het clublokaal, waar een mooi program werd afgewerkt, en thee met koekjes werden geserveerd.

7 juni Mijn Gouden Priesterfeest. Geen buitenversiering; geen geschenken. Enkel verzoek aan de Parochianen om op een der Juni-zondagen tot mijne intentie te communiceeren. Om 9 uur plech-tige H.Mis van dankbaarheid, met assistentie van kapelaan Sliepen en J.van de Pas, Udenhoutsch priester; cantate door het koor; preek door den Pastoor "Dank aan God en aan de Parochianen"; pauselijke zegen (door den Bisschop aangevraagd). De kerk was goed gevuld; vooraan een groote schare bruidjes en alle schoolkinderen; in het presbyterium Heerbroer en de Gardiaan der capucijnen en de plaatselijke Rectoren; voor zoover er nog plaats was wegens het groot getal bloemstukken, die waren aangeboden. Ook mijn Weensche pleegjongen was overgekomen. Na de H.Mis huldiging der

schoolkinderen, fraters en zusters, in de Patronaatszaal, met een zeer mooi program. Veel dames en moeders uit eigen beweging tegenwoordig. Na 12 uur receptie in de Pastorie voor de mannen, die tot 2 uur duurde; want allen gingen eenige oogenblikken zitten en gebruikten van het aangebodene. Geen avond feestviering.

10 juni Zondag daaraanvolgende, na de Hoogmis voor den Jubileerenden Bisschop, receptie ter Pastorie voor personen en vereenigingen, die op 7 Juni verhinderd waren. Tijdens de drukke receptie Aubade door de Zangvereeniging en vervolgens door de Fanfare. Allen werden onthaald. Het getal gerecipieerden bedroeg op de beide dagen volgens schatting 300. Hiermede was de feestviering geëindigd. Des avonds gewone Congregatie en patronaat. Over het verloop van de feestviering door en door net en zonder eenigen wanklank, was ik zeer tevreden, en naar ik meen, ook de parochie "Beatus populus, qui scit jubilationem". Ps.88. In de Bijlagen Cap.VI blz 9/10 heb ik eenige Courant-knipsels bewaard, waarin de feestelijkheden en mijn persoon overdreven worden belicht; mijn persoon niet het minst.

17 juni Op den preekstoel afgelezen de dankbetuiging van Mgr.Diepen voor de vele bewijzen van belangstelling bij zijn Gouden priesterfeest; en bescheiden daarbij gevoegd mijne hartelijke dankbetuiging aan alle Parochianen, die mij persoonlijk of schriftelijk, door gebed of anderszins, hunne deelneming hebben betuigd.

20 juni Huldiging door de Vrouwen van Udenhout wegens mijn Gouden Priesterfeest en 75 sten verjaardag, op initiatief van den R.K.Vrouwenbond, voorzitster Mevr.Le Mire. Het getal aanwezigen bedroeg ruim 600. Het ruime Patronaatsgebouw was gevuld.

27 Juni Reis naar Amsterdam met mijn "Weener" Alois Probst, om mijne oudste zuster Soeur Raphael het lang beloofde bezoek te brengen, en aan Alois een groote en mooie zeestad te laten zien. Prachtige reis en groote voldaanheid van Alois; die den 2 Juli weer naar Weenen vertrok.

12 juli Coursfeest van de vijf Gouden Jubilarissen bij Mgr.Diepen.

3 augustus Prijsuitdeeling bij de Eerw.fraters, die vroeger in April/Mei plaats had; nu voortaan in Augustus voor de Groote vacantie. Overigens zeer mooie voordrachten, tooneelstuk, kleppermarsch met piano, en gezang. Burgemeester reikt volgens gewoonte de 1e helft der prijzen uit, met een opwekkenden waardeerend woord; de 2de helft der prijzen wordt uitgereikt door den Pastoor, die in zijn slotwoord gewoonlijk het princiep memoreert: Schoolvacantie is geen kerkvacantie. De Katechismuskinderen, die ook tijdens de vacantie de Katechismus-lessen trouw bezoeken, krijgen een belooning.

2 september Oprichting van een "Correspondentieschap voor het Liefdewerk der arme kerken". Door mij aangewezen Maria Burgmans en Ciska Veroude, welke beide dames de opdracht hebben aanvaard. Zij zoeken donateurs en begunstigers van het Liefdewerk, en verzenden de gelden naar Rector Broekman te 's Bosch.

4 september Eendaagsche bedevaart naar Roermond "Onze Lieve Vrouw in 't Zand" in plaats van de gebruikelijke bedevaart naar Kevelaer. 95 deelnemers. Niet zeer bevallen en herhaling niet gewenscht.

15 september Gouden feest der inkleeding van Zuster Gervatio, die onlangs eervol ontslag verkreeg als onderwijzeres. Van de 50 jaren heeft zij 45 jaren in 't Sint Felix-Gesticht als onderwijzeres doorgebracht. Haar feest werd daarom met groote deelneming en waardering van Pastoor en Schoolbestuur gevierd.

September Bij het eindigen der Groote Vacantie bleek het getal studeerenden in pensionaat, Seminarie, missiescholen, bij Broeders en fraters, enz. 30 te bedragen.
De korfbalclubs van meisjes, ook K.J.M., oefenen voortaan op het patronaatsterrein.

20 september Transporten gepasseerd bij notaris Van Acker van 3 woningen met tuinen aan de Stationstraat D 10-13; aangekocht tot spoedige uitbreiding van het kerkhof en om plaats te winnen voor latere nieuwe kerk. Koopsom f.12.500,-. Onmiddellijk aanvaard en verzekerd bij den Boerenbond.

7 oktober Gewezen op het onbehoorlijk verlaten der kerk voor het einde der Mis. Afgelezen in de zondagsmissen: Onze Bisschop heeft reeds herhaaldelijk zijn verlangen uitgedrukt, dat de Pastoors al wat zij kunnen zullen optreden tegen het toenemend misbruik van het verlaten der kerk voor het einde der liturgische gebeden. Daraom vestig ik nog eens uwe aandacht er op, dat de voorgeschreven zondagsmis eerst eindigt na alle voorgeschreven gebeden,en verzoek ik de Parochianen dringend om dit misbruik, waaraan jongeren en zelfs vrouwen mededoen, te helpen weren".

Oktober Opbrengst Universiteits-Collecte f.300,-.

19 november Adriaan Swaans 50 jaar koorzanger. f.100,-.

9 december Per Circulaire uitgenoodigd de meisjes van 16-20 jaar, om alsnog toe te treden tot de K.J.V. op voorwaarden in de Circulaire vermeld. Na deze laatste gelegenheid, zullen de K.J.V.ers voortaan gerecruteerd worden uit de K.J.M.

23 december Mooie Kerstviering, zang en drama, in het Clublokaal K.J.V. en K.J.M.

December Het weinig huisraad in het Fraterhuis, dat nog aan de kerk behoorde, is in eigendom overgegaan aan de Congregatie der Fraters; ook de electrische installatie, die voor de helft door de kerk bekostigd was.

Einde December Over de werkloosheid, zie einde 1933. Getal Doopsels in 1934: 96; Huwelijken slechts 19.

Colofon

Samenstelling
Deze biografie is tot stand gekomen onder eindverantwoordelijkheid van het Schrijversteam van Erfgoedcentrum ’t Schoor Udenhout-Biezenmortel, bestaande uit Luud de Brouwer, Lia Clement, Jan Denissen, Kees van Kempen, André van der Lee, Tim Ravestein, Arjan Robben, Annie van Roessel – Kolen en Frank Scheffers.

Een eerste aanzet tot deze biografie was een lezing die Kees van Kempen op verzoek van het kerkbestuur heeft gegeven over het leven van pastoor Van Eijl in januari 1998. Kees herinnert zich dat die avond na afloop van zijn lezing iemand naar hem toekwam en de complimenten gaf: “Ik ben gekomen om te luisteren of je Van Eijl toch niet heilig zou verklaren”. De lezing uit 1998 heeft aan de basis gestaan van hoofdstuk 10 “In ieder huis het Roomse kruis, 9e pastoraat, 1903-1939” van het boek “Over de Unentse parochie”, januari 2006.

Bronnen
- Archief parochie St.-Lambertus, Memorialen
- Antoon van den Bersselaar, “Pastoor van Eijl”, 1967
- Harrie van den Bersselaar, gesprekken periode 1996-1998
- Pastoor P.B.H. van Eijl, Dagboek, 1903-1939
- Frater Mauritio Jongen (getekend Ignotus), “Herinneringen aan ‘n pastoor”, 1951
- Joost van der Loo, plattegrond rondom kerk getekend door Adriaan Brekelmans (Josje de Golse)
- Katholiek Documentatie Centrum Nijmegen, archief kleinseminarie Beekvliet Sint-Michielsgestel
- Alwies Probst, “Alwies van de pastoor”, Wenen, interview 1997
- Pater Reinaldus Rats, “Herinneringen aan Van Eijl”, 1951
- Rector L. van Teeffelen, “Petrus Bernardus Henricus van Eyl”, 1951
- Pater Servatius van de Ven, interview 1997

Afbeeldingen
De foto’s in deze biografie zijn afkomstig uit het archief van de Johannes XXIII-parochie Sint-Lambertus Udenhout, de collectie van Erfgoedcentrum ’t Schoor Udenhout-Biezenmortel en van het Katholiek Documentatie Centrum Nijmegen.

Lay-out en druk
De lay-out is verzorgd door Arjan Robben.
Het boek is gedrukt bij drukkerij ELKA-Sikkers Tilburg.

Oplage
125

Inhoudsopgave

Hoofdstuk		Pagina
	Voorwoord	
	Deel 1 **Pastoor van het Rijke Roomsche Leven**	
1	Opgegroeid in Tilburg **Vader was griffier bij het kantongerecht**	
2	Kostschool in Udenhout **Priester, professor, pastoor**	
3	De overtuiging van de pastoor **Het Rijke Roomse Leven**	
4	Pastoor versus burgemeester **Don Camillo en Peppone**	
5	In ieder huis het Roomse kruis **Het dorp van de goede God**	
6	“Te merkwaardig om te vergeten” **Een schier eindeloze rouwstoet**	
	Deel 2 **Dagboek en parochiememoriaal**	
7	Geschiedschrijving van 1903 tot 1934 **De betekenis van zijn dagboek en parochiememoriaal**	
8	Door de ogen van de Rijke Roomsche pastoor **Het dagboek**	
	Bronnen	
	Colofon	